

Co-funded by the
European Union

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
У ГЛОБАЛЬНОМУ ПОСТУПІ»

ТЕЗИ

20 - 23 червня 2024 року

м. Миколаїв

за проектами:

- CBHE Erasmus+ KA 2 DEFEP «Дистанційна освіта майбутнього: кращі практики ЄС у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти і представників ринку праці»
- CBHE Erasmus+ KA 2 PROMENT «Сприяння професійній освіті та активній участі студентів через становлення комплексної системи менторства та тьюторства у ЗВО»
- Erasmus+ Jean Monnet Module EACS «Антикорупційні європейські стандарти як запорука формування громадянського суспільства»

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

УДК 378(477):327.3 (043.2)

I 73

I 73

Інтернаціоналізація вищої освіти України у глобальному поступі : Міжнар. наук. - практ. конф. 20 – 23 черв. 2024 р., м. Миколаїв : тези / Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. – 236 с.

У збірнику містяться матеріали доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України у глобальному поступі».

Проекти співфінансуються Європейським Союзом, проте висловлені погляди та думки належать лише авторам цього проєкту і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

УДК 378(477):327.3 (043.2)

ISBN 978-966-336-451-3

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2024

**Круглий стіл «Академічна доброчесність як сукупність
етичних принципів та правових норм учасників
освітнього процесу»**

(за проєктом ЄС Еразмус+ European AntiCorruption Standarts as a
Guarantee for the Formation of Civil Society, EACS)

UDC 378.2:174.7](410)(043.2)=111

Margarita Yermolenko,

first year student

of the Faculty of Law

of the Petro Mohyla Black Sea National University

Scientific supervisor: Oksana Valetska

Candidate of Juridical Sciences, assistant professor,

assistant professor of the Department of History

and Theory of State and Law

Petro Mohyla Black Sea National University

**IMPLEMENTATION OF ACADEMIC INTEGRITY IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS OF GREAT BRITAIN**

The UK higher education sector has a world-class reputation for high standards and outstanding quality. Academic integrity is the main indicator of this reputation. However, academic misconduct is a growing global problem that threatens the reputation of higher education worldwide.

Academic misconduct may include the use of already developed essays and written qualifying papers, plagiarism, agreement between students to do tests, etc. To combat academic fraud, the country has developed a system of penalties that is extremely strict.

For example, at University College London, the penalty for academic dishonesty is prescribed and takes the form of: lowering grades; repeating the course; expulsion. Warning college students about academic dishonesty is mandatory and takes place in advance. Students are informed of the prohibition to commit the following actions: appropriating someone else's work as their own; using electronic sources to copy information when writing a qualification paper; reworking an essay written by another author;

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

presenting the practical work of other authors as their own; using the services of individuals or employees of special companies to "help" in writing a qualification work instead of the student himself; self-plagiarism; using other people's ideas in the work without making correct references to scientists [1].

All UK universities have implemented the "Anti-Plagiarism" system to check for plagiarism. The main violation at Oxford University is plagiarism and cheating during exams. If such cases occur, they are investigated and punished. This may include deduction of points from the student's answer and even expulsion from the university.

The Charter for Academic integrity in UK Higher Education aims to provide a baseline from which UK higher education providers can develop their own policies and practices to ensure that every student is qualified and competitive [2]. Based on the Charter's Statute of Academic Integrity, there are some pieces of advice to UK students on how to maintain academic integrity:

1. Make sure you fully understand what you read so that you can use the material accurately and appropriately
2. Take clear and accurate notes as you read and do your research.
3. Summarise and paraphrase ideas where it is possible (but always refer to them).
4. Be sure to acknowledge the other person's work whenever you use their ideas, information or quotes.
5. Use your own writing style.
6. Develop your own ideas.
7. Allow enough time to complete the assignment so then you would not be rushed.
8. Ask a tutor or consultant for help if you need it.

The Charter of Academic Integrity for UK Higher Education sets out the principles of academic integrity for UK universities. Let's look at their essence:

Principle 1: Each individual is responsible within the "whole community". This approach involves: training and support for staff and students; limiting opportunities for academic misconduct; analysing methods of detecting academic dishonesty at the institution; reporting cases of academic dishonesty and collecting data to improve prevention practices; and articulating institutional values.

Principle 2: Solving the problem of academic dishonesty by «the whole community».

Principle 3: Cooperation of the entire education sector to ensure academic integrity.

Principle 4: Making students responsible for maintaining academic integrity

Principle 5: Expanding interaction with staff. Academic and professional staff play an important role in preventing and detecting student misconduct. Stakeholders and staff responsible for the quality of higher education are exploring how to engage academic staff more actively in protecting academic integrity.

Principle 6: Consistent and effective institutional policies and practices of higher education institutions. Higher education providers clearly define the concept of academic integrity and support policies and practices to ensure it.

Principle 7: Institutional autonomy. As educational institutions are autonomous, teaching and other educational staff in UK higher education are the first line of defence against academic misconduct [2].

List of used sources:

1. Kostikova, I., Dorozhko, A. (2021). Academic integrity through the eyes of students: understanding and misunderstanding. *Innovative pedagogy*, 37, 349–352. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.71>

2. Academic Integrity Charter for UK Higher Education (2020). Retrieved from <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/about-us/academic-integrity-charter.pdf>.

УДК 378.2:174.7](450)(043.2)

Васильєв О. О.,
здобувач вищої освіти I курс,
ЧНУ ім. Петра Могили
Науковий керівник:
Валецька О. В.,
к.ю.н, доцент кафедри
історії та теорії держави і права, ЧНУ ім. Петра Могили

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: ЯК ЗАПОРУКА МАЙБУТНЬОГО УНІВЕРСИТЕТІВ ІТАЛІЇ

Італійські університети, протягом довгого часу, борються з проблемами корупції та недоброчесності. Ці проблеми шкодять репутації італійських університетів як на міжнародній, так і на національній арені, а також можуть призвести до втрати довіри до системи вищої освіти. За довгі роки, Італійська правова система запровадила глобальну та структуровану систему боротьби з корупцією. Вона охоплює не лише випадки реальної корупції, але й ситуації з потенційним ризиком її виникнення. Замість каральних заходів, акцент робиться на превентивних механізмах, таких як регулювання та адміністративні дії. Цей підхід охоплює як законодавчий, так і виконавчий рівні та впливає на структуру та роботу державних органів. Визначення нормативної бази для запобігання корупції в університетах є одним із ключових питань, які потребують вирішення. Система джерел з цього питання є складною та багатогранною, подібно до заплутаного лісу, що складається з численних законодавчих та адміністративних актів [1]. Ця система не лише складна, але й постійно змінюється з часом, адже стратегія запобігання корупції в державних органах влади з'явилася нещодавно, з прийняттям закону № 190/2012 (так званого, закону Северіно). Таким чином, поряд з першоджерелами (на додаток до щойно згаданого закону № 190/2012, законодавчого декрету № 33/2013 щодо прозорості та закону № 179/2017, який реформував інститут викривачів та закону № 240/2010, для загальної реформи університетського сектору), існують акти планування на національному рівні (Національний план боротьби з корупцією, розроблений ANAC, з відповідними оновленнями, серед яких особливо важливим є те, що затверджено з рішення № 1208/2017, який присвячує

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

окремий розділ заходам із запобігання та боротьби з корупцією в університетах) та актів планування на рівні окремого університету (Трирічний план із запобігання корупції та прозорості, який особа, відповідальна за запобігання корупції та сприяння прозорості, ухвалює на основі стратегічних напрямків, визначених державними органами); важливий акт вказівки від Міністерства університетів і досліджень (14 травня 2018 р., № 39), який врахував і систематизував рекомендації, присутні в оновленому Національному плані чітко визначеним для університетів. Чітко присвячений університетам; численні керівні принципи ANAC, спрямовані на всі державні адміністрації (серед багатьох, керівні принципи № 177/2020 щодо кодексів поведінки); Настави Національного агентства з оцінювання університетської та дослідницької системи (включаючи Посібник для управління циклом ефективності 2018-2020 рр. від 20 грудня 2017 р.); різні положення університету (наприклад, щодо найму викладачів, регулювання анонімного повідомлення про правопорушення або громадянського доступу); кодекс поведінки для державних службовців (Указ Президента № 62/2013), окремий кодекс поведінки для працівників університету, прийнятий окремими університетами, і, нарешті, кодекс етики, застосовний до всього університетського співтовариства (ст. 2, параграф 4 закону Джелміні).

Існує спірне питання щодо сфери застосування двох ключових документів, що стосуються антикорупційних заходів: Національного плану боротьби з корупцією (НПБК) та Міністерського інструкційного акту (МІА). Суперечність полягає в тому, чи є ці документи просто рекомендаціями, які університети можуть вільно адаптувати до своїх потреб, або ж вони встановлюють чіткі обов'язкові вимоги, порушення яких несе за собою юридичні наслідки. Більшість судів першої інстанції схиляються до думки, що НПБК та МІА є лише рекомендаціями. Університети, згідно з цією позицією, мають самостійно визначати, як саме впроваджувати заходи з управління ризиками корупції, беручи до уваги специфіку своєї організації. Однак, існують й інші, протилежні думки. Деякі регіональні адміністративні суди вважають, що НПБК та МІА мають пряму юридичну силу і створюють обов'язкові обмеження для університетів. Порушення цих обмежень може призвести до визнання дій університету нелегітимними. Одним із спірних аспектів етичних кодексів в університетах є питання відповідальності за їх порушення.

З одного боку, кодекси поведінки та етики після легалізації стали впливати не лише на репутацію, але й передбачають санкції (дисциплінарні та інші) у разі їх порушення. Однак, дисциплінарна релевантність етичного кодексу стосується лише викладачів, а не всієї університетської спільноти. Для адміністративного персоналу та студентів дисциплінарні порушення та їхні санкції залишаються незмінними. Це викликає питання про справедливість та рівність застосування правил. Ще одним спірним моментом є децентралізація дисциплінарної влади, яку ст. 10 закону Джельміні передано з CUN (Національна рада університетів) до дисциплінарної ради окремих університетів. Зв'язок між викладачем, на який покладено санкції, та Дисциплінарною радою, що складається з професорів того ж університету, ставить під загрозу принцип неупередженості та неупередженості.

Ще одне важливе питання стосується злиття кодексу поведінки та кодексу етики, яке рекомендується кількома документами ANAC (2017 Оновлення Національного плану протидії корупції та Керівні принципи № 177/2020 щодо кодексів поведінки громадськості адміністрації) і що деякі університети вже впровадили. Менше 1/6 італійських університетів прийняли це злиття кодексу та етичного кодексу (дані станом на липень 2021 року). Ризик використання таких законодавчих інструментів для боротьби з корупцією полягає в тому, що вони можуть обмежити автономію університетів, переконуючи, що вони потребують постійного нагляду і не можуть самостійно розвиватися. [1]

Доброчесність є невід'ємною цінністю для будь-якого університету, адже вона гарантує прозорість, підзвітність та етичну поведінку всіх учасників навчального процесу. В Італії питання доброчесності університетів набуває особливої актуальності, адже протягом останніх років було виявлено низку випадків корупції, плагіату та інших порушень етичних норм. Проблема доброчесності має багатозначний характер, охоплюючи такі аспекти як конфлікт інтересів, плагіат та інші.

Плагіат, як злодій, що краде чужі ідеї та роботи, кидає тінь на академічну доброчесність чесність університетів Італії. Ця проблема, на жаль, не є рідкістю, шкодячи репутації освітніх закладів, підриваючи довіру до науки та освіти, а також негативно впливаючи на якість підготовки студентів. Якщо розглядати цей аспект не доброчесності можна помітити низку негативних аспектів, а саме. Коли наукові роботи ґрунтуються на плагіаті, це ставить під сумнів цінність та достовірність

досліджень. Це може мати негативний вплив на прийняття рішень в різних сферах життя, ґрунтованих на наукових даних. Плагіатні роботи шкодять репутації університетів, знижуючи їх авторитет та привабливість для абітурієнтів, викладачів та дослідників. Плагіатори отримують незаслужену перевагу, ґрунтуючи свою успішність на чужій праці. Це несправедливо по відношенню до тих студентів, які докладають власних зусиль, пишуть оригінальні роботи та діють етично.

Італійські університети ведуть активну боротьбу з вирішенням цього питання, запровадивши використання новітніх методів перевірки, правила для студентів з чітко вираженими вимогами. Що стосується програмного забезпечення для виявлення плагіату. Ці програми порівнюють роботи студентів з текстами, доступними в Інтернеті та в інших базах даних, щоб виявити можливі випадки плагіату. Програмне забезпечення може бути корисним інструментом, але воно не є бездоганним. Деякі програми можуть помилково позначати легальні цитати як плагіат, або ж не виявляти плагіат, який був ретельно прихований. Також, викладачі та інші фахівці можуть перевіряти роботи студентів на плагіат вручну, шукаючи ознаки того, що текст був скопійований з іншого джерела без належного посилання. Університети повинні мати чіткі та зрозумілі правила щодо плагіату, які чітко окреслюють, що вважається плагіатом, які санкції застосовуються до порушників та які процедури використовуються для розслідування випадків плагіату.

Конфлікт інтересів виникає, коли особисті інтереси людини (фінансові, кар'єрні, політичні або інші) можуть впливати на її рішення або дії, пов'язані з роботою або службовими обов'язками. В університетах Італії, як і в багатьох інших країнах, конфлікт інтересів може мати негативний вплив на наукову доброчесність, підриваючи довіру до досліджень та рішень, прийнятих керівництвом університетів. Ця проблема може призвести до того, що дослідники будуть упередженими у своїх роботах, що може спотворити результати досліджень та мати негативні наслідки для суспільства. Вцілому університети Італії мають чіткі кодекси поведінки, які окреслюють правила та норми поведінки для всіх членів університетської спільноти, включаючи викладачів, дослідників, адміністративний персонал та студентів. Ці кодекси чітко визначають, що таке конфлікт інтересів, які дії вважаються неприпустимими та які санкції застосовуються до порушників. Викладачі, дослідники та інші члени університетської

спільноти намагаються озкривати будь-які потенційні конфлікти інтересів, які можуть виникнути у них при виконанні своїх професійних обов'язків.

Висновок. Боротьба з корупцією та доброчесністю в італійських університетах є складним та багатогранним завданням. Для його вирішення необхідні комплексні заходи, включаючи чітке законодавство, ефективні механізми контролю, етичну освіту та підвищення обізнаності.

Список використаних джерел:

1. Collana d e l Dipartimento d i Giurisprudenza dell'Università di Milano-Bicocca Università e anticorruzione/за загальною редакцією A. Marra та M. Ramajoli, G. Giappichelli Editore – Torino, С.11-17. URL: <https://www.giappichelli.it/media/catalog/product/excerpt/9788892121898.pdf> (дата звернення: 16.04.2024).

2. Італійське агентство боротьби з корупцією (ANAC) URL: <https://www.anticorruzione.it/> (дата звернення: 16.04.2024).

3. L'Italia e la sua reputazione: l'università, Tra limiti e ambizioni si gioca la sfida dell'internazionalizzazione: le università italiane, da realtà locali a nodi di attrazione/за редакцією F. Resta, С.50-53. URL: http://www.italiadecide.it/wp-content/uploads/2020/05/contributi_litalia-e-la-sua-reputazione_luniversit-1.pdf (дата звернення: 16.04.2024).

УДК 378.2:174.7](430)(043.2)

*Волченко Д. В.,
5 курс, спеціальність Право
ЧНУ ім. Петра Могили (м. Миколаїв)
Валецька О. В.,
науковий керівник, к.ю.н., доцент
ЧНУ ім. Петра Могили (Миколаїв, Україні)*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ СААРЛАНДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Питання академічної доброчесності як основоположного принципу забезпечення якості вищої освіти наразі є особливо актуальним, з огляду на прагнення України інтегруватися у європейський і світовий освітній та науковий простори. Відповідно, виникає необхідність докорінного реформування усіх ланок освіти, зокрема вищої, з метою приведення їх у відповідність із закордонними освітніми стандартами. Коли ми говоримо про академічну доброчесність, то маємо на увазі, насамперед, певні морально-етичні принципи, яких мають чітко дотримуватися всі члени цивілізованого освітнього та наукового співтовариства як під час викладання і навчання, так і під час наукової діяльності.

Ще однією причиною актуальності зазначеного питання є сучасний етап розвитку комп'ютерних технологій, який розкрив широкі можливості вільного доступу до інформації, її використання та поширення, ознайомлення викладачів, науковців та студентів з поглядами інших авторів, їх роботами тощо. Водночас, на цьому фоні в освітньо-науковому просторі з'явилися й негативні аспекти – прояви нечесності та шахрайства, несанкціоноване використання чужої праці й т. ін., тобто академічної недоброчесності [1, с. 17].

Сформованість ідеї академічної доброчесності в університетах Федеративної Республіки Німеччина на рівні академічної свідомості і в академічних спільнотах дозволяє виокремити особливості її розвитку. Серед цих особливостей можемо визначити універсальні та конкретні. До універсальних особливостей розвитку академічної доброчесності можна віднести: багатовимірність, прозорість, об'єктивність, мотивація та зміст вдосконалення на певних етапах становлення майбутнього фахівця.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Університети ФРН враховують академічну доброчесність як складову якості освіти. Академічна доброчесність, як цінність академічної культури регламентована у численних нормативно-правових актах ЄС, зокрема у Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні (2004) [2], Європейській хартії для науковців (2005) [3], Європейському кодексі дослідницької доброчесності (2017) [4], Рекомендації Ради ЄС C/2023/1640 (2023) [5] тощо. На федеральному рівні академічна доброчесність регулюється Конституцією ФРН, Законом ФРН «Про авторське право і суміжні права» (Urheberrechtsgesetz) [6] та правом вищої освіти (Hochschulrecht) [7]. У Законі ФРН про авторське право немає прямих згадок поняття «плагіат», але він містить положення про академічну доброчесність, відповідно до якого використання текстів інших авторів допускається тільки для наукового обговорення цитованого тексту, але ці цитати мають бути належним чином позначені та оформлені [6].

Право вищої освіти складає окрему галузь права, що регулюється окремими федеральними землями. Згідно з ч. 6 ст. 39 Закону федеральної землі Саар про вищу освіту, особи які займаються науковою діяльністю у вищому навчальному закладі, зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Оскільки університети мають свободу наукових досліджень і викладання здійснюється відповідно до ст. 5 Закону федеральної землі Саар про вищу освіту, вони уповноважені згідно з ч. 1 ст. 24 цього Закону у своїх статутах визначити власні принципи академічної доброчесності [8].

Основним нормативно-правовим документом, що регулює питання реалізації принципів академічної доброчесності у Саарландському університеті є «Положення щодо забезпечення належної наукової практики та боротьби з науковими порушеннями в Саарландському університеті» від 18 жовтня 2023 року, затверджене Сенатом Саарландського університету. Згідно з ч. 3 ст. 3 вказаного Положення, з метою запобігання проявам академічної недоброчесності, університет несе відповідальність за забезпечення дотримання принципів належної академічної практики серед студентів, викладачів та наукового персоналу. Факультети Саарландського університету покликані забезпечити, щоб студенти з початку навчання в більшій мірі навчалися принципам академічної роботи та належної академічної практики. Ч. 4 ст. 5 Положення містить детальний перелік вимог до наукових публікацій, серед яких можна виокремити обов'язковість цитування

першоджерел, ідентифікації походження даних, використаних у процесі дослідження, та повноту опису дослідницького процесу [9].

«Положення щодо забезпечення належної наукової практики та боротьби з науковими порушеннями в Саарландському університеті» від 18 жовтня 2023 року надає чітке визначення поняттю академічної недоброчесності. У розумінні ч. 1 ст. 10 вказаного Положення проявами академічної недоброчесності є надання у науковому контексті помилкової інформації свідомо або через грубу недбалість або порушення права інтелектуальної власності інших осіб. Серед найсерйозніших порушень академічної доброчесності Положення виділяє фальсифікацію даних або результатів дослідження, незаконне використання твору або частини твору іншого автора з посиланням на презумпцію авторства, несанкціоноване використання дослідницьких підходів та ідей іншого автора та несанкціоновану публікацію твору іншого автора третьою особою від власного імені [9].

З метою забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності та належної наукової практики в Саарландському університеті діють дві інстанції, які розглядають випадки порушень наукової етики – омбудсмен і комісія з розслідування наукових проступків [9]. Омбудсмен, як довірена особа, є першою контактною особою у разі виникнення підозр щодо порушення академічної доброчесності. На омбудсмена покладаються повноваження щодо проведення попереднього розслідування академічних проступків, надання консультацій відповідним особам щодо захисту їхньої наукової доброчесності, а також медіація конфліктів, що виникли на базі порушення однією зі сторін принципів належної наукової практики.

Комісія з розслідування наукових проступків є постійно діючим органом, що був створений на базі Саарландського університету, для розслідування звинувачень у проявах академічної недоброчесності. Комісія складається з трьох осіб, які призначаються Президентом університету за погодженням із Сенатом на трирічний термін. Омбудсмен також входить до складу комісії як особа з правом дорадчого голосу. Повноваженнями комісії є проведення офіційного розслідування академічних проступків та винесення відповідного рішення за результатами проведеного розслідування [9].

З 2019 року Саарландський університет надає всім членам університету ліцензію на програмне забезпечення для перевірки плагіату «Turnitin Originality Check». На всіх членів університету покладається обов'язок щодо перевірки академічних текстів

(семінарських завдань, бакалаврських та магістерських робіт або дисертацій, а також наукових публікацій) на унікальність. Якщо за результатами детальної оцінки академічного тексту є обґрунтована підозра у плагіаті, Комісія з розслідування наукових проступків за заявою заінтересованої особи зобов'язана порушити процедуру розслідування. За результатами розслідування, Комісія застосовує до порушника відповідні санкції: повернення роботи на доопрацювання, зниження загальної оцінки, недопущення до іспиту або втрата права на складання іспиту з відповідної навчальної дисципліни [10].

Цікавою є політика Саарландського університету щодо використання ChatGPT та технологій на базі ШІ під час написання академічних робіт та іспитів. Загалом, політика університету забороняє будь-яке використання технологій ШІ у навчальній або науково-дослідній діяльності. Кожен студент, викладач або науковий співробітник зобов'язаний підписувати так звану «Згоду щодо невикористання технологій ШІ» та до кожної академічної роботи додавати підтвердження про те, що текст не було згенеровано за допомогою ШІ. Проте, у виняткових випадках за дозволом викладача студентам дозволяється використовувати ChatGPT та технології ШІ як допоміжний засіб під час виконання завдань або написання іспитів. Від студентів вимагається детальне документування відповідей, отриманих за допомогою ШІ, та посилання на ШІ як на джерело у власному тексті. У цьому розумінні ChatGPT та технології на базі ШІ використовуються студентами як інструмент для отримання інформації, а не надійне наукове джерело. Окрім цього, студенти навчаються використовувати новітні технології у освітній діяльності та критично ставитися до відповідей, згенерованих ШІ [11].

Таким чином, вважаємо, що використання позитивного досвіду університетів Федеративної Республіки Німеччина, зокрема Саарландського університету, щодо забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності у освітній та науковій діяльності допоможе посиленню якості вищої освіти та наукових досліджень в Україні. На нашу думку, практика Саарландського університету є корисною передусім в аспекті детальної нормативно-правової регламентації академічної доброчесності, організації системи контролю за порушеннями, інтеграції механізмів виявлення, а також впровадження ефективних процедур розслідування та реагування на виявлені порушення.

Список використаних джерел:

1. B. Schloer. Academic Misconduct. Regulations and Decisions of Administrative Courts in Germany. *The Journal of Eastern European Law*. 2020. № 83. С. 16-19.

2. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. *UNESCO European Centre for Higher Education*. URL : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000139478> (дата звернення: 09.04.2024).

3. European Charter for Researchers. *EURAXESS*. URL : <https://euraxess.ec.europa.eu/jobs/charter/european-charter> (дата звернення: 09.04.2024).

4. The European Code of Conduct for Research Integrity. *All European Academies*. URL : <https://allea.org/code-of-conduct/> (дата звернення: 10.04.2024).

5. Council Recommendation on a European framework to attract and retain research, innovation and entrepreneurial talents in Europe. Recommendation C/2023/1640 of 18 December 2023. *EUR-Lex*. URL : <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1640/oj> (дата звернення: 11.04.2024).

6. UrhG - nichtamtliches Inhaltsverzeichnis. *Bundesministerium der Justiz*. URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/> (дата звернення: 11.04.2024).

7. Hochschulrecht - Überblicksdarstellungen. *Deutscher Bildungsserver*. URL : <https://www.bildungsserver.de/hochschulrecht-30-de.html> (дата звернення: 11.04.2024)

8. Saarländisches Hochschulgesetz (SHSG) Vom 30 November 2016. Bürgersevice Saarland. *Bürgerservice Saarland*. URL : <https://recht.saarland.de/bssl/document/jlr-HSchulGSLV3IVZ> (дата звернення: 11.04.2024)

9. Ordnung zur Sicherung guter wissenschaftlicher Praxis und zum Umgang mit wissenschaftlichem Fehlverhalten an der Universität des Saarlandes. *Universität des Saarlandes*. URL : https://www.unisaarland.de/fileadmin/upload/verwaltung/ombudsperson/DB23_58_S.509-522.pdf (дата звернення 15.04.2024).

10. Informationsblatt zur Überprüfung von möglichen Plagiaten an der Universität des Saarlandes. *Universität des Saarlandes*. URL : https://www.unisaarland.de/fileadmin/upload/verwaltung/ombudsperson/Handreichung_Informationsblatt_Plagiate.pdf (дата звернення 18.04.2024).

11. Handreichung LS: Empfehlungen zum Umgang mit ChatGPT im Kontext von Prüfungen an der UdS aus 28.02.2023. *Universität des Saarlandes*. URL :

https://www.unisaarland.de/fileadmin/upload/verwaltung/ombudsperson/Handreichung_ChatGPT.pdf (дата звернення: 19.04.2024).

УДК 378.2.014.6:174.7](043.2)

*Добровольська О. Ю.,
здобувачка вищої освіти II курс,
ЧНУ ім. Петра Могили
Науковий керівник:
Ткаля О. В.,
к.ю.н, доцент,
завідувач кафедри конституційного та
адміністративного права і процесу
ЧНУ ім. Петра Могили*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ФУНДАМЕНТ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Академічна доброчесність є невід'ємною складовою якісної освітньої та наукової діяльності, що сприяє формуванню високих етичних стандартів серед науково-педагогічних працівників і здобувачів освіти. В умовах приєднання української системи вищої освіти до європейського освітнього середовища питання формування академічної доброчесності набуває особливої уваги.

Аналіз останніх досліджень вітчизняних науковців демонструє зростаючий інтерес до проблематики академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі за останні роки. У контексті визначення підходів до розуміння сутності академічної доброчесності було використано праці таких дослідників, як Бернацький О., Дегтярьова І., Зінченко В., Сопова Д., Тицька Я., Хмарський В. та інших, а також положення Закону України "Про освіту" від 05.09.2017 (Редакція від 24.03.2024).

Поняття "академічна доброчесність" походить від поєднання двох термінів: "академічна" (academic), що стосується сфери освіти та науки,

і "добročесність" (integrity), яке перекладається як чесність, порядність, моральна неупередженість та цілісність [1, с. 52].

Законодавчо визначено поняття академічної доброчесності у статті 42 Закону України "Про освіту", а саме академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів і встановлених законом правил, якими повинні керуватися всі учасники освітнього процесу - здобувачі освіти, педагогічні та наукові працівники. Метою дотримання академічної доброчесності є забезпечення довіри до результатів навчання, наукових та творчих здобутків [2]. Крім того, ідентичне визначення зазначено в статті 1 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 (Редакція від 24.03.2024). Питання недоброчесності, пов'язані з проблемою плагіату в наукових текстах, регулюються нормами Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 (Редакція від 01.01.2023). Водночас, нормативною базою для забезпечення доброчесної поведінки в академічному середовищі кожного окремого закладу вищої освіти є внутрішні документи, які колегіально затверджуються в цьому закладі. Зокрема, кодекси честі (кодекси академічної доброчесності) університетів або положення про дотримання принципів академічної доброчесності у відповідному ЗВО визначають правила та норми доброчесної поведінки для академічної спільноти конкретного навчального закладу.

Міжнародний центр академічної доброчесності розглядає академічну доброчесність як неухильне дотримання п'яти фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги та відповідальності. Ці п'ять принципів становлять міцну основу академічного середовища та освітніх установ. Без них будь-яка діяльність викладачів, студентів чи дослідників у межах їхньої компетенції втрачає свою цінність, а ефективність ставиться під сумнів. Лише коли ці ключові цінності академічної доброчесності реалізуються на практиці, освіта та наука можуть повноцінно виконувати своє призначення.

Чесність є фундаментальною цінністю, на якій ґрунтуються викладання, навчання, дослідницька робота та будь-яка інша академічна діяльність. Вона є необхідною передумовою для реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності в академічному середовищі. Надзвичайно важливо, щоб принципи та процедури, які регулюють діяльність академічної спільноти, чітко демонстрували неприпустимість таких проявів нечесної поведінки, як фабрикація даних, обман, списування, шахрайство чи інші форми нечесності.

Коли чесність міцно вкорінюється як ключова цінність в академічному середовищі, це створює підґрунтя для розвитку довіри. Довіра формується поступово, з плином часу та на основі конкретних дій, а не лише слів. Вона відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки саме довіра дозволяє представникам поза межами академічної спільноти визнавати цінність і значущість наукових досліджень, освітнього процесу та отриманих наукових ступенів. Атмосфера взаємної довіри в академічних колах сприяє співпраці, створюючи середовище, де учасники діють чесно і справедливо один з одним.

Щодо принципу справедливості, то він ґрунтується на таких важливих складових, як прозорість та чіткі й обґрунтовані очікування. Справедливим є також належне та неупереджене реагування на прояви нечесної поведінки чи порушення норм академічної доброчесності. В освітньому процесі справедливе, відповідне та об'єктивне оцінювання відіграє ключову роль, адже саме справедливість дозволяє встановити вірчі відносини між викладачами та студентами. Таким чином, дотримання принципів справедливості, включно з чесними та передбачуваними процедурами, прозорістю вимог і критеріїв, а також неупередженим ставленням, є необхідною умовою для створення атмосфери довіри в академічному середовищі.

Повага в академічному середовищі має бути взаємною та передбачає демонстрацію поваги як до себе, так і до інших. Поважати інших - це цінувати різноманітність поглядів та розуміти, що власні ідеї часто потрібно піддавати сумніву, спростовувати, перевіряти та вдосконалювати. Студенти виявляють повагу, коли вони цінують можливість здобувати нові знання, активно залучаються до навчального процесу, беруть участь в обговореннях, вислуховують думки інших та докладають максимум зусиль для досягнення успіху. Груба чи принизлива поведінка руйнує атмосферу взаємної поваги. Викладачі демонструють повагу, коли сприймають ідеї студентів серйозно, визнають їх як особистостей, допомагають розвивати ці ідеї, надають повноцінні та об'єктивні відгуки на їхні роботи, цінують їхні погляди та прагнення.

Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності покладається як на кожного окремого члена академічного середовища, так і на всю спільноту в цілому. Кожен студент, викладач, науковець несе персональну відповідальність за неухильне слідування нормам доброчесності під час навчання, викладацької діяльності та проведення наукових досліджень [3, с. 20].

Можна зробити висновок, що принципи академічної доброчесності є підґрунтям для якісної освіти, генерації нових знань, формування довіри суспільства до академічного середовища, ефективної співпраці та виховання гідних майбутніх професіоналів і лідерів. Саме тому їх дотримання має критичне значення.

Питання забезпечення академічної доброчесності актуальне не тільки для українського суспільства, а й для багатьох інших країн світу. Саме тому цій проблематиці необхідно приділяти більше уваги. Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності покладається на всіх учасників освітнього процесу. Здобувачі вищої освіти зобов'язані чесно виконувати навчальні завдання, поважати авторські права та уникати будь-яких форм обману чи фальсифікації даних. Науково-педагогічні працівники повинні бути взірцем академічної доброчесності, демонструючи високі етичні стандарти у своїй професійній діяльності та навчаючи студентів цим принципам.

На основі аналізу практик впровадження програм академічної доброчесності в освітніх установах, Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI) сформулював рекомендації щодо створення сприятливих умов для дотримання принципів академічної доброчесності в академічному середовищі (Основні цінності академічної доброчесності):

1) розробити та впроваджувати чіткі, справедливі правила, стандарти і процедури забезпечення академічної доброчесності, які будуть зрозумілими та можливими для послідовної реалізації;

2) сприяти поширенню конкретних заходів із формування академічної доброчесності в усіх сферах освітньої діяльності. Просвітницька робота має включати обговорення ключових цінностей та зв'язку академічної доброчесності із загальними етичними питаннями;

3) інформувати всіх членів академічної спільноти про стандарти академічної доброчесності, щоб вони сприймалися як невід'ємна частина освітнього процесу в закладі;

4) послідовно та прозоро здійснювати діяльність, передбачену нормативно-правовими актами закладу освіти. Підтримувати тих, хто дотримується певних стандартів і правил;

5) розробляти, уточнювати і впроваджувати об'єктивні та прозорі системи контролю за порушеннями академічної доброчесності;

6) запроваджувати сучасні розробки у сфері технологічних та освітніх практик, що дасть змогу передбачати ризики та вирішувати

потенційні проблеми, що стосуються академічної доброчесності;

7) регулярно оцінювати ефективність правил і положень, процедур і практики цілісність, оновлювати та вдосконалювати їх, в міру необхідності [4, с. 380].

Важливо приділити більше уваги роз'ясненню студентам наслідків порушення принципів академічної доброчесності. Відповідно до законодавства, за такі порушення можуть застосовуватися різні види академічної відповідальності. Серед них - повторне проходження контрольних заходів (контрольних робіт, іспитів, заліків), повторне вивчення відповідних навчальних дисциплін, відрухування із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії чи скасування наданих закладом пільг на оплату навчання. Ці види відповідальності регламентуються пунктом 6 статті 42 Закону України "Про освіту" [2].

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнуті до таких видів академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне вивчення відповідного освітнього компонента; відрухування з закладу освіти (окрім тих, хто здобуває загальну середню освіту); позбавлення академічної стипендії; анулювання пільг з оплати навчання, наданих закладом освіти. Заклади вищої освіти мають доносити до студентів, що в сучасному суспільстві лише сумлінне та відповідальне ставлення до навчання зробить їх у майбутньому справжніми професіоналами та фахівцями своєї справи. Донесення концепції академічної доброчесності до студентів може призвести до того, що в майбутньому вони дотримуватимуться її протягом всього життя та професійного шляху. Крім того, завдяки концепції академічної доброчесності кількість проблем із дотриманням законодавства про авторське право та суміжні права будуть значно зменшуватись.

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти за порушення академічної доброчесності можуть бути притягнуті до такої академічної відповідальності: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова у присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи обіймати визначені законом посади.

Види академічної відповідальності, у тому числі додаткові та деталізовані, за конкретні порушення доброчесності визначаються спеціальними законами та/або внутрішніми положеннями закладу

освіти. Ці положення мають бути затверджені колегіальним органом управління закладу та погоджені з органами студентського самоврядування в частині відповідальності здобувачів освіти [5].

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, самоплагіат, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Встановлений порядок виявлення таких порушень передбачає дотримання прав особи, стосовно якої розглядається питання про недоброчесність [2]. У своєму дослідженні В. Сацик доповнює перелік видів академічної недоброчесності двома новими формами. Перша - академічний саботаж (sabotage), коли дослідник вчиняє дії, що дозволяють йому отримати неправомірну академічну вигоду або применшити таку для інших членів академічної спільноти. Це може виражатися, наприклад, у навмисному затягуванні процесу рецензування чужої роботи з метою використання її результатів у власних інтересах або знищенні даних щодо конкурентів-дослідників. Другою формою є професорська недоброчесність (professorial misconduct) - зловживання окремими викладачами своїми службовими обов'язками для тиску чи примусу по відношенню до колег або студентів. Зарубіжні науковці звертають увагу на існування таких негативних явищ в академічному середовищі [6].

Академічна доброчесність безпосередньо впливає на якість освіти студентів та формування нового покоління громадян України системою вищої освіти. Тому зміцнення принципів академічної доброчесності має стати пріоритетним завданням. Ігнорування цих принципів може призвести до створення середовища, сприятливого для інтелектуальної та творчої деградації, низької якості навчання. Це також може сформувати амбівалентне ставлення до етичних норм, за якого корупційні практики стануть звичними не лише в академічній сфері, але й в інших сферах життя. Відсутність культурного підґрунтя, яке б регулювало недоброчесність на рівні традицій, цінностей академічної культури, робить інституційні механізми контролю неефективними навіть для інформування про недоброчесну поведінку.

Для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі доцільно здійснити такі заходи, як:

- Зобов'язати вищі навчальні заклади реалізувати власну політику забезпечення академічної доброчесності шляхом розробки кодексів честі студентів і етичних кодексів викладачів та представників адміністрації. Ці внутрішні документи мають чітко визначати правила,

норми та стандарти доброчесної поведінки для всієї академічної спільноти конкретного закладу. Їх слід розробляти колегіально за участі студентського самоврядування.

- Створити незалежні, з долученням експертів та громадськості, комітети з етики, які б наглядали за дотриманням етичних стандартів та вирішували спори у випадку порушення таких. Ці комітети мають бути незаангажованими органами, здатними об'єктивно розглядати ситуації недоброчесності та приймати виважені рішення на основі чітких процедур і критеріїв.

- Створити національну систему збору статистичних даних і моніторингу інформації щодо випадків академічної нечесності в університетах та оприлюднення на їхній основі періодичних відкритих звітів. Така система дозволить відстежувати масштаби проблеми, виявляти тенденції, порівнювати ситуацію в різних закладах для виявлення стратегій подолання академічної недоброчесності.

Реалізація цих заходів сприятиме формуванню цілісної політики і процедур забезпечення академічної доброчесності на інституційному та національному рівнях. Залучення всіх стейкхолдерів, прозорість, об'єктивність та системний моніторинг створять підґрунтя для зміцнення культури академічної доброчесності в Україні [6].

Підсумовуючи, можна сказати, що академічна доброчесність є фундаментальною основою для забезпечення якості освіти та наукових досліджень. Вона ґрунтується на поєднанні етичних принципів чесності, порядності, поваги до інтелектуальної власності, об'єктивності, відповідальності та низки правових норм, що регламентують поведінку всіх учасників освітнього процесу. Ігнорування принципів академічної доброчесності загрожує низькою якістю освіти, деградацією академічного середовища та формуванням негативного ставлення до етичних цінностей у суспільстві. Відтак, забезпечення академічної доброчесності має стати пріоритетом для української системи вищої освіти задля виховання нового покоління відповідальних та чесних громадян і фахівців.

Лише за умови об'єднання зусиль усіх учасників освітнього процесу, створення ефективних механізмів забезпечення академічної доброчесності, а також формування відповідної культури можна досягти сталого розвитку системи вищої освіти та науки в Україні, підвищити їх конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Сопова Д. О. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2018. Вип. 3–4 (56–57). С. 52–56.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.04.2024).
3. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: пер. з англ. Міжнародний центр академічної доброчесності, 2019. 39 с.
4. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редкол.: М. Пантюк та ін. Дрогобич: Видавничий дім "Гельветика", 2023. Вип. 64, Т. 2. 396 с.
5. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
6. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti> (дата звернення: 11.04.2024).

УДК 378.2:174.7](477+44)(043.2)

Казарін В.,

Здобувач вищої освіти I курс,

ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Валецька О. В.,

доцент кафедри історії та теорії держави і права

ЧНУ ім. Петра Могили

СТУПІНЬ СПРИЙНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ

Розглянемо концептуальне поле, що стосується академічної доброчесності, з акцентом на категоріях і концепціях, які є характерними для освітнього контексту Європи [1, с. 90]. У контексті наступного аналізу важливо вивчити поняття “прозорості”, яке є

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

ключовим аспектом академічної чесності. Цей термін має багато визначень. Одне з найбільш точних надає норвезький центр боротьби з корупцією U4 (U4 Anticorruption resource center). Згідно з глосарієм цієї організації, прозорість означає чесність, ясність і відкритість, та витребує від урядових службовців, менеджерів і довірених осіб діяти відкрито, зрозуміло й передбачувано [1, с. 90]. Надання достатньої кількості інформації, є одним з ключових аспектів в оцінці дотримання процедур. Прозорість є фундаментальним елементом відповідального управління, що сприяє кращому використанню ресурсів, підвищенню ефективності та загальному економічному зростанню. Це визначення добре підходить для освітньої сфери. Але одного лише доступу до інформації не достатньо для досягнення високого класу. До будь-якої інформації треба критично ставитися. Результати власних перевірок повинні бути основою для винагород чи покарань. Через це запит на захист прав інтелектуальної власності й прозорість є важливим для людей працюючих в освітній сфері. Інші важливі аспекти академічної доброчесності включають гармонійне злиття виховання й освітнього змісту, дотримання основних морально-етичних принципів, що створюють сприятливий соціально-психологічний клімат серед студентів і викладачів, сприяючи досягненню значних результатів у науковій, викладацькій та освітній діяльності, а також вихованню активної, морально зрілої, соціальної відповідальної молоді з високими духовними, сімейними та патріотичними цінностями. Специфічні характеристики академічної доброчесності включають культуру здобуття освіти у ВНЗ, традиції, цінності, принципи проведення наукових досліджень, мовну наукову культуру, культуру високої моралі й спілкування між студентами та їх науковими керівниками, культуру наукової праці й відповідальності перед суспільством за її результати, культуру педагогічного оптимізму, яка формується у культурно-освітньому просторі вищих навчальних закладів. Ці аспекти академічної чесності та культури повинні бути інтегровані у освітні та наукові програми, які готують майбутніх фахівців різних спеціальностей, засновані на передбаченні того чи іншого підходу до підготовки високоморальних, компетентних викладачів-дослідників, що будуть вирішувати проблемні питання професійної та дослідницької інноваційної діяльності у сфері професійної освіти. Універсальні та специфічні характеристики систематично впроваджуються й виявляються протягом професійної підготовки здобувачів освіти. З латинської мови слово «integer» перекладається як «довершений».

«Integrity», відповідно, означає «довершеність» психологічного стану людини, який характеризується гармонією, стійкістю та послідовністю морального образу. Поєднуючи це з прикметником «academic», що вказує на приналежність до навчальних закладів, мислення й процесів навчання, виходить категорія академічної доброчесності «academic integrity».

Документ «Основоположні цінності академічної доброчесності», розроблений Міжнародним центром академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики Клемсонського університету в Південній Кароліні, визначає академічну доброчесність як прихильність академічної спільноти до шести основних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності, навіть у складних обставинах [2, с. 1-5]. Академічна чесність характеризується своєю багатогранністю, що включає в себе не тільки зазначені цінності, але й механізми та інструменти для їх підтримки та розвитку. Мотиваційний аспект багатогранності охоплює оцінювання студентів, самооцінку, а функціональний аспект - контроль (студентське самоврядування) та самоконтроль (антиплагіатне програмне забезпечення). У сучасному дискурсі академічній доброчесності протистоїть академічна нечесність (academic misconduct, dishonesty), яка проявляється у таких формах: фабрикація даних - створення вигаданих даних для підтримки наукових тверджень; фальсифікація даних - свідомо зміна існуючих даних для підтвердження наукових висновків; хабарництво - незаконне отримання матеріальних благ за академічні переваги; академічний саботаж - дії, що дають нелегітимну перевагу одним членам академічної спільноти за рахунок інших; професорська нечесність - зловживання службовим становищем для тиску на колеги або студентів; академічне шахрайство - використання студентами недозволених матеріалів для виконання навчальних завдань; плагіат - використання чужих ідей або результатів праці без належного посилання на джерело з метою отримання користі. Важливим аспектом у формуванні корпоративної культури та принципів академічної чесності є боротьба з плагіатом, створення умов, які роблять його використання неможливим. Неформована академічна культура призводить до того, що студенти безкарно плагують у вищих навчальних закладах. Плагіат у дисертаціях, статтях, захист одного і того ж наукового здобутку різними студентами, купівля готових робіт - це лише частина наслідків відсутності етичних принципів у освіті та науці. Нерозвинена академічна культура в університетах може

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

негативно впливати на здібності студентів до незалежного критичного мислення, дотримання стандартів чесності та гідності, а також сприяє розповсюдженню плагіату серед учасників освітнього процесу. У Європейському Союзі та більшості країн-членів термін “плагіат” не має чіткого законодавчого визначення. Зазвичай плагіат асоціюється з порушенням авторських прав або фальсифікацією. В англо-саксонській правовій системі плагіатом вважається відсутність або неповне цитування, а також самоплагіат. У континентальній правовій системі розрізняють явний плагіат та приховане запозичення.

Розв’язання актуальних проблем освітньої сфери в Україні потребує глибокого та інноваційного підходу. Проблеми, такі як надлишкове управління, поєднане з нестачею фінансування, застарілі освітні методики, недостатність кваліфікації викладачів та корупція, мають коріння в соціально-правових аспектах і не можуть бути вирішені лише педагогічними зусиллями. Юнгсуп Кім, учасник конференції Міжнародного центру академічної доброчесності, стверджує: «Академічна доброчесність може змінити світ, але спершу потрібно змінити університети, а потім вже світ» [3, с. 19]. Він підкреслює, що дотримання цих принципів є ключовим для розвитку науки та освіти. В. Ромакін зазначає: «щоб провести дослідження стану академічної чесності, необхідно розглянути всю систему освіти. Але цього дуже мало. Треба проаналізувати національну систему етичних відносин та традицій» [4, с. 174]. Ю. Калиновський додає: «академічної чесності у закладах вищої освіти України виходить за межі суто освітянського середовища і зачіпає всі сфери суспільного життя» [5, с. 181].

Законодавче визначення академічної доброчесності довгий час було проблематичним, але процеси євроінтеграції сприяли його уточненню. Зокрема, в українському законодавстві це поняття закріплено в Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [6], воно визначається як сукупність принципів та правил, які спрямовані на формування відповідальної особистості, здатної вирішувати завдання з дотриманням правових та моральних норм. Згідно зі статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 15.04.2023 № 2811-IX, плагіат визначається як публікація твору під чужим іменем [7]. Рекомендації МОН від 15.08.2018 № 1/11-8681 України вказують на академічний плагіат як на оприлюднення чужих наукових результатів як власних [8]. Поняття «плагіат» та «академічна доброчесність» стали важливими з розширенням доступу до вищої освіти, що вимагало їх законодавчого закріплення. Сьогодні студенти активно ознайом-

люються з цими дефініціями, а університети включають їх у свої внутрішні документи. Однак просте інформування про академічну доброчесність не є достатнім для запобігання порушень; потрібен більш комплексний підхід. Часто визнання значущості дотримання академічної доброчесності при написанні наукових робіт обмежується лише теоретичними заявами. Практики, такі як зниження оцінок за плагіат або тимчасове виключення з університету, можуть бути ефективними, але вони не вирішують основної проблеми - усунення бажання студентів списувати. Важливіше за все є те, що такі дії знецінюють освіту для студентів. Для вивчення причин порушення академічної доброчесності було опитано 134 студенти Сумського державного університету. Вони відповіли на 8 питань, маючи можливість обрати одну відповідь [9, с. 262]. Результати опитування свідчать про недооцінену роль викладача в освітньому процесі. Зміни, що відбулися завдяки євроінтеграції, зробили відносини між вчителями та студентами більш рівноправними. Студенти вказали, що викладачі суттєво впливають на їх навчання. Проблемою також є великі обсяги наукових робіт, які можуть спонукати до плагіату. Автори дослідження та респонденти вважають, що розумне визначення обсягу робіт сприятиме їх самостійному виконанню. До заходів протидії академічній недоброчесності слід додати встановлення стандартів для наукових робіт, враховуючи рік навчання студентів. Також важливим є постійне відстеження думок студентів про якість викладання, оскільки мотивація викладача впливає на якість студентських робіт.

Інтелектуальна чесність, подібно до інших моральних якостей, здобуває схвалення більшості, проте лише небагато хто дійсно її дотримується. Це пояснюється тим, що бути інтелектуально чесним непросто, адже це вимагає подолання природних психологічних нахилів та значних інтелектуальних зусиль. Академічна чесність, яка є набором етичних принципів у вищій освіті, має чітко визначати права та обов'язки студентів і потребує ретельної уваги, оскільки минулі випадки академічного шахрайства можуть бути індикатором сучасного рівня корупції в країні [10].

У Франції, розвиток академічної чесності на рівні академічної свідомості та в академічних колах дозволяє виділити певні характеристики її прогресу. Серед них можна виокремити як універсальні, так і специфічні риси. Універсальні характеристики включають багатогранність, відкритість, об'єктивність, мотивацію та постійне покращення на різних етапах професійного становлення.

Особливості розвитку академічної чесності можна класифікувати за такими критеріями:

1) На законодавчому рівні, європейські університети враховують академічну чесність як елемент якості освіти, який чітко визначений у Бухарестській декларації етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європі. З розвитком Болонського процесу та реалізацією Лісабонської стратегії, вимоги до дотримання академічної чесності зростають.

2) Як зміст підготовки майбутніх фахівців, включаючи філософські дисципліни та актуалізацію діагностики. Університети Європи розглядають академічну нечесність як серйозну загрозу своїй безпеці.

3) Як університетський регламент, включаючи систему покарань та санкцій. Порушення академічної чесності охоплюють широкий спектр дій, від плагіату до хабарництва, і можуть призвести до серйозних наслідків, таких як втрата наукових ступенів чи звань.

Саме цивільне законодавство Франції використовує правовий термін *la contrefaçon* (підробка, контрафакт, фальсифікація), що визначається статтею L 335-3 Кодексу інтелектуальної власності (*Code de la propriété intellectuelle. Version consolidée au 1 juillet 2017*).

Загалом, академічна доброчесність виступає ключовим елементом для забезпечення високої якості освіти та наукових розробок. Цей принцип базується на комбінації етичних норм чесності, порядності, поваги до інтелектуальних прав, об'єктивності, відповідальності, а також ряду юридичних норм, які регулюють поведінку всіх учасників навчального процесу. Недотримання принципів академічної доброчесності може призвести до зниження якості освіти, руйнування академічного середовища та формування негативного ставлення до етичних цінностей в суспільстві. Тому, підтримка академічної доброчесності повинна бути важливим пріоритетом для системи вищої освіти України з метою виховання нового покоління відповідальних та чесних громадян і спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Батечко Н., Дурдас А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції // *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки) випуск №3 (60), 2019, С. 88-94.*

2. Фішман Т. «Ми знаємо це, коли бачимо» недостатньо добре: до стандартного визначення плагіату, яке виходить за рамки крадіжки,

шахрайства та авторського права. 4-та Азіатсько-Тихоокеанська конференція з доброчесності освіти (4 APCEI). 28–30 вересня 2009 р., Університет Вуллонгонга, NSW, Австралія. 2010, С. 1-5. URL: <http://go.uow.edu.au/apcei/09/papers/37/> (дата звернення: 15.04.2024).

3. Коул Саллі. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Міжнародний центр академічної доброчесності. 2019. URL: https://www.donnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czini_nostiAkad.dobroch

(дата звернення 18.07.2019).

4. Ромакін В. В. Академічна етика як передумова верховенства права // *Наукові праці Миколаївського гуманітарного університету імені Петра Могили. Педагогіка, 2006, № 46, С. 174–179.*

5. Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді. Гілея: Науковий вісник: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 63 .С. 477–482.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.04.2024).

7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 15.04.2023 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 15.04.2024).

8. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): лист МОН України від 15.08.2018 № 1/11-8681. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instrukt-list/1-11-8681-vid15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf> (дата звернення: 15.04.2024).

9. Куліш А. М., Дуліба Є. В., Карпова В. В., Аврамова О.Є «Академічна доброчесність» в Україні: Місце в освітньому процесу так законодавче регулювання // *Наукові записки. Серія: Право, Випуск 12. 2022, С. 258-265.*

10. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. 2017. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930> (дата звернення: 15.04.2024).

УДК 351.86.072.22(043.2)

Каплій О. В.,
к.ю.н., доцентка,
доцентка кафедри конституційного та
адміністративного права і процесу,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
Тарнавська О.,
студентка IV курсу юридичного факультету,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СЕКТОРІ ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну загострило проблему корупції у секторі оборони. Зростання оборонних бюджетів, швидкість прийняття рішень та закупівлі в умовах воєнного часу створюють нові ризики зловживань та неефективного використання ресурсів.

Дослідження цієї теми є актуальним з багатьох причин. Наприклад, якщо розглядати аспект впливу на обороноздатність країни, то корупція в секторі оборони може призвести до закупівлі неякісної зброї та обладнання, неефективного використання ресурсів, зниження боєздатності армії, що призведе до великих втрат на полі бою, та підриву довіри до влади з боку суспільства. Війна створила нові можливості для зловживань службовим становищем та розкрадання коштів з боку посадових осіб, тому необхідно впроваджувати досконалий та ефективний інститут прозорості та підзвітності з боку влади.

Вивчення Україною та впровадження в свою систему досвіду реалізації антикорупційної політики в секторі оборони країн Європейського союзу та США під час війни може допомогти розробити дієві механізми запобігання та протидії корупції, забезпечити прозорість та підзвітність у сфері оборонних закупівель та гуманітарної допомоги, підвищити ефективність використання наданої фінансової допомоги від держав-партнерів.

Забезпечення фінансування оборонної сфери в умовах воєнного стану стало однією з найважливіших проблем сучасності. Складні умови щодо зміцнення обороноздатності країни та напружена зовнішньополітична обстановка в світі вимагають від уряду швидкого та систематичного прийняття складних та відповідальних рішень щодо

реалізації відповідних прагматичних заходів. Ці заходи спрямовані на збереження незалежності країни та накопичення потенціалу, необхідного для відсічі російським окупантам.

Матеріальна база в оборонній сфері сьогодні має величезний вплив на масштаби та тривалість воєнних дій. Кожен витрачений мільйон гривень на Збройні Сили України – це інвестиція в збереження майбутньої безпеки та незалежності. На жаль, Україна вже переконалася у цьому після власних помилок та прорахунків у плануванні розвитку оборонної сфери. Сьогодні питання щодо особливостей правового забезпечення фінансування оборонної сфери в умовах воєнного часу є надзвичайно актуальним [1, с. 142].

Тільки завдяки спільним зусиллям державних органів України та міжнародних організацій можна отримати об'єктивні та неупереджені результати, які матимуть практичну цінність для подолання проблеми корупції в секторі оборони. Війна зірвала процеси антикорупційних реформ та посилила критичну ситуацію, спричинивши серію антикорупційних скандалів. Умови воєнного часу в Україні призводять до збільшення корупційних скандалів у оборонному секторі. Ці скандали включають непрозорі тендери, створення приватних компаній представниками оборонного комплексу, які потім виграють тендери, а також виявлення фактів закупівлі продукції, устаткування та військової форми за завищеними цінами.

Можна згадати чи не найгучніший скандал початку 2024 року за участі львівського бізнесмена Ігоря Гринкевича, якого називають одним із найбільших постачальників Міністерства оборони України. За даними «BBC News Україна» його було затримано за спробу підкупити одного з керівників Державного бюро розслідувань хабарем у сумі в 500 тисяч доларів. Перед тим, ДБР розпочало слідство за фактом закупівлі одягу і білизни для ЗСУ, які мав постачати Гринкевич.

За даними слідства, компанії, які контролювалися підозрюваним, виграли 23 тендери на суму 1,5 мільярда гривень на постачання одягу для Міністерства оборони. Замовлення мали б виконувати компанії, які раніше спеціалізувалися на будівництві, і не мали необхідних виробничих можливостей для виготовлення та зберігання товарів для потреб військових.

Як результат, шість контрактів не були виконані повністю, а принаймні у семи випадках товар поставлявся на склади військових частин лише в обмеженій кількості. Проте, незважаючи на це, компанії отримали державні кошти за повне виконання зобов'язань, заявляють

слідчі ДБР. Ігорю Гринкевичу було повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 369 Кримінального кодексу України – пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Його корупційна схема призвела до зриву постачання товару та збитків державного бюджету на 1,2 мільярда гривень, що є неприпустимо, особливо, під час дії воєнного стану, коли потреби ЗСУ на першому місці [2].

Після такого гучного скандалу в МО України почались ретельні службові перевірки тендерів, контрактів та якості послуг. Тому, варто зазначити, що корупція в оборонному секторі може приймати різні форми, включаючи відмивання коштів, отримання хабарів, укладання вигідних контрактів без проведення тендерів та вплив на фонд оплати праці військовослужбовців.

Міжнародні партнери такі як країни ЄС та США, що надають Україні зброю та фінансову допомогу, висловлюють серйозне невдоволення корупційними скандалами у оборонному секторі. Це може призвести до обмеження або припинення надання військової допомоги, що, в свою чергу, може призвести до серйозних людських та територіальних втрат для України. Тому важливо активно вирішувати проблему корупції в оборонній сфері та вдосконалювати механізми запобігання та протидії цьому явищу.

Україна отримала 36 балів зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік, і посіла 104 місце поміж 180 країн [3]. Найбільш пріоритетним напрямом боротьби з корупцією під час воєнного стану стало очищення від корупції судової системи, закладів охорони здоров'я, Національної поліції України, органів прокуратури, сектору економіки, податкової та митної служби.

Попри великий рівень корупції у довоєнний період, варто визнати, що війна не лише не допомагає зменшити корупцію, але й погіршує ситуацію. Для боротьби з цим явищем необхідно провести аналіз його реального масштабу, що дозволить розробити ефективні стратегії протидії корупції. Такий підхід важливий для формування антикорупційної політики, а також для зміцнення державних структур. Потрібно впроваджувати та розвивати якісні правові норми для збереження спроможності демократичної держави із застосуванням найкращих міжнародних практик та стандартів.

У 2006 році Україною була ратифікована Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [4]. Згідно з положеннями цієї Конвенції, держави-учасниці зобов'язані сприяти протидії корупції, застосовувати ефективні міжнародні практики для запобігання проявам

корупції відповідно до основних принципів національного права і мати право вживати суворих заходів для боротьби з нею. Таким чином, верховенство права є інструментом для запобігання та протидії корупції в країні, відображенням здатності держави до прийняття важливих рішень, яке повинно відповідати динаміці суспільних процесів і стану суспільства.

Повільна реалізація антикорупційної політики в Україні має серйозний негативний вплив на її економічне зростання. Висока статистика корупції та недовіра до судової системи є основними перешкодами для залучення іноземних інвестицій в Україну.

Відповідно до Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» до основних принципів антикорупційної політики на 2021-2025 роки віднесені, зокрема: формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [5].

Для реалізації антикорупційної стратегії розробляється та затверджується відповідна державна антикорупційна програма. На сайті Національного агентства з запобігання корупції можна знайти інформацію про результати моніторингу реалізації державної антикорупційної політики, зокрема про стан та динаміку реалізації антикорупційних стратегій та державних антикорупційних програм. Наприклад, у секторі оборони, на жаль, виконаних цілей немає, але заходів, які виконано частково – 10.7%; заходи, які виконуються – 26.7%, а не розпочалися – 32%. Одними з найбільших проблем є неефективне використання бюджетних коштів та зловживання під час забезпечення житлом військовослужбовців та непрозоре та неефективне користування та розпорядження землями оборони, об'єктами нерухомості в оборонно-промисловому комплексі, а також надлишковим рухомим військовим майном, об'єктами інтелектуальної власності; неконтрольоване споживання пального, яке закуповується для потреб ЗСУ [6].

Для розуміння проблем в системі Міноборони України на офіційному сайті опублікувало опитування для громадян, щодо визначення корупційних ризиків у діяльності оборонного відомства. В 2023 році глава Міноборони О.Резніков відзначив, що виконання Державної антикорупційної програми сприятиме підвищенню ефективності управління об'єктами нерухомості, надлишковим рухомим військовим майном, споживанням пального, закупівлями товарів, робіт і послуг оборонного призначення, контролем за

продукцією оборонного призначення, забезпеченням житлом військовослужбовців та реалізацією військової кадрової політики та іншими аспектами [7, с.1-2].

Для зменшення та викорінення корупційним проявам потрібно оптимізувати функції держави, впровадивши прозору процедуру моніторингу як державних, так і приватних структур, що включатиме в себе усунення дублювання повноважень та тимчасове припинення реалізації малоефективних повноважень, що супроводжуються високим рівнем корупції. Розвиток цифровізації владних повноважень, прозорість діяльності та відкриття даних буде фундаментом для мінімізації корупційних ризиків. Забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин.

Стратегічною метою антикорупційної політики є протидія на рівні державної влади та місцевого самоврядування шляхом додержання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення. Виходячи з цього, мають визначатись стратегічні та тактичні цілі протидії корупції, ставитись завдання перед конкретними органами державної влади, обиратись засоби протидії корупції [8, с. 63-64].

Щоб боротися з корупцією в сфері оборони, необхідно впроваджувати комплексні заходи. По-перше, важливо забезпечити прозорість у відборі посадових осіб та укладанні договорів у галузі оборони. Також важливо створити ефективні механізми контролю за використанням оборонних бюджетних коштів та закупівельною діяльністю. Додатково, важливо підвищувати свідомість громадськості щодо наслідків корупції в оборонному секторі та сприяти активній участі громадськості у контролі за діяльністю органів оборони.

Забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин. Щоб боротися з корупцією в сфері оборони, важливо впроваджувати комплексні заходи, такі як забезпечення прозорості у відборі посадових осіб та укладанні договорів, створення ефективних механізмів контролю за використанням бюджетних коштів та закупівельною діяльністю, підвищення свідомості громадськості та сприяння її активній участі у контролі за діяльністю органів оборони.

Зазвичай під час воєнного стану підвищується попит на різні товари і послуги, що може створити сприятливе середовище для спекуляцій та незаконного збагачення, тому необхідно зменшити цей розвиток на законодавчому рівні. Посилення нагляду за фінансовими операціями, закупівлями та управлінням активами оборонних структур може значно зменшити можливість корупційних схем, а впровадження чітких етичних кодексів для посадових осіб у сфері оборони та нагадування про їхню відповідальність перед суспільством може бути стримувальним чинником.

Потрібно створювати умови для відкритого обміну інформацією та участь громадськості у прийнятті рішень, що може сприяти виявленню та усуненню корупційних практик, та посилювати роль співпраці з міжнародними партнерами за рахунок впровадження їхніх стандартів ефективного управління, яке може допомогти покращити прозорість та запобігти корупції. Також необхідно гарантувати незалежність суддів у вирішенні справ про корупцію, тому що це є важливим остаточним кроком у боротьбі з цим явищем.

Отже, дослідження питань законодавчого забезпечення та посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення під час воєнного стану дало підстави для висновку, що в цей період необхідно посилити контроль за дотриманням антикорупційного законодавства та внести зміни до Кримінального Кодексу України. Зокрема, важливо збільшити покарання за корупційні дії в оборонному секторі, включаючи можливість накладення довічного ув'язнення; посилити відповідальність за незаконне збагачення або розкрадання державних ресурсів, призначених для оборони; встановити спеціальні процедури для розслідування корупційних злочинів у зоні воєнного конфлікту; розширити повноваження правоохоронних органів у боротьбі з корупцією в оборонному секторі.

Список використаних джерел:

1. Мізіна І. Особливості правового регулювання фінансування оборонної сфери в умовах воєнного стану. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Науковий збірник "Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції". 2023. № 1. С. 141–143.

2. Гринкевич, Морозюк і корупційні скандали на постачанні армії. Що про це відомо - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c72y97xxwe6o>

3. Індекс сприйняття корупції - 2023. *Transparency International Ukraine - Знизити рівень корупції*. URL: Індекс сприйняття корупції - 2023 (ti-ukraine.org)

4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18.10.2006 року №251-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16#Text>

5. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 року №2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

6. Сектор оборони. ІСМ ДАП. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/direction/12/>

7. АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОГРАМА Міністерства оборони України на 2021 – 2024 роки : Наказ. 9 с.

8. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / за ред. О.М. Джужу, Е.В. Расюка. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. 340 с.

УДК 378.4.072.22(438)(043.2)

Кобець Д. Ю.,

Студент 1 курсу юридичного факультету

ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Валецька О. В.,

доцент кафедри історії та теорії держави і права

ЧНУ ім. Петра Могили

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ

Проблема діянь корупційного характеру властива не лише в українських закладах вищої освіти, але й в університетах інших країн. Сучасний світ вимагає якості вищої освіти, яку варто захищати від посягань зі сторони протиправних дій. Україна активно реформує сферу вищої освіти, тому без пошуку історичних та сучасних прикладів не обійтись. Прикладом для України має стати саме Польща, оскільки ми мали схожий стан розвитку на початку 90-х рр. минулого століття. За цей період Польща достатньо розвинула свою політику протидії корупції в університетах. Під впливом різних подій польська освіта

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

ставала дедалі кращою, професійнішою, що може стати чудовим орієнтиром для українських закладів вищої освіти.

Згідно з даними Transparency International, індекс сприйняття корупції, станом на 2023 рік, у Польщі становить 54 бали, що дає можливість посідати 47 місце у загальному списку [1] (Україна має 36 балів та знаходиться на 104 сходинці [2]). Даний показник свідчить про розвинуту антикорупційну політику країни, що також впливає на стан доброчесності у сфері вищої освіти.

Боротьба з неправомірною вигодою в університетах Польщі є важливою метою для покращення діяльності цих закладів. Вони мають власні розпорядження про боротьбу з корупцією. Прикладом такого документу є додаток до розпорядження 44/16 економічного університету в м. Катовіце [3].

У даному документі чітко визначено дії, які вважаються корупційними, згідно з положень Кримінального кодексу [4]:

1. Надання або обіцянка надати матеріальну або особисту вигоду особі, яка виконує публічну функцію
2. Прийняття фінансової чи особистої вигоди чи обіцянки її отримання у зв'язку з виконанням публічної функції
3. Діяти як посередник у вирішенні питання про обмін на фінансову чи особисту вигоду
4. Засвідчення неправдивої інформації в документі з метою отримання фінансової чи особистої вигоди

Саме Кримінальний кодекс Польщі є ключовим документом для боротьби з корупцією, оскільки в ньому розміщені норми протидії корупції.

Студенти, викладачі та інші працівники закладів вищої освіти зобов'язані повідомляти про факти вчинення корупційних дій та всіляко намагатися втримуватися від участі в корупційних справах заради дотримання справедливості та порядку. Приховування інформації несе за собою відповідні наслідки, адже бездіяльність також, зазвичай, не є корисною.

Щодо заходів превентивного характеру для протидії корупції наводяться такі дії:

- Функціонування системи управлінського контролю та контрольні заходи спрямовані на усунення потенційних механізмів сприяння корупції
- Сприяння антикорупційній поведінці

- Вжиття превентивних дій шляхом поширення знань серед працівників та студентів про явище корупції та наслідки для академічної спільноти

- Вжиття превентивних дій у разі виникнення обставин, які можуть призвести до звинувачень у корупції

- Застосування встановленого порядку дій у разі отримання інформації про корупційну поведінку

- Прийняття програми у сфері протидії корупції та організації періодичних тренінгів або лекцій з питань корупції

- Співпраця з антикорупційними організаціями

Одним із ключових аспектів антикорупційної політики є впровадження системи контролю та моніторингу фінансової діяльності університетів. Це включає в себе перевірку фінансових звітів, контроль за використанням бюджетних коштів та запобігання можливим випадкам корупції в галузі фінансів.

Польські університети активно співпрацюють з Центральним антикорупційним бюро (далі - ЦАБ), що є органом боротьби з корупцією. Підписуються договори про спільну роботу, як-от угода з Гданським університетом про проведення різних заходів для поширення знань щодо антикорупційної політики [5]. Даний орган зарекомендував себе і на практиці. У лютому 2024 року працівники ЦАБ затримали осіб, що продавали дипломи в одному з університетів Варшави [6]. Також співпраця ведеться і з недержавними організаціями, що ведуть боротьбу з корупцією.

Окрім співпраці з різними органами, заклади вищої освіти також мають у своїй структурі довірену особу, яка займається вирішенням корупційних питань, чия довіреність призначається ректором.

Детально прописується порядок ведення справи, яка пов'язана з корупцією, аби чітко провести розслідування за участі правоохоронних органів для доказу вини або її відсутності. Заява може подаватися у будь-якій формі (письмовій, усній тощо).

Якщо вдалося довести причетність певної особи до корупційних дій, тоді вживаються конкретні санкції, відповідно до посади. До викладача можуть застосувати дисциплінарні стягнення:

- Догана

- Попередження

- Позбавлення права обіймати посади у ЗВО на строк від трьох до п'яти місяців

- Позбавлення права займатися педагогічною діяльністю на строк від п'яти місяців до п'яти років або безстроково

Для студентів діють інші санкції:

- Попередження
- Догана
- Догана з попередженням
- Призупинення певних прав студента на строк до одного року
- Відрахування з університету

Проте і для тих, хто вчинив безпідставний наклеп, також застосовують відповідні покарання, згідно з положеннями.

Корупція є глобальною проблемою для всього світу. Кожна сфера діяльності має проблеми з нею, включно з вищою освітою. Шляхом впровадження ефективних стратегій та механізмів контролю, польські університети демонструють свою здатність до забезпечення прозорості, розвитку етичних стандартів та підвищення довіри до освітньої системи. Через суворе дотримання академічної доброчесності та турботу про розвиток антикорупційної діяльності досягається бажаний результат якості освіти. Ефективна боротьба з корупцією завжди приносила корисні зміни для закладів вищої освіти в Польщі, тому для України даний досвід є цінним матеріалом, аби розвивати власну освіту, уникаючи помилок інших країн. Мінімізація впливу корупції на освітній процес є основою для побудови сучасної системи освіти для цивілізованої країни.

Список використаних джерел:

1. Poland - Transparency International URL: <https://www.transparency.org/en/countries/poland> (дата звернення: 15.04.2024)

2. Ukraine - Transparency International URL: <https://www.transparency.org/en/countries/ukraine> (дата звернення: 15.04.2024)

3. Polityka przeciwdziałania korupcji w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach URL:

https://bip.ue.katowice.pl/fileadmin/user_upload/bip/Zarzadzenia/zarz%C4%85dzenie_nr_44-16_-_za%C5%82%C4%85cznik_nr_1.pdf (дата звернення: 15.04.2024)

4. Kodeks karny (1997) URL:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (дата звернення: 15.04.2024)

5. University of Gdansk (UG) to cooperate with the Central Anti-Corruption Bureau URL: <https://polishscience.pl/en/university-of-gdansk-ug-to-cooperate-with-the-central-anti-corruption-bureau/> (дата звернення: 15.04.2024)

6. Corrupt and trade of diplomas at the university URL: <https://www.cba.gov.pl/en/news/1102,Corrupt-and-trade-of-diplomas-at-the-university.html> (дата звернення: 15.04.2024)

УДК 34-052:174.7](043.2)

Каплій О. В.,

к.ю.н., доцентка, доцентка кафедри конституційного та адміністративного права і процесу, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕТИЧНА ВИМОГА ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

У загальному розумінні юристи (від лат. *jus* (*juris*) – право), тобто особи, які мають юридичну освіту, правознавці [2]. Цим узагальненим поняттям охоплюються судді, прокурори, працівники поліції (наприклад, слідчі, дізнавачі), адвокати, юрисконсульти, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях та юридичних фірмах, вчені-правознавці, викладачі права. Близьким до терміна «юрист» є поняття «правник». В науковому визначенні особливий акцент робиться на освітній підготовці. Тому доцільним буде вважати юристом не лише особу з юридичною освітою, правознавця, а й практичного діяча у сфері права.

На наш погляд доцільно використовувати термін правнича професія, що продиктовано процесами, які нині тривають в царині реформи юридичної освіти.

Так, в липні 2016 р. керівництвом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) було утворено робочу групу з розробки Концепції розвитку юридичної освіти в Україні (далі – Концепція). І через півтора року довготривалих обговорень представники МОН та Мін'юсту дійшли згоди по найбільш дискусійним питанням. В Концепції з'явилось поняття «правничих професій», умовно поділених на

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

регульовані та нерегульовані. До перших належать судді, прокурори, адвокати й нотаріуси, підготовка яких має бути максимально якісною, оскільки саме ці фахівці відіграють особливо важливу роль у механізмі захисту прав людини. Термін «правник» було визначено, як особу, яка завершила навчання в правничій школі та успішно пройшла атестацію випускників, включаючи складання Єдиного державного кваліфікаційного іспиту (далі – ЄДКІ) для здобувачів ступеня магістра права.

6 листопада 2020 р. Комітетом ВРУ з питань освіти, науки та інновацій було опубліковано новий проект Концепції розвитку юридичної освіти, де термін «правник», визначено як особа, яка здобула вищу юридичну освіту.

На теперішній час до 31 червня 2024 р. у Верховній Раді мають напрацювати Концепцію правового регулювання вищої юридичної освіти, яка встановить рамки подальшої нормотворчої діяльності у цій сфері. Це передбачено Звітом щодо України за 2013 рік який було оприлюднено Європейською комісією, де розглядаються проблеми судочинства та прав людини, а також окреслюються рекомендації щодо юридичної освіти.

Отже, погоджуємось з Н. Камінською, що у процесі виконання міжнародних зобов'язань, умов на кандидатство в члени Європейського Союзу актуалізується потреба вивчення теоретичних і практичних аспектів низки важливих процедур, принципів й інших засад здійснення сучасних реформ. Це посилюється системними трансформаціями національної правової системи, частими кадровими змінами у владних інституціях, неефективністю державної антикорупційної політики, виявами недоброчесності в судових та інших органах публічної влади в Україні, недовірою до них населення. В умовах дії правового режиму воєнного стану ці проблеми загострюються [4, с. 32].

В останній час переважають дослідження доброчесності як принципу державної або публічної служби в Україні, складового елементу антикорупційної політики, у контексті розкриття морально-етичних критеріїв, службової діяльності, процедурних і деліктних аспектів, історії становлення зазначеного феномену. Так як нині в Україні продовжується реалізація реформи у правовій сфері, спрямованої на підвищення професійної кваліфікації юристів, рівня правової допомоги, авторитету правничої професії, вдосконалення незалежності фахівців у сфері юриспруденції. А тому необхідним є дослідження питання доброчесності у професійній діяльності правника.

При цьому в аспекті реформи юридичної освіти за Програмою єдиного державного кваліфікаційного іспиту за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право» на другому (магістерському) рівні вищої освіти, затвердженого наказом МОН від 08.10.2021р. № 1076 в розділі загальних етичних вимог правничої професії передбачається знання та розуміння доброчесності як складової етичних вимог. Звісно, роль правничої освіти в формуванні етичних стандартів майбутніх правників має важливе значення. Зокрема формування у студентів ставлення до професійної етики як до цінності, яка має засадниче значення як для кожного правника, так і для суспільства, яке засновується на повазі і захисті прав людини, верховенстві права та демократії. Слід зазначити, що 11.04.2024 р. наказом МОН до Програми було внесено зміни, де поняття «доброчесність» було змінено на «безсторонність, чесність та невідступність», що відображають зміст цього поняття.

Перш за все, доброчесність виділяють як оціночну якісну діяльність, як критерій відповідності посаді, як стандарт етичної поведінки у виконанні повноважень тощо. Правнича професія є різновидом діяльності, для якої характерний нерозривний взаємозв'язок правового і морального. Професійна діяльність юриста наділена не тільки нормативним, а й етичним змістом. Тому, погоджуємось з думкою Я.Л. Волошиної, що однією з найважливіших якостей, яка має бути характерна кожному представнику юридичної професії, є доброчесність, яка означає стійке бажання діяти правильно, що має бути способом життя для кожного правника [3, с. 17]. Правник, який керується принципом доброчесності, має дотримуватися законів та моральних стандартів у всіх аспектах своєї професійної діяльності. Перш за все, доброчесність виділяють як оціночну якісну діяльність, як критерій відповідності посаді, як стандарт етичної поведінки у виконанні повноважень тощо.

Традиційно термін «доброчесність» вживається в освітянській сфері, у контексті відданості академічній спільноті та освітньому процесу. Серед освітян і науковців використовується термін «академічна доброчесність», який ототожнюють з навчальною порядністю чи інтелектуальною чесністю. Цей термін є відносно новим і виступає основою для стандартизації професійної освіти.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» академічну доброчесність слід розуміти як систему етико-правових принципів і правил, встановлених для всіх учасників освітнього процесу (учнів,

студентів, науково-педагогічних працівників, інших працівників закладу освіти тощо) і спрямованих на забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [9]. Аналогічна інтерпретація поняття академічної доброчесності міститься у Законі України «Про вищу освіту» [7].

Наразі питання академічної доброчесності врегульовані в законах України лише частково, не системно, без розкриття глибинного змісту і забезпечення правової визначеності у розумінні сутності академічної доброчесності, її цінностей, конкретних принципів і правил, без розкриття змісту порушення академічної доброчесності і основних правил і процедур притягнення до академічної відповідальності. Все це засвідчує актуальність і необхідність прийняття єдиного системного Закону про академічну доброчесність, який має запровадити в академічну сферу позитивні європейські практики подолання різних проявів академічної недоброчесності. Слід зазначити, що проект Закону було зареєстровано та 6 червня 2024 року законопроект було прийнято за основу. В пояснювальній записці зазначається, що академічна доброчесність є важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, забезпечення довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини. Верховна Рада України визнає академічну доброчесність важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, забезпечення на цій основі довіри до результатів навчання і наукових (творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини [1].

Тож найбільш поширено поняття «доброчесність» використовується саме в контексті освітньої та наукової діяльності, тобто в академічному середовищі. Але, виходячи із встановленого значення цього слова, вбачається доцільним його вживати і у професійній діяльності, незалежно від її виду, форм і напрямів.

Так, в 2006 р.і Україна ратифікувала Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Ст. 11 зобов'язує її учасників вживати заходів стосовно зміцнення доброчесності та запобігання можливостей для корупції серед представників суддівства. Знов поняття «доброчесності» в національному законодавстві було використано вже в 2006 році, з прийняттям Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» від 11.09.2006 року [10, с. 43].

Численні розуміння поняття *доброчесності* окреслено в різноманітних джерелах. На офіційному сайті Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) цю категорію визначено узагальнено таким чином: «це чинити правильно навіть тоді, коли ніхто не бачить». Наприклад, у Законі України «Про державну службу» наводиться визначення поняття доброчесності в контексті діяльності державного службовця: «Доброчесність – це спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень» [8]. Згідно з цим Законом доброчесність визначається як один із принципів державної служби.

Помітний акцент на доброчесності роблять також у професійній діяльності поліцейського, яка розглядається через призму антикорупційної діяльності та зміцнення верховенства закону. Доброчесність пов'язують з якісною діяльністю правоохоронних органів, які зацікавлені у знищенні корупції та демонстрації зразкової поведінки для всіх суб'єктів владних повноважень. Зразкова поведінка передбачає ведення скромного способу життя та уникнення залучення до корумпованих дій.

Вагоме значення для професійної етики та поведінки прокурора має принцип доброчесності, який полягає у дотриманні загальноприйнятих етичних норм поведінки і культури. Допущення прокурором поведінки, яка порочить його звання або підриває авторитет і професійну гідність, тягне за собою передбачену законом відповідальність [5].

Так, ст. 12-1 Правил адвокатської етики закріпила принцип доброчесності, як чесність та добропорядна репутація, а саме те що адвокат має бути добропорядним, чесним та гідно виконувати свої професійні обов'язки [6]. Водночас законодавець не надав в цих законодавчих актах визначення термінів «доброчесність» та «перевірка на доброчесність». При цьому кодекс етичної поведінки суддів та нотаріусів не передбачає таку вимогу як доброчесність.

Отже, необхідно констатувати, що в юридичній літературі відсутній єдиний підхід до поняття «доброчесності». Аналізуючи чинне національне законодавство необхідно підкреслити, що «доброчесність» потребує уточнення та приведення законодавства до єдиного поняття, адже розуміється за різними критеріями:

Погоджуємось з думкою Я.С. Волошиної, яка під професійною доброчесністю юриста пропонує розуміти таку поведінку, яка полягає у формуванні самостійної та відповідальної позиції фахівця,

спроможного завдяки своєму професійному хисту використовувати знання на практиці, забезпечувати надання якісних юридичних послуг та отримувати вагомі правові результати від здійснення професійної діяльності шляхом утвердження принципів верховенства права, законності, чесності, справедливості, добросо-вісності, сумлінності тощо.

Для гарантованої реалізації принципу доброчесності у професійній діяльності юриста (судді, адвоката, нотаріуса, прокурора, юрисконсульта тощо) потрібно забезпечити його правове регулювання як на державному рівні, так і на локальному [3, с. 20].

Цей принцип є фундаментом для ефективної та справедливої правової системи та відіграє важливу роль у забезпеченні рівності, справедливості та захисту прав людини. Доброчесність, безумовно, є одним з ключових принципів професійної діяльності правника. Вона передбачає відповідальність, чесність та дотримання етичних норм при здійсненні практичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність. Проект Закону України «Про академічну доброчесність» №10392 від 08.01.2024. *Верховна Рада України*: URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юридична думка, 2012. 1020 с.
3. Волошина Я.Л. Доброчесність у професійній діяльності юриста *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 16-21. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/4.pdf>. doi <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.2>.
4. Камінська Н. Доброчесність: соціально-правовий зміст і значення для сучасних реформ. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2 (26). С. 32–41. doi: 10.33270/02232602.32.
5. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: Кодекс від 27.04.2017 р., затверджений всеукраїнською конференцією прокурорів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17>.
6. Правила адвокатської етики: затверджені 09.06.2017 р. зі змінами від 15.02.2019 р.: затверджені З'їздом адвокатів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.
7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19).

9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

10. Рядінська В.О., Карпушова О.В. Правові проблеми визначення добросовісності як правової категорії в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. Вип. 65. С. 43-50. doi: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.65.7>.

УДК 346.9(477)(043.2)

Колодочка О.,

Головний уповноважений з антикорупційної діяльності Служби відновлення Київської області

Курілець О.,

Радник Голови Агентства відновлення та розвитку інфраструктури України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ САНКЦІЙНОГО КОМПЛАЄНСУ В УКРАЇНІ

Питання санкційного комплаєнсу як і питання формування санкційного законодавства та практики його застосування знаходяться на етапі свого формування в Україні. Не дивлячись на те, що Закон України «Про санкції» (далі-Закон) діє з 14 серпня 2014 року, активно використовувати даний інструмент почали з початку повномасштабного вторгнення ворога до України.

Стаття 1 Закону встановлює, що з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) [1]. Загалом види санкцій визначені статтею 4 вищезгаданого Закону. Міжнародна практика, зокрема практика ЄС, визначає такі види санкцій як економічні санкції, міжнародні санкції, ембарго та дипломатичні санкції.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Як вже було зазначено, наразі санкційне законодавство України перебуває у процесі становлення і узагальнивши практику можна виділити такі основні проблемні аспекти як:

По-перше відсутність визначених критеріїв та механізму накладення санкцій, дані рішення носять дискреційний характер.

За встановленим правилом пропозиції щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій виносяться на розгляд Ради національної безпеки та оборони України Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Службою безпеки України. Рішення щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій щодо іноземної держави або невизначеного кола осіб певного виду діяльності (секторальні санкції), приймається Радою національної безпеки та оборони України, вводиться в дію указом Президента України.

По-друге відсутність чітких критеріїв та механізму зняття санкцій. Наразі процес зняття санкцій прописаний у Законі і також носить дискреційний характер і не є чітким.

По-третє відсутність органу який би контролював накладення санкцій, надавав роз'яснення щодо механізмів накладення санкцій, регулювання санкційної діяльності, узагальнення практики, тощо.

І по - четверте відсутня чітка відповідальність.

Загалом основною метою санкцій є обмеження можливості вчиняти певні дії, як то фінансування війни, розповсюдження зброї, тощо.

Та другою метою є виправлення суб'єкта до якого були застосовані санкції, і саме тут є важливим визначення моменту зняття санкцій та механізму доведення даного факту, що без застосування чіткого і прозорого механізму може призвести до формування ряду корупційних чинників.

Варто відмітити, що Україною активно використовувався такий інструмент як «Naming and Shaming» Це форма публічної ганьби, яка використовується для того, щоб згуртувати громадську думку проти певних видів поведінки або організацій і, в свою чергу, перешкоджати їм. Ця практика зустрічається як на національному, так і на міжнародному рівнях, де метод «Naming and Shaming» часто використовується для викриття недобросовісної ділової практики або порушень прав людини [2].

Зазначений метод використовується до осіб чи компаній-порушників (з метою присоромити їх) і як інструмент державної

політики, покликаний сприяти дотриманню правових зобов'язань або обов'язку виправити шкоду, заподіяну вчиненням неправомірних дій.

Дослідження досвіду використання методу «Naming and Shaming», зокрема щодо впливу громадськості на державні рішення можна ознайомитись у статті Дастина Тінглі та Майкла Томза «The Effects of Naming and Shaming on Public Support for Compliance with International Agreements: An Experimental Analysis of the Paris Agreement» [3].

Як вже було зазначено, наразі відбувається становлення санкційного законодавства в Україні, розвиток практики, як судової так і юридичної, так і практики комплаєнсу. Тому варто відмітити, що на сьогодні регулювання даного інституту відбувається у «ручному режимі», що може призвести до певних негативних наслідків.

Показовим є кейс Крюківського вагонобудівний заводу, адже санкції були накладені цілком резонно, однак постраждалими від цього рішення є треті сторони. Зазначене підприємство є містоутворюючим і виникає ситуація коли санкції накладено, однак постраждали більше 6 тисяч працівників заводу та членів їх сімей.

Проблематикою у даному випадку виступає той факт, що наразі неможливо швидко переглянути застосування санкцій. Тому сьогодні одним із основних інструментів мінімізації ризиків є запровадження і реалізація внутрішнього санкційного комплаєнсу у організації, зокрема щодо перевірки контрагентів, внутрішнього аудиту господарської діяльності, тощо.

Важливо відмітити, що при великих ланках постачання чи виробництва продукту чи надання послуг, подекуди задіяні десятки а іноді і сотні компаній. В цьому випадку перевірка даних організацій покладається на комплаєнс та/або юристів організації.

На нашу думку, необхідно працювати превентивно, адже процес оскарження досить довгий і результат не є очевидним.

Звертаючись до міжнародного досвіду, зокрема США та Великої Британії, як лідерів з запровадження санкцій, варто відмітити, що Британське Управління з регулювання діяльності соліситорів (SRA) випустило новий гайд з питань санкційного комплаєнсу, який покликаний допомогти компаніям правильно виявляти й оцінювати санкційні ризики, що виникають у їхній діяльності.

У тексті даного посібника зазначено, що санкційні ризики зазвичай стосувалися лише невеликої кількості компаній, які ведуть бізнес із клієнтами з підсанкційних юрисдикцій. Режим санкцій стрімко розширювався після вторгнення в Україну в лютому 2022 року як за

обсягом, так і за масштабом, і у зв'язку зі зміною ситуації компанії вже не можуть дозволити собі безтурботно вважати, що чинні санкції не несуть ризику для їхньої діяльності.

Порушення санкцій, навіть якщо воно було ненавмисним, може спричинити серйозні фінансові, репутаційні та потенційно регуляторні наслідки для організації.

Також варто звернути увагу на те, що OFAC (Управління з контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США) опублікувало, у 2019 році «Рамку дотримання зобов'язань щодо комплаєнсу». Цей документ описує основні елементи ефективної системи комплаєнсу та визначає 10 найважливіших «основних причин» порушень, серед яких варто відмітити такі як помилки, пов'язані з фільтрами перевірки санкцій, відсутність належної перевірки клієнтів/замовників, децентралізовані функції комплаєнсу та непослідовне застосування системи комплаєнс.

Важливим аспектом, на нашу думку це здійснення перевірки та запровадження діяльності санкційного комплаєнсу з дотриманням принципу добросовісності. Дуже цікавим з цієї точки зору є рішення у справі №910/2529/22 від 21.06.2023. Одним із аспектів даного кейсу є дотримання принципу добросовісності дій нотаріуса з тієї точки зору, що нотаріус повинен був перевірити чи не були дії з поділу майна подружжя, способом уникнення санкцій.

Як висновок, хочемо зазначити, що наразі перед нами стоїть завдання дослідження міжнародного досвіду, як судового так і позасудового задля формування усталеної практики в Україні. Ми всі з вами стоїмо на порозі фундаментальних звершень у сфері санкційного комплаєнсу, розбудови даного інституту, запровадження нових механізмів і способів регулювання.

Список використаних джерел:

1. Про санкції. Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 24.04.2024).
2. Rousseau, Elise (2018-11-01).// Power, Mechanisms, and Denunciations: Understanding Compliance with Human Rights in International Relations". Political Studies Review. 16 (4). С. 318–330.
3. Dustin Tingley, Michael Tomz. The Effects of Naming and Shaming on Public Support for Compliance with International Agreements: An Experimental Analysis of the Paris Agreement // International Organization ,

Volume 76 , Issue 2 , Spring 2022 , С. 445 – 468 URL <https://www.cambridge.org/core/journals/international-organization/article/abs/effects-of-naming-and-shaming-on-public-support-for-compliance-with-international-agreements-an-experimental-analysis-of-the-paris-agreement/206D9592C64D815D5303C47AE0F545C6#article> (дата звернення: 24.04.2024).

4. Гайд з питань санкційного комплаєнсу URL: <https://www.sra.org.uk/solicitors/guidance/sanctions-regime-firm-wide-risk-assessments/> (дата звернення: 24.04.2024).

5. Постанова Верховного суду України у справі №910/2529/22 від 21.06.2023 URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/112369853?utm_source=jurliga.li&utm_medium=news&utm_content=j103 (дата звернення: 24.04.2024).

УДК 343.353(477)(043.2)

Коломієць Н. М.,
здобувач вищої освіти I курс,
ЧНУ ім. Петра Могили
Науковий керівник:
Валецька О. В.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри історії
та теорії держави і права.
ЧНУ ім. Петра Могили

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЧЕХІЇ

В сучасному світі доступ до інформації та знань стає все більш доступним, тому питання дотримання академічної доброчесності набуває особливої актуальності, адже плагіат може значно вплинути як на репутацію ВНЗ, так і на якість освіти в цілому. Це стосується і Чехії, на території якої налічується більше 50 ВНЗ, що згідно минулорічного звіту надають освіту понад 350 тисячам студентів, причому кількість студентів постійно зростає.

Міністерство освіти Чехії тривалий час системно займається проблемою плагіату.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Відповідно до положень поправки № 552/2005 36, до Закону č. 111/1998 “Про вищі навчальні заклади” усі дипломні роботи мають подаватися в електронному вигляді [1, с. 36].

Великі зміни були здійснені щодо Закону “Про вищі навчальні заклади” в 2016 році, які дозволили ректору вищого навчального закладу у разі доведеного плагіату ініціювати провадження щодо визнання недійсним складання державного випускного іспиту випускником [1, с.36]. Завдяки цим заходам контроль випускних робіт став значно суворішим.

Чеські університети беруть важливу участь в забезпеченні академічної доброчесності.

Питання плагіату розглядається в постанові Уряду № 274/2016 “Про стандарти акредитації у сфері вищої освіти” [2, с. 8].

У заявці на акредитацію, як інституційної, так і навчальної програми, університет повинен довести, що він живий достатньо ефективних заходів для захисту інтелектуальної власності, а також, проти навмисних дій, спрямованих на порушення академічної доброчесності, тобто особливо проти плагіату та шахрайства під час навчання.

У Міністерстві наголошують, що відповідальність за якість випускних робіт крім студентів несуть й виші, тому університети зосереджуються переважно на внутрішній системі забезпечення якості освітньої діяльності.

Зважаючи на зазначене, Міністерство Освіти Чехії вважає достатніми чинні законодавчі заходи щодо плагіату випускних робіт студентів ВНЗ [3].

Інтернет бази даних сприяють міжуніверситетській співпраці.

Вже протягом 2008 і 2011 років разом з державними університетами були здійснені заходи щодо створення технічних і методичних засобів контролю та захисту від плагіату [3].

У рамках спільних проєктів державних університетів було створено систему, що порівнює дипломні роботи студентів між собою та іншими інтернет ресурсами – “Theses”, яку станом на 2024 рік використовують , близько 66 університетів та вищих шкіл для перевірки дипломних робіт студентів [4]. Система порівнює окремі документи з вмістом сховищ даних та інших онлайн-джерел. Цей інструмент можуть використовувати як викладачі, так і студенти. Зважаючи на використання університетами спільних баз даних, виявлення плагіату стане ще ефективнішим.

Чеські університети є досить автономними.

Користуючись самоврядністю ВНЗ можуть самостійно створювати умови для боротьби з плагіатом в межах їхньої компетенції.

Наприклад, Університет Масарика чітко визначає плагіат порушенням основ академічної етики а також він включений до числа проступків у всіх дисциплінарних кодексах факультету. За дисциплінарні проступки можуть бути застосовані такі стягнення як: попередження, відсторонення від навчання з випробувальним терміном, а у випадках, коли проступок вчинено навмисно - відсторонення від навчання [5].

Потенційний плагіат в Університеті Масарика виявляють за допомогою спеціалізованого додатку, реалізованого безпосередньо в інформаційній системі. Саме факультет інформатики Університету Масарика розробив "Theses" [4].

Крім "Theses" застосовується "Odevzdej", який виступає не лише інструментом для перевірки і короткострокового зберігання семінарських робіт але й публічною базою даних де кожен може завантажити свій текст, який потім система оцінить і надішле результати на вказану електронну пошту. Для збору, архівації та представлення опублікованих робіт в університетах використовують "Repozitar" [4]. Чеські університети, які дійсно зацікавлені у вирішенні проблеми плагіату вже змогли створити якісні та ефективні інтернет бази даних.

Системи боротьби з плагіатом можуть бути використані в багатьох різних випадках.

Система "Theses" може допомогти викладачеві виявити плагіат в дипломних і семінарських роботах і навпаки, студенти можуть скористатися публічним доступом до "Odevzdej" і перевірити власні тези перед поданням, правильність цитувань або переглянути ряд уривків, взятих від іншого автора. Система Repozitar поєднує функціональність цифрової бібліотеки з виявленням плагіату [6]. Інтернет бази багатоманітні і можуть слугувати корисним інструментом не тільки для викладачів, а й для студентів.

Значною перевагою систематичної та взаємної боротьби університетів є ефект запобігання систем виявлення плагіату.

Ризик викриття, пов'язаний із систематичним використанням антиплагіатних систем десятками університетів ще більше зменшуватиме рівень неправомірного використання доступних

електронних джерел. Також одним із факторів є публічність робіт, люди діють більш відповідально, знаючи, що їхній текст буде доступним.

У вік інформаційних технологій плагиат дійсно є серйозною проблемою. Існує щонайменше три стратегії, які люди можуть застосувати, щоб побороти плагиат: проведення систематичних та методичних заходів з боку держави, активна міжуніверситетська та міжнародна співпраця, подальший розвиток цифрових інструментів.

Список джерел

1. ZÁKON O VYSOKÝCH ŠKOLÁCH URL: <https://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>(дата звернення: 17.04.2024).
2. Nařízení vlády č. 274/2016. URL: <https://www.msmt.cz/file/38955/>(дата звернення: 17.04.2024).
3. MŠMT K PROBLEMATICE PLAGIÁTORSTVÍ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH. URL: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/stanovisko-msmt-k-problematice-plagiatorstvi-na-vysokych?lang=1> (дата звернення: 14.04.2024).
4. Theses. URL: <https://theses.cz/> (дата звернення: 15.04.2024).
5. Plagiarism Detection at MU. URL: <https://www.muni.cz/en/about-us/official-notice-board/plagiarism> (дата звернення: 15.04.2024).
6. Inter-university Cooperation on Plagiarism Detection Systems in Czech Republic. URL: https://is.muni.cz/clanky/2013_IPPHEAE (дата звернення: 15.04.2024).

УДК 343.353(477)(043.2)

Котова Л.В.,
к.ю.н., в.о. зав. кафедри правознавства
Східноукраїнський національний університет
ім. В. Даля (Київ, Україна),
Петросян К.Є.,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти, ОНП «Право,
Східноукраїнський національний університет
ім. В. Даля (Київ, Україна)

ЩОДО ДЕЯКИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

В Україні, як і у багатьох інших державах світу, корупція є одним з найбільш небезпечних і складних явищ. Сам термін “корупція” походить від латинського “corruptere”, що означає “псувати”. На сьогодні існує понад сотня різновидів визначення поняття корупції. Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Міжнародні неурядові організації Transparency International та U4 Auni-Corruption resource розглядають це поняття через зловживання державною посадою з метою приватної вигоди [1].

В чинному законодавстві України цей термін знайшов відображення у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» як використання особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших, аби одержати неправомірну вигоду для себе чи інших осіб, а також зворотний процес надання неправомірної вигоди [2].

Корупція є глобальним поняттям, що впливає на всі сфери життя, оскільки вона не обмежується виключно державними інституціями, а може мати місце у будь-якому середовищі і нести за собою загрозовий та небезпечний характер. Саме тому функціонування та розвиток цивілізованої держави передбачає як боротьбу з цим явищем, так і запобігання йому через дієві інструменти протидії корупції.

Варто зазначити, що питання запобігання корупції в Україні та розбудови доброчесності є ключовим в напрямку членства України в ЄС і вступу в НАТО, від чого без перебільшення залежить майбутнє нашої держави і українського суспільства в цілому. Відповідно до даних Transparency International Ukraine, за 2023 рік Україна отримала 36 зі 100

балів в Індексі сприйняття корупції, додавши 3 бали і зайнявши 104 позицію поміж 180 країн. Зростання України на 3 бали - один із найкращих результатів за минулий рік у світі. Всього за останні 10 років Україна додала 11 балів, що становить найбільший приріст серед країн, які зараз мають статус кандидата до ЄС [3].

Водночас аналіз міжнародних рейтингів (у тому числі, рейтингу «Індекс сприйняття корупції» - Corruption Perceptions Index (далі - CPI)) свідчить, що країни з розвинутою економікою мають значно нижчий рівень корупції, порівняно з країнами, де економічний розвиток менш виражений. Міжнародні експерти наголошують, що досягнення цього результату не обмежується лише впровадженням обов'язкових правових норм та суворої кримінальної відповідальності за корупційні діяння. Необхідними є застосування заходів для запобігання корупції, зокрема, створення умов, які ускладнюють можливість розвитку корупційних схем на всіх рівнях.

Дослідження міжнародного досвіду в сфері запобігання та протидії корупції залишається актуальним для нашої держави, з огляду на необхідність удосконалення внутрішніх механізмів боротьби з корупцією та зниження її рівня в Україні. Особливу увагу у процесі діяльності публічної влади в питанні протидії та запобіганні корупції в Україні заслуговують електронні інструменти, впровадження і активне використання яких свідчить про мінімізацію проявів антикорупційних правопорушень.

В Україні існують антикорупційне законодавство та антикорупційні державні органи, впроваджена реформа децентралізації та чимало різних інструментів електронного урядування тощо, які спрямовані на подолання цього «негативного» явища. Водночас, аналізуючи антикорупційну стратегію України можна констатувати, що вона майже ідентична іншим стратегіям більш успішних закордонних країн. Однак, Індекс сприйняття корупції в Україні показує, що проблеми досі існують, а тому необхідно і надалі впроваджувати інструменти запобігання цьому явищу.

Будучи свідомою до цих викликів, Україна розпочала проведення системних реформ, у тому числі спрямованих на боротьбу з поширенням корупції в країні, яка ще залишається структурною проблемою та складною системною аномалією в державному апараті. Також наша Держава продовжує роботу над виконанням завдання щодо реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, що почала реалізовуватися з 2014 р. та проводиться за принципом

децентралізації владних повноважень, від ефективності якої залежать якісні зміни у всіх сферах життєдіяльності.

В листопаді 2023 року Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури презентувало Дорожню карту реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. В презентації зазначається, що завершальним етапом реформи має стати закріплення досягнень децентралізації в Основному законі [4]. Підтримуємо позицію вчених в аспекті можливості сприяння децентралізації зменшенню рівня корупції [5], [6]. Важливо відзначити, що в економічній системі з меншою кількістю корупційних проявів, децентралізація може сприяти створенню сприятливого середовища для динамічного економічного зростання.

За висловом А. Волошенка та Т. Ковальчук, «системну корупцію неможливо подолати виключно шляхом застосування суворох санкцій та покарань. Рівнозначною важливістю виявляється активна законодавча та профілактична діяльність у цьому напрямку. Нові антикорупційні структури, створені останнім часом, часто не зосереджують свою увагу на викоріненні корупції в коренях, а в кращому випадку обмежуються боротьбою з її наслідками в країні» [7].

Отже, для успішної боротьби з системною корупцією необхідним є гармонійне поєднання превентивних заходів та ефективних методів подолання цього явища на основі впровадження антикорупційних регуляторів і технологій в країні. Це варто забезпечити відповідно до законодавчо встановлених норм і правил, щоб не залишати місце для корупційних маніпуляцій та пріоритетів.

Як слушно зауважив спецпосланник Німеччини з питань реформ в Україні - «децентралізовані країни мають менше корупції на місцях» [8]. Децентралізація залишається важливою реформою в Україні і має великий потенціал задля зменшення рівня корупції в країні, оскільки передбачає делегування певних функцій та повноважень з центрального рівня влади на місцевий рівень, що в свою чергу забезпечує більшу автономію місцевих органів влади у вирішенні питань, які стосуються їхнього територіального господарства.

На наш погляд, Україна в цьому аспекті рухається у правильному напрямку, проте, для того, щоб цей процес був більш ефективним та результативним, потрібні певні шляхи, які допоможуть підняти країну в рейтингу СРІ. Одним з таких інструментів ви вбачаємо діджиталізовані інструмента боротьби з корупцією. Як справедливо зазначає Карлос Сантісо, «саме діджиталізація може зруйнувати

корупцію, зменшити свободу дій, збільшити прозорість і забезпечити відповідність за рахунок дематеріалізації послуг та обмежень людської взаємодії» [9].

Згідно з обраною країною концепцією діджиталізації, на нашу думку, потрібно продовжити процес оновлення та розширення можливостей застосунку «Дія» з метою систематизації в одному застосунку усіх існуючих в Україні послуг, що є завданням Міністерства цифрової трансформації України. Спираючись на зарубіжний досвід впровадження та розвитку електронного урядування, в застосунок «Дія» в найближчій перспективі можна додати: 1) Е-декларування за спрощеною процедурою; 2) Е-петиції, в тому числі шляхом приєднання до застосунку можливості створення та голосування за певні електронні петиції як на державному, так і на місцевому рівнях; 3) Е-голосування, застосування якого може бути одним із найбільш дієвих механізмів боротьби з політичною корупцією. За словами політолога Андрія Кучера, «технології диктують нові тенденції», а тому «ми маємо визначитися, як бути далі - стояти на місці чи приймати виклики часу і рухатися за світовими тенденціями». «Електронне голосування «помножить на нуль» підкуп виборців. Крім того, перехід до е-виборів дозволить пришвидшити підрахунок голосів та зменшить персонал, необхідний для організації виборчого процесу. Варто підкреслити, що це також нові можливості для громадян, яким складно добиратися до виборчих дільниць, в тому числі для тих, які проживають у віддалених місцевостях, за кордоном або ж на окупованих територіях.

Волевиявлення через інтернет - доволі поширена практика у світі. Її запровадили у США, Канаді, Естонії, Вірменії, Австралії та інших країнах. Щоправда, така форма волевиявлення стосується необов'язкових голосувань (петицій, плебісцитів, опитувань щодо реалізації місцевих ініціатив) або ж окремих категорій людей. Станом на сьогодні Естонія залишається єдиною державою у світі, в якій парламент обирають на онлайн-виборах. При цьому в країні зберегли і традиційний спосіб голосування (у 2019 році на виборах в Естонії через інтернет проголосували 44 % виборців) [10].

Вважаємо, що застосунок «Дія» має стати єдиною системою для отримання всіх послуг та видів документів, про що свідчить також факт появи в ньому дедалі більш нових опцій, як то документи про освіту. Також необхідною є широка доступність застосунку (не тільки на

смартфонах, але й за окремою програмою на стаціонарних комп'ютерах та ноутбуках), що допоможе більше розгалузити його використання.

Одночасно нам слід поступово відходити від практики створення різноманіття сайтів, які відповідають за отримання тієї чи іншої послуги. Адже успіх у майбутньому буде полягати не у спробі створити нові сайти для тих чи інших державних структур, а в можливості ліквідувати старі із переходом в цифровий застосунок «Дія». Наведені обставини дадуть змогу викоринити в державі бюрократичні процеси, які поряд із людським фактором породжують корупційні ризики.

Варто акцентувати увагу на тому, що в Україні досі немає спеціального законодавчого акта, який регламентував би діяльність електронних застосунків. В основу прийняття такого нормативно-правового акта необхідно покласти стратегію щодо необхідності створення єдиної електронної системи урядування, що забезпечить ефективне адміністрування в органах публічної влади, легкий і швидкий доступ до даних, простий обмін інформацією між органами влади і громадянами, що також підвищить рівень життя громадян через успішну цифровізацію різних сфер життя людини.

Ще однією складовою успішного процесу запобігання корупції, вважаємо інформаційну складову. На нашу думку, український уряд має докласти багато зусиль, щоб якомога більше громадян нашої країни розумілися у питанні запобігання, виявлення та протидії корупції, в тому числі через спектр можливостей їх участі в реалізації антикорупційної політики. Для досягнення поставленої задачі потрібно проводити просвітницькі заходи з антикорупційного виховання серед громадян України. При цьому, значну увагу треба приділяти антикорупційному вихованню та навчанню, в чому слушною є досвід Литви. Так, протидія корупції як академічна дисципліна – явище достатньо нове в Литовській Республіці. Однак в деяких університетах та інститутах Литви існують освітні програми, в які включено викладання антикорупційних навичок і методик. Найчастіше вони включені в дисципліни з професійної етики і складаються з теоретичного курсу, аналізу етичного кодексу держслужбовців та інших суміжних факторів. Такі академічні дисципліни присутні в програмах бакалаврату та магістратури з державного управління на юридичному факультеті Вільнюського університету, в Каунаському технологічному університеті, в Литовській військової академії. Як наслідок, центр Сучасної дидактики в тісній співпраці зі Спеціальною слідчою службою

та Міністерством освіти і науки Литовської Республіки здійснили ряд антикорупційних проєктів: «Освіта проти корупції», «Попередження корупції за допомогою освіти, інформації і розвитку самосвідомості», «Розвиток підвищення кваліфікації в області програм антикорупційної освіти». В результаті цих проєктів були розроблені програми додаткової освіти для середніх шкіл, програми і курси для антикорупційної освіти в університетах, програми підвищення кваліфікації для вчителів, створені команди тренерів, відповідальних за поширення ідей проєкту [11].

Таким чином, вважаємо, що використання власного позитивного досвіду запобігання корупції, а також найкращого досвіду країн-партнерів допоможе вдосконалити антикорупційну стратегію в нашій державі і прийняти необхідну законодавчу базу, яка б, зокрема впорядкувала використання діджиталізованих інструментів. Натомість, для запровадження ефективної системи електронного урядування у державі повинні бути створені необхідна інфраструктура, розвинена політика підтримки інновацій і розвитку систем зв'язку, включаючи швидкісний Інтернет, а також прийнято відповідне нормативне законодавство. Якість електронного урядування залежить від певних факторів, включаючи цифрове законодавство, ефективну інформацію і цифрову політику, доступ користувачів до системи електронного уряду, а також їх мотивація та рівень освіти.

Запропоновані пропозиції щодо удосконалення діджиталізованих інструментів та законодавства в Україні, як засобу запобігання корупції в публічній владі, є ефективними і результативними, з огляду на те, що саме вони зможуть сформувати потужне громадянське суспільство, правову, соціальну та прозору державу. Всі ці завдання ми зможемо більш ефективно реалізувати після Перемоги нашої Держави над рф, включивши їх до програми повоєнного відновлення України.

Список використаної літератури:

1. Офіс доброчесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/ponyattya-korupsiyi>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#top>.
3. Що таке корупція і якою вона буває? URL : <https://lisproekt.gov.ua/zapobigannja-korupciji/subjektam-deklaruvannja-vo-ukrderzhlisproekt/shcho-take-korupcija-ta-jakoju-vona-buvaje/shcho-take-korupcija-ta-jakoju-vona-buvaje>.

4. Дорожня карта децентралізації: реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17406> (дата звернення 11.04.2024).

5. Arikan G. Fiscal decentralization: A remedy for corruption? // International Tax and Public Finance 11, 2004. pp. 175-195.

6. Fisman R., Gatti R. Decentralization and corruption: Evidence across countries. Journal of Public Economics 83. 2002. p. 325-345.

7. Волошенко А., Ковальчук Т. Системна корупція: основні різновиди та державні імперативи запобігання і протидії. Банківська справа. 2018. № 3. С. 49-59.

8. Децентралізовані країни мають менше корупції на місцях - спецпослання Німеччини з питань реформ в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10765>. (дата звернення 11.04.2024).

9. Carlos Santiso. Digitalisation as an anti-corruption strategy: what are the integrity dividends of going digital? URL: <https://oecd-development-matters.org/2021/08/04/digitalisation-as-an-anti-corruption-strategy-what-are-the-integrity-dividends-of-going-digital/#:~:text=Digitalisation%20can%20corruption%20by,and%20data%20savvy%20civil%20society> (дата звернення: 11.04.2024).

9. Новини Live. Електронні вибори в Україні: рух у майбутнє чи спосіб для фальсифікацій? Веб сайт. URL:

<https://novyny.live/politics/elektronnye-vybory-v-ukraine-dvizhenie-v-budushchee-ili-sposob-dlia-falsifikatsii-38899.html> (дата звернення 11.04.2024).

11. Інформаційно-дослідницький центр Верховної Ради України. Законодавче регулювання впровадження антикорупційної освіти в окремих країнах світу. URL:

https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XCKW.pdf (дата звернення 11.04.2024).

УДК 378.2:174.7](410)(043.2)

Кузнєцова А. А.,
 здобувачка вищої освіти I курс,
 ЧНУ ім. Петра Могили
Науковий керівник:
Валецька О. В.,
 к.ю.н, доцент, доцент кафедри історії
 та теорії держави і права
 ЧНУ ім. Петра Могили

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ОКСФОРДУ

Академічна доброчесність - це сукупність законодавчо закріплених етичних принципів і правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час здійснення навчальної, викладацької та наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення достовірності результатів навчання або наукової(творчої) діяльності.[.1] З одного боку, вона є складною міждисциплінарною категорією в поєднанні з етичними нормами й правилами поведінки особи в освітньому та науково-дослідницькому процесі та механізми за допомогою яких реалізується на практиці. З іншого боку- існує комплекс чинників які впливають на університет, визначаючи його спроможність та прагнення протидіяти академічній нечесності. Цими чинниками є: морально-культурні засади, інституційні, морально та освітньо-виховні.[.2]

Академічна доброчесність є основою інтелектуальної та етичної відповідальності як студентів, так й інших суб'єктів освітнього процесу в Оксфорді. Саме академічній доброчесності варто приділяти найбільшу увагу, аби уникати порушення прав на інтелектуальну власність.

Важливістю покращення знань про академічну доброчесність є забезпечення справедливого оцінювання знань, підтримка високих стандартів дослідницької діяльності та підвищення моральних якостей. Оксфордський університет розробив освітній курс з питань академічної доброчесності, аби посприяти швидшому сприйняттю інформації студентами, викладачами та всіма охочими.[.3]

Щодо академічної доброчесності у наукових дослідженнях студентів та викладачів Оксфорду. Існує Кодекс практики та процедури Оксфордського університету щодо академічної доброчесності в дослідженнях.[.4]Заклад освіти очікує, що всі члени університету

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

повинні бути чесні у звітуванні про дослідження, повинні прагнути забезпечити точність даних і результатів дослідження та враховувати правки своїх колег; мають ознайомитися з інструкціями задля покращення дослідницької практики та стандартів доброчесності; дотримуватись етичних і юридичних зобов'язань згідно з вимогами законодавчих і регулятивних органів, включно з дотриманням етичної поведінки та дозволу на дослідження, якщо це необхідно. Повинні переконатися, що будь-яке дослідження відповідає стандартам та процедурам університету та іншим угодам/умовам, що стосуються проекту та забезпечує належне управління та прозорість; мають переконатися, що володіють необхідними навичками та знаннями у галузі свого дослідження; прагнути забезпечити безпеку гідності, добробуту та прав тих, хто пов'язаний з дослідженням; ефективно та прозоро вирішувати будь-які конфлікти інтересів, як фактичні так і потенційні, повідомляючи про це відповідним органам за необхідністю; належним чином врахувати предметні дисциплінарні норми, визнати, що авторство результату дослідження слід враховувати лише досліднику, який зробив значний інтелектуальний або практичний внесок у результат, та готовий взяти на себе відповідальність за цей внесок; мають дотримуватися вказівок будь-яких професійних організацій з питань цього дослідження. Дослідники, які є членами регульованої професії мають дотримуватися вказівок і вимог органу, якому вони підзвітні.

Недотримання цього Кодексу може призвести до звинувачення у неправомірній поведінці під час дослідження та може бути підставою для дисциплінарного стягнення або виключення/звільнення з посади(для працівників)

Неналежна поведінка може включати в себе: фальсифікацію, спотворення даних, недотримання належних стандартів, щодо збереження даних, невизнане привласнення роботи інших осіб та зловживання конфіденційністю, тощо. Може включати в себе бездіяльність та акти вчинення.

Академічна доброчесність не є просто набором правил чи обмежень. Це – фундамент, що скріплює освітню систему, роблячи її міцною, гнучкою та орієнтованою на досягнення найвищих стандартів. Її фундаментальні принципи – чесність, справедливість та повага – є ключовими для інтелектуального зростання, особистого розвитку та загального процвітання.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/conv#n613>
2. Тицька Я. Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти. URL:<http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/11/37.pdf?fbclid=IwAR1W> (дата звернення: 18.04.2024)
3. Intellectual property: Law and practice A collection of intellectual property legislation, manuals, guidance and notices for IP professionals. Intellectual Property Office Published 21 September 2023 <https://www.gov.uk/government/collections/intellectual-property-law-and-practice>
4. Academic integrity in research The University of Oxford's Code of practice and procedure on academic integrity in research Approved by University Research and Innovation Committee: 9 June 2022 <https://hr.admin.ox.ac.uk/academic-integrity-in-research>

УДК 378.2:174.7](520)(043.2)

Левкович Є. Ю.,

здобувачка вищої освіти I курсу,

ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Валецька О. В.,

к.ю.н, доцент кафедри

історії та теорії держави і права,

ЧНУ ім. Петра Могили

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ
ЯПОНІЇ**

Актуальність дослідження. Академічна доброчесність є важливим аспектом сучасного навчання у закладах освітньої сфери. Ця навичка є основоположною для подальшого життя: як в сфері написання наукових робіт, так й у робочій сфері. Керуючись визначенням, *Академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої)

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень[1].

Економічна міць та технологічне лідерство Японії неможливі без розвиненої системи освіти. Саме вона закладає фундамент для всебічного розвитку особистості, формуючи прагнення до знань, дисципліну та відповідальність. В Японії для дітей у віці від 6 до 15 років освіта є обов'язковою, загальна тривалість – 9 років, з яких 6 років – це школа початкового ступеня, та 3 роки – школа середнього ступеня. Після закінчення середньої школи бажаючі можуть навчатися в школі вищого ступеня ще три роки. Ті, хто хоче продовжити освіту, можуть поступати до університету (4 роки), коледжу (2 роки) або професійних шкіл [2].

Ще у дитячому садочку малечі починають пояснювати, що таке чесність, що потрібно поважати працю інших людей. Такі розмови закладають фундамент для подальшого розуміння важливості академічної доброчесності.

У середній та старшій школі в Японії існують чіткі правила та процедури, спрямовані на запобігання плагіату, шахрайству та іншим формам недоброчесної поведінки. На уроках не дозволено користуватися телефонами й іншими гаджетами, які не видаються школами. При створенні презентацій та доповідей учні зобов'язані посилатися на використані джерела, дотримуючись при цьому загальноприйнятих норм академічної доброчесності. Це означає, що вони повинні чітко ідентифікувати всі використані ними матеріали, будь то цитати з текстів, статистичні дані, зображення чи інші джерела інформації. Належне оформлення посилань не лише демонструє повагу до авторів та власників інтелектуальної власності, але й сприяє кращому розумінню представлені інформації та надає аудиторії можливість перевірити її достовірність. Вчителі відіграють важливу роль у забезпеченні академічної доброчесності. Вони проводять роз'яснювальну роботу серед учнів, контролюють процес виконання завдань. Якщо учень порушив засади академічної доброчесності, на нього чекають серйозні наслідки. Систематичне порушення цих засад може призвести до відрахування з навчального закладу[3].

Високий рівень академічної доброчесності сприяє кращій репутації університету на міжнародній арені та робить його більш привабливим для абітурієнтів та науковців, тому академічна доброчесність є одним з основоположних принципів навчання у вищих закладах Японії. З розвитком інформаційних технологій з'являються нові форми

недобросесної поведінки, з якими університетам необхідно постійно боротися. Це стосується використання онлайн-сервісів з написання робіт на замовлення, купівлі готових дипломних та курсових робіт, а також маніпулювання електронними системами тестування. Університети повинні використовувати сучасні методи виявлення плагіату та навчати студентів коректному цитуванню джерел. У багатьох університетах існують спеціальні комісії з академічної етики, які розглядають випадки порушення правил доброчесності. Ці комісії проводять ретельні розслідування, збирають докази та визначають справедливі санкції, які можуть включати відрахування з університету, анулювання дипломів або інші покарання.

Висновок. Отже, академічна доброчесність є важливим фактором у системі цінностей японської освіти. Завдяки чітким правилам, ефективним системам контролю та високому рівню усвідомлення важливості цієї теми, Японії вдається виховувати чесних, відповідальних та інтелектуально розвинених громадян.

Список використаних джерел:

1. Що таке академічна доброчесність?. *Наукова бібліотека Запорізького державного медико-фармацевтичного університету*. URL: https://lib.mphu.edu.ua/p_78.html
(дата звернення 08.04.2024)
2. Система освіти Японії. дитячі садочки і школи. *Правова підтримка українців евакуйованих до Японії*. URL: https://ls-ukr.jp/about_school.html.
(дата звернення 10.04.2024)
3. *Ministry of education, culture, sports, science and technology Japan*. URL: <https://www.mext.go.jp/en/index.htm>.
(дата звернення 10.04.2024)

УДК 378.2.09:174.7](043.2)

*Ляпкін М. Д.,
5 курс, спеціальність Право,
ЧНУ імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна)
Науковий керівник:
Валецька О. В.
науковий керівник, к.ю.н., доцент
ЧНУ імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна)*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СУКУПНІСТЬ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

«Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності. Її мета – забезпечити довіру до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

У сучасному світі, де знання та інформація стають дедалі доступнішими, питання академічної доброчесності набуває все більшої ваги. Це пов'язано з тим, що зростає ризик шахрайства та плагіату, що може негативно вплинути на якість освіти [2], [2].

Академічна доброчесність є важливою складовою якісної освіти з таких причин:

Забезпечує довіру до результатів навчання: Коли здобувачі освіти знають, що всі учасники освітнього процесу дотримуються однакових правил, це дає їм впевненість у тому, що їхні оцінки є справедливими та відображають їхні реальні знання та навички.

Сприяє створенню справедливої та прозорої системи оцінювання: Академічна доброчесність гарантує, що всі здобувачі освіти мають однакові шанси на успіх, незалежно від їхнього походження, зв'язків чи інших факторів.

Виховує у здобувачів освіти повагу до інтелектуальної власності: Дотримання принципів академічної доброчесності допомагає здобувачам освіти зрозуміти важливість авторського права та навчитись правильно використовувати чужі матеріали.

Порушення академічної доброчесності підривають довіру до результатів навчання, роблять систему оцінювання несправедливою та завдають шкоди розвитку інтелектуальних здібностей здобувачів освіти [3].

Пряме копіювання, перефразування, самоплагіат і неналежне цитування є різновидами плагіату - використання чужих ідей та текстів без належного посилання на джерела. Такі дії демонструють неповагу до інтелектуальної власності інших авторів.

«Статистика перевірки кваліфікаційних робіт магістрів та бакалаврів за 2018-2019 н.р. вказує що з 1 691 робіт схожість з документами з бібліотеки мали тільки 26,8%, а 73,2% були оригінальними. Статистика перевірки кваліфікаційних робіт магістрів та бакалаврів за 2019-2020 н. р. вказала що з 899 робіт 3,2% мали схожість з інтернет джерелами 19,5% мали схожість з документами бібліотеки [5].

Списування, що включає копіювання відповідей інших здобувачів, використання заборонених підказок та отримання несанкціонованої допомоги, порушує принципи чесності та справедливості оцінювання, позбавляючи всіх рівних можливостей.

Фальсифікація, тобто свідоме спотворення чи вигадання даних, результатів досліджень, посилянь тощо, підриває достовірність отриманих знань та навичок, перекручуючи картину реальних досягнень здобувачів освіти.

Для вирішення порушень академічної доброчесності можна застосувати такі заходи:

Профілактика:

1. Розробка та впровадження чіткого кодексу академічної доброчесності в закладі освіти.
2. Регулярне навчання та інформування учасників освітнього процесу щодо принципів і норм доброчесності.
3. Формування культури академічної доброчесності через виховну роботу та приклади викладачів.

Виявлення порушень:

1. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для перевірки робіт на плагіат.
2. Посилення контролю та нагляду під час іспитів та інших форм оцінювання.
3. Створення прозорих та об'єктивних механізмів реагування на скарги щодо порушень.

Реагування та покарання:

1. Чіткі санкції за встановлені порушення, прописані в нормативних документах закладу.

2. Застосування дисциплінарних заходів, таких як зниження оцінки, повторне проходження курсу або відрахування.

3. У разі грубих порушень - направлення матеріалів до правоохоронних органів.

Відновлення довіри:

1. Надання можливості виправити ситуацію через повторне виконання робіт чи складання іспитів.

2. Відновлення репутації закладу освіти шляхом прозорості та послідовності в реагуванні на порушення.

Системний підхід:

1. Інтеграція принципів академічної доброчесності в усі освітні та наукові процеси закладу.

2. Налагодження співпраці між адміністрацією, викладачами та здобувачами освіти.

3. Постійний моніторинг ефективності впроваджених заходів та їх коригування.

Комплексне застосування таких заходів допоможе сформувати в закладі культуру академічної доброчесності та мінімізувати порушення [4].

Отже, академічна доброчесність є вкрай важливою для забезпечення якісної освіти та підготовки відповідальних фахівців. Вона сприяє довірі до результатів навчання, справедливому оцінюванню та повазі до інтелектуальної власності. Попри високий рівень оригінальності студентських робіт, існують випадки плагіату та недотримання правил цитування. Для вирішення цієї проблеми необхідний комплексний підхід з профілактикою, виявленням порушень, реагуванням, відновленням довіри та інтеграцією принципів доброчесності в освітній процес за участі адміністрації, викладачів і студентів.

Список використаних джерел:

1. Що таке академічна доброчесність?. Наукова бібліотека Запорізького державного медико-фармацевтичного університету. Головна. Наукова бібліотека Запорізького державного медико-фармацевтичного університету. URL: https://lib.mphu.edu.ua/p_78.html (дата звернення: 19.04.2024).

2. Іванова О., Горицька О., Шаповалова Т. Академічна доброчесність як запорука забезпечення якості освіти. Перспективи та інновації науки. 2022. № 3 (8). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-84-97](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-84-97) (дата звернення: 08.04.2024).

3. Розман І. Академічна доброчесність як важлива складова якісної освіти. Наукові інновації та передові технології. 2022. № 2 (4). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-368-376](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-368-376) (дата звернення: 08.04.2024).

4. Садикова Я. Плагіат та академічний плагіат: цивільно-правова відповідальність та академічна відповідальність. Law. State. Technology. 2022. № 4. С. 39–44. URL: <https://doi.org/10.32782/lst/2021-4-7> (дата звернення: 08.04.2024).

5. Академічна доброчесність – Одеський національний економічний університет – Офіційний сайт. Одеський національний економічний університет – Офіційний сайт – ОНЕУ. URL: <http://oneu.edu.ua/akademichna-dobrochesnist/> (дата звернення: 13.04.2024).

6. Самчук В. Академічна доброчесність і репутація університету. Scientia fructuosa. 2023. Т. 150, № 4. С. 138–152. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2023\(150\)09](https://doi.org/10.31617/1.2023(150)09) (дата звернення: 08.04.2024).

УДК 378.2:174.7]:004.8](043.2)

Малик Д. В.,

здобувачка вищої освіти І курс,

ЧНУ ім. Петра Могили

Науковий керівник:

Ткаля О. В.,

к.ю.н, доцент,

завідувач кафедри конституційного та

адміністративного права і процесу

ЧНУ ім. Петра Могили

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СВІТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ(ШІ)

Використання нейромереж і штучного інтелекту набуває все більшої популярності в освітній діяльності. Цей розвиток відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчального процесу, але також постає перед викликом забезпечення доброчесності у використанні цих технологій. Штучний інтелект допомагає автоматизувати оцінювання та підтримку студентів, але може призвести

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

до недоброчесного використання. Вивчення академічної доброчесності у світі штучного інтелекту є критичним аспектом для забезпечення інтегритету та етичності у застосуванні цих технологій у сфері освіти. Це сприяє створенню надійних та справедливих умов для навчання, що є важливим для розвитку відповідального та прогресивного освітнього середовища.[1; 2]

Штучний інтелект - це технологічний термін, який описує машинне навчання та обробку даних, які можуть здійснюватися без участі людини. ШІ стає все більше популярним в різних сферах життя в тому числі і в освіті, проте як будь-який технологічний інструмент його використання має свої позитивні та негативні сторони.

Позитивні зміни в освітньому процесі:

- Індивідуалізоване навчання. Алгоритми штучного інтелекту можуть адаптувати навчальні програми до потреб кожного учня, створюючи індивідуалізовані шляхи навчання.
- Збагачення навчального процесу. Використання штучного інтелекту в освіті дозволяє створювати інтерактивні вправи, симуляції та ігрові середовища, що збагачують процес навчання.
- Автоматизація рутинних завдань. Штучний інтелект може бути використаний для автоматизації рутинних завдань, таких як перевірка тестів і завдань, що дозволяє вчителям більше часу приділяти індивідуальному вивченню учнів.
- Аналіз даних і зворотний зв'язок. Системи штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних про навчання та надавати вчителям корисний зворотний зв'язок для удосконалення навчального процесу
- Доступність навчання. Застосування штучного інтелекту може підвищити доступність навчальних ресурсів для учнів у віддалених регіонах або з обмеженими можливостями.

Негативні зміни в освітньому процесі :

- Нерівності у доступі: Хоча штучний інтелект може полегшити доступ до навчальних ресурсів, виникає ризик, що учні з меншими можливостями можуть мати менше доступу до високоякісних інструментів штучного інтелекту або до технічних засобів.
- Відсутність людського контакту: Використання штучного інтелекту може призвести до відсутності емоційного і соціального контакту, який є важливим для ефективного навчання та розвитку учнів.
- Безпека та конфіденційність даних: Використання штучного інтелекту в освіті вимагає великої уваги до захисту особистих даних

учнів та вчителів, оскільки ці дані можуть бути вразливі до кібератак та недобросовісного використання.

- Залежність від технологій: Велика залежність від штучного інтелекту може призвести до втрати навичок учнів у рішенні завдань та проблем вручну, що може зменшити їх креативність та критичне мислення.

- Етичні питання: Використання штучного інтелекту в освіті також породжує різноманітні етичні питання, пов'язані з алгоритмічною чесністю, рівнем прозорості та рівнем впливу на прийняття рішень. [3]

Штучний інтелект здатен автоматизувати процеси навчання, досліджень та аналізу даних, що відкриває нові можливості для розвитку науки та освіти. Однак разом з цими перевагами виникають етичні питання та виклики, пов'язані з доброчесністю у використанні штучного інтелекту.

Етичні аспекти використання штучного інтелекту:

Забезпечення прозорості та об'єктивності у використанні алгоритмів ШІ. Недостатня прозорість може призвести до виникнення антиетичних практик, таких як несправедлива обробка даних або прийняття неправильних рішень на основі алгоритмів.[4] Також важливо є уникнення плагіату та збереження інтелектуальної власності у контексті використання штучного інтелекту.

Розробка етичних стандартів для використання ШІ в освіті. Це допоможе забезпечити якість та чесність в освітньому процесі. Стандарти повинні визначати, як використовувати штучний інтелект, щоб не порушувати права студентів та забезпечити їхню доброчесність.

Плагіат-виявлення та конфіденційність. Автоматичні системи виявлення плагіату можуть допомогти вчителям виявляти недоброчесних студентів. Проте важливо забезпечити прозорість і справедливість при застосуванні таких систем. Студенти повинні бути належним чином проінформовані про їх функціонування та можливі наслідки. Крім того, важливо зберігати конфіденційність особистих даних студентів, щоб не порушувати їх приватність.

Автоматичне оцінювання завдань. Штучний інтелект може автоматизувати оцінювання завдань. Проте важливо враховувати, що не всі типи завдань можна оцінити автоматично. Важливо розробити об'єктивні критерії та забезпечити їх справедливе застосування. Оцінювання повинно бути прозорим і обґрунтованим.

Роль викладачів та студентів. Викладачі мають відігравати ключову роль у впровадженні штучного інтелекту в освіті. Вони повинні бути

обізнані щодо етичних аспектів та вміти використовувати ці технології з урахуванням доброчесності. Студенти також повинні бути освіченими щодо своїх прав та обов'язків у використанні штучного інтелекту.

Розробки ефективних механізмів контролю та відповідальності. Це включає в себе створення етичних комітетів, які будуть відповідати за оцінку та моніторинг етичних аспектів у застосуванні штучного інтелекту в наукових дослідженнях. Такі комітети мають розробляти та впроваджувати кодекси поведінки, які будуть визначати етичні норми та вимоги до дослідників та розробників інтелектуальних систем.

Систему сертифікації та аудиту. Вона б забезпечувала перевірку дотримання етичних стандартів у проєктах інтелектуальних систем. Це допоможе підвищити рівень довіри до використання штучного інтелекту в науковій та освітній сферах, а також сприятиме розвитку діалогу та обміну досвідом між науковою спільнотою, громадськістю та урядовими органами.

Штучний інтелект сам по собі не є порушенням академічної доброчесності, але його використання може призводити до ситуацій, де дотримання етичних стандартів стає суттєвим. Наприклад, використання ШІ у плагіаті або авторських порушеннях може підірвати довіру до наукових досліджень та освітнього процесу. Тому важливо розвивати етичні принципи використання ШІ в академічних цілях, а також впроваджувати механізми контролю та відповідальності для забезпечення дотримання академічної доброчесності. Лише шляхом спільних зусиль наукової спільноти, урядових інституцій та громадськості можна забезпечити ефективне та етичне використання штучного інтелекту для досягнення важливих цілей у науці та освіті.

Список використаних джерел:

1. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище: підвищення кваліфікації НПП кафедри глобальної економіки URL: <https://nubip.edu.ua/en/node/139563>
2. Академічна доброчесність і штучний інтелект – UCU Center. URL: <https://center.ucu.edu.ua/biblioteka-novyny/akademichna-dobrochesnist-i-shtuchnyj-intelekt/1>.
3. Академічна доброчесність і використання штучного інтелекту. URL: <https://www.dano.dp.ua/diyalnist/akademichna-dobrochesnist/2624-akademichna-dobrochesnist-i-vikoristannya-shtuchnogo-intelektu>.

4. Стаття. «Переваги і недоліки застосування штучного інтелекту в навчальному процесі» URL: <https://vseosvita.ua/library/stattia-perevahy-i-nedoliky-zastosuvannia-shtuchnoho-intelektu-v-navchalnomu-protsesi-658257.html>

УДК 343.353(043.2)

Мовчан Є. С.,

Здобувачка вищої освіти I курс,

ЧНУ імені Петра Могили

Науковий керівник:

Ткаля О. В.

к.ю.н, доцент, завідувач

кафедри конституційного

та адміністративного права і процесу

ЧНУ ім. Петра Могили

ПОНЯТТЯ, ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція – гальмує економічний розвиток, підриває довіру до влади, збільшує нерівності та погіршує якість життя громадян. Корупція є системною проблемою, яка серйозно впливає на суспільство, та для боротьби з нею необхідно розуміти її поняття, причини, наслідки та правові основи. Саме тому збільшення прозорості, вдосконалення законодавства та зміцнення інституцій можуть сприяти ефективній боротьбі з корупцією та забезпечити стабільний розвиток суспільства.

Згідно ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (остання редакція 30.12.2023р.), корупція це «використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб. або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [1]. Таким чином, корупція полягає у зловживанні особою своїми службовими повноваженнями,

спрямованим на отримання неправомірної вигоди, незалежно від її суми (шоколадка лікарю, квіти вчителю).

Варто зазначити, що корупція розпочала своє існування не із здобуттям Україною незалежності, хоча на її поширення неодмінно вплинули, у той час, такі фактори, як побудова суспільства, заснованого на економічних началах, неврегульованість нормативними актами майже всіх сфер життя, а також злиденність населення. Все це сприяло перерозподілу влади та власності та укоріненню корупції в усіх сферах життя. Корупція існувала ще в радянських республіках, причому із самого початку їх створення хоча інформація про таке явище замовчувалася. Але вже тоді вживалися певні заходи протидії. Так, 26 квітня 1919 року Радою народних комісарів УРСР було прийнято Декрет «Про хабарництво та незаконні побори», відповідно до якого посадові особи, винні у прийнятті хабаря, підлягали покаранню у вигляді позбавлення волі на строк не менше 5 років, штрафів у потрійному розмірі хабаря та позбавлення права обіймати відповідальні посади в радянських і громадських закладах на строк не менше 10 років. Якщо такі дії посадової особи було поєднано вимогою чи вимаганням, то покарання збільшувалося до призначення позбавлення волі на строк від 10 років, конфіскації майна та позбавлення права обіймати відповідальні посади в радянських і громадських закладах на строк не менше 20 років. Якщо хабарництво було здійснене з метою вчинення злочину чи службового проступку, то винна особа підлягала покаранню у вигляді позбавлення волі на строк не менше 10 років, конфіскації майна та позбавлення права займати відповідальні посади в радянських і громадських закладах на строк не менше 20 років; або у вигляді смертної кари.[2]

Корупція, її масштаби, специфіка і динаміка є наслідком загальних політичних, соціальних та економічних проблем країни. Наприклад:

1. Труднощі подолання спадку тоталітарного періоду. До них відноситься, насамперед, повільний відхід від закритості і не підконтрольності влади, які, безумовно, сприяли процвітанню корупції. Адміністративні органи в Україні, особливо на регіональному рівні продовжують грати на економічному полі за тими правилами, які встановлюють самі для себе. Така ситуація неминуче породжує корупцію

2. Економічний занепад і політична нестабільність. Зубожіння населення, неспроможність влади забезпечити державним службовцям гідне утримання підштовхують і тих, і інших до порушень, що

приводить до масової низової корупції. Це підкріплюється старими радянськими традиціями блату.

3. Професійна некомпетентність бюрократії.

4. Кумівство та політичне заступництво, внаслідок чого формуються таємні домовленості, що ослабляють механізми контролю та запобігання корупції.

5. Нерозвинене громадянське суспільство, в наслідок чого громадяни не мають достатнього впливу щодо ефективного контролю за діями законодавчої, виконавчої та судової гілок державної влади. [3]

Загалом за даними МВС, кожний десятий посадовий злочин відбувався у сфері приватизації. Найбільш поширені порушення - привласнення грошових коштів і хабарі (неправомірна вигода). Майже в половині регіонів України до кримінальної відповідальності були притягнуті зайняті приватизацією чиновники з керівництва адміністрацій, територіальних комітетів з управління майном, фондів майна. До цього доведеться додати численні випадки, які не підпадають під пряму кримінальну відповідальність: оцінювання приватизованих об'єктів за заниженими сумами, маніпуляції умовами конкурсів, скупка підприємств чиновниками через довірених осіб. Не випадково саме приватизація стала останнім часом полем для політичних сутичок, в яких головна зброя - компрометуючі матеріали і звинувачення в корупції. [4]

В Законі України «Про запобігання корупції» зазначені механізми запобігання і протидії корупції. Так наприклад, стаття 54 зазначає, що «державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування забороняється одержувати від фізичних, юридичних осіб безоплатно грошові кошти або інше майно, нематеріальні активи, майнові переваги, пільги чи послуги, крім випадків, передбачених законами або чинними міжнародними договорами, згуду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Незаконне одержання від фізичних, юридичних осіб безоплатно грошових коштів або іншого майна, нематеріальних активів, майнових переваг, пільг чи послуг за наявності підстав тягне за собою відповідальність відповідних посадових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування» [1]. Крім того, передбачено можливість притягнення до відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. У ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції» визначено у випадках передбачених законом застосування

кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності. У разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою кримінального правопорушення самостійно або у співучасті до юридичної особи у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

Відповідно до розділу XVII «Злочини у сфері службової діяльності, та діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» Кримінального кодексу України передбачено притягнення до кримінальної відповідальності за низку порушень серед яких: декларування недостовірної інформації; зловживання владою або службовим становищем; зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; незаконне збагачення; підкуп особи, яка надає публічні послуги; пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі [5]. Відповідно до частини 5 статті 65 Закону особа, якій повідомлено про підозру у вчиненні нею злочину у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом. Збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню особою, яка вчинила відповідне правопорушення, в установленому законом порядку. Кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку. Особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку. Частиною 3 статті 65 Закону передбачено, що за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або приписом Національного агентства, з метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконання вимог Закону в інший спосіб, рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому працює особа, яка вчинила

таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень щодо яких судами прийняті відповідні рішення, які набрали законної сили, а також відомості про накладення дисциплінарних стягнень за корупційні правопорушення заносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.[1]

Наразі, як вже згадувалось, в Україні діє Закон України «Про запобігання корупції» в якому вказується, що особа яка вчинила корупційні правопорушення може понести за це адміністративну відповідальність. Наприклад, перелік адміністративних корупційних правопорушень та санкцій, які застосовуються за їх вчинення, передбачені главою 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» Кодексу України про адміністративні правопорушення. Відповідно до частини 5 статті 65 Закону особа, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, якщо інше не передбачено Конституцією і законами України, може бути відсторонена від виконання службових повноважень за рішенням керівника органу (установи, підприємства, організації), в якому вона працює, до закінчення розгляду справи судом. У разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення відстороненій від виконання службових повноважень особі відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу, пов'язаного з таким відстороненням. Згідно із статтею 38 КУпАП адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, а також правопорушень, передбачених статтями 164-14, 212-15, 212-21 цього Кодексу, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення [6].

У міркуваннях про нинішній стан України масштабна корупція стала одним з головних і загальноприйнятих тез. Одночасно вона як і раніше розглядається лише як один з видів злочинів, притаманних аморальним чиновникам. Вкрай слабо усвідомлюються негативні наслідки корупції, що, природно, погіршує терпиме ставлення до неї. Безсумнівно, що корупція надає руйнівний вплив на всі сторони життя.

В більшій чи меншій мірі негативні наслідки корупції проявляються наразі в Україні. А саме:

1. Збитки для бюджету та економіки: Зростання тіньового сектору веде до зменшення податкових надходжень, що ослаблює державний бюджет. Держава втрачає фінансові інструменти для регулювання економіки. Невиконання бюджетних зобов'язань загострює соціальні проблеми.

2. Нечесна конкуренція та неефективність ринку: Незаконні переваги тіньових учасників ринку спотворюють конкуренцію, шкодячи добросовісним підприємствам. Знижується загальна ефективність ринку, дискредитується ідея ринкової конкуренції.

3. Перешкоди для розвитку приватного сектору: Порушення під час приватизації та штучні банкрутства, пов'язані з корупцією, гальмують появу ефективних приватних власників.

4. Неефективне використання бюджетних коштів: Корупційні схеми при розподілі держзамовлень та кредитів витрачають бюджетні кошти неефективно, посилюючи бюджетні проблеми.

5. Зростання цін та шкода для споживачів: Корупційні "витрати" штучно підвищують ціни, шкодячи добросовісним споживачам. І внаслідок цього народ стає головною жертвою корупції.

6. Погіршення інвестиційного клімату: Недовіра до чесності правил гри на ринку з боку агентів погіршує інвестиційний клімат. Знижуються інвестиції, що перешкоджає подоланню спаду виробництва та оновленню основних фондів.

7. Негативний вплив на неурядові організації: Корупція на підприємствах та в громадських організаціях знижує їх ефективність, шкодячи економіці загалом.[4]

В цілому, тіньова економіка та корупція мають руйнівний вплив на економіку, підриваючи здорову конкуренцію, стримуючи інвестиції та шкодячи добробуту громадян. Економічні втрати від корупції досить важко виміряти напряму, оскільки вони включають не лише суму хабарів, які обмінюються між сторонами, але й значну кількість інших шкідливих наслідків. Зазвичай ми розуміємо корупцію як обмін грошей чи послуг за вигоди або послуги від державних чиновників чи політиків. Однак головна проблема полягає в наслідках цих недобросовісних дій. Наприклад, у випадку корупційного тендеру, де перемагає недобросовісний виконавець, втрати можуть бути значно більшими, ніж просто сума хабаря, яку виручив корупційний чиновник. Це може призвести до невідповідного виконання робіт або надання поганої якості товарів чи послуг. Такі дії можуть мати серйозні наслідки для економіки та суспільства в цілому, такі як зниження

конкурентоспроможності підприємств, зростання цін на товари та послуги для споживачів, втрата довіри до влади та системи правосуддя. Отже, коли ми говоримо про економічні втрати від корупції, ми маємо на увазі не лише прямі фінансові втрати через хабарі, але й широкий спектр негативних наслідків, які можуть виникнути внаслідок корупційних дій. Такі втрати може бути важко виміряти, але їх вплив на економіку та суспільство може бути значним.

Отже, ефективна боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, що включає у себе не лише правові механізми, але й культурні зміни та політичну волю. Наслідком такої боротьби повинно стати сильне, справедливе та процвітаюче суспільство, де право кожного громадянина на рівність перед законом гарантоване, де ресурси спрямовані на розвиток та покращення якості життя всіх людей, а довіра до влади та інститутів зміцнена. Таке суспільство буде сильним, справедливим та процвітаючим, де кожен зможе реалізувати свій потенціал без перешкод корупційних схем.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про запобігання корупції» // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Запобігання та протидія корупції. Навчальний посібник. /За редакцією проф. А. М. Михненка. К., 2013. 625 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=6
3. Офіційний інтернет-портал Голосіївської районної державної адміністрації в м. Києві. URL: <https://golos.kyivcity.gov.ua/>
4. Антикорупційна політика в Україні. Мультимедійний навчальний посібник Національна Академія Внутрішніх Справ. К., 2016 . URL: https://arm.naiiau.kiev.ua/books/atikorruption/lectures/lecture_1.html
5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення редакція від 14.10 23 // Відомості Верховної Ради Української РСР (BBP) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

УДК 341.24ООН:343.353](477)(043.2)

*Поживілко Д. А.,
здобувачка вищої освіти I курс,
ЧНУ ім. Петра Могили*

Науковий керівник:

*Ткаля О. В.,
к.ю.н, доцент, завідувач кафедри конституційного та
адміністративного права і процесу
ЧНУ ім. Петра Могили*

ЩОДО КОНВЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРОТИ КОРУПЦІЇ

Корупція є глобальною проблемою, яка підриває економічний розвиток, сприяє нерівності, неправді та несправедливості. Вона є перешкодою для сталого розвитку та знищення бідності. Саме тому дослідження боротьби з корупцією та впровадження Конвенції ООН проти корупції в Україні є актуальною та значимою для сучасного українського суспільства.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, корупція є серйозною проблемою, яка впливає на всі сфери суспільного життя. Впровадження Конвенції ООН проти корупції в Україні є важливим кроком на шляху до забезпечення прозорості, відповідальності та боротьби з корупцією.

Крім того, впровадження Конвенції сприяє покращенню міжнародного іміджу України, зміцненню довіри міжнародної спільноти та залученню іноземних інвестицій. Все це робить тему впровадження Конвенції ООН проти корупції в Україні особливо актуальною.

Конвенція ООН проти корупції є єдиним універсальним антикорупційним інструментом, що має юридичну силу. Цей документ було прийнято Генеральною Асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 року і набув чинності 14 грудня 2005 року. Україна підписала Конвенцію ООН проти корупції 31 жовтня 2003 року і ратифікувала її 18 жовтня 2006 року. Україна стала стороною Конвенції з 1 січня 2010 року.

Конвенція охоплює п'ять основних сфер: профілактичні заходи, криміналізацію та правоохоронну діяльність, міжнародне співробітництво, повернення активів та технічну допомогу та обмін інформацією. Також вона визначає багато різних форм корупції, таких

як хабарництво, торгівля впливом, зловживання повноваженнями та різні акти корупції в приватному секторі.

Тепер детальніше розглянемо окремо кожен з областей:

1. Заходи щодо запобігання корупції, охоплює статті з 5 по 14. Вони встановлюють серію модельних профілактичних політик, таких як створення антикорупційних органів та посилення прозорості у фінансуванні виборчих кампаній та політичних партій. Можна привести як приклад статтю 5 «Політика й практика запобігання та протидії корупції». У п. 1. зазначається, що кожна Держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й невідчужності, прозорості й відповідальності [1].

2. Криміналізація та правоохоронна діяльність – це статті з 15 по 44. Конвенція вимагає від країн встановити кримінальні та інші правопорушення для покриття широкого спектра актів корупції, якщо вони вже не є злочинами за внутрішнім законодавством. Наприклад, стаття 20 «Незаконне збагачення» визначає: «За умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів своєї правової системи кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати» [2].

3. Міжнародна співпраця окреслена у статтях 43-49. Конвенція пропонує сильний механізм для держав щодо залучення в міжнародну співпрацю на формальному та неформальному рівнях. Цікавим, в даному контексті є положення статті 45 «Передача засуджених осіб». А саме, Держави-учасниці можуть розглядати можливість укладання двосторонніх чи багатосторонніх договорів або досягнення домовленостей про передачу осіб, засуджених до тюремного ув'язнення або інших видів позбавлення волі за злочини, визначені цією Конвенцією, для відбування покарання на їхній території [2].

4. Заходи щодо повернення активів (статті 51-59 Конвенції). Конвенція включає спеціальну главу про відновлення активів, спрямовану на повернення активів їх законним власникам, включаючи країни, з яких вони були незаконно виведені. До прикладу, відповідно

до статті 51 Конвенції повернення активів відповідно до цієї глави є основоположним принципом цієї Конвенції і Держави-учасниці мають з цією метою якнайширше співпрацювати одна з одною й надавати одна одній допомогу [2].

5. Технічна допомога та обмін інформацією, визначені статтями 60-62, у яких Конвенція закликає держави розробляти або вдосконалювати спеціальні навчальні програми для персоналу, відповідального за запобігання та боротьбу з корупцією. Для кращого розуміння розглянемо статтю 61 «Збирання та аналіз інформації про корупцію та обмін такою інформацією». Відповідно до п.1 кожна Держава-учасниця розглядає можливість проведення, консультуючись з експертами, аналізу тенденцій в галузі корупції на своїй території, а також умов, в яких здійснюються корупційні злочини. Крім того, «Держави-учасниці, з метою розроблення, наскільки це можливо, загальних визначень, стандартів і методологій, розглядають можливість розширення статистичних даних, аналітичних знань щодо корупції та інформації, у тому числі про оптимальні види практики у справі запобігання корупції й боротьби з нею, та обміну ними через посередництво міжнародних і регіональних організацій». Кожна Держава-учасниця розглядає можливість здійснення контролю за своєю політикою і за практичними заходами боротьби з корупцією, а також проведення оцінки їхньої ефективності й дієвості [1].

З моменту прийняття Конвенції було досягнуто значного прогресу. Вона отримала майже універсальну підтримку, з 189 сторонами, що зобов'язалися виконувати антикорупційні зобов'язання Конвенції.

Майбутнє впровадження Конвенції ООН проти корупції в систему нашої держави має як певні успіхи так і деякі прогалини та проблеми. Україна продовжує роботу над впровадженням Конвенції ООН проти корупції. Верховна Рада України прийняла Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки [3]. Ця стратегія була розроблена з урахуванням вимог Конвенції і спрямована на значне зниження рівня корупції в найбільш корумпованих сферах, таких як митниця та оподаткування, суди та правоохоронні органи, державне регулювання економіки, будівництво та земельні відносини, оборонний сектор, охорона здоров'я, соціальний захист.

Також доречно виділити вже впроваджені заходи. Україна впровадила ряд заходів відповідно до Конвенції. Наприклад, було проведено 14 тренінгів для уповноважених осіб з питань профілактики та виявлення корупції державних органів, працівників державних

органів та органів місцевого самоврядування. Крім того у 2014 році ОЕСР та Уряд України підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо зміцнення співробітництва. У 2015 році було розроблено План дій з імплементації Меморандуму про взаєморозуміння. У ньому визначено ключові напрями втручання ОЕСР в Україну відповідно до пріоритетів українського Уряду. План дій Україна-ОЕСР був переглянутий у 2019 році з урахуванням оновлених пріоритетів уряду на 2019-2020 роки. Боротьба з корупцією була незмінним пріоритетом у всіх цих документах. Координаційна рада Україна-ОЕСР призначена для поширення стандартів та найкращих практик ОЕСР серед різних міністерств та моніторингу виконання Плану дій [4].

Висновок. Конвенція ООН проти корупції є важливим інструментом у глобальній боротьбі проти корупції. Вона надає державам членам широкий спектр засобів для запобігання корупції, криміналізації корупційних дій, співпраці на міжнародному рівні, відновлення активів та обміну інформацією.

Україна, як сторона Конвенції, зобов'язана дотримуватися цих принципів і заходів. Україна вже впровадила ряд заходів відповідно до Конвенції і продовжує роботу над її впровадженням. Це включає розробку та впровадження ефективних антикорупційних політик, створення незалежних антикорупційних органів, забезпечення міжнародної співпраці та відновлення активів.

Впровадження Конвенції в Україні є важливим кроком на шляху до забезпечення прозорості та відповідальності. Це також сприяє покращенню міжнародного іміджу України, зміцненню довіри міжнародної спільноти та залученню іноземних інвестицій. Все це робить тему впровадження Конвенції ООН проти корупції в Україні особливо актуальною. Завдяки цьому, Україна може зробити значний крок вперед у боротьбі проти корупції.

Список використаних джерел

1. Convention against Corruption - United Nations Office on Drugs and Crime. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 10.04.2024)
3. Верховна Рада ухвалила Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/en/news/the-verkhovna-rada->

adopted-the-anti-corruption-strategy-for-2021-2025/(дата звернення: 10.04.2024)

4. Information to resolution 8/7 of Conference of the States Parties to the UN Convention against Corruption "Enhancing the effectiveness of anti-corruption bodies" URL:

https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workgroup4/2020-June-9-10/Contributions/Ukraine_EN.pdf (дата звернення: 11.04.2024)

УДК 378.2:174.7](477)(043.2)

Сенчук Є. С.,

*здобувачка вищої освіти I курс,
Чорноморського національного
університету ім. Петра Могили*

Науковий керівник:

Валецька О. В.

*канд. юрид. наук, доцент кафедри
історії та теорії держави та права,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Доброчесність – позитивна моральна якість, яка зумовлена свідомістю й волею людини, та є стійкою характеристикою її способу життя та вчинків. Під доброчесністю розуміється також готовність і здатність особистості свідомо, неухильно орієнтуватись у своїх діях та поведінці на принципи добра й справедливості [1].

До 2000-х років термін «академічна доброчесність» не використовувався в українському законодавстві. З 2017 року Закон України «Про освіту» статтею 42 чітко визначає поняття академічної доброчесності та її порушення. Це стало важливим кроком на шляху до утвердження етичних принципів у сфері освіти та науки. Згідно закону академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження

наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Вона ґрунтується на таких цінностях, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відвага і є основою для якісної освіти та наукової діяльності.

Порушенням академічної доброчесності вважається: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання [2].

Відповідно до статті 53 Конституції України кожен має право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам [3].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей.

Заходами щодо забезпечення академічної доброчесності є: проведення просвітницької роботи серед учнів, студентів, викладачів та науковців, розроблення та впровадження курсів та програм з академічної доброчесності, створення ефективних механізмів виявлення та запобігання порушенням академічної доброчесності, застосування санкцій до осіб, які порушують академічну доброчесність.

Аналітична платформа «Вокс Україна» провела експериментальне дослідження, яке показує рівень академічної корупції серед студентів в Україні: близько 90% респондентів були певною мірою причетні до різних видів шахрайства, плагіату та інших форм академічної недоброчесності. В опитуванні взяли участь 3034 респондентів з різних регіонів України.

Результати дослідження свідчать про те, що висвітлення проблем корупції в цікавій формі, може бути більш ефективним для усвідомлення її негативних наслідків студентами, ніж раціональне обговорення фактів та цифр [4].

Першим кроком у боротьбі з академічною недоброчесністю має бути проведення просвітницької діяльності в закладах вищої освіти та серед освітніх управлінців. Учасникам освітнього процесу необхідно розповідати про існування такого явища, його види та відповідальність.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. За дії (бездіяльність), що визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом [2].

Конституція України гарантує право на освіту та передбачає, що вона має ґрунтуватися на етичних принципах. Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність та встановлює відповідальність за її порушення. Міністерство освіти і науки України затверджує Порядок забезпечення академічної доброчесності в закладах освіти.

Академічна доброчесність є важливою для: забезпечення якості освіти та наукових досліджень, підвищення довіри до дипломів та наукових ступенів, виховання етичних цінностей у молоді, створення сприятливого середовища для розвитку науки та інновацій

Список використаних джерел:

1. Study.NAZK – навчальна платформа Національного агентства з питань запобігання корупції URL : <https://study.nazk.gov.ua/courses/coursev1:NAZK+prosvita001+17.07.2022/course/>

2. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII (із змін.) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Аналітична платформа «Вокс Україна» (дослідження «Чи можуть онлайнвідео відео змінити рівень толерантності до корупції у українських студентів?» від 9 жовтня 2020). URL : <https://voxukraine.org/chi-mozhut-onlajnovi-video-zminiti-riven-tolerantnosti-do-koruptsiyi-u-ukrayinskih-studentiv/>

УДК 378.2:174.7](100)(043.2)

Сербулова Ю. О.,

*студентка 1 курсу юридичного факультету
ЧНУ імені Петра Могили*

Науковий керівник:

Валецька О. В.,

*к.ю.н., доцент кафедри історії та теорії держави і права
ЧНУ імені Петра Могили*

СТАНДАРТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КРАЇНАХ СВІТУ

Дотримання принципів академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі є однією з найважливіших та найактуальніших проблем сучасного освітнього процесу, яка є поширеною по всьому світу. Цифрові технології розвиваються та покращують свої функції все швидше і швидше, що в свою чергу надає їх юзерам більше можливостей для недоброчесного їх використання при виконанні певної наукової роботи чи дослідження. За даними нещодавніх досліджень, кожен п'ятий студент чи учень підозрюється у випадках плагіату. [6]

Заклади, що реалізують освітню діяльність, знаходяться у постійному пошуку та реалізації різноманітних механізмів та засобів протидії порушенням принципу академічної доброчесності. Незаперечним фактом є те, що провідні країни світу досягли в цьому значно більших успіхів, ніж наша держава, тож цілком зрозумілим є те,

що Україна прагне спиратися на їх досвід під час вирішення цього питання. Крім того, статус країни-кандидата на вступ до Євросоюзу покладає на Україну зобов'язання щодо покращення якості освіти відповідно до міжнародних та європейських стандартів, що є однією з причин активізації боротьби з порушеннями академічної доброчесності в нашій державі.

Реалізація захисту академічної доброчесності в країнах ЄС. В університетах Європи принцип дотримання академічної доброчесності є однією з основних складових забезпечення якості освітнього процесу, що регламентується в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі наряду з іншими міжнародними проектами. В багатьох європейських університетах на національному рівні затверджується можливість створення та скликання спеціальної комісії з врегулювання порушень академічної доброчесності на чолі з віце-канцлером університету.

Одним з гарантів дотримання принципу академічної доброчесності є організація **ENRIO** (The European Network of Research Integrity Offices), діяльність якої покликана на вирішення спірних питань у цій сфері. З моменту створення мережі у 2008 році мережа швидко збільшилася як і в розмірі, так і у впливовості своєї ролі. У 2020 році ENRIO стала офіційно зареєстрованою асоціацією, що дозволило їй розробити ефективну довгострокову стратегію для майбутнього мережі та просування чесності проведення досліджень у країнах Європейської Співдружності.

Місією організації ENRIO є:

- Сприяння обміну інформацією та досвідом між членами організації;
- Обмін інформацією та передовими практиками підвищення обізнаності;
- Обмін знаннями щодо розгляду звинувачень у неправомірних дослідженнях та проведення перевірки;
- Сприяння поширенню обізнаності та інформованості всіх учасників освітнього процесу з питань доброчесності досліджень;
- Підтримка та консультування країн, які не мають національної структури;
- Налагодження та підтримання партнерських відносин з іншими організаціями, які представляють європейські чи глобальні інтереси з питань захисту інтелектуальної власності та відстоювання принципів доброчесного дослідження. [7]

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

ENAI (European Network for Academic Integrity, Європейська мережа академічної доброчесності) – це асоціація, що об'єднує всесвітні організації, національні агентства із забезпечення якості вищої освіти, заклади освіти, зацікавлених у підтримці та просуванні ідеї академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі, розробці матеріалів та співпраці у вирішенні етичних проблем в освітніх закладах.

Мета ENAI:

- забезпечити існування та функціонування платформи для науковців усіх секторів для дослідження, обміну, розвитку, співпраці та доступу до ресурсів у сфері їх наукових досліджень;
- запропонувати можливості для дослідників, викладачів і практиків взяти на себе лідерську роль у формуванні свідомості учасників освітнього процесу з питань академічної доброчесності;
- створити дослідницьку арену, де питання академічної доброчесності можна обговорювати, досліджувати, розвивати та ділитися з ширшою за обсягом академічної спільнотою;
- організувати конференції, семінари та інші заходи для інформування викладачів та здобувачів освіти щодо важливості дотримання етичних норм в освітній сфері;
- працювати в мережі та співпрацювати з окремими особами та організаціями, які активно проводять відповідні дослідження;
- вшанувати індивідуальні та інституційні зусилля щодо зміцнення академічної доброчесності шляхом їх нагородження. [8]

Glossary for Academic Integrity (Словник академічної доброчесності) – проєкт, розроблений членами спільноти ENAI разом з Erasmus у 2018 році. Словник забезпечує можливість повторного відкриття уже відомих термінів у новому, більш актуальному контексті водночас з розширенням розуміння поняття та сутності академічної доброчесності. [9]

Боротьба з порушеннями академічної доброчесності в США. Принципи академічної доброчесності в освітньому процесі США забезпечуються на всіх рівнях. Студенти зобов'язані сумлінно та добросовісно виконувати усі завдання, статті, наукові та кваліфікаційні роботи, писати їх самостійно, а якщо якусь інформацію і використовувати, то обов'язково оформлювати її, як цитати з посиланням на джерело. Якщо інформація використана без посилання, автору роботи буде висунуто звинувачення у плагиаті, тобто у спробі видати чужу працю за свою – це розцінюється як крадіжка. В результаті

викриття плагіату слідує покарання – від незадовільної оцінки на іспиті до відрахування. Яскравим прикладом суворого покарання є звіт Пітсбургської кампанії, що спеціалізується на навчанні за програмою обміну, 2015 рік, який згадується в статті South China Morning Post. Цей звіт стверджує, що 8000 китайських студентів (що становить 23%) були відраховані з американських навчальних закладів саме через плагіат. [6]

Заклади вищої освіти в США ретельно працюють над інформованістю своїх студентів про важливість дотримання академічної доброчесності шляхом проведення обов'язкових курсів для студентів, що присвячені саме цій темі. Також більшість університетів розміщують на своїх сайтах пам'ятки з цього питання. Деякі університети створюють на своїх сайтах окремі сторінки, на яких наводяться приклади плагіату та інструкція правильного цитування. У вищих навчальних закладах США навіть є обов'язковий онлайн-предмет з академічної доброчесності. Кожен студент має пройти спершу його, щоб мати можливість отримати доступ до основних занять. Деякі ВНЗ, наприклад, Університет Західного Кентуккі та Університет Південної Кароліни, розповідають про основи академічної доброчесності ще під час ознайомчих заходів для першокурсників.

Дотримання академічної правомірної поведінки у Великій Британії. У Великій Британії практика застосування покарань та обмежень стосовно здобувача освіти, який порушив встановлені правила, що передбачають дотримання академічної доброчесності, є особливо суворою. Як і в інших країнах, покарання відбувається шляхом зниження балів, анулювання результатів роботи чи екзамену, відрахування. В усіх ЗВО Великої Британії запроваджена система перевірки студентських робіт на плагіат. У країні також було розроблено Хартію академічної доброчесності для вищої освіти Великої Британії, яка встановлює основні принципи правомірної академічної поведінки у вищих навчальних закладах. Хартію також доповнює Статут, що представляє колективні зобов'язання представників сектору вищої освіти країни вживати заходи запобігання неправомірної академічної поведінки. Його було розроблено Агентством із забезпечення якості вищої освіти (QAA) разом з Консультативною групою з питань академічної доброчесності. До QAA увійшли експертні науковці та організації, галузеві агентства, представники студентських та фахових спільнот, які працюють над захистом академічної доброчесності. За процесом створення Хартії та Статуту, як і за роботою

Агентства, спостерігали представники уряду Великої Британії та спонсори вищої освіти.[4]

Велика робота щодо дотримання академічної доброчесності проводиться через асоційовані деканати, де збирається інформація про ефективну роботу у боротьбі з порушеннями правомірної академічної поведінки, розробляється план дій щодо посилення запобіжних заходів та подається у формі щорічного звіту.

Як вже зазначалося, у Хартії академічної доброчесності для вищої освіти Великої Британії було встановлено принципи академічної поведінки для університетів держави. Ними є:

1. Кожна особистість несе відповідальність у рамках всієї спільноти
2. Вирішення проблеми академічної не доброчесності усією спільнотою
3. Співпраця всього освітнього сектору задля забезпечення доброчесної академічної поведінки
4. Покладання відповідальності за дотримання академічної доброчесності на студентів
5. Розширення взаємодії з персоналом [4]

Висновок. Підсумовуючи, варто ще раз зазначити, що з розвитком технологій прямо пропорційно збільшується кількість випадків плагіату серед здобувачів вищої освіти, однак цивілізований світ знаходить та виробляє нові та дієві методи боротьби з академічною неправомірною поведінкою. У майбутньому Україні також доведеться перейняти досвід зарубіжних країн, пристосовуючи їх методи до своїх реалій. Це буде обов'язковою умовою для реформування освіти згідно європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Костікова І., Дорожки А. (2021). Академічна доброчесність очима студентів: розуміння і нерозуміння. Інноваційна педагогіка.
2. What is Academic Integrity (2022). URL: <https://www/futurelearn.com/info/courses/prepare-to-study-uk/0/steps/48595>
3. Academic Integrity Charter for UK Higher Education (2020). URL: <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/about-us/academic-integrity-charter.pdf>
4. Шинкарук О. (2023) Політика впровадження академічної доброчесності у закладах вищої освіти Великої Британії, с. 95-98. Науковий журнал «Порівняльна професійна педагогіка», 13.01.2023.
5. Недипіч А.В., Василенко В.Ю. Особливості дотримання принципів академічної доброчесності: зарубіжний досвід, с. 234-238

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

6. Recent Findings on Plagiarism in Education. URL: <https://unichack.com/blog/plagiarism-stats-in-education>

7. About ENRIO. URL: <http://www.enrio.eu/about-enrio/>

8. European Network for Academic Integrity. URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/objectives/>

9. Glossary for Academic Integrity. URL: https://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2018/02/GLOSSARY_final.pdf

УДК 343.353(043.2)

Ткаля О. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
т.в.о. завідувача кафедри конституційного та
адміністративного права і процесу
ЧНУ ім. Петра Могили*

ДЕТЕРМІНУЮЧІ ФАКТОРИ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ

В сучасній науковій думці корупцію розглядають як певне негативне соціальне явище, що пов'язане або виражається у зловживанні владою (службовим становищем) в особистих корисливих інтересах чи в інтересах близьких осіб (взьькогрупових, корпоративних інтересах) [1, с.141]. В той же час корупцію доречно розглядати як соціологічну, кримінологічну, транснаціональну та правову категорії.

Від з'ясування явищ, процесів та інших чинників що здійснюють детермінуючий вплив на корупційні прояви є основою обґрунтування рекомендацій щодо їх запобігання. Впливати необхідно передусім на те, що породжує, обумовлює злочинність і її розвиток. Ефективність і результативність запобіжного впливу залежить від того, наскільки обґрунтовано, точно і предметно визначити ті явища, факти і процеси, які обумовлюють або спричиняють злочинність.

Питання сутності корупції останнім часом досить активно привертають увагу вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як - Багрій-Шахматов Л.В., Гура В.В., Гарашук В.М., Мельник М. І., Мухтаєв А.О., Ревак І.О., Тучак Р. М., Трепак В.М. тощо. В свою чергу значну увагу саме питанням дослідження детермінантних факторів

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

корупції приділяли такі науковці як, О.Ю. Бусол, Л.Сміян, Т.В. Корнякова, В.К. Матвійчук, В.М. Юрчишин тощо.

Детермінуючі фактори появи та розповсюдження корупційних проявів для кожної із країн можуть відрізнятися. За своїм змістом криміногенні детермінанти підрозділяються на соціально-економічні, ідеологічні, політичні, соціально-психологічні, культурно-виховні, організаційно-управлінські. Причинно-наслідковий зв'язок має місце між певними факторами соціально-економічного, ідеологічного, політичного, соціально-психологічного характеру і корупцією, а причинно-обумовлений зв'язок — між певними факторами як щойно названого характеру, так і між культурно-виховними, організаційно-управлінськими факторами та корупцією. Крім того, генезис корупційної діяльності буде пов'язаний із соціально-психологічними детермінантами, тобто традиціями, мораллю, поглядами, звичками. Вони — обов'язковий і провідний компонент механізму здійснення злочинів та існування злочинності.

Причини та умови злочинності в цілому та корупції зокрема, видів і окремих корупційних правопорушень прийнято поділяти на дві категорії: 1) детермінанти які формують та впливають на особистість, що призвели до вчинення корупційного діяння і відповідної мотивації; 2) фактори, які сприяють здійсненню корупційного правопорушення, стимулюють і полегшують його, відносячись до ситуації злочину. Перша з названих категорій - це різноманітні негативні сторони виховання особистості та впливу на неї в процесі життєдіяльності, в сімейно-побутовій сфері, за місцем роботи, в неформальних спільнотах, через систему ЗМІ тощо. Друга категорія - це прогалини, недогляди, помилки, недоліки в системі протидії злочинності, в організаційно-управлінській сфері. Обидві категорії причин та умов тісно взаємодіють та взаємовпливають.

Отже, специфіка причин корупції «формується в залежності від соціально-економічних, політичних, організаційно-правових та психологічних умов розвитку у певний період часу» [2, с. 267], серед яких можна виділити:

- недосконала система державного управління (або незакінчені реформи в системі органів державного управління),
- низький рівень професіоналізму державних службовців, томенеджерів, вищого керівництва у державі,
- відверто недосконала судова система,
- політична корупція в парламенті,

- брак політичної волі національних лідерів щодо ефективного протистояння проявам корупції, насамперед проявам політичної корупції,

- слабкість або відсутність інститутів громадянського суспільства.

При відсутності у когось дискреційної влади, корупція була б неможлива. Особа або група осіб, що володіє верховною владою, для реалізації політики, яку вона визначає, призначає адміністраторів, яких наділяють необхідними повноваженнями, в розпорядження яких вона передає необхідні ресурси, для яких вона встановлює правила поведінки і над якими вона здійснює нагляд. При цьому існує проблема - консервативність закону та неможливість всеосяжного контролю і система управління стає абсолютно негнучкою, і невідповідність жорстких норм реаліям здатна повністю зупинити роботу. А це означає, що в непередбаченій законом, ситуації адміністратор може почати керуватися найбільш вигідним власним розсудом. В свою чергу, нагляд вимагає витрат, але крім того, надмірно жорсткий контроль наносить удар по якості управлінського персоналу і приводить до відтоку творчо мислячих кадрів. Таким чином, принцип управління сам по собі містить потенційну можливість для корупції. Ця можливість переростає в об'єктивні умови, коли потенційна вигода переважає над ризиками.

Причиною корупційних проявів також є переоцінка цінностей у суспільстві та недостатньо ефективна діяльність керівництва, що може стати негативним прикладом для підлеглих, фінансові проблеми, недостатній відомчий контроль, недостатній ступінь сприйняття до дій, що можуть спровокувати корупційну поведінку, легковажність, наївність, лабільність (нестійкість).

Дуже небезпечним залишається зрощування державного апарату та органів місцевого самоврядування з підприємницькими і комерційними структурами, формування їхніх ділових відносин поза межами правового поля. За даними аналітиків, нині не існує жодної підприємницької структури, яка б для пом'якшення такого тиску систематично не сплачувала чиновникам і рекетирам значні грошові суми.

Іноді стверджують, що корупція є частиною культури багатьох країн, які розвиваються. Хабарництво виправдовується тим, що люди в окремо взятій країні можуть терпляче ставитися до сплати невеликих сум за надання офіційних послуг (за надання дозволів, ліцензій та ін.). Але це не означає, що вони схвалюють такі дії, просто інколи це сприймається як подарунки. Але якщо подарунок виходить за межі

традиційної гостинності, це викликає занепокоєння, оскільки спотворюється викривлена шкала людських цінностей та соціальних традицій.

До політичних детермінантів доречно віднести: загальна нестабільність політичної влади; відсутність політичної волі у впровадженні демократичних засад до різних сфер суспільного життя; непрозорість системи державного управління, процесів розробки та прийняття рішень; повільний розвиток політичної структури та громадянського суспільства, передусім, його громадянських інституцій; відсутність виховних установок у службовців щодо нетерпимості корупційним проявам, низький рівень правової культури, відсутність високоморальних, професійних якостей; недостатня визначеність і непослідовність у здійсненні антикорупційної політики, що спонукає службовців, до корупційних діянь, формує відчуття безкарності; недостатня зацікавленість держави та необхідних організаційних зусиль щодо створення громадських антикорупційних формувань, а також незалежних недержавних структур для зростання активності населення у боротьбі з корупцією; недостатньо ефективний парламентський контроль за діяльністю вищих посадовців виконавчої гілки влади; повільний розвиток системи управління.

Економічними чинниками є: нестабільність економіки країни; відсутність сприятливих умов для правомірної діяльності усіх суб'єктів господарювання, добросовісної конкуренції; непрозорість механізмів роздержавлення власності та тендерів для державних закупівель, вирішення інших господарських питань, оцінки прибутків, обсягу податків, одержання пільг тощо; зростання розриву між доходами підприємців і державних службовців, наділених повноваженнями управління економічними процесами; відсутність прозорості багатьох економічних процесів; несприятливий інвестиційний клімат; недостатні заробітні плати державних службовців, нерозвиненість грошово-фінансової системи і т.п. До економічних факторів можна також віднести: 1) об'єктивне протиріччя між економічними потребами соціальних груп населення, окремих категорій громадян і можливостями суспільства їх задовольнити; 2) рівень життя більшості населення нижче рівня забезпечення фізіологічного виживання; 3) розшарування населення за рівнем доходів; 4) інфляція тощо.

Правові чинники включають: недосконалість нормативно-правової бази, що не забезпечує ефективної протидії зловживанням чиновництва, зберігає його надмірну закритість, не сприяє чіткому контролю за

діяльністю службовців та надійному правовому захисту громадян від свавілля посадових осіб; «відсутність цілісної системи правових засобів впливу на фактори, що обумовлюють корупційні злочини; прогалини в законодавстві, що передбачає відповідальність за різні види корупційних правопорушень і регламентує діяльність державних органів у боротьбу з ними; відсутність цілісної системи антикорупційних засобів; невизначеність відповідальності за корупційні діяння; формальний характер чинної системи декларування доходів; неповне визначення суб'єктів; не цілеспрямованість правоохоронних органів щодо виконання правових вимог у виявленні корупційних діянь, викритті винних у їх вчиненні». [3]

Організаційно-управлінськими чинниками є: слабка регламентація правил поведінки державних службовців, процедури здійснення їх повноважень, видання офіційних документів тощо; наявність у посадових осіб занадто широких можливостей для прийняття рішень на свій розсуд; поширеність випадків заміщення посад через знайомство, особисту відданість, близькість політичних уподобань тощо; формальне ставлення до перевірки ділових, професійних та етичних якостей при атестації службовців, підбору та ротації кадрів; злиття владного та кримінального середовища, відсутність механізмів унеможливлення прийняття на службу представників злочинних угруповань; недосконалість системи декларування доходів державних службовців. Крім того до факторів що сприяють корупційним проявам слід віднести низький рівень організації управлінської діяльності окремих правоохоронних структур на різних рівнях керівництва в питаннях протидії корупції; кризу адміністративного управління та слабку взаємодія з правоохоронними системами суміжних держав.

До соціально-психологічних чинників належать: моральний занепад суспільства; відсутність морального бар'єру для припинення та відмови від корупційних дій; зорієнтованість значної частини населення на корупційне вирішення життєвих питань, перетворення корупції із соціальної аномалії у правило поведінки; низька рівень правосвідомості населення, психологічна неготовність громадян протидії корупції; корислива спрямованість багатьох державних службовців, що призводить до порушення закону, норм моралі та професійної етики; моральна деформація частини керівного складу щодо корупційних проявів, поблажливе ставлення або навіть спонукання до корупційних діянь з боку підлеглих (кругова порука).

До криміногенних чинників корупційної злочинності в Україні можна віднести повільний розвиток політичної структури та свідомості суспільства, передусім, його громадянських інституцій; недостатня визначеність і непослідовність у здійсненні антикорупційної політики; замкнутість системи управління, її повільний розвиток; несприятливі умови для правомірної діяльності усіх суб'єктів господарювання, особливо малого і середнього бізнесу; відсутність прозорості багатьох економічних процесів; недосконалість нормативно-правової бази; відсутність цілісної системи правових засобів впливу на фактори, що обумовлюють корупційні злочини; прогалини в законодавстві; відсутність цілісної системи антикорупційних засобів; наявність у посадових осіб занадто широких можливостей для прийняття рішень на свій розсуд; відсутність окремих працівників, що контролювали б цю сферу; низька психологічна готовність громадян протидії корупції; корислива спрямованість багатьох державних службовців.

Ще однією детермінантою корупційних загроз в сучасній Україні Баланда А.Л. виділяє значне перевищення «ціни виконання закону» (законослухняної поведінки) над «ціною нелегальності» та «ціною ухилення від покарання» (наприклад, надання неправомірної вигоди) [4, с.297]. Доречно також підкреслити серед причин та умов корупційних загроз в українському суспільстві - толерантність суспільства до окремих протиправних виявів, «допустимість» вирішення окремих справ поза правовим полем (наприклад, ухилення від сплати податків, підтримання суспільством неформальної зайнятості, тінізація заробітної плати та підприємницької діяльності тощо).

Перелік цих детермінантів зазвичай далеко не повний, але з'ясування їх є однією з ефективних методів протидії корупційним проявам та вироблення і реалізації адекватних заходів запобігання. Крім того, причини, які зумовлюють існування корупції в різних країнах світу, мають багато спільного. Зокрема, до типових рис відносяться: недосконалий механізм захисту права власності та відсутність зрозумілої та чіткої економічної політики в державі; неефективність діяльності бюрократизованої влади та відсутність нормативно деталізованих процедур надання населенню країни управлінських послуг, безвідповідальність контролюючих та правоохоронних структур; значний податковий пресинг, зайва ускладненість і заплутаність правових засад оподаткування; слабка і неефективна судова система; відсутність адекватної правової бази боротьби з корупцією тощо.

Отже, корупцію слід розглядати як певне негативне соціальне явище, що пов'язане чи проявляється в зловживанні службовим становищем в особистих корисливих цілях. При аналізі детермінантів слід враховувати як зовнішні так і внутрішні фактори, об'єктивні та суб'єктивні чинники що спонукають або створюють сприятливу ситуацію для корупційних проявів. Оптимальне розкриття детермінантів корупції створює більш результативну можливість протидіяти їм та організувати максимально ефективне запобігання.

Література:

1. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). К. : Юрид. думка, 2004. 400 с.
2. Бусол О.Ю. Детермінанти корупційної злочинності. Кримінологія: Підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2018. С. 266–269.
3. В.К. Матвійчук. Детермінанти корупційної злочинності та врахування досвіду іноземних держав для зниження рівня корупції до безпечного в Україні. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Ч.1. 2020. К. С. 175-179 <https://elar.naiu.kiev.ua/items/2b094c83-fba8-4155-be70-024a4ec94f17> (дата звернення 05.04.2024)
4. Баланда А. Л. Соціальні детермінанти національної безпеки України: монографія. Київ: НБУВ, 2008. 461

**Круглий стіл
«Міжнародні тренди трансформації вищої освіти»**

УДК 378:327.3](477)(043.2)

Овчинникова О.,
*Молодший науковий співробітник,
здобувач освітньо-наукового ступеня доктора філософії
Клайпедський університет, Клайпеда Литва*
Valentinas Navickas,
*Професор, доктор,
Школа Економіки та Бізнесу,
Каунаський університет технологій, Каунас, Литва*

**ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В
ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОГРЕСІ З ВИКОРИСТАННЯМ
ПРИКЛАДІВ ПРОГРАМ EU-CONEXUS TA BALTIC UNIVERSITY
PROGRAMME**

Інтернаціоналізація як концепція та стратегічний порядок денний є відносно новим, широким та різноманітним явищем у вищій освіті стверджує De Wit & Altbach (2021). Gao et al. (2015) наполягає на тому, що інтернаціоналізація вищої освіти не є новою концепцією оскільки університети завжди були міжнародними за характером з точки зору «універсальності знань» і є міжнародною спільнотою вчених. На думку Tight (2022) інтернаціоналізація вищої освіти, як правило, розглядається як сучасна тенденція, керована західними розвиненими країнами, за якої певні елітні моделі надання послуг, які найчастіше надаються англійською мовою, впливають на практику в усьому світі.

Мотиви інтернаціоналізації на думку (Altbach & Knight, 2007) включають комерційну перевагу, знання та опанування мови, розширення навчальної програми міжнародним змістом та багато інших. Конкретні ініціативи, такі як кампуси філій, транскордонні домовленості про співпрацю, програми для іноземних студентів, створення англійськомовних програм і ступенів, та інші, були введені в дію як частина інтернаціоналізації.

Інтернаціоналізація, будучи багатогранною концепцією, втілюється через різноманітні стратегії та ініціативи, що сприяють глобальній

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

інтеграції освітніх процесів та наукових досліджень. Як показують приклади EU-CONEXUS та Baltic University Programme, інтернаціоналізація охоплює співпрацю між університетами різних країн, створення спільних освітніх програм, мобільність студентів і викладачів, а також реалізацію міждисциплінарних дослідницьких проєктів. Ці програми є яскравими прикладами того, як інтернаціоналізація може бути ефективно впроваджена в освітніх установах, забезпечуючи комерційні переваги, розширення навчальної програми та підвищення якості освіти через інтеграцію міжнародного досвіду та знань.

EU-CONEXUS - єальянсом європейських університетів для сталого розвитку прибережних регіонів, що об'єднує дев'ять університетів з різних країн Європи. Його основна мета - створення інноваційного та інтегрованого підходу до освіти та досліджень у галузі сталого розвитку прибережних зон. Основні партнери EU-CONEXUS включають:

- La Rochelle Université (Франція)
- Agricultural University of Athens (Греція)
- Klaipeda University (Литва)
- La Universidad Catolica de Valencia (Іспанія)
- University of Zadar (Хорватія)
- Technical University of Civil Engineering Bucharest (Румунія)
- Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg (Німеччина)
- South East Technological University (Ірландія)
- Universidade de Santiago de Compostela (Іспанія).

EU-CONEXUS пропонує спільні освітні програми, включаючи магістерські курси та міждисциплінарні дослідження. Учасники мають можливість брати участь у мобільності студентів і викладачів, отримувати європейські дипломи та сертифікати, а також залучатися до спільних дослідницьких проєктів.

Однією з інноваційних ініціатив EU-CONEXUS є проєкт "**Smart Campus**" (рис. 1). Це інтегрована платформа, яка використовує передові цифрові технології для створення оптимального навчального середовища.

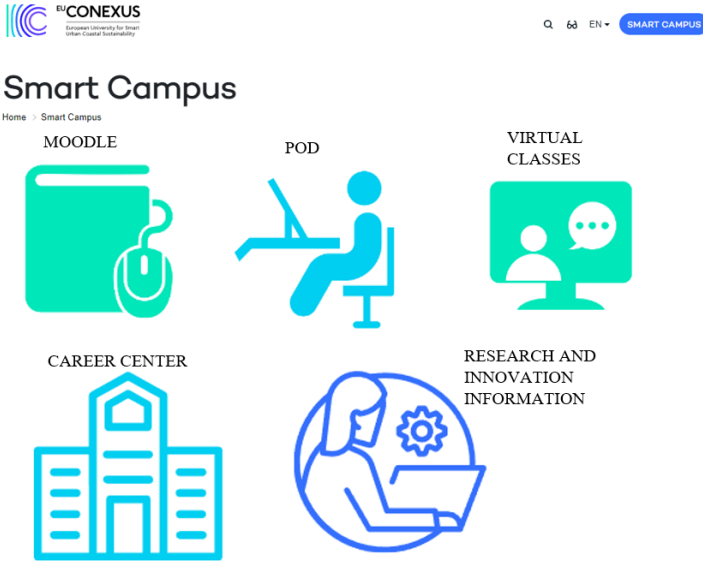

Рисунок 1. Smart Campus, віртуальне педагогічне середовище, EU-CONEXUS

Присутність в альянсі дозволяє викладачам, студентам та науковцям долучитися до освітніх проєктів online. EU-CONEXUS має власну базу знань, випускає науково-популярний журнал з відкритим доступом. На базі альянсу проводяться літні школи, інші заходи для розвитку науковців та студентів. Є можливо знайти колег для досліджень та присутня безліч інших можливостей, оскільки проєкт невпинно розвивається.

Baltic University Programme (BUP) є мережею університетів, яка об'єднує понад 90 закладів вищої освіти з країн Балтійського регіону і не тільки (табл. 1).

Таблиця 1.

Залучення університетів-учасників програми ВUPпо країнах, кількість в одиницях

Країна	Чехія	Естонія	Фінляндія	Німеччина	Латвія	Литва	Польща	Словаччина	Швеція	Україна	УСЬОГО
Кількість університетів-учасників	3	4	8	9	5	7	33	4	12	27	112

Програма спрямована на сприяння сталому розвитку та екологічній безпеці через освіту, дослідження та інновації. Основні цілі ВUP включають:

- Розвиток спільних дослідницьких проєктів
- Проведення міжнародних конференцій та семінарів
- Підтримка мобільності студентів і викладачів
- Залучення молоді до вирішення екологічних проблем

ВUP організує численні заходи, такі як курси, літні школи та семінари, що дозволяють студентам і викладачам обмінюватися досвідом і знаннями на міжнародному рівні.

Проєкти та результати діяльності ВUP:

1. *Програми сталого розвитку*: Проведення досліджень, спрямованих на вирішення екологічних проблем Балтійського моря, включаючи спільні наукові проєкти та навчальні курси.

2. *Міжнародні конференції та воркшопи*: Організація заходів для обміну знаннями та досвідом серед університетів-партнерів.

3. *Освітні ініціативи*: Розробка онлайн-курсів та навчальних модулів для студентів з університетів-учасників, що сприяє підвищенню якості освіти та інтеграції міжнародних стандартів.

Однією з ключових місій Балтійської університетської програми (ВUP) є створення курсів з різних академічних дисциплін як з теоретичною, так і з практичною спрямованістю. Курси ВUP створені як масові відкриті онлайн-курси (МООС), унікальні тим, що вони зосереджені на сталому розвитку в контексті регіону Балтійського моря (рис. 2). Рівень курсів на платформі ВUP Course Platform розроблений

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

на рівні бакалаврату, однак, завдяки викладанню експертами з усього регіону Балтійського моря та яскравим прикладам, курси є корисними для зацікавлених сторін.

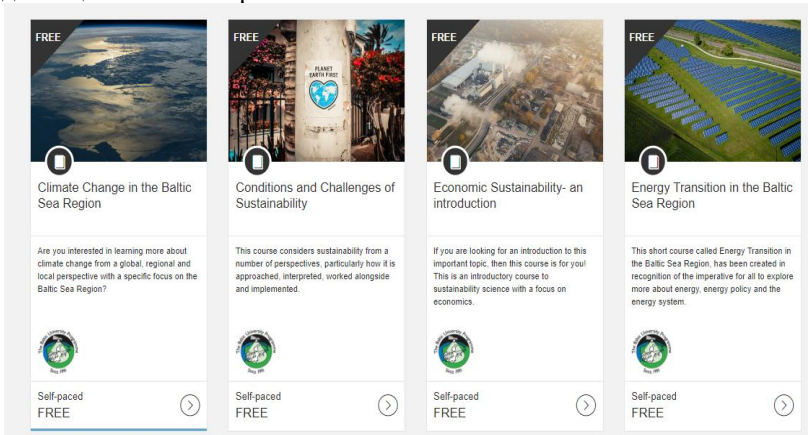

Рисунок 2. Платформа відкритих курсів університетської програми ВУР

Інтернаціоналізація вищої освіти є потужним інструментом для розвитку освітніх та наукових установ, а також може бути прикладом для розробки власних ініціатив закладами вищої освіти України. Програми, такі як EU-CONEXUS та Baltic University Programme, демонструють, як міжнародна співпраця може сприяти підвищенню якості освіти, розширенню дослідницьких можливостей та впровадженню інноваційних рішень. Крім того, інтернаціоналізація вищої освіти є важливим кроком для України на шляху до інтеграції у глобальне освітнє співтовариство. Впровадження інноваційних підходів, таких як "Smart Campus", та активна участь у міжнародних програмах відкривають нові можливості для студентів, викладачів та дослідників, сприяючи сталому розвитку та потенційному підвищенню конкурентоспроможності українських університетів на світовій арені.

Перелік джерел посилання

1. Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 290–305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

2. De Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: Global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28–46. <https://doi.org/10.1080/23322969.2020.1820898>

3. Gao, Y., Baik, C., & Arkoudis, S. (2015). Internationalization of Higher Education. In J. Huisman, H. De Boer, D. D. Dill, & M. Souto-Otero (Eds.), *The Palgrave International Handbook of Higher Education Policy and Governance* (pp. 300–320). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1007/978-1-137-45617-5_17

4. Tight, M. (2022). Internationalisation of higher education beyond the West: Challenges and opportunities – the research evidence. *Educational Research and Evaluation*, 27(3–4), 239–259. <https://doi.org/10.1080/13803611.2022.2041853>

5. EU-CONEXUS: <https://www.eu-conexus.eu/en/home/who-we-are/>

6. Baltic University Programme (BUP): <https://www.uu.se/en/collaboration-innovation/the-baltic-university-programme>

УДК 378:005.591.4](100)(043.2)

Шаповал О.С.,
виконавча директорка,
Громадська спілка «Харківський кластер інформаційних
технологій»,
м.Харків, Україна

МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕФЕКТИВНА СИНЕРГІЯ БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ

Вступ

Сьогодні система вищої освіти переживає значні зміни на глобальному рівні. В умовах цифровізації, глобалізації та швидких технологічних змін, заклади вищої освіти всього світу адаптуються до нових реалій. Україна – одна з країн, які демонструють гнучкість системи освіти й активну співпрацю з бізнесом. У цій публікації ми розглянемо основні міжнародні тренди в трансформації вищої освіти й те, яким чином ефективна співпраця бізнесу й освіти може бути

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

допоміжним чинником для навчання конкурентоспроможних фахівців різних сфер економіки на прикладі освітніх проєктів Громадської спілки «Харківський кластер інформаційних технологій» (Kharkiv IT Cluster).

Основними міжнародними трендами у вищій освіті є цифровізація освіти, глобалізація та інтернаціоналізація, впровадження інноваційних підходів до навчання, компетентнісний підхід та адаптація до змін.

Широкий доступ до онлайн-курсів і платформ, таких як Coursera, edX, Khan Academy, які надають високоякісні курси від провідних університетів та експертів, сприяє цифровізації освіти. Використання цифрових інструментів, зокрема віртуальних лабораторій та симуляторів, підвищує ефективність навчання. Дистанційне навчання, яке стало важливою частиною освітнього процесу через пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну, продемонструвало необхідність гнучких форм навчання.

Глобалізація та інтернаціоналізація освіти значно посилилася завдяки міжнародній співпраці між університетами, створенню спільних програм і дослідницьких проєктів. Обмін студентами й викладачами за допомогою програм Erasmus+, Fulbright та інших сприяє академічній мобільності. Збільшення кількості програм, які викладаються англійською мовою, дозволяє залучати студентів із різних країн.

Запровадження інноваційних підходів до навчання, зокрема проєктно-орієнтованого навчання, дозволяє студентам працювати над реальними проєктами й застосовувати знання на практиці. Інтеграція досліджень у навчальний процес дозволяє залучати студентів до дослідницьких проєктів із перших курсів. Проблемно-орієнтоване навчання, яке фокусується на вирішенні реальних проблем, сприяє розвитку критичного мислення й інноваційності.

Компетентнісний підхід дозволяє зосередитись на розвитку гнучких навичок, таких як комунікація, лідерство й креативність, адже підготовка до ринку праці передбачає співпрацю з бізнесом для розробки програм, які відповідають потребам ринку. Університетські інкубатори й акселератори допомагають студентам розвивати свої ідеї та стартапи.

Забезпечення гнучкості освітніх програм завдяки модульним системам дозволяє студентам обирати курси за своїми інтересами. Безперервне навчання сприяє адаптації сучасної освіти до змін через підтримку курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки. Інновації

у викладанні за допомогою новітніх методик і технологій підвищують ефективність навчання, забезпечуючи актуальність і конкурентоспроможність освітніх програм.

Стан і перспективи України

Українська вища освіта зіштовхується з проблемами фінансування, застарілою інфраструктурою, недостатньою інтеграцією з ринком праці. Неконкурентоспроможність на ринку праці випускників ІТ-спеціальностей є досить масштабною проблемою на території України. Молоді спеціалісти отримують відмови від роботодавців через невідповідність затребуваних ринком праці знань і навичок. Це пов'язано із застарілістю й неактуальністю змісту освітніх програм, які викладаються в більшості університетів, і є результатом відсутності прямого налагодженого зв'язку освіти й бізнесу.

Попри труднощі українські університети демонструють позитивні зрушення, впроваджуючи новітні методики навчання й співпрацюючи з міжнародними партнерами й інтегрують міжнародні тренди в українську освіту. Розглядаючи приклади успішних проєктів, такі як створення освітніх платформ, міжнародні обміни й спільні програми з іноземними університетами. ІТ-компанії активно долучаються до освітніх проєктів, надаючи ресурси й експертизу.

Kharkiv IT Cluster є яскравим прикладом успішної співпраці між бізнесом та освітніми установами. Він об'єднує провідні ІТ-компанії зі всієї України, заклади освіти й органи влади задля розвитку ІТ-індустрії та підготовки висококваліфікованих фахівців.

За 9 років існування спілки, можна виділити такі основні напрями співпраці:

Практика й стажування в компаніях

- Кластер забезпечує студентам можливість проходження стажування в провідних ІТ-компаніях. Це дозволяє майбутнім фахівцям набути практичних навичок і підготуватися до роботи в реальних умовах.

- Менторство й підтримка. Під час стажування студенти отримують менторську підтримку від досвідчених фахівців, що сприяє їх професійному розвитку.

Освітні проєкти та ініціативи

- Проєкт BootCamp — це інкубатор, який надає можливість молодим trainee- і junior-спеціалістам здобути практичний досвід роботи в ІТ-компанії та за дуже короткий час відчутися справжнім айтівцем. Метою проєкту є надання можливості студентам здобути

практичний досвід у реалізації соціальних проєктів за допомогою ІТ технологій, познайомитися з ТОПовими ІТ компаніями й показати перспективи для їхнього розвитку в ІТ-галузі.

- **Hard Skills Exam** — універсальне тестування за різними напрямками в ІТ. Проєкт, який ставить на меті покращення якості ІТ-освіти та відповідність вимогам ринку та ІТ-бізнесу для працевлаштування максимальної кількості випускників.

- Проєкт «Система сертифікації ІТ-дисциплін» за підтримки Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, який був запущений у 2021 році Харківським ІТ Кластером і ґрунтується на більш ніж 5-ти річному досвіді реалізації проєктів експертами Харківського ІТ Кластера з оновлення понад 100 освітніх програм у провідних університетах Харкова та України. До його розробки долучилися понад 25 компаній-роботодавців, експерти 6-ти університетів м. Харкова та представники Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Метою проєкту є забезпечення необхідних умов для того, щоб знання, уміння й навички 100% випускників ІТ-напрямоків відповідали вимогам ІТ-компаній до ІТ-фахівців і мали попит на ринку працевлаштування.

- Проєкт **Tech Edu Up** – проєкт, спрямований на покращення змісту та якості освіти шляхом проведення рецензування освітньо-професійних програм ІТ-спеціальностей із залученням експертів від провідних ІТ-компаній.

- Проєкт **ProfClub** — це постійна ініціатива **Kharkiv IT Cluster**, спрямована на створення потужного професійного ком'юніті ІТ-викладачів із метою допомоги в набутті знань із галузі сучасних технологій, впливу на рівень вищої освіти, збільшення зацікавленості й мотивації викладачів.

- Проєкт **Prof2IT** — це курси підвищення кваліфікації та актуалізації знань викладачів ІТ-дисциплін закладів вищої освіти від експертів-практиків провідних ІТ-компаній.

- Проєкт **Guest Edu** — це гостьові лекції для студентів у технічних закладах вищої освіти від експертів-практиків провідних ІТ-компаній.

Результатами співпраці є підвищення якості освіти. Завдяки тісній співпраці з ІТ-компаніями навчальні заклади можуть швидко адаптувати свої програми до вимог ринку, що підвищує якість підготовки фахівців. Стажування та практика в реальних компаніях забезпечують студентам необхідний досвід, що сприяє їх професійному

зростанню. Підтримка стартапів та наукових досліджень сприяє появі нових інноваційних рішень та технологій.

Kharkiv IT Cluster є прикладом того, як ефективна співпраця між бізнесом та освітою може сприяти розвитку IT-індустрії та підготовці висококваліфікованих кадрів.

На основі свого досвіду Kharkiv IT Cluster може поділитися стратегіями й рекомендаціями для покращення системи вищої освіти.

- Необхідні системні реформи на державному рівні, зокрема фінансування, модернізацію інфраструктури й підтримку досліджень.

- Поглиблення міжнародних зв'язків дозволить інтегруватись до світової освітньої спільноти.

- Інвестиції в цифрову інфраструктуру мають забезпечити університети сучасними технологіями та ресурсами для дистанційного та змішаного навчання.

- Підтримка інновацій має відбуватись через розвиток стартапів, інкубаторів і дослідницьких проєктів в університетах.

Висновок

Україна має великий потенціал для інтеграції у світову освітню спільноту й впровадження передових трендів у своїй системі вищої освіти. Колективні зусилля держави, бізнесу й академічної спільноти допоможуть створити конкурентоспроможну й сучасну освітню систему, що відповідатиме викликам XXI століття. Подальша робота в цьому напрямку забезпечить нашим студентам доступ до якісної освіти й підготовку до вимог сучасного ринку праці.

УДК 378.018.43ЕРАЗМУС+DEFER(043.2)

Філімонова О.,
кандидат економічних наук,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
координатор проєкту DEFER
Решетник Ю.,
Головний аналітик ІТ-напрямку, заступник керівника,
Головний офіс АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ПАРТНЕРСТВО УНІВЕРСИТЕТІВ І РОБОТОДАВЦІВ У ПРОЄКТІ ЄС ЕРАЗМУС+ DEFER

Сучасні зміни ринку праці в епоху діджиталізації технологій і бізнесу, суспільно-економічних і громадських процесів, динаміка яких тільки зростає, вимагає релевантних трансформацій у сфері освіти. Технології дозволяють переорієнтуватися на більш гнучкі та мобільні підходи і процеси, як в бізнесі, так і в суспільному просторі та врядуванні. Відповідно, значна частина роботодавців також змінює свої пріоритети у формуванні кадрового складу та підборі персоналу у бік тих, хто відповідає нинішнім запитам і викликам, є більш гнучким і мобільним, добре знається на цифрових технологіях і сучасних засобах комунікацій. Відповідно, роботодавці зміщують акценти в пріоритетах і запитах до закладів освіти щодо підготовки кадрів. Натомість, заклади освіти повинні не лише відстежувати ці запити, а й випереджати їх.

Одним із ключових трендів, що набуває популярності на ринку освітніх послуг у відповідь на запити ринку праці та виклики пандемії та війни стає дистанційна освіта. Задля її розвитку, удосконалення та популяризації як окремої самостійної форми здобуття вищої освіти було розпочато роботу над проєктом DEFER «Дистанційна освіта майбутнього: кращі практики ЄС у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці», що фінансується за програмою ЄС ERASMUS+, напрям розбудова потенціалу вищої освіти [1]. Серед цілей команди проєкту чільне місце посідає налагодження співпраці з роботодавцями та врахування їх потреб і запитів. Адже це є основою для затребуваності та подальшого професійного успіху випускників ЗВО.

На етапі аналізу запитів роботодавців командою проєкту DEFER

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

було проведено ряд зустрічей та форумів з представниками бізнесу у сфері виробництва, торгівлі та послуг, фінансових установ, органів публічного та громадського сектору. Під час форумів і конференцій, в т.ч. за участі менеджменту АТ КБ «ПРИВАТБАНК», активно дискутувалися питання щодо впливу дистанційної форми на рівень набуття здобувачами необхідних фахових і загальних компетентностей і можливості забезпечити достатньо високу якість такої освіти.

Задля охоплення більшого кола роботодавців і визначення їх ставлення до дистанційної освіти було проведено соціологічне дослідження по всій території України, за участі представників 206 підприємств, установ, організацій різних форм власності секторів економіки та масштабів. І більшість респондентів запевнила у своїй прихильності до дистанційної освіти. Так, лише 10 % наголосили на тому, що будуть надавати перевагу претендентам на заміщення вакантних посад з освітою лише традиційним способом (за здобуття формою). Натомість, більшість звертаю увагу не на форму здобуття освіти, а на рівень компетентностей та можливості застосувати їх у професійній діяльності [2, С.85]. Щоправда, половина роботодавців звернула увагу на недостатність формування комунікативних навичок і досвіду «живого спілкування» у здобувачів освіти за дистанційною формою, а також суттєве зниження організаційних навичок і командної роботи. Ці недоліки видно на рисунку 1 [2, С.88].

Які складнощі та проблеми може нести для роботодавців масовий перехід до дистанційного формату навчання?	%
Відсутність комунікативних навичок, навичок "живого" спілкування	50,4
Зниження рівня організаційних навичок, навичок роботи в команді, в колективі	40,3
Зниження рівня професійних знань, умінь та навичок випускників	26,1
Це заважає адекватно поєднувати роботу і навчання	18,5
Відсутність самоорганізації та самодисципліни	12,6
Це ускладнює залучення молодих спеціалістів до повноцінної роботи	10,9
Зниження рівня мотивації до роботи	1,7
Ніяких специфічних проблем дистанційна освіта не викликає	57,1

*респонденти могли обрати декілька варіантів, тому сума >100%

Рис.1. Недоліки дистанційної освіти на думку роботодавців
[За результатами соціологічного дослідження проєкту DEFEP]

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Натомість, більшість відзначає серед переваг дистанційної освіти можливість розвитку цифрових навичок, використання технологій, мобільність і гнучкий графік, можливість поєднувати навчання та роботу (рис 2.) [2, С.89].

Які реальні переваги може нести для роботодавців масовий перехід до дистанційного формату навчання?	%
Сприяє розвитку цифрових навичок, навичок використання технологій	39,7
Дозволяє адекватно поєднувати роботу і навчання	38,8
Дає навички мобільності, адаптації та роботи за гнучким графіком	34,3
Стимулює до самоорганізації та самодисципліни	28,9
Сприяє розвитку навичок оперативного пошуку інформації	28,1
Дозволяє швидше залучати молодих спеціалістів до повноцінної роботи	12,8
Сприяє підвищенню швидкості реагування та виконання робочих завдань	9,1
Ніяких специфічних переваг дистанційна освіта не дає	23,6

*респонденти могли обрати декілька варіантів, тому сума >100%

Рис.2. Переваги дистанційної освіти на думку роботодавців
[За результатами соціологічного дослідження проєкту DEFEP]

У той же час, всі опитані (як і, мабуть що, більшість громадян України) одностайні у ставленні до дистанційної форми здобуття освіти як оптимального вибору в умовах високих загроз воєнних атак. Вже третій рік поспіль для прифронтових регіонів це лишається чи не єдиний спосіб продовжувати навчання.

Спільно з аналітиками АТ КБ «ПРИВАТБАНК» команда проєкту DEFEP провела дослідження засобами машинного навчання, аби додатково протестувати гіпотезу про оптимальність вибору дистанційної форми освіти. За результатами цих розрахунків, з імовірністю 95 %, оптимальним є вибір дистанційного навчання з використанням онлайн-платформ для дидактичних матеріалів, освітнього контенту та завдань у поєднанні з періодичними сесіями чи «живими» зустрічами в закладі освіти у безпечні для навчання дні для кращої соціалізації. При цьому, до роботи зі здобувачами доцільно залучати психологів-адаптологів, які компетентно та фахово можуть вибудувати програму формування соціальних навичок здобувачів освіти за дистанційною формою. І соціально відповідальний великий бізнес, фінансові корпорації та ІТ сектор готові долучитися до проєктів закладів освіти, аби зробити свій внесок у розвиток людського капіталу та трансформацію освіти українського суспільства.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Отже, більшість роботодавців схильні до інституалізації та формалізації дистанційної освіти, на протипагу її стихійному застосуванню, як інструмента екстреного реагування на ризики через пандемію чи війну. Зміни технологій, трансформації ринку праці, суспільства та особистості за нинішніх умов призводять до невідворотності поширення та стійкого провадження дистанційної освіти вітчизняними ЗВО, а досвід університетів ЄС демонструє можливість забезпечити якість такої освіти.

Перелік джерел посилання

1. Офіційний сайт проектом ЄС Еразмус+ DEFEP «Дистанційна освіта майбутнього: кращі практики ЄС у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці». URL: <https://defep.chmnu.edu.ua/>

2. Звіт за результатами соціологічного дослідження запитів стейкхондерів дистанційної освіти (здобувачі вищої освіти, викладачі, менеджмент ЗВО, роботодавці). Україна / за проектом ЄС Еразмус+ DEFEP «Дистанційна освіта майбутнього: кращі практики ЄС у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці». URL: https://defep.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Sociological-survey_Ukraine_ukr.pdf

Панельна дискусія
**ЕКОСИСТЕМА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ЄС І
 СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА**

за проєктом ЄС ERASMUS-EDU-2022-CBHESTRAND-2. DEFEP
 «Distance Education for Future: best EU practices in response to the
 requests of modern higher education seekers and labor market»

УДК 378:004.8](043.2)=111

Ishchenko Nataliia

*PhD in Economics, associate professor,
 Chair of Economy and Entrepreneurship,*

Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine)

**EMBRACING THE POTENTIAL AND NAVIGATING THE
 OBSTACLES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FUTURE
 EDUCATION**

Artificial Intelligence (AI) is revolutionizing education, offering innovative solutions to enhance learning, teaching, assessment, and administrative processes. This comprehensive overview explores the diverse applications of AI in education, the benefits it offers, and the challenges it faces.

The Impact of AI in Education:

Personalized Learning: AI-powered adaptive learning systems are transforming traditional one-size-fits-all approaches to education. By analyzing vast amounts of student data, these systems tailor learning experiences to individual needs, preferences, and abilities. Personalized learning pathways optimize engagement, retention, and academic success, empowering learners to reach their full potential.

Enhanced Teaching Strategies: Intelligent tutoring systems equipped with AI capabilities support educators in delivering personalized instruction and support. By analyzing student performance data and affective states, AI assists teachers in identifying areas for improvement, adapting teaching strategies, and fostering a more interactive and engaging learning environment. From virtual classrooms to AI-driven content recommendation systems, technology is revolutionizing the way educators teach and students learn.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Efficient Assessment Methods: AI-driven assessment tools streamline grading processes, offering fast, accurate, and unbiased evaluations of student work. These tools automate routine tasks, such as grading multiple-choice exams or analyzing essay responses, freeing up valuable time for educators to focus on providing meaningful feedback and support. Immediate feedback promotes continuous improvement and personalized learning interventions, ultimately enhancing student outcomes.

Streamlined Administrative Processes: AI technologies optimize administrative tasks, from student enrollment and scheduling to resource allocation and performance monitoring. By analyzing large datasets, AI systems identify patterns, trends, and insights that inform decision-making, resource allocation, and organizational efficiency. From predictive analytics to intelligent chatbots, technology is transforming the way educational institutions operate and deliver services.

AI-Powered Research Assistance and Academic Support:

In the modern world AI also plays a significant role in assisting higher education students in research activities and academic support. AI systems provide a wide range of tools and resources to help students conduct research, write academic papers, and analyze data. Some of the capabilities that AI offers in this area include:

1. Literature Analysis and Reviews: AI can assist students in conducting systematic literature reviews and analyzing relevant research papers on a chosen topic. Automated text analysis tools help identify key themes, trends, and gaps in research, aiding students in formulating research hypotheses and objectives.

2. Information Search and Filtering: With AI assistance, students can efficiently search for and filter information from various sources, including scholarly articles, books, journals, and web resources. Machine learning algorithms suggest relevant materials and recommendations based on students' preferences and interests.

3. Automation of Analytical Tasks: Using AI in data analysis helps students process and interpret large volumes of information. Data visualization tools and statistical analysis enable students to visualize research findings and draw conclusions based on evidence-based data.

4. Assistance in Writing Scientific Papers: AI can be used to automate some stages of the academic paper writing process, including abstract drafting, text formatting, spelling and grammar checking, and creating reference lists according to citation requirements.

The advantages of using AI in research activities and academic support for higher education students include increased efficiency, improved quality of research and academic papers, and expanded access to relevant knowledge and resources. However, the integration of AI into this sphere also faces certain challenges, such as the need to train students in the use of new technologies and tools, as well as ethical and data confidentiality issues.

Challenges and Considerations:

Resource and Data Accessibility: While AI holds promise for improving education, access to high-quality educational resources and relevant data remains a challenge. Addressing issues of data privacy, security, and equity is essential to ensure that AI-driven solutions benefit all learners, regardless of background or circumstance.

Teacher Training and Support: Effective integration of AI technologies into educational settings requires adequate training and support for teachers. Educators need to develop digital literacy skills and pedagogical knowledge to leverage AI tools effectively and enhance teaching and learning outcomes. Professional development programs and ongoing support are essential to empower teachers to embrace technology and adapt to evolving educational practices.

Ethical and Societal Implications: As AI becomes increasingly integrated into education, it raises important ethical, legal, and societal questions. Concerns about algorithmic bias, data privacy, transparency, and accountability must be addressed to ensure responsible and ethical use of AI in education. Safeguarding against potential risks and promoting ethical AI practices are essential for building trust and maintaining integrity in educational environments.

Digital Divide and Equity: Bridging the digital divide and promoting equitable access to AI-driven educational resources and opportunities are critical priorities. Socioeconomic disparities in access to technology and digital literacy skills must be addressed to ensure that all learners have equal opportunities to benefit from AI-powered education. Efforts to mitigate barriers and provide support to underserved communities are essential for promoting inclusive education and reducing educational inequalities.

AI has the potential to revolutionize education by personalizing learning experiences, optimizing teaching practices, improving assessment methods, and streamlining administrative processes. However, realizing these benefits requires addressing various challenges related to resource accessibility, teacher training, ethical considerations, and equity. By navigating these challenges thoughtfully and collaboratively, stakeholders can harness the

power of AI to create more effective, inclusive, and responsive educational ecosystems for learners worldwide.

References

1. B Al Braiki, S. Harous, N. Zaki, F. Alnajjar. Artificial intelligence in education and assessment methods. *Bulletin of Electrical Engineering and Informatics*, 9 (5) (2020), pp. 1998-2007
2. D. Crowe, M. LaPierre, M. Kebritchi. Knowledge based artificial augmentation intelligence technology: Next step in academic instructional tools for distance learning. *TechTrends: Linking Research and Practice to Improve Learning*, 61 (5) (2017), pp. 494-506
3. K. Thomas, Chiu, Qi Xia, X. Zhou, C. S. Chai, M. Cheng. Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, Vol. 4, 2023, pp.1-15
4. M. Abram, J. Abram, P. Cullen, L. Goldstein. Artificial intelligence, ethics, and enhanced data stewardship. *IEEE Security & Privacy*, 17 (2) (2019), pp. 17-30
5. T. Bates, C. Cobo, O. Mariño, S. Wheeler. Can artificial intelligence transform higher education? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 17 (42) (2020)

UDC 37(469)(043.2)=111

*Levkovets N.P.,
Candidate of Economics,
Associate Professor of the Department of
Finance, Accounting and Audit
National Transport University, Kyiv, Ukraine*

EDUCATIONAL SYSTEM AND EDUCATIONAL PROCESS IN PORTUGAL

In 1986, Portugal joined the European Union and since then the Portuguese have been actively involved in the construction of a new Europe, never forgetting their history, their character and their traditions.

According to the structure defined by the Basic Law of the Education System (LBSE), the Portuguese education system includes pre-school

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

education, school education and out-of-school education. The latter is focused on lifelong education.

The basic law on the educational system of the Portuguese Republic, adopted by the Assembly of the Republic on October 14, 1986, is aimed at reforming the entire policy of the education organization of the Portuguese Republic.

This law redefined and extended the term of compulsory schooling. Here, primary basic education (Ensim Vásico) qualifies as universal, compulsory and free education during the 9 years of compulsory schooling. It is also about ensuring the implementation of a general coordinated reform in the educational activities of the state. Thus, the central government decisively transformed the Portuguese education system, publishing new legal norms on the development of the education structure.

Since 1995, the government has assumed the responsibility of being "biased towards education" (in the words of the Prime Minister) as one of the priority activities.

Policy documents were published for the first time at each educational level, a decision was made to expand pre-primary education as a priority sector, and various measures were taken to ensure that all students completed 9 years of compulsory schooling. In addition, certain projects regarding the curriculum for primary school were initiated.

During 1995-96 the first students, who were covered by the new provision on 9-year compulsory education, moved to the 9th grade and at the same time the reform of the "new secondary school" became generally accepted, combining 3 academic years (10, 11 and 12th) into one educational cycle.

The Lisbon strategy is carried out through professional training and primarily concerns the "Education and Education 2010" Plan:

- raising the level of education for all citizens;
- equal opportunities for education for all, regardless of citizenship;
- comprehensive development of the individual and society;
- the concept of the economy, based on the knowledge and concepts of the information society;
- expanding access to education and training for all employees.

The school administration consists of four levels:

- the central level is responsible for planning and coordinating the activities of the entire system;
- regional level – responsible for coordination of primary and secondary education, as well as funding of teaching staff and funding and management of material assets;

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

- local level – is responsible for direct financing of the premises of educational institutions, selection of personnel and personnel, as well as registration of programs and results in science;

- level of autonomous regions – education is handled by autonomous regional authorities through secretariats. [1]

Preschool education (kindergartens). Pre-school education is optional and covers children aged 3 to 6 years. There are three types of organizational preschool education:

- full-time preschool education; remote preschool education - operates in remote and sparsely populated rural areas;

- children's preschool institutions - concentrated in cities where there are no fixed places in kindergartens.

Primary school (ansino basico) is compulsory, general, free and unified. It lasts nine years and includes:

- a four-year cycle of integrated education (age: 6-10 years);

- two-year cycle of preparatory education (age: 10-12 years);

- a three-year cycle that prepares students to make decisions about the choice and directions of further research (further education), and gives a general idea of vocational education (age: 12-15 years). [1]

Within the framework of all 3 cycles, attention is focused on three blocks of the new curriculum: project block, teacher-led learning, educational education. These three blocks, including ethics and religion, as well as sports activities, are called "individual and social development of students".

At the end of each semester and cycle, a test is conducted, which is evaluated on a scale from 1 to 5. The III cycle ends with a "central" exam in Portuguese language and mathematics. After completing primary school, students receive a diploma that entitles them to study in secondary school.

Mandatory 9-year education is divided into three periods (4+2+3), starting at the age of 6. This is preceded by a fairly developed preschool education for the age of 3-5 years. At the final stage, students take final exams for the main school and receive a corresponding certificate. Unsatisfactory studies and failure in exams lead to receiving a certificate of attendance at primary school.

After basic education, there are 3 classes of secondary school, which has directions of general and professional education. The academic year in Portugal has 197 days. At the end of the school year, high school exams are held to obtain a certificate of complete secondary 12-year education.

Pupils who have reached the maximum age of compulsory education (15 years old), but have completed their studies in the 9th grade without positive

grades, can continue compulsory education within the framework of: "Osvita recorrente" (education for adults).

Secondary school. In general-type schools, students can choose one of four profiles: specific sciences, natural sciences, economics, social sciences, arts and humanities. In addition to general subjects, they also teach selected subjects from the chosen profile. In technical schools, in addition to compulsory subjects, students choose vocational subjects, and after completing their studies, they can take vocational exams. Vocational and technical schools prepare students for work in production or for a further three-year study, the result of which is a technician diploma.

The reform of secondary education was approved in 2004. (Law No. 4/2004 dated March 26) and implemented in the 2004/2005 academic year. The curriculum includes:

- I – Natural and mathematical profile and humanitarian in 5 fields of science: applied and technical sciences, economic and social sciences, human and social sciences, languages and literature, art. These programs are designed for college-bound students;
 - II-Program of technical education in 10 branches of science: electrical engineering and electronics, informatics, programming, design, multimedia, management, marketing, spatial planning, social assistance, sports. These programs are designed for students who intend to work, continue their education in specialized technical programs at colleges or universities;
 - III – specialized art programs in 3 main areas: art, dance, music;
 - IV – Education for adults. The program is divided into 3 sections: natural, mathematical and humanitarian, technical, specialized, artistic. This program should provide a "second chance" to those people who interrupted their schooling or were unable to continue their education at an earlier age.
- [2]

Common components common to all programs include the following compulsory subjects: Portuguese, one or two foreign languages, philosophy, physical education (except for adult education programs) and information technology. After the introduction of computers into the general component, computer science became compulsory for all pupils and students.

The socio-cultural component in the vocational education system includes the following compulsory subjects: Portuguese, one or two foreign languages, integration of lessons, computer science and physical education.

At the stage of secondary education, there is also the possibility of education in the form of distance or evening education. Diplomas are issued

after the defense of relevant qualifying papers and exams before the state examination board.

Special education is carried out, as a rule, in secondary schools in cooperation with local educational and pedagogical centers. Most of the students who need special help at school are educated in the I and II and III cycles. Only 3% of children with special needs study in secondary comprehensive schools. Of the total number of students in need of long-term, special educational assistance, the vast majority have cognitive, emotional, or language problems. The ratio of students to teachers is 9:1.

Higher education includes two types of higher education:

- study at a university / Ensino Universitário / - lasts four, five and six years and ends with a master's degree. The "university" category also includes the Open University (distance learning);
- polytechnic universities / ensino politécnico/ - studies last three, four or five years and end with a BA diploma - bachelor or lyceum. There are also higher educational institutions that are under the Ministry of Education and other ministries. These include military schools, academies and police schools or schools related to health care, tourism and hospitality.

Higher education offers the following academic levels:

- bachelor (before the lyceum - takes place in schools that have not yet adopted the Bologna system) - after three years of study, with technical and cultural programs and allows you to hold certain positions;
- Licenciado (bachelor, lyceum) – a four-year study cycle, with relevant technical, cultural and specialized subjects in this field;
- master's degree - in-depth knowledge in this field of science and opportunities for conducting scientific research;
- doutor (doctor) – a high cultural level and the ability to conduct scientific research in a specific field of knowledge. [3]

The number of places in higher education institutions is determined annually by the Ministry of Education. Candidates are selected based on the results of school exams and special tests that are required for some specific branches of science.

Every year, studying in Portugal, especially studying in universities, is becoming more and more popular. The most famous universities in Portugal are the University of Lisbon, the University of Coimbra, the Polytechnic Institute of Lisbon. This is due to intensive development of the national education system, strengthening of foreign policy ties, favorable conditions - and, importantly, affordable cost for foreign students.

References

1. Educational systems of the countries of the European Union: general characteristics Ristik: a study guide / S.O. Sysoeva, T.E. Krystopchuk; Kyiv-Borys Grinchenko University. – Rivne: Ovid, 2019. – 352 c.
2. European education systems [Electronic resource] / Mode access: <http://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=pl&tl=uk&prev=hp&u=http://www.eurydice.org.pl/>
3. Tarasenko O.L. Priority areas of language implementation of the policy of the European Union [Electronic resource] / Access mode: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=146>

УДК 378.018.43(043.2)

Антінова К. О.

*доктор філософії, ст. викладач кафедри ППЗ
ЧНУ ім. Петра Могили, Миколаїв, Україна*

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні технології трансформували спосіб надання освіти людям по всьому світу. Ми живемо у суспільстві, де традиційна концепція формального навчання, що відбувається в одному фізичному місці, стає все менш актуальною. Сучасні учні стають незадоволеними підходом до освіти, який диктує час відвідування, місця навчання та способи участі. Поява складних комунікаційних технологій і мобільних пристроїв дозволила новому поколінню споживачів інформації задовольняти свої потреби в знаннях без необхідності зустрічатися у фізичному місці. Багато навчальних закладів, усвідомлюючи цю тенденцію, впроваджують системи, які можуть полегшити управління курсами та дистанційну взаємодію зі студентами. Технології, які полегшують проведення курсів на великих відстанях, отримали загальну назву "системи дистанційного навчання" (СДН). Системи управління навчанням можна визначити як веб-платформи, що забезпечують інтерактивне середовище онлайн-навчання та автоматизують адміністрування, організацію та звітування про навчальний контент і результати навчання.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

СДН створює різноманітні способи викладання та надання електронних ресурсів для навчання студентів. Деякі методи, такі як використання веб-сторінок для подання тексту так само, як і друківаних текстів, добре знайомі викладачам. Однак великою перевагою є використання мультимедійних елементів, таких як звук, відео та інтерактивні гіпермедіа. Для вищої освіти були розроблені різні системи навчання на основі Інтернет-ресурсів, які полегшують навчання в середовищі веб-навчання.

Перші СДН були просто платформами для поширення навчальних матеріалів в Інтернеті. Ці системи можна умовно розділити на два види: пропріетарні та з відкритим вихідним кодом. Однією з перших пропріетарних систем була WebCT, розроблена в Університеті Британської Колумбії в 1995 році. На піку свого використання WebCT була найпоширенішою СДН у світі з більш ніж 10 мільйонами користувачів у 80 країнах. Пізніше WebCT була придбана корпорацією Blackboard, яка поступово припинила використання назви WebCT на користь бренду Blackboard.

Системи з відкритим кодом, навпаки, розроблялися спільно фахівцями з програмного забезпечення з метою надання безкоштовного доступу до вихідного коду організаціям і приватним особам. Спочатку вони були популярні серед університетів і коледжів, які могли легко завантажити вихідний код, адаптувати його до власних умов і створити власні СДН. Типовою системою з відкритим вихідним кодом, яка сьогодні працює в усьому світі, є Moodle. Система була розроблена на основі конструктивістської філософії, що підкреслює роль учнів як творців контенту, а не просто глядачів. Moodle є, мабуть, найпопулярнішою СДН з відкритим кодом, що використовується сьогодні, з майже 100 000 зареєстрованими сайтами у 229 країнах.

Незалежно від того, чи є СДН пропріетарною, чи з відкритим кодом, вона повинна бути здатною виконувати різноманітні функції, які забезпечують зручне користування системою. Ці функції включають можливість поширювати знання, оцінювати компетентність учнів, реєструвати їхні досягнення, підтримувати соціальні спільноти в Інтернеті, засоби комунікації та безпеку системи. Сучасні СДН надають викладачам та студентам такі можливості, як створення тестів та опитувань, автоматизоване та ручне оцінювання, налаштування шкал оцінювання, відстеження відвідуваності, підтримка мобільних пристроїв, інтеграція відеоконференцій, синхронні віртуальні класи та

асинхронні класи під керівництвом інструктора, чати в прямому ефірі, гейміфікація процесу навчання та багато іншого.

Рисунок 1 – Популярні сучасні СДН

Надійне та якісне СДН є життєво важливим інструментом для успіху будь-якого онлайн-курсу і може створити або зруйнувати репутацію навчального закладу на висококонкурентному ринку освітніх послуг. СДН має не лише надавати контент учням, але й сприяти своєчасній і точній комунікації між учнями, викладачами курсу та іншими зацікавленими сторонами в навчальному закладі. СДН використовуються переважно для онлайн або змішаного навчання, підтримуючи розміщення матеріалів курсу в Інтернеті, відстеження успішності студентів, зберігання студентських робіт і можливість спілкування між студентами та їхніми викладачами. СДН має бути динамічним, гнучким, кастомізованим та адаптивним до вимог користувачів.

Переваги онлайн-навчання включають наступне:

- дешевизна, доступність та економія часу;
- необмежений доступ до глобальних ресурсів і матеріалів, які відповідають рівню знань та інтересам студентів;
- самостійний вибір студентами темпу навчання, що зменшує стрес і підвищує задоволеність та засвоєння матеріалу;
- більш ефективна взаємодія між учнями та їхніми викладачами завдяки використанню електронної пошти, дискусійних дошок та чатів;
- можливість відстежування прогресу в навчанні;
- можливість навчатися за допомогою різноманітних видів діяльності, що відповідають різним стилям навчання, які мають учні;
- отримання знань та навичок використання новітніх технологій.

До недоліків використання дистанційного навчання можна віднести наступні:

- відсутність чіткої системи заохочення студентів до навчання;
- необхідний високий рівень самодисципліни та самоконтролю, учні з низькою мотивацією або поганими навчальними звичками можуть відставати;
- відсутність навчальної атмосфери при дистанційному навчанні;

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

- мінімізований рівень контакту, брак міжособистісної та безпосередньої взаємодії між студентами та викладачами;
- порівняно з очним навчанням, виключно дистанційне навчання є менш ефективним.

Привабливість формального навчання для більшості студентів, які навчаються в аудиторіях, полягає не лише в знаннях і навичках, яких вони набувають, а й у соціальному факторі навчання, який забезпечує участь у вищій освіті. СДН часто критикують за те, що вони не задовольняють цю потребу студентів. Включення більш синхронізованих засобів комунікації, таких як відеоконференції та застосунки для соціальних мереж у режимі реального часу, посилять привабливість онлайн-навчання як соціальної активності. Постачальники СДН вже використовують існуючі застосунки для соціальних мереж, а також інструменти для відеоконференцій, щоб забезпечити соціальне середовище для онлайн-навчання.

З розвитком технологій і методів навчання, що стають більш орієнтованими на студента, СДН майбутнього стане чимось більшим, ніж просто корисним інструментом адміністрування. Зі збільшенням пропускну здатності, обсягу пам'яті та обчислювальних потужностей мобільних пристроїв, можливості СДН будуть адаптуватися до нових потреб клієнтів. Загальна тенденція систем СДН полягає в розширенні взаємодії учнів зі змістом курсу за рахунок надання користувачам можливості використовувати мобільні пристрої, такі як смартфони, а також носимі пристрої, такі як смарт-годинники і смарт-окуляри, інструменти для забезпечення справжньої синхронної комунікації, такі як застосунки для відеоконференцій і обмін повідомленнями між одноранговими користувачами.

Системи дистанційного навчання розвиваються у відповідь на попит на інноваційні освітні продукти, які використовують досягнення в галузі інформаційних технологій і телекомунікацій. Впровадження СДН суттєво вплинуло на ефективність роботи викладачів, які задовольняють потреби студентів, а також на гнучкість навчання. Це, в свою чергу, впливає на залучення студентів до навчальної діяльності та час її завершення, а також на відсоток випускників. Адміністративні процеси, такі як планування курсів, розклад іспитів та оцінювання успішності студентів, також покращуються завдяки впровадженню СДН. Ці системи продовжують розвиватися, і майбутні версії, ймовірно, включатимуть інструменти та функції, які сприятимуть більш індивідуалізованому контенту для окремих учнів, покращуватимуть

соціальну взаємодію між учнями онлайн і надаватимуть більш своєчасну та релевантну аналітику для осіб, які приймають рішення в навчальних установах.

УДК 378.018.43(043.2)

Бойко А. П.,

*канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри
комп'ютерної інженерії*

Давиденко Є. О.,

*канд. техн. наук, доцент, завідувач кафедри
інженерії програмного забезпечення,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Дистанційна освіта стає надзвичайно популярною формою навчання через свою зручність і гнучкість. Вона усуває основний бар'єр, що утримує багатьох людей від продовження освіти, позбавляючи від необхідності відвідувати заняття за встановленим розкладом. Для того щоб забезпечити ефективну взаємодію під час дистанційного навчання використовується цілий набір інструментів, включно з інтерактивними комп'ютерними програмами, системами, Інтернетом, електронною поштою, телефоном і т.п.

Система дистанційного навчання (СДН або LMS, від англійського – Learning Management Systems) – це цифрова платформа, призначена для підвищення ефективності навчання, управління користувачами та впорядкування даних. СДН полегшує доступ до навчальних матеріалів, дозволяє адміністраторам контролювати активність користувачів і деталі курсу, а також автоматизує такі завдання, як оцінювання та звітування, щоб оптимізувати навчальний процес. Іншими словами, СДН забезпечує комплексне управління всім навчальним процесом.

Впровадження СДН у заклади освіти дозволяє актуалізувати процес навчання та робить процес навчання доступніше і дешевше для здобувачів. Крім того СДН автоматизують процес підготовки викладачем навчальних курсів та допомагають оптимізувати роботу по організації навчального процесу.

Однією з найбільших переваг цих систем є можливість адаптувати навчання до темпу та особливостей кожного користувача, що сприяє кращому засвоєнню контенту.

Переважна більшість СДН має два різні інтерфейси:

- Панель адміністратора, з якої можна повністю керувати навчанням у персоналізований спосіб завдяки різним функціям та налаштуванням, а також створювати тести, оцінки, звіти та аналітику для відстеження прогресу учасників.

- Особистий кабінет, тобто середовище, доступне в будь-який час і з будь-якого пристрою – комп'ютера, смартфона чи планшета, де користувач має навчальний матеріал у приватній зоні.

СДН поділяються на хмарні (розміщуються на інтернет-сервері, що належить третій стороні) та локальні (розміщуються на серверах, що належать користувачу).

Між цими двома типами систем управління навчанням найчастіше використовуються хмарні системи, оскільки вони пропонують доступ до програми з будь-якого пристрою і в будь-який час. Таким чином, користувач може отримати доступ до повноцінної платформи управління онлайн-навчанням за допомогою простого підключення до Інтернету.

Детальний аналіз систем дистанційного навчання, які використовуються в Україні та Європі показав, що найбільш розповсюдженими є:

- Moodle – це одна з найбільш популярних систем для дистанційного навчання у світі, розроблена як відкрите програмне забезпечення, тобто, що її можна використовувати безкоштовно та модифікувати за необхідності.

- Canvas – це одна з популярних систем дистанційного навчання, яка використовується в закладах освіти та інших освітніх установах. Система має велику кількість функцій і інструментів для організації та проведення навчання в онлайн-форматі.

- Docebo – це модульна онлайн система для дистанційного навчання. Вона надає можливість створювати та організувати онлайн-курси, віртуальні класи, тестування та інші навчальні матеріали. Система також має низку функцій для аналізу даних, зокрема збору статистики щодо успішності здобувачів освіти та прогресу навчання.

- Google Classroom – це безкоштовний онлайн-сервіс для організації дистанційного навчання від компанії Google. Платформа працює з використанням інших інструментів Google: Google Drive,

Google Docs, Sheets and Slides, Gmail тощо. Платформа має безкоштовну та платну версії. В безкоштовній версії можливо навчання одночасно 250 осіб, у платній – 1000.

Щоб прийняти рішення щодо вибору оптимальної СДН, яка щонайкраще задовольнить усім критеріям, використаємо метод аналізу ієрархій (МАІ) – математичний інструмент системного підходу до складних проблем прийняття рішень. МАІ надає можливість особі, що приймає рішення (ОПР), в інтерактивному режимі знайти такий варіант (альтернативу), який найкращим чином узгоджується з її розумінням суті проблеми та вимогами до її вирішення.

В МАІ принцип переваг реалізується шляхом встановлення бінарних відношень між ключовими характеристиками сценаріїв і кількісної оцінки цих відношень. Його особливістю є можливість відносного зіставлення як кількісних, так і якісних показників альтернатив за ступенем їх переваги, яка встановлюється експертами. МАІ передбачає моделювання досліджуваної проблеми у вигляді ієрархії і дозволяє розрахувати по кожній альтернативі багатокритеріальним визначенням рейтингу формалізовану узагальнену оцінку. Оцінка альтернатив проводиться в кілька етапів.

Перший етап: ієрархічне представлення проблеми шляхом побудови n-рівневої структури. Найбільш простим способом ієрархія (рис. 1) будується «зверху вниз» з послідовною декомпозицією проблеми на складові, що характеризують її.

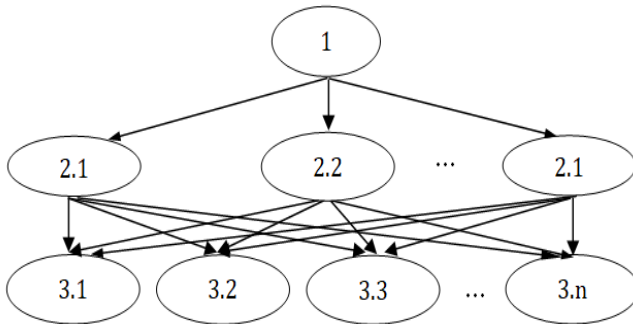

Рисунок 1 – Ієрархічне представлення задачі

Другий етап: побудова для елементів ієрархії матриць переваг, проведення попарних порівнянь. Така матриця для елемента 1 «мета» (табл. 1) має вигляд:

Таблиця 1

Матриця попарних порівнянь

1	2.1	2.2	...	2.l
2.1	1	$b_{1.2}^{(1)}$...	$b_{1.l}^{(1)}$
2.2	$b_{2.1}^{(1)} = \frac{1}{b_{1.2}^{(1)}}$	1	...	$b_{2.l}^{(1)}$
...
2.l	$b_{l.1}^{(1)} = \frac{1}{b_{1.l}^{(1)}}$	$b_{l.2}^{(1)} = \frac{1}{b_{2.l}^{(1)}}$...	1

Третій етап: обрахування локальних пріоритетів. Локальні пріоритети (або ваги) відображають відносний вплив кожного елемента даного рівня ієрархії на елемент, що примикає з верхнього рівня. Щоб їх визначити, необхідно для кожної з побудованих матриць розрахувати множину власних чисел і провести їх нормалізацію.

Четвертий етап: визначення інтегральних оцінок ефективності альтернатив. Розраховані локальні пріоритети можна систематизувати у вигляді таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

Інтегральні оцінки альтернатив

Критерії	1	2	...	l
Оцінки значимості критеріїв $x_j^{(1)}$	$x_1^{(1)}$	$x_2^{(1)}$...	$x_l^{(1)}$
Альтернативи	Оцінки альтернатив за критеріями $x_p^{(2,j)}$			
3.1	$x_1^{(2,1)}$	$x_1^{(2,2)}$...	$x_1^{(2,l)}$
3.2	$x_2^{(2,1)}$	$x_2^{(2,2)}$...	$x_2^{(2,l)}$
...
3.n	$x_n^{(2,1)}$	$x_n^{(2,2)}$...	$x_n^{(2,l)}$

Для розрахунку глобальних пріоритетів (узагальнених оцінок альтернатив) необхідно виконати згортку локальних оцінок, які

виражають значущість критеріїв щодо мети і переваги альтернатив за кожним з критеріїв.

За критерії, що впливатимуть на рішення ОПР, щодо вибору оптимальної СДН було прийнято наступні:

- К1: зручність інтерфейсу;
- К2: гнучкість та налаштування;
- К3: безпека;
- К4: модульність;
- К5: мультимовність;
- К6: інтерактивність;
- К7: адаптивність;
- К8: інтеграція з іншими системами.

Таким чином, визначивши ціль, альтернативи та сформувавши критерії, отримаємо найпростішу ієрархію у три рівні: ціль, критерії, альтернативи.

На рис. 2 представлено ієрархічну структуру представлення завдання по визначенню оптимальної СДН для закладів вищої освіти.

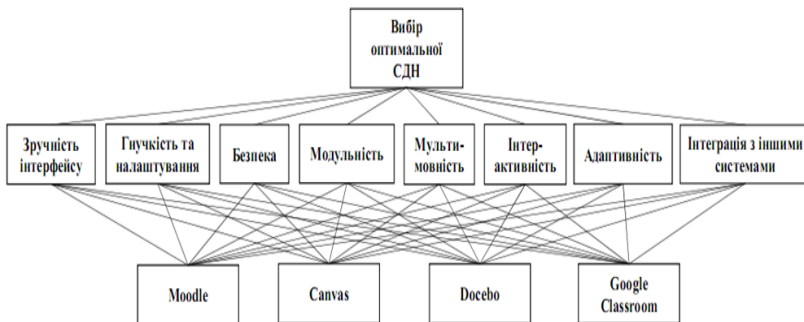

Рисунок 2 – Ієрархія МАІ вибору оптимальної СДН

В роботі проведено дослідження систем дистанційного навчання, що найбільш розповсюджені в Україні та Європі. Запропоновано методику вибору оптимальної системи методом аналізу ієрархій.

Бондаренко С. В.
*викладачка кафедри інженерії програмного забезпечення
ЧНУ ім. Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

ВПЛИВ ПЛАТФОРМ ДЛЯ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ХМАРНИХ СЕРВІСІВ НА ЯКІСТЬ ПРОЄКТНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Використання платформ для спільної роботи, таких як GitHub та Google Workspace, є важливою частиною сучасної освіти, зокрема на комп'ютерних факультетах. Вони полегшують командну роботу та розвивають навички управління проєктами серед студентів. GitHub дозволяє спільно працювати над кодом та відстежувати його зміни, спрощуючи процес командної роботи. З іншого боку, Google Workspace забезпечує зручний інструментарій для створення та редагування документів, що допомагає виконувати навчальні завдання. Використання цих платформ підвищує продуктивність студентів, уникає дублювання роботи та полегшує комунікацію в командах. Дослідження демонструють, що здобувачі освіти, які активно використовують GitHub [1] та GoogleWorkspace [2] у своїй проєктній діяльності, демонструють вищу якість виконання завдань, краще орієнтуються у технічних деталях проєкту та більш ефективно розподіляють обов'язки між членами команди.

Таким чином, впровадження платформ для спільної роботи, таких як GitHub та GoogleWorkspace, у навчальний процес факультетів комп'ютерних наук є важливим кроком до підвищення якості освіти. Ці інструменти не тільки сприяють розвитку технічних навичок, але й допомагають здобувачам освіти розвивати навички комунікації та командної роботи, що є необхідними для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Аналіз ефективності платформ для спільної роботи, таких як GitHub та GoogleWorkspace, у покращенні командної роботи здобувачів освіти показує значні переваги. GitHub дозволяє ефективно керувати версіями коду та полегшує співпрацю над програмними проєктами, що сприяє підвищенню якості виконання завдань. GoogleWorkspace забезпечує зручні інструменти для спільного редагування документів, що полегшує

комунікацію та координацію в командах. Спільні інструменти дозволяють уникнути дублювання роботи, спрощують комунікацію та забезпечують доступ до актуальної інформації в режимі реального часу. Хмарні технології (табл. 1) забезпечують доступ з будь-якого пристрою з Інтернетом, легкість доступу та обміну в реальному часі, високий рівень захисту та резервне копіювання, а також миттєве спільне редагування та обмін.

Таблиця 1

Оцінка зручності та доступності хмарних сервісів для здобувачів освіти

Критерій	Традиційні методи	Хмарні технології
Доступність	Обмежена фізичним доступом	Доступ з будь-якого пристрою з мережею Інтернет
Зручність	Труднощі в доступі та обміні	Легкість доступу та обміну в реальному часі
Безпека	Ризик втрати або пошкодження даних	Високий рівень захисту та резервне копіювання
Спільне використання	Ускладнене, вимагає фізичного обміну	Миттєве спільне редагування та обмін

Хмарні сервіси, такі як GoogleDrive та Dropbox, значно полегшують зберігання та обмін навчальними матеріалами порівняно з традиційними методами (табл. 2). Фізичні носії, як папір або USB, обмежені обсягом та вимагають фізичного доступу, тоді як хмарні сервіси пропонують віртуальні сховища з онлайн доступом, що забезпечує миттєве редагування та спільне використання.

Таблиця 2

Порівняння ефективності традиційних методів зберігання матеріалів із хмарними технологіями

Критерій	Традиційні методи	Хмарні технології
Зберігання	Фізичні носії (папір, USB)	Віртуальні сховища (GoogleDrive, Dropbox)
Обмін	Через фізичні копії або пошту	Онлайн доступ та спільне редагування

Критерій	Традиційні методи	Хмарні технології
Модифікація	Ускладнена, вимагає перезапису	Миттєве редагування в реальному часі
Простір	Обмежений фізичними носіями	Необмежене хмарне зберігання

Сучасні технології в навчанні революціонізують процес навчання, надаючи студентам та викладачам безліч можливостей для підвищення якості та ефективності. Інтерактивність та індивідуалізація дозволяють студентам навчатися власним темпом, а доступність та гнучкість робить навчання доступним у будь-який час та з будь-якого місця. Розширені можливості, які надають віртуальна та розширена реальність, симуляції та віртуальні лабораторії, допомагають студентам отримати практичний досвід. Однак, для успішної імплементації технологій у навчальний процес, важливо аналізувати потреби користувачів, надавати належну технічну підтримку та регулярно оновлювати програмне забезпечення.

Однак, разом з безліччю переваг, використання сучасних технологій також стикається з рядом викликів:

- аналізувати потреби користувачів: ретельно досліджувати потреби та вподобання студентів та викладачів для вибору найбільш підходящих технологій та платформ;
- забезпечувати технічну підтримку: надавати належну технічну підтримку користувачам та регулярно оновлювати програмне забезпечення та забезпечення.

Для успішної імплементації технологій у навчальний процес важливо аналізувати потреби користувачів: ретельно досліджувати потреби та вподобання студентів та викладачів для вибору найбільш підходящих технологій та платформ, а також забезпечувати належну технічну підтримку користувачам та регулярно оновлювати програмне забезпечення та забезпечення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Горчинський С., Горчинська К. Використання github при вивченні дисципліни «основи веб-технологій». Professional pedagogics. 2022. Т. 1, № 24. С. 195–202. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.195-202> (дата звернення: 06.06.2024).

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

2. Олесюк В. Експериментальна діяльність у спільних науково-дослідних лабораторіях з провідними закладами вищої освіти України. Розгортання та адміністрування марної платформи Google Workspace for Education у закладі вищої освіти. Цифровізація освіти: ДОСЛІДНО-експериментальна робота. 2023. С. 48–63. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738088/1/Collection%20of%20materials%20on%20research%20and%20experimental%20work.pdf> (дата звернення: 06.06.2024).

УДК 378.018.43(043.2)

Дранус Л.,

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту

Дранус В.,

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і кредиту
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток технологій та перехід до інформаційного суспільства, поява нових комунікацій та комп'ютерних технологій у різних сферах діяльності сприяють модернізації освіти та активного розвитку дистанційної освіти. Дистанційне навчання посіло ключове місце в організації навчального процесу. Широке поле використання дистанційної освіти змінює уявлення та можливості в процесах навчання і викладання. В освітню діяльність закладів впроваджуються нові методи, способи, прийоми організації, а педагоги постають перед новими вимогами щодо ефективної реалізації своєї майстерності, підвищення власної професійної мобільності. В освітньому процесі з'являється попит на професійних тьюторів, фасилітаторів, менторів, тренерів, коучів, які вміло використовують принципи і технології педагогіки співробітництва.

Запровадження дистанційної форми навчання дозволить використовувати наявні можливості не зупиняти освітній процес за непередбачуваних умов та здобувати освіту в зручному форматі. Дистанційна освіта може стати поштовхом для прийняття інноваційних

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

рішень щодо розробки й адаптації навчальних програм, навчальних курсів до організації інтерактивної взаємодії викладачів і студентів в системі онлайн занять. Це дасть можливість залучити студентів до активної участі в побудові та здійсненні навчального процесу, який би забезпечував формування професійності майбутніх фахівців. Запровадження дистанційного навчання має бути якісним, для усунення певних викривлень у розумінні його змісту.

Отримання дистанційної освіти здійснюється у процесі дистанційного навчання.

Дистанційна освіта – універсальна форма навчання, що базується на використанні традиційних і нових інформаційних технологій навчання, а також на технічних засобах, що створюють для здобувача вищої освіти умови вільного вибору освітніх дисциплін та діалогового обміну з викладачем; при цьому процес навчання не залежить від розташування його учасників у просторі й часі» [1].

Дистанційне навчання – це одержання освітніх послуг без відвідування навчального закладу за допомогою сучасних інформаційних технологій [2].

Енциклопедія Britannica [3] дає таке визначення: дистанційне навчання – це форма отримання освіти, за якої учасники навчального процесу фізично перебувають у різних місцях, а взаємодія між студентами і викладачами відбувається через віртуальне середовище в Інтернеті за допомогою різних технологій зв'язку: аудіо, відео, чати. Основною перевагою дистанційної форми навчання є надання можливості як студентам так і викладачам працювати в комфортному темпі, реалізувати індивідуальний підхід до навчання, диверсифікувати джерела навчання тощо. Для забезпечення якісної освіти потрібно обґрунтувати розробити освітні програми саме для такої форми навчання, враховуючи особливості спеціальностей та курсів дисциплін. У дистанційній формі навчання суттєво змінюється процес налагодження комунікації. Здобувачі вищої освіти демонструють більший рівень готовності до засвоєння та використання новітніх технологій, тому важливим етапом є підготовка викладачів до нового формату викладання. Роль викладача змінюється, він має залишатись висококваліфікованим фахівцем у своїй сфері знань, мати дієву методику викладання дисципліни, а додатково виконувати роль консультанта. Викладач має підтримувати, мотивувати досягати успіху, надавати професійні поради, займатися координуванням навчального

процесу, модернізувати і вдосконалювати свої навчальні дисципліни відповідно до нових вимог та інновацій в освіті.

Для здобування вищої освіти теж з'являються додаткові вимоги, адже з появою вільного часу виникає потреба самоорганізації та самодисципліни, з метою збереження безперервності, системності та високого рівня у набутті професійних знань. Ефективне планування розпорядку дня, таймменеджмент стають невід'ємною складовою якісної дистанційної освіти. Загрозами для якісного впровадження дистанційної форми навчання є відсутність наявної єдиної системи контролю знань, збільшення психологічного навантаження та стресу на здобувачів вищої освіти. За такої форми навчання не розвиватимуться навички соціалізації у колі однолітків та з'являється загроза звикання до онлайн спілкування.

Отже, надзвичайно важливе значення для успішного навчання за дистанційною формою має здатність до самоосвіти та постійний високий рівень мотивації до отримання нових знань.

Дистанційна освіта успішно вирішує багато проблем, надаючи можливість для отримання необхідних знань без відриву від роботи, не витрачаючи час на довготривалі переміщення. У багатьох країнах світу дистанційне навчання вже підтвердило свою ефективність як альтернативний спосіб професійного розвитку та вдосконалення раніше здобутої освіти, а також, як інструмент для забезпечення навчання впродовж життя. Інтенсивність використання дистанційних технологій для отримання освіти свідчить про подальший розвиток цього напрямку у найближчі роки. Головне завдання – надання високого рівня знань і, відповідно, якісної освіти.

Список використаних джерел:

1. Самойленко О.М. Поняття дистанційної освіти та дискусії навколо неї. Збірник наукових праць. Херсон : «Міськдрук», 2011. С. 61.,
2. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / за ред. В.М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ПШ», «Торсінг», 2002. 320 с, с. 135
3. Encyclopedia Britannica // URL: <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>

УДК 378.018.43(043.2)

*Дришлюк І. А.,
к.ю.н., доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна*

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОГРАМ

Міждисциплінарність та відкритий доступ до знань стали важливими компонентами сучасної освіти, трансформуючи підходи до навчання та наукових досліджень. Міждисциплінарність дозволяє здобувачам та дослідникам виходити за межі традиційних дисциплінарних обмежень, об'єднуючи знання та методи з різних областей для вирішення комплексних проблем. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, творчості та інновацій, що є ключовими навичками в умовах швидко змінюваного світу. Завдяки міждисциплінарності, здобувачі набувають здатності адаптуватися до нових викликів та використовувати різноманітні інструменти для досягнення поставлених цілей.

Відкритий доступ до знань, у свою чергу, робить освіту більш доступною для широкого кола людей, незалежно від їхнього місця проживання або соціально-економічного статусу. Відкриті освітні ресурси, такі як онлайн-курси, наукові статті та електронні підручники, надають можливість кожному отримати якісну освіту безкоштовно або за мінімальну плату. Це сприяє зменшенню освітньої нерівності та дозволяє талановитим людям з усього світу отримати доступ до необхідних знань і ресурсів для свого професійного та особистісного розвитку. Рух відкритого доступу також стимулює освітні інституції до створення та поширення високоякісних навчальних матеріалів.

Синергія між міждисциплінарністю та відкритим доступом створює нові можливості для розвитку освіти та наукових досліджень. Використання відкритих освітніх ресурсів дозволяє інтегрувати знання з різних дисциплін, що підвищує якість навчального процесу та сприяє розвитку інноваційних підходів до вирішення сучасних проблем. Відкритий доступ до міждисциплінарних досліджень та навчальних матеріалів полегшує співпрацю між науковцями та освітянами з різних країн, сприяючи обміну ідеями та створенню нових знань. Таким чином,

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

міждисциплінарність та відкритий доступ відіграють ключову роль у формуванні сучасної освіти, роблячи її більш інклюзивною, гнучкою та ефективною.

Головне раціональне зерно міждисциплінарного підходу за умов зростаючої спеціалізації у сфері наукових досліджень – збагачення суміжних наук на основі запозичення методологічного інструментарію, об'єднання зусиль для пояснення природи нових явищ і процесів та з'ясування тенденцій суспільного і, зокрема, економічного розвитку [1, с. 19].

Міждисциплінарний підхід в освіті пропонує численні переваги, серед яких розвиток критичного мислення займає ключове місце. Поєднуючи знання з різних дисциплін, здобувачівчаться розглядати проблеми з різних точок зору та шукати комплексні рішення. Такий підхід сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку здатності до аналізу, синтезу та оцінки інформації. Завдяки цьому, здобувачі стають більш підготовленими до вирішення реальних проблем, які рідко обмежуються однією сферою знань.

Іншою важливою перевагою міждисциплінарного підходу є його здатність сприяти творчості та інноваціям. Взаємодія з різними дисциплінами стимулює здобувачів до генерації нових ідей та пошуку нестандартних рішень. Це особливо важливо в сучасному світі, де інновації є рушійною силою економічного та соціального розвитку. Міждисциплінарні програми навчання створюють середовище, де здобувачі можуть експериментувати, співпрацювати та застосовувати різноманітні методи для досягнення своїх цілей, що значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Крім того, міждисциплінарний підхід сприяє формуванню у здобувачів комплексного світогляду та навичок міжособистісної взаємодії. Залучення до роботи в міждисциплінарних командах допомагає здобувачам розвивати комунікативні навички, вчитися ефективно співпрацювати з людьми з різними професійними та культурними бекграундами. Це важливо не тільки для успіху в професійній діяльності, але й для особистісного зростання, оскільки формує здатність до емпатії, гнучкості та відкритості до нових ідей. Врешті-решт, міждисциплінарний підхід допомагає виховати всебічно розвинених особистостей, готових до викликів сучасного світу.

Успішні міждисциплінарні програми демонструють, як поєднання знань з різних сфер може сприяти розвитку комплексних навичок та вирішенню реальних проблем. Зокрема, програма «Відновлювана

енергетика» в Стенфордському університеті. Ця програма об'єднує інженерію, екологію, економіку та політику, готуючи здобувачів до розробки стійких енергетичних рішень. Випускники набувають знання про технічні аспекти відновлюваних джерел енергії, їх вплив на довкілля, економічну доцільність та політичні аспекти впровадження нових технологій. Такий підхід дозволяє випускникам ефективно працювати над вирішенням енергетичних викликів з урахуванням всіх важливих факторів.

Розглянемо для прикладу і програму «Біоінформатика» в Массачусетському технологічному інституті (MIT). Біоінформатика поєднує біологію, комп'ютерні науки та математику для аналізу біологічних даних. Здобувачі вивчають методи обробки та аналізу великих обсягів даних, отриманих з біологічних досліджень, що є критично важливим у таких галузях, як генетика, молекулярна біологія та медицина. Програма готує фахівців, здатних створювати нові алгоритми та програмні рішення для розв'язання біологічних завдань. Ці приклади демонструють, як міждисциплінарні програми можуть забезпечити здобувачів всебічними знаннями та навичками, необхідними для успішної кар'єри в сучасному складному світі. Вони показують, що поєднання різних дисциплін може створити синергію, яка сприяє інноваціям та ефективному вирішенню глобальних викликів.

Стимулювання співпраці між фахівцями різних областей можна досягти через створення міждисциплінарних дослідницьких центрів та інститутів. Такі установи спеціалізуються на вирішенні комплексних проблем, що потребують знань та методів з різних галузей науки. Вони забезпечують інфраструктуру та фінансування для спільних проєктів, сприяючи обміну ідеями та кращому розумінню міждисциплінарних підходів. Важливою складовою успішної роботи таких центрів є організація регулярних семінарів, воркшопів та конференцій, де дослідники можуть обговорювати свої знахідки, обмінюватися досвідом та шукати нові напрямки співпраці.

Іншою ефективною стратегією є впровадження спільних навчальних програм та курсів, що залучають здобувачів та викладачів з різних факультетів. Наприклад, спільні магістерські та докторські програми можуть включати курси з різних дисциплін, стимулюючи здобувачів до інтеграції знань і методів. Викладачі з різних областей можуть співпрацювати для розробки навчальних планів, що відображають міждисциплінарний підхід. Такі програми не тільки розширюють

горизонти, але й сприяють професійному зростанню викладачів, які взаємодіють з колегами з інших галузей.

Стимулювати співпрацю можна також через фінансові стимули та гранти, спеціально призначені для міждисциплінарних проєктів. Дослідницькі фонди та урядові агенції можуть виділяти кошти для підтримки проєктів, що об'єднують фахівців з різних областей. Важливо також визнати та винагороджувати такі ініціативи на інституційному рівні, наприклад, через премії за видатні міждисциплінарні дослідження. Це створює позитивну мотивацію для науковців шукати можливості для співпраці, розширювати свою мережу контактів та працювати над спільними інноваційними проєктами.

Міжнародні бази даних є важливим ресурсом для підтримки міждисциплінарності та відкритого доступу до знань, оскільки вони забезпечують доступ до широкого спектру інформації та досліджень з різних галузей науки. Використання цих баз даних може сприяти обміну знаннями між дослідниками та освітянами, а також полегшувати створення нових міждисциплінарних підходів. По-перше, міжнародні бази даних дозволяють дослідникам отримувати доступ до наукових статей, книг, дисертацій та інших ресурсів з усього світу. Це забезпечує можливість швидкого та ефективного отримання інформації з різних дисциплін, необхідної для міждисциплінарних досліджень. Дослідники можуть використовувати ці ресурси для вивчення нових методів, обміну ідеями та виявлення потенційних партнерів для спільних проєктів. Наприклад, бази даних, такі як PubMed, IEEE Xplore та Google Scholar, пропонують доступ до мільйонів наукових публікацій з різних областей науки та техніки. По-друге, відкритий доступ до міжнародних баз даних сприяє зменшенню бар'єрів для входу в науковий світ, особливо для дослідників та здобувачів з країн, що розвиваються. Вільний доступ до наукових ресурсів дозволяє їм брати участь у глобальних наукових дискусіях та використовувати найновіші дослідження для своїх проєктів. Це сприяє рівноправному обміну знаннями та допомагає зменшити освітню та наукову нерівність між країнами. Ресурси з відкритим доступом, такі як DOAJ (Directory of Open Access Journals) та ArXiv, забезпечують безкоштовний доступ до високоякісних наукових робіт, що стимулює розвиток науки та освіти. По-третє, міжнародні бази даних можуть бути інтегровані в освітні програми та навчальні курси для сприяння міждисциплінарності. Викладачі можуть використовувати ці ресурси для розробки навчальних матеріалів, які

охоплюють різні дисципліни та сприяють комплексному підходу до навчання. Здобувачі можуть використовувати бази даних для проведення власних досліджень, що стимулює їхню самостійність та навички роботи з великими обсягами інформації.

Висновки та перспективи. Прогноз та майбутнє розвитку міждисциплінарних програм виглядають обнадійливо, оскільки сучасні тенденції свідчать про їхнє зростання та інтеграцію в глобальну освітню систему. Одним із ключових чинників є усвідомлення важливості комплексного підходу до вирішення сучасних проблем, таких як зміна клімату, здоров'я, штучний інтелект та соціальна нерівність. У відповідь на ці виклики університети та науково-дослідні установи все більше інвестують у створення програм, які об'єднують знання та методи з різних галузей науки.

Майбутнє міждисциплінарних програм, ймовірно, буде характеризуватися ще більшою інтеграцією технологій у навчальний процес. Це включатиме використання штучного інтелекту для персоналізації навчання, аналітики великих даних для досліджень та віртуальної реальності для створення інтерактивних навчальних середовищ. Такі технології дозволять студентам отримувати більш глибокі та практичні знання, а також сприятимуть ефективній співпраці між фахівцями з різних дисциплін. Онлайн-платформи та дистанційне навчання також продовжуватимуть відігравати важливу роль, розширюючи доступ до міждисциплінарних програм для студентів з усього світу.

Зростатиме також важливість партнерства між академічними установами, урядами та приватним сектором у розвитку міждисциплінарних програм. Спільні ініціативи та проекти сприятимуть обміну знаннями та ресурсами, що дозволить створювати більш інноваційні та ефективні освітні програми. Такі партнерства допоможуть забезпечити актуальність навчальних програм відповідно до потреб ринку праці та суспільства. У результаті, випускники міждисциплінарних програм будуть краще підготовлені до вирішення складних проблем та зможуть зробити вагомий внесок у розвиток своїх професійних сфер.

Перелік джерел посилання

1. Колот А. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку економічної науки та освіти. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*. 2014. Вип. 158. С. 18-22.

2. Нечітайло І.С. Міждисциплінарність як основа розвитку сучасного університету та його освітніх програм. *Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.) / редкол.: Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Гусаров та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 544 с.(С. 369-372).

УДК 378:327.3](043.2)

Кірдан О. Л.,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

м. Умань, Україна

Авраменко Б.І.

аспірант, Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інтернаціоналізація вищої освіти є одним із ефективних інструментів, що уможливорює повноцінне інтегрування закладів вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти, сприяє підвищенню якості освітньої діяльності, забезпечує конкурентноспроможність університетів та конкурентоздатність здобувачів освіти та викладачів, науковців на внутрішньому та міжнародному ринку праці.

Проблему міжнародного співробітництва у своїх працях розглядають такі українські дослідники, як А. Артюшенко, В. Вертегел, Н. Гуляєва, Л. Гурч, Ю. Клименко, В. Кремень, О. Савченко та ін. У низці наукових розвідок окреслено особливості міжнародної академічної мобільності в умовах війни (А. Полянська, О. Цвид-Гром та ін.) та в умовах інтернаціоналізації освіти (С. Гуткевич, П. Сидоренко та ін.).

В умовах воєнного стану громадянам України гарантовано право на освіту. Освітня й наукова сфери, як і всі сфери суспільства, зазнали

значних змін, пов'язаних із впливом війни та умовами провадження науково-педагогічними працівниками їхньої професійної діяльності. У 2022 р. процеси очної міжнародної академічної мобільності були призупинені, адже значна частина учасників освітнього процесу змушена була переїхати у межах України або за кордон. У 2022–2023 р. значна кількість наукових установ та закладів вищої освіти зруйновано, пошкоджено та нині потребують відновлення. Так, за матеріалами інформаційно-аналітичного збірника «Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи» станом на червень 2023 р. частково пошкоджено – 114; зруйновано – 4; установи, що опинилися на тимчасово окупованій території з лютого 2022 р. – 13[2, с. 44].

Нині міжнародна академічна мобільність в Україні характеризується зростанням масштабів, інтенсивності та обсягу. Це стало можливим завдяки посиленню міжнародного співробітництва закордонних та українських університетів та підтримки українських здобувачів вищої освіти і викладачів в умовах війни, наданню грантової та адресної підтримки, діяльності благодійних фондів, співробітництву в рамках міжнародних проєктів (наприклад, проєкт «Міжнародна академічна мобільність» Програми Еразмус+) тощо.

Окрім виокремлених переваг, на наш погляд, значимими є перспективи освітньої та наукової міжнародної академічної мобільності. Щоб продовжити розвиток цього інноваційного процесу варто визначити можливості її вдосконалення. Необхідно також розвивати подальші дослідження щодо налагодження міжнародних стосунків у рамках програм академічної мобільності, широкого розповсюдження результатів проаналізованого, отриманого накопиченого досвіду під час організації та проведення міжнародних науково-практичних конференцій семінарів, тренінгів, з метою активізації міжнародної діяльності українських університетів.

Нині, більшість закладів вищої освіти України академічну мобільність розглядає як невід'ємну частину процесу вищої освіти та забезпечення її якості. Це викликано тим, що міжнародна академічна мобільність – один з найважливіших напрямів процесу інтеграції закладів вищої освіти в міжнародний освітній простір, а внутрішня академічна мобільність – напрям підвищення якості освітнього процесу з реалізації освітніх програм. Тому, академічну мобільність в умовах воєнного стану та для повоєнного відновлення України можна розглядати, як засіб розвитку та оновлення освітніх програм у закладах вищої освіти, що дозволить українській системі вищої освіти перейти

від замкнутості до відкритості, домогтися її визнання на загальноєвропейському освітньому просторі, забезпечити прозорість і визнання компетенцій і кваліфікацій з метою підвищення мобільності учасників освітнього процесу, а також підвищення конкурентоспроможності українських освітніх програм на світовому ринку освітніх послуг. Обираючи навчання та викладання за програмами академічної мобільності, здобувачі вищої освіти та викладачі, науковці отримують доступ до освітніх програм, семінарів, тренінгів, міжнародних «пікніків». У результаті, учасник програми міжнародної академічної мобільності повертається до України з новим багажем умінь, навичок, знань та має можливість застосування здобутого академічного й наукового досвіду для повоєнного відновлення України.

Міжнародне співробітництво у рамках академічної мобільності є одним з важливих показників, за яким оцінюють ефективність діяльності закладу вищої освіти. Міжнародне співробітництво у сфері науки дозволяє розвивати нові, часто міждисциплінарні дослідження, вирішувати глобальні проблеми людства, формувати нову культуру технологій.

До причин, які гальмують розвиток міжнародної академічної мобільності, зараховуємо такі: особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану; недостатня поінформованість учасників освітнього процесу про програми міжнародної академічної мобільності та слабку мотивацію для участі в них; фінансово-побутові проблеми, що виявляються у не спроможності університетів прийняти або ж відправити учасників освітнього процесу для участі у програмах, брак фінансування і грантової підтримки; брак спільних підручників і навчальних посібників, загальноновизнаних навчальних матеріалів.

Висновки. На основі проведеного аналізу, пропонуємо такі шляхи розвитку міжнародної академічної мобільності: на рівні адміністрації закладів вищої освіти необхідно увідповіднити локальні нормативні документи Порядку реалізації права на академічну мобільність, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. №579 (в редакції постанови КМУ від 13 травня 2022 р. №599)[3]; на рівні закладів вищої освіти: ініціювати створення відповідних підрозділів, на які б покладалась інформаційна та консультативна підтримка учасників освітнього процесу щодо програм академічної мобільності; розширення співпраці з міжнародними фондами, проектами, програмами; пошук міжнародних грантів,

конкурсів тощо; пошук джерел фінансування міжнародної академічної мобільності; удосконалення іншомовної компетентності учасників освітнього процесу; підготовка менторів для співпраці із закордонними закладами вищої освіти у межах двосторонніх угод; презентація міжнародних грантів, стипендіальних програм, програм обміну та інших проєктів, спрямованих на оптимізацію і розширення академічної мобільності; розробка, адміністрування та координація освітніх програм у рамках програм академічної мобільності, укладених з країнами-партнерами.

Перелік джерел посилання

1. Кірдан О.Л., Авраменко Б.І. Міжнародна академічна мобільність: сутність, види, перспективи. *Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка»)*: журнал. 2024. № 1(19). С. 625–636. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-625-636](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-625-636)

2. Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> (дата звернення: 15.05.2024).

3. Порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого Постановою КМУ від 12 серпня 2015 р., №579 (в редакції постанови КМУ від 13 травня 2022 р. №599). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 15.05.2024).

УДК 378:33]:005.591.4](043.2)

Кірдан О. П.,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини, м. Умань, Україна*

Глуценко І.М.

*аспірант, Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

Маціпула О.Ю.

*аспірант, Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Реформування вітчизняної системи економічної освіти неможливе без врахування світового досвіду, насамперед досвіду промислово розвинутих країн, реалізація концепцій розвитку освіти у яких уможливила досягнення провідних місць у світовій економіці.

З метою виявлення особливостей професійної підготовки майбутніх економістів проаналізуємо досвід США, чия економіка та освітня система займає високі рейтингові позиції.

Посилений інтерес до США як батьківщини цінного педагогічного досвіду реформаторської педагогіки, упровадження сучасних інноваційних підходів та концепцій, зумовлений економічними успіхами країни. З погляду О. Наугольникової, ці успіхи стали можливими завдяки відповідному кадровому потенціалу бізнесменів, економістів, менеджерів, підприємців і загальної економічної грамотності американського суспільства: від школяра до президента. Логічним є інтерес до економічної освіти в США, оскільки ця країна є світовим лідером сфери виробництва; контролює третину світового фінансового обігу; лідирує в експорті товарів і освітніх послуг (п'ята частина доходів експорту економіки США). Стратегії розвитку, зокрема економічної освіти США, констатують підвищення актуальності економічної грамотності американських громадян, підтримку економічної освіти урядом та громадськістю, підвищення вимог до кваліфікованих

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

економістів [3, с. 293].

Серед закладів вищої економічної освіти США, за твердженням О. Наугольникової, можна виокремити декілька категорій: 1. Науково-дослідні економічні університети найпрестижнішого рівня з фінансуванням федерального уряду, значною кількістю економічних напрямів підготовки бакалаврів, магістрів й докторів (не менш 50 щорічних захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук). 2. ЗВО, що присуджують понад 20 докторських економічних ступенів на рік з 1–3 напрямів економіки (багатогалузеві економічні університети). 3. Коледжі. 4. Спеціалізовані економічні технікуми та професійні школи (бізнес-школи) з терміном навчання два роки [4].

Взявши за основу структуру, рівень та зміст навчання та покладаючись на дослідження американських фахівців, Л. Огнівко виокремлює такі групи закладів вищої освіти США, в яких готують фахівців економічної сфери: заклади післясередньої освіти і напівпрофесійні школи (терміном навчання 1–3 р.); місцеві і молодші коледжі (термін навчання – 2 р.); коледжі вільних мистецтв (переважно опанування загальних дисциплін (історія, хімія, економіка тощо), програми підготовки бакалаврів з домінуючим академічним та мінімальним професійним наповненням); загальноосвітні коледжі (підготовка бакалаврів та магістрів); незалежні професійні школи (підготовка бакалаврів та магістрів); університети з усіма циклами навчання [5, с. 135–136].

На основі аналізу наукових джерел [2] встановлено, що однією з поширених організаційних форм підготовки економістів в США є школи бізнесу. Як правило, вони є структурними підрозділами в університетах, де студенти спеціалізуються в галузі організації, управління і економіки виробництва. Школи бізнесу мають розвинену матеріально-технічну базу: у них зосереджені кваліфіковані кадри викладачів і дослідників. Рівень фундаментальної підготовки в таких школах, як правило, досить високий. Саме тут готують найкваліфікованіші кадри економічного профілю.

Аналіз наукових джерел [2] дає підстави для висновку, що у США склалися три основні типи шкіл бізнесу. До шкіл першого ступеня з чотирирічним терміном навчання приймають випускників повних середніх шкіл. На вивчення економічних і спеціальних управлінських дисциплін відводиться близько 60 % навчального часу, решту часу студенти займаються загальноосвітньою підготовкою за університетською програмою. Випускники отримують ступінь

бакалавра наук. Школи бізнесу другого ступеня здійснюють дворічну підготовку осіб, які мають ступінь бакалавра. Ці школи надають ґрунтовні знання в галузі економіки, організації виробництва і управління. Випускникам присвоюється ступінь магістра в галузі управління. Серед цих нечисленних шкіл (всього близько десяти) виділяються: Гарвардська, Колумбійська, Чиказька, Корнельська – за назвою університетів, куди вони входять). Ці школи займають провідне місце в підготовці управлінської еліти США. В інтегрованих школах бізнесу (їх приблизно 100) ведеться підготовка як за чотирирічною, так і за дворічною програмами. Вони готують управлінські кадри для багатьох галузей економіки. Викладацький склад шкіл бізнесу близько 50 % робочого часу витрачає на наукові дослідження в галузі економіки. Це свідчить про те, що школи бізнесу є центрами розвитку економічної науки, особливо в галузі управління та організації виробництва. Разом з тим, понад 40 % викладачів шкіл бізнесу працюють у них за сумісництвом, тобто майже кожен другий викладач – практичний працівник, представник фірми, ділових кіл. Великі компанії часто передають школам бізнесу новітнє обладнання для навчальних цілей, а їх керівники беруть участь у навчальному процесі (читання лекцій, складання навчальних посібників).

Отже, закладами вищої освіти, що здійснюють професійну економічну підготовку у США є університети з традиційними та нетрадиційними структурними підрозділами, різноманітні економічні та бізнес-школи, академії та коледжі.

У дослідженні П. Данос зазначено, що підготовка магістрів економіки здійснюється за денними, вечірними, денно-заочними, модульними та дистанційними програмами, що є дуже диверсифікованими [7, с. 128].

Порівнюючи вищу освіту в США та Україні, О. Стойка вказує на такі особливості: дистанційне навчання, як найзатребуваніша форма навчання в США; запровадження таких форм навчання, як «університет без стін», «навчання на базі досвіду», кооперована освіта тощо [6, с. 280].

Змістове наповнення університетського курсу економіки, що дає ступінь бакалавра, можна проілюструвати на прикладі професійного блоку навчальної програми відділення економіки університету ім. Д. Вашингтона (м. Сент-Луїс, штат Міссурі), що включає 47 дисциплін. До переліку включено обов'язкові дисципліни та дисципліни за вибором (спеціальні). Обов'язковим є вибіркове

вивчення таких навчальних курсів: «Встановлення національного пріоритету», «Економіка міста», «Введення в політичну економію: мікроекономіка», «Введення в політичну економію: макроекономіка», «Майбутнє світової економіки», «Введення в мікроекономіку» і «Введення в макроекономіку», що як базові потрібні для подальшого розуміння практично всіх наступних навчальних дисциплін. Здобувачі вищої економічної освіти повинні вивчити курси: «Економічна статистика», «Теорія цін» і «Теорія прибутку і зайнятості», хоча б один з курсів: «Теорія міжнародної торгівлі (класична теорія торгівлі та ін.)», «Міжнародні фінанси: теорія і політика», «Економіка праці (ринок праці)», «Нестабільність і стратегія економічної політики», «Організація промисловості (Теорія організації промисловості, критерії неконкурентоспроможності індустрії)» тощо. Серед решти курсів здобувачам вищої освіти надано право вибору, однак таким чином, щоб це не були споріднені курси, як, наприклад: «Праця і економіка» і «Економіка праці (ринок праці)», «Уряд і бізнес» та «Організація промисловості (теорія організації промисловості, критерії неконкурентоспроможності індустрії)» [6].

У дослідженні Н. Войнаровської виокремлено основні педагогічні підходи підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю у закладах вищої освіти США, а саме: «*ChalkandTalk* – традиційний педагогічний підхід до викладання економіки, коли викладання здійснюється у формі лекцій; *ProficiencyApproach* – підхід професійності, який передбачає надання майбутнім фахівцям з економіки можливості реалізації набутих професійних умінь; *Peakonomic* – проблемний підхід, що передбачає використання проблемних ситуацій у процесі викладання базових економічних концепцій з метою досягнення піку економічної грамотності майбутніми фахівцями; *Writingintensive* – письмовий педагогічний підхід, що забезпечує інтегрування письмових робіт з метою залучення майбутніх фахівців з економіки до детальнішого й глибокого вивчення матеріалу; *ARCS* – мотиваційний педагогічний підхід, що забезпечує оптимізацію елементів мотивації для поліпшення впливу викладання» [1, с. 11–12].

Висновки. Отже, особливістю професійної підготовки майбутніх економістів у США є розвиток професійних та загальних компетентностей, набуття здатності фахівців-економістів працювати у швидко змінюваних ринкових умовах; формування готовності до аналізу та відстеження змін законодавчої бази та політичних подій;

організація неперервної освіти тощо. Розвиток професійної підготовки майбутніх економістів у США здійснюється з урахуванням соціального, економічного і культурного минулого, а трансфер концепцій розвитку вищої економічної освіти з однієї країни в іншу неможливий.

З огляду на досліджувану проблему вважаємо доцільними такі шляхи упровадження конструктивного зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх економістів: неперервне підвищення рівня професійної компетентності викладачів, що сприятиме удосконаленню внутрішньої конфігурації освітнього процесу та забезпечуватиме формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти за рахунок вибору студентами нових спеціальних курсів та практикумів тощо; активне звернення та упровадження прогресивної зарубіжної практики організації освітнього процесу; зміцнення нового теоретичного фундаменту вищої економічної освіти, прискорена модернізація в ньому блоку економічної теорії – пріоритету належного рівня підготовки викладачів; використання можливостей неформальної та інформальної освіти; оптимізація співвідношення між аудиторним навчальним навантаженням та самостійною роботою здобувачів вищої освіти, з урахуванням технічного оснащення, підготовленості й мотивації майбутніх економістів до здобуття якісної освіти.

Перелік джерел посилання

1. Войнаровська Н. В. Підготовка бакалаврів з економіки у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2011. 20 с.
2. Кірдан О. П. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх економістів у системі неперервної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань, 2021. 39 с.
3. Наугольникова О. М. Професійна підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2017. 20 с.
4. Наугольникова О. М. Система професійної підготовки майбутніх економістів у США. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2016. Вип. 52. С. 291–301.
5. Огнівко Л. В. Професійна підготовка магістрів економічного профілю у вищих навчальних закладах США. *Збірник наукових праць*

Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2011. № 3. С. 135–139.

6. Стойка О. Я. Вища освіта США та України: відмінні та спільні риси. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 1 (40). С. 280–283.

7. Danos P. Changing with the Times. Business Education Must Transform in Response to Global Business Needs. *Business India*. 2010. October 4–17. P. 128.

УДК 378:327.3](043.2)

Конопля А. І.,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Лисиця В. В.,
канд. пед. наук., доцент кафедри теорії і методики
дошкільної освіти
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
м. Глухів, Україна

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНИХ ЗМІН

У мінливому світі, де стабільність постійно зазнає загроз через геополітичні конфлікти та економічні збурення, вища освіта стає ключовою лінією ірраціональних викликів і нестандартних можливостей. Сучасні тенденції, воєнний стан та в перспективі післявоєнна відбудова визначають перед закладами вищої освіти (далі – ЗВО) надзвичайно складні вимоги. Це потребує від академічної спільноти гнучкої адаптації до нових реалій життя та інтернаціоналізації фахової діяльності.

Зазначимо, що інтернаціоналізація відбувається не лише на регіональному чи національному рівнях, але й в розрізі окремих ЗВО, які проактивно долучаються до цього процесу задля підвищення власного міжнародного ренкінгу. Це явище серед науково-популярної літератури є відносно новим, ба навіть суміжним, тож для повноцінної дефініції існує декілька підходів для визначення. Так, О. Нітенко

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

резюмує, що «інтернаціоналізація освіти» є одним із чинників становлення глобального простору вищої освіти й класифікується як зовнішня (міжнародна академічна мобільність) і внутрішня (впровадження світових стандартів, інтернаціоналізація навчальних курсів, міжкультурних програм тощо) [3]. В. Степаненко, підкреслює, що саме інтернаціоналізація поряд із застосуванням стратегій глобального рекрутування кращих здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, дослідників й адміністративного персоналу, а також глобальним партнерством, є однією з ознак моделі університету світового рівня [5].

Іманентною рисою є спрямованість на інтеграцію міжнародної складової в національні наукові дослідження, освітні послуги вищої школи, громадську діяльність, тому цей процес має бути спрямованим на «експорт» educational-послуг та надбань національної науки.

Нами окреслено нагальні вектори інтернаціоналізації вищої освіти, а саме: «привірт» здобувачів освіти та кадрового складу, які беруть участь в програмах академічної мобільності; удосконалення освітніх компонентів, програм, кваліфікацій на основі міжнародних трендів; залучення освітян до грантових проєктів. Інтернаціоналізація вже давно втратила шаблон маргінальності, випадковості чи вузькоспеціалізованої діяльності й трансформувалася на централізований, ретельно зорганізований компонент інституційної співдії, а ЗВО переходять від пасивної до рішучої позиції у цьому питанні.

Підходи до інтернаціоналізації діяльності закладів вищої освіти мають розглядатися під такими призмами, як-от:

- виокремлення факторів сталого функціонування вищої освіти під час російсько-української війни та розробка оптимальних методів імплементації educational-ресурсів в межах освітнього процесу;
- модернізація дистанційної освіти, а також невідкладна апробація введення інформальної освіти.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, стверджуємо, що використання «строкатого» різноманіття форм, методів, засобів, способів інтернаціоналізації освітнього процесу в ЗВО не є самоціллю, а – прерогативою сприятливих змін та незворотним багатоаспектним явищем.

Перелік джерел посилання

1. Лисиця В. В., Конопля А. І. Цифровий маркетинг закладу вищої світи Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : *тези доп. ІХ Міжнар. наук.-техн. конф.*, 14-18 травня 2024 р. Т. 1. Харків: ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. С. 293–295. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/26707> (дата звернення: 01.06.2024).
2. Лисиця В. В., Конопля А. І. Роль штучного інтелекту у вищій школі: перспективи та недоліки. *Березневий науковий дискурс 2024 на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повсюдному відновленні України»*: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції для освітян (м. Київ, 29 березня 2024 року). Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2024. 173 с. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_ped_03_2024. С. 61–64. (дата звернення: 01.06.2024).
3. Нітенко О. В. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2 (10). С. 205–216.
4. Проект Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 03.06.2024).
5. Степаненко В. І. Інтернаціоналізація як інструмент підвищення якості вищої освіти: глобальний і національний виміри. Теорія і практика професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі: *Матеріали І-ї Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних, педагогічних працівників і молодих учених*, Дніпро, 17-18 квітня 2024 р. Електронне видання. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2024. С. 36–39.

УДК 378.091.214.018.43(043.2)

Мальований М.І.,

*д.е.н., професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
проректор з науково-педагогічної роботи*

Пітель Н.Я.,

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Уманський національний університет садівництва
Умань, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глобальні процеси інтернаціоналізації та спричинені ними виклики загострили проблематику розвитку сучасної вищої освіти України, яка потребує комплексного переосмислення, перебудови і системних змін. Досягти цього можна шляхом оновлення навчального процесу в університетах відповідно до зміни освітньої парадигми на засадах студентоцентризму та впровадження інноваційних підходів до навчання і викладання в контексті основних глобальних змін у світі.

Щоб відповідати вимогам часу сучасна вища освіта в Україні має бути спрямована на інтернаціоналізацію освітнього і наукового середовища; налагодження партнерських взаємовідносин із відомими навчальними закладами Європи та світу; запровадження інноваційних освітніх технологій; активізацію академічної та наукової мобільності викладачів і студентів; створення умов для залучення до освітньої діяльності кваліфікованих науково-педагогічних кадрів, зокрема із числа фахівців-практиків та іноземних викладачів; модернізацію і впровадження нових освітніх програм.

Соціально-економічні зміни в країні та російсько-українська війна спричинили об'єктивну необхідність для вітчизняних університетів запроваджувати дистанційну освіту. Їх досвід показав, що модернізація освітніх форм стає об'єктивною передумовою якісної вищої освіти. Тому важливо впроваджувати дистанційну форму освіти і розвивати інноваційне навчальне й дослідницьке середовище; зміцнювати співпрацю зі стейкхолдерами; підвищувати якість освіти на засадах студентоцентрованості; розробити нове бачення освітньої діяльності

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

для забезпечення інклюзивності; оптимізувати освітні процеси в умовах дистанційного та змішаного навчання.

В період пандемії та з початком повномасштабного вторгнення росії до України вища освіта у більшості університетів перейшла у дистанційний формат. В цей час серед пріоритетних викликів для вітчизняних закладів вищої освіти стала методична неготовність науково-педагогічних працівників запроваджувати і розвивати дистанційне навчання, тоді як для європейської освіти головною проблемою було забезпечення якості і пошук інноваційних форм її удосконалення.

Нині вітчизняна концепція розвитку дистанційної освіти має формуватись на засадах комплексного використання наукових, методичних, матеріально-технічних і управлінських підходів до реалізації дистанційної форми вищої освіти із конкретизацією методів, інструментів і шляхів їх реалізації. При цьому важливо максимально врахувати потреби всіх учасників освітнього процесу і стейкхолдерів.

Нами запропоновано концептуальний підхід до розробки освітніх програм при дистанційній формі здобуття вищої освіти, спрямований на визначення єдиних підходів, правил і норм започаткування освітніх програм (далі – ОП) підготовки фахівців дистанційної форми навчання і алгоритмів їх розробки, оприлюднення, обговорення та процедур затвердження. Цей підхід базується на існуючих європейських і вітчизняних практиках, нормативних документах, методичних рекомендаціях окремих закладів вищої освіти, тощо.

ОП – це єдиний комплекс навчальних дисциплін у межах спеціальності на відповідному рівні вищої освіти, що конкретизує вимоги до рівня освіти претендентів на навчання за цією програмою, обсяг кредитів ЄКТС, необхідних для її виконання, логічну послідовність вивчення дисциплін, а також очікувані компетентності, яких повинен набути здобувач.

Концептуально розроблення нової ОП рекомендується розділити на такі етапи:

1 – ініціація розроблення ОП та формування авторського колективу (проектної (робочої) групи) і призначення гаранта;

2 – процедура розробки ОП;

3 – оприлюднення, обговорення і затвердження ОП.

Етап може передбачати ініціацію розроблення ОП та формування авторського колективу (проектної (робочої) групи) і призначення гаранта (керівника робочої (проектної) групи).

Нова ОП може бути започаткована за ініціативою керівництва університету, факультету, кафедри, ініціативної групи з числа НПП, або у відповідь на запит стейкхолдерів (роботодавців, випускників чи абітурієнтів цієї спеціальності). ОП розробляє авторський колектив (проектна (робоча) група). До її складу рекомендовано включати найбільш кваліфікованих у певній сфері науково-педагогічних працівників, які відповідають вимогам, визначеним нормативно-правовими документами країни. До прикладу, в Україні це – Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності.

Кваліфікація членів авторського колективу (проектної (робочої) групи) має бути дотичною до ОП чи спеціальності, що може визначатись наявністю базової вищої освіти, науковим ступенем / вченим званням за відповідною галуззю, наявністю досвіду професійної діяльності за відповідним фахом і науковими здобутками. Для забезпечення якісного складу проектної (робочої) групи спеціальності можуть встановлюватись додаткові вимоги, викладені у нормативно-правових документах країни чи університету.

Керівником проектної (робочої) групи (гарантом ОП) призначається один з її членів. До керівника можуть також встановлюватись додаткові вимоги. Рекомендується, щоб керівник проектної (робочої) групи (гарант ОП) у поточному навчальному році не залучався до керівництва іншими проектними (робочими) групами.

З метою забезпечення участі в розробці ОП усіх зацікавлених сторін та підвищення її якості, наближення ОП до запитів ринку праці до складу проектної (робочої) групи рекомендується включати представників усіх зацікавлених сторін (роботодавців, здобувачів вищої освіти, представників академічної спільноти, професіоналів та інших стейкхолдерів), або залучати їх до діяльності в інших формах.

Склад кожної проектної (робочої) групи рекомендується формалізувати у відповідності до внутрішніх інституційних процедур університету (це можуть бути рішення кафедри (якщо ОП буде реалізовуватися на одній кафедрі), або протокол міжкафедрального засідання (якщо ОП буде реалізовуватися кількома кафедрами) за поданням директора інституту (декана факультету) і затвердження ОП наказом ректора університету.

II етап передбачає процедуру розробки ОП. При розробці ОП враховуються, за наявності, державні вимоги до ОП / спеціальностей (до прикладу, в Україні це – стандарти вищої освіти за певним рівнем вищої освіти і відповідною спеціальністю, а також вимоги професійних

стандартів, за їх наявності). За відсутності загальнодержавних вимог до ОП / спеціальностей при визначенні програмних результатів навчання слід враховувати Європейську рамку кваліфікацій (European Qualifications Framework – EQF), а для України – Національну рамку кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

При формуванні назви ОП рекомендується врахувати ознаки (ключові слова) назви відповідної спеціальності, припускаючи повний збіг або використання парафраза, або за змістом забезпечити відповідність цим назвам з урахуванням особливостей реалізації ОП.

Перед розробленням ОП важливо проаналізувати наступні аспекти:

- ознайомитись із державними вимогами до ОП / спеціальностей (для України це – стандарти вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем, а також вимоги професійних стандартів, за їх наявності);

- дослідити вітчизняний і міжнародний ринок освітніх послуг і можливості позиціонування на ньому ОП, з урахуванням її унікальності (специфіки університету, напрямків наукових досліджень НПП, які її реалізовуватимуть, достатності наявних ресурсів);

- оцінити міжнародний та вітчизняний досвід щодо реалізації близьких за змістом ОП аналогічного спрямування (звернути увагу на їх особливості, тривалість, перелік навчальних дисциплін, рівень викладання, оцінювання та ін.);

- проаналізувати регіональний ринок праці, на який буде орієнтована нова ОП і можливості майбутнього працевлаштування для потенційних випускників;

- розглянути пропозиції роботодавців, випускників, академічної спільноти, систематизовані за результатами опитування, інтерв'ювання, обговорення на семінарах, круглих столах, фахових конференціях тощо.

Проектній (робочій) групі рекомендовано узагальнити результати аналізу (у формі аналітичних звітів, висновків, протоколів засідань, тощо) і визначити актуальність та потенціал нової ОП, оцінити наявну суспільну потребу у її випускниках, врахувати вимоги і запити роботодавців, випускників ОП відповідної спеціальності (галузі знань), вивчити професійний стандарт (за наявності) та визначитись із видом ОП. Здійснити це пропонується шляхом консультацій із стейкхолдерами (здобувачами вищої освіти, випускниками, роботодавцями, науковою спільнотою, професіоналами тощо).

Виходячи із прогнозованої структури ОП, та з урахуванням існуючих державних вимог, за результатами консультацій з профільними службами університету доцільно проаналізувати

достатність наявних ресурсів (кадрових, фінансових, організаційних тощо) для реалізації ОП та визначити потребу в залученні зовнішніх ресурсів.

Після виконання підготовчих робіт проєктна (робоча) група формує зміст ОП, формулюючи відповідно до чинної нормативно-правової бази університету такі структурні частини: передмову; профіль; перелік освітніх компонентів; структурно-логічну схему їх вивчення; форми атестації здобувачів; матриці відповідності програмних компетентностей освітнім компонентам та забезпечення програмних результатів навчання компонентами ОП.

III етап розробки ОП передбачає її оприлюднення, обговорення і затвердження.

Проєкт нової ОП рекомендовано оприлюднювати для громадського обговорення на сайті університету (при цьому вказується кінцева дата прийняття пропозицій). Для забезпечення дієвості процедури важливо створити систему зворотного зв'язку (до якої залучити здобувачів, випускників, роботодавців, викладачів тощо); провести анкетування усіх зацікавлених стейкхолдерів (здобувачів, викладачів, випускників).

Проєкт ОП та зміни до нього рекомендовано обговорювати на засіданнях проєктної (робочої) групи, кафедри, спеціалізованих семінарах з роботодавцями та випускниками. За результатами обговорення й узагальнення пропозицій від усіх категорій стейкхолдерів гаранту ОП бажано сформуванати таблицю з рекомендаціями і зауваженнями, а також у разі необхідності здійснити доопрацювання ОП і внести необхідні зміни до проєкту.

Нова ОП має пройти єдиний порядок відкриття і затвердження, відповідно до внутрішніх інституційних процедур університету. Зокрема, в Україні може бути передбачено послідовний розгляд такими підрозділами: вченою радою факультету, науково-методичною радою, вченою радою університету. За результатами розгляду ОП приймається рішення про відкриття і затвердження ОП, доопрацювання або відмову у започаткуванні.

Усі затверджені ОП оприлюднюються на офіційному сайті університету до початку прийому здобувачів у поточному календарному році.

Підсумовуючи зазначимо, що застосування запропонованого концептуального підходу до розробки освітніх програм при дистанційній формі здобуття вищої освіти дозволить уніфікувати підходи, правила і норми адміністрування реалізації ОП підготовки

фахівців дистанційної форми навчання, формалізувати етапи започаткування ОП, алгоритм їх розробки, оприлюднення, обговорення та процедур затвердження.

УДК 378.2.018.43:174.7](043.2)

Мальований М. І.,

д.е.н., професор

Осінова А. А.,

к.е.н., доцент

*Уманський національний університет садівництва
м. Умань, Україна*

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Дистанційна освіта трансформувала освітній простір, пропонуючи гнучкість і доступність, водночас кидаючи виклик традиційним парадигмам викладання та навчання. Однак перехід на онлайн-платформи також викликав значне занепокоєння щодо академічної доброчесності. Віртуальний характер класів, відсутність фізичного нагляду та залежність від технологій створюють унікальні можливості для академічної недоброчесності.

Академічна доброчесність, що визначається як поєднання етичних практик, цілісності, чесності та відданості науковим цінностям, слугує основою освітньої досконалості. Доброчесність академічної роботи, від досліджень до викладання і далі, значною мірою залежить від дотримання цих чеснот. Однак швидка трансформація сфери вищої освіти, що характеризується зростаючою цифровізацією, різноманітними демографічними характеристиками студентів і посиленням тиску як на викладачів, так і на студентів, створює унікальні виклики для дотримання цих стандартів.

Загалом, підхід України до академічної доброчесності є багатограним і включає правові рамки, інституційну політику та міжнародну співпрацю для забезпечення дотримання академічних стандартів і сприяння чесності й етичній поведінці в освітньому середовищі. Так, Закон України «Про освіту» містить положення щодо підтримки академічної доброчесності, зобов'язуючи заклади вищої

освіти дотримуватися цих принципів як у викладанні, так і в наукових дослідженнях [1].

Підтримка академічної доброчесності в українській вищій освіті продовжує залишатися в центрі уваги, хоча виклики залишаються. Для підтримки стандартів чесності та етичної поведінки в академічному середовищі було здійснено низку ініціатив і реформ, але ефективність цих заходів може бути різною в різних закладах вищої освіти.

Дотримання академічної доброчесності в дистанційній освіті має вирішальне значення для підтримки стандартів і довіри до закладів вищої освіти та їхніх освітніх програм. У контексті дистанційної освіти дотримання таких принципів, як чесність, справедливість, довіра та відповідальність у всій академічній роботі може бути більш складним завданням через відсутність фізичного нагляду та легкість, з якою можна ділитися цифровим контентом або плагіатом.

Академічна доброчесність є основою успіху та довіри до університетів. Однак виклики, пов'язані з підтриманням академічної чесності, ускладнюються технологічним прогресом і зміною соціальних норм. Такі проблеми, як плагіат, шахрайство на іспитах, фальсифікація даних і несанкціонована співпраця є поширеними, що посилюється доступністю інформації та поширенням цифрових інструментів, які можуть сприяти нечесній практиці (рис. 1).

Більше того, виклик виходить за рамки простої доступності інформації. Серед студентів зростає культура, частково зумовлена інтенсивною конкуренцією і тиском досягнення успіху, яка розглядає освітні здобутки як засіб для досягнення мети – сертифікат для забезпечення роботи, а не як процес справжнього навчання та інтелектуального зростання. Такий підхід до освіти може підірвати суть академічної доброчесності, оскільки кінцевою метою стає досягнення найвищих оцінок чи ступенів, а не доброчесність процесу навчання. Викликає занепокоєння той факт, що внутрішня цінність освіти затьмарюється зовнішніми вигодами, які вона може принести.

Вирішення цих проблем вимагає багатогранного підходу. По-перше, необхідно докласти узгоджених зусиль для формування інституційної культури, яка б цінувала та винагороджувала доброчесність. Це передбачає не лише створення чіткої політики та визначення наслідків недоброчесності, але й забезпечення її прозорості та послідовного застосування.

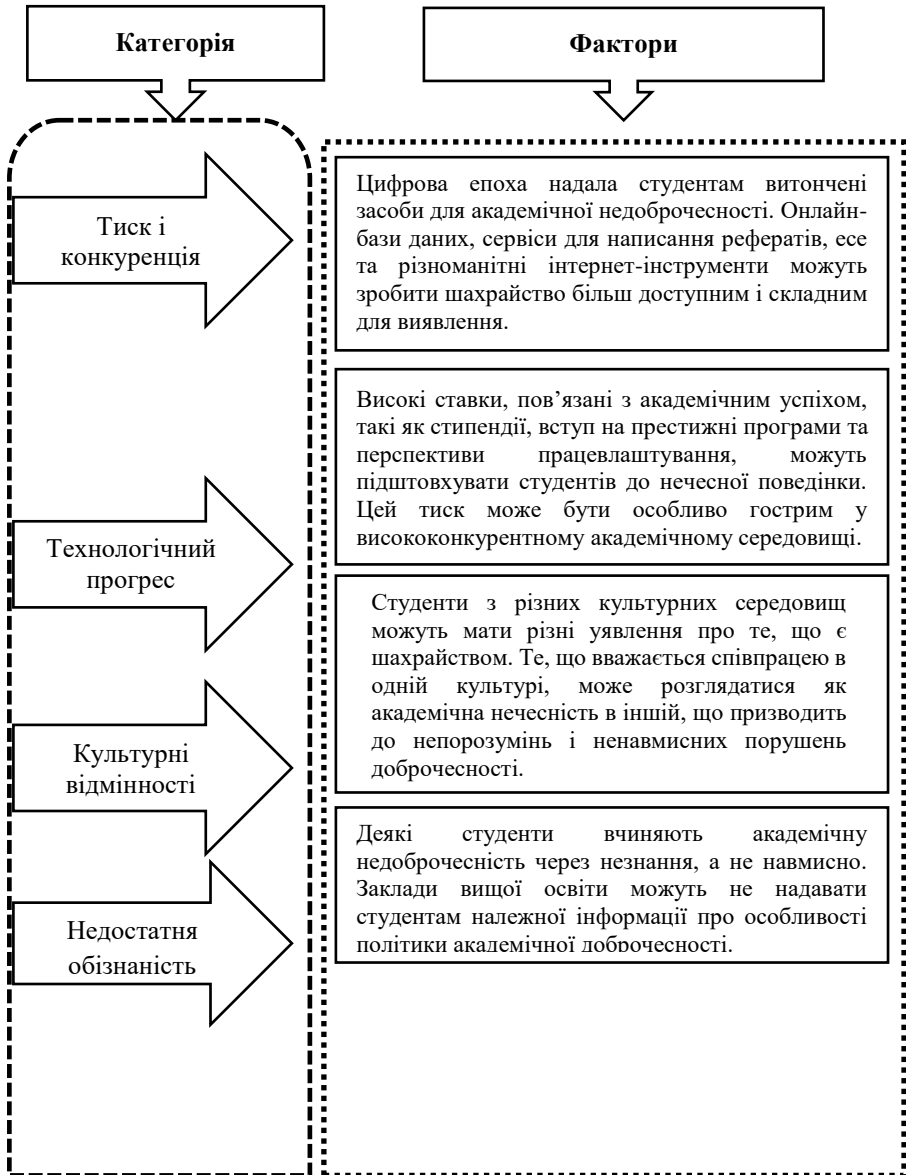

Рисунок 1 – Фактори, що сприяють академічній недоброчесності

Водночас важливо впроваджувати технологічні заходи, які запобігають шахрайству та плагіату. Наразі використовуються такі інструменти, як програмне забезпечення для виявлення плагіату та контрольні перевірки, але їх необхідно регулярно оновлювати, щоб протидіяти новим методам, які здобувачі освіти можуть використовувати для їх обходу. Важливо, щоб ці інструменти були частиною ширшого освітнього підходу, який навчає студентів важливості доброчесності в академічному та професійному середовищі.

У глобальному середовищі, яке дедалі більше переймається автентичністю та надійністю академічної роботи, дотримання принципів академічної доброчесності гарантує, що ступені українських закладів будуть поважатися та визнаватися у всьому світі. Це визнання є життєво важливим для отримання подальшої освіти чи кар'єрних можливостей на міжнародному рівні.

Навички, розвинуті завдяки дотриманню академічної доброчесності, такі як належне дослідження, критичне мислення та створення оригінального контенту, є невід'ємними для становлення компетентного професіонала. У довгостроковій перспективі ці навички виявляються більш корисними, ніж будь-які короткострокові вигоди від нечесної поведінки.

Пропагуючи академічну доброчесність, ми сприяємо зміцненню репутації та довіри до наших закладів вищої освіти. Ця культура доброчесності виходить за межі університетських стін, впливаючи на ширші суспільні стандарти в Україні та формуючи майбутнє, в якому етика та чесність мають першочергове значення. Вживаючи таких заходів, заклади вищої освіти можуть зорієнтуватися в складнощах дистанційної освіти та забезпечити дотримання академічної доброчесності, тим самим захистивши цінність своїх освітніх пропозицій і майбутній успіх студентів.

Перелік джерел посилання

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 12.05.2024).

2. Кодекс академічної доброчесності Уманського НУС. URL : <https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>. (дата звернення 05.05.2024).

3. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату серед здобувачів вищої освіти в Уманському НУС. URL : <https://www.udau.edu.ua/ua/file/D1iS>. (дата звернення 05.05.2024).

4. Порядок встановлення фактів порушення академічної доброчесності в Уманському національному університеті садівництва. URL : <https://www.udau.edu.ua/ua/file/92KM>. (дата звернення 06.05.2024).

УДК 37:001.895](043.2)

*Нарожна О. В.,
ст. викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ТА КОМПЛЕКСНІСТЬ

Зростання використання технологій в освіті представляє собою глибоку трансформацію у сфері навчання, яка відбувається на всіх рівнях освітньої системи, від початкової школи до вищої освіти. Цей процес впливає на здобувачів, викладачів, навчальні програми та інфраструктуру освітніх установ.

Зростання використання технологій в освіті розширює можливості навчання для здобувачів. Вони можуть використовувати різноманітні додатки, застосунки та онлайн-ресурси для підготовки до занять, отримання додаткової інформації та спілкування з однокурсниками та викладачами. Також, використання інтерактивних технологій, таких як віртуальна реальність, забезпечує більш глибоке та ефективне засвоєння матеріалу, що сприяє підвищенню мотивації та активності здобувачів у навчальному процесі.

Викладачі також відчують вплив технологій на свою роботу. Вони повинні навчитися використовувати нові цифрові інструменти для підтримки навчання, створення онлайн-курсів та організації інтерактивних занять. Крім того, викладачі можуть використовувати аналітику даних для вдосконалення методів викладання та персоналізації підходів до кожного здобувача.

Розвиток технологій вимагає перегляду навчальних програм та модернізації інфраструктури освітніх установ. Університети впроваджують нові предмети та спеціалізації, пов'язані з цифровими

технологіями та інноваціями. Також, вони інвестують у розвиток інфраструктури для підтримки дистанційного навчання та використання сучасних технологій у навчальному процесі.

Технологічні інновації мають значний вплив на освітні системи на всіх рівнях. Розуміння впливу технологічних інновацій на здобувачів освіти, педагогів і заклади освіти має вирішальне значення для розробки стратегій і методів управління та використання технологій в освітній сфері. Дослідження в цій галузі дають керівникам освіти зрозуміти, як використовуються технологічні інновації та наскільки вони ефективні для покращення результатів навчання здобувачів [1, с. 4].

Онлайн-курси та дистанційне навчання надають можливість отримати освіту в будь-якому місці та в будь-який час, що робить навчання більш доступним і гнучким. Здобувачі можуть обирати курси від провідних університетів світу, не покидаючи власний дім. Онлайн-курси та дистанційне навчання відкривають нові горизонти для освіти, забезпечуючи здобувачам доступ до широкого спектру навчальних можливостей. Наприклад, вони дозволяють здобувачам з різних країн зареєструватися на курси провідних університетів світу, навіть якщо вони фізично не можуть переселитися до іншої країни. Це відкриває двері для міжнародної співпраці та обміну знаннями, сприяючи культурному розмаїттю та глобальному обміну ідеями.

Дистанційне навчання також є важливим інструментом для навчання на відстані для тих, хто має обмеження в доступі до освітніх закладів через фізичні або географічні обмеження. Наприклад, здобувачі з важкодоступних регіонів або з обмеженими можливостями можуть мати доступ до навчання без необхідності подорожувати або переселитися в інше місце. Це сприяє вирівнюванню можливостей для отримання якісної освіти для всіх.

Крім того, онлайн-курси та дистанційне навчання сприяють розвитку навичок самодисципліни та саморегуляції у здобувачів, оскільки вони часто вимагають від них відповідальності за власне навчання та планування свого часу. Ці навички є важливими для успіху в сучасному світі і роблять дистанційне навчання не лише зручним, але й ефективним способом отримання освіти.

Технології віртуальної реальності (VR) та розширеної реальності (AR) дозволяють створювати іммерсивні навчальні середовища, де здобувачі можуть взаємодіяти з матеріалом набагато ефективніше, ніж у традиційних методах навчання. Вони можуть бути особливо корисними для навчання у складних наукових областях або для

симуляцій практичних навичок. Використання віртуальної реальності (VR) та розширеної реальності (AR) в освіті відкриває нові можливості для занурення здобувачів у навчальні процеси. Ці технології дозволяють створювати іммерсивні віртуальні середовища, в яких здобувачі можуть відчувати себе частиною навчального матеріалу. Наприклад, у віртуальному середовищі здобувачі можуть досліджувати анатомію людського тіла, або навіть взаємодіяти з відтвореними історичними подіями, що дозволяє їм отримати глибше розуміння та запам'ятати матеріал набагато ефективніше, ніж у традиційних методах навчання.

Технології віртуальної та розширеної реальності також відкривають нові можливості для навчання у складних наукових областях, де реальність може бути важко відтворити або виявити дефіцит доступу до неї. Наприклад, у медичній освіті VR може використовуватися для симуляції хірургічних операцій або лікувальних процедур, дозволяючи здобувачам відчувати себе на місці лікаря та вивчати процеси лікування у безпечному віртуальному середовищі, перед тим як вони зіткнуться з реальними пацієнтами.

Загалом, використання VR та AR у навчанні створює нові можливості для залучення здобувачів та покращення їх розуміння складних концепцій. Ці технології допомагають перетворити навчання на захопливий та захоплюючий досвід, який може значно покращити результативність та ефективність освітнього процесу.

Технології персоналізованого навчання дозволяють створювати індивідуалізовані програми навчання, які враховують потреби та інтереси кожного здобувача. Аналіз даних може допомогти викладачам пристосовувати матеріал до рівня знань та темпу навчання кожного учня. Персоналізоване навчання відкриває нові горизонти для освіти, дозволяючи кожному здобувачу отримати навчальний досвід, спеціально адаптований до його потреб і здібностей. Завдяки використанню технологій, навчальні програми можуть бути індивідуалізованими, що дозволяє здобувачам вивчати матеріал у власному темпі та зосереджуватися на тих аспектах, які є для них найбільш важливими. Аналіз даних, зібраних під час навчання, надає викладачам цінну інформацію про успішність здобувачів та їх здібності, що дозволяє адаптувати навчальний процес для максимального досягнення навчальних цілей кожного учня.

Однією з ключових переваг персоналізованого навчання є створення стимулюючого та мотивуючого навчального середовища для кожного

здобувача. За допомогою індивідуалізованих підходів до навчання, здобувачі отримують можливість більш глибоко вникати в матеріал, розвивати власні сильні сторони та працювати над вдосконаленням слабких місць. Це сприяє підвищенню їх самооцінки, впевненості та мотивації до навчання.

Нарешті, персоналізоване навчання відкриває двері для більшого розвитку інновацій у сфері освіти. За допомогою технологій, таких як штучний інтелект та аналітика даних, можливо постійно вдосконалювати та оптимізувати навчальні програми, забезпечуючи максимально ефективне та результативне навчання для кожного здобувача. Такий підхід до освіти сприяє розвитку індивідуальних потенцій та забезпечує більш якісну та ефективну освіту для всіх. Також потрібно враховувати, що освітній стандарт є сукупністю соціальних норм – вимог до рівня освіченості, підготовленості випускника, власне до освітньої системи [2, с. 206].

Технології дозволяють створювати більш об'єктивні та точні засоби оцінювання, які можуть враховувати різні аспекти навчання, включаючи не лише знання, але й навички та здібності. Сучасні засоби оцінювання відкривають нові можливості для оцінки навчальних досягнень здобувачів у більш об'єктивний та комплексний спосіб. Завдяки використанню технологій, які охоплюють широкий спектр інструментів, викладачі можуть створювати більш точні та адаптовані засоби оцінювання, які враховують не лише знання, але й навички та здібності здобувачів.

Одним із ключових переваг сучасних засобів оцінювання є їх здатність оцінювати різні аспекти навчання. Традиційні методи оцінювання, такі як письмові екзамени, часто обмежені в оцінці лише знань, залишаючи поза увагою інші важливі компоненти навчання, такі як навички розв'язування проблем, критичне мислення та творчість. Сучасні засоби оцінювання можуть включати різноманітні форми завдань, такі як проєкти, практичні роботи, відкриті завдання та реальні сценарії, що дозволяє оцінювати ширший спектр навчальних досягнень здобувачів.

Крім того, сучасні засоби оцінювання можуть використовувати аналітику даних для збору та аналізу інформації про навчальний процес. Це дозволяє викладачам отримувати більш об'єктивний зворотній зв'язок щодо навчальних досягнень здобувачів та виявляти їх сильні та слабкі сторони. Такий підхід допомагає викладачам індивідуалізувати

навчальний процес, адаптувати програму до потреб кожного здобувача та забезпечити більш ефективну підтримку навчання.

Отже, сучасні засоби оцінювання відображають важливий крок уперед у сучасній освіті, забезпечуючи більш об'єктивну та комплексну оцінку навчальних досягнень здобувачів та сприяючи розвитку більш індивідуалізованих та ефективних методів навчання.

Ці технологічні інновації не лише змінюють спосіб, яким ми навчаємося, але й відкривають нові можливості для покращення якості освіти, забезпечуючи більш ефективне та цікаве навчання для здобувачів у всьому світі.

Висновки. Зростання використання технологій в освіті представляє собою значний крок уперед у сучасній освітній парадигмі. Онлайн-курси, дистанційне навчання та інші цифрові інновації роблять навчання більш доступним, гнучким та ефективним для здобувачів з усього світу. Ці технології також сприяють розвитку міжнародного співробітництва, допомагаючи зменшувати географічні та культурні бар'єри. Однак успішна імплементація цифрових інновацій вимагає не лише технічної компетентності, але й стратегічного підходу до розвитку навчальних програм, підтримки викладачів та здобувачів у використанні нових технологій, а також постійного оновлення інфраструктури освітніх установ. Зростання використання технологій в освіті відкриває нові можливості для розвитку якісної та доступної освіти для всіх, забезпечуючи здобувачам засоби для досягнення своїх навчальних та кар'єрних цілей у світі, що постійно змінюється.

Перелік джерел посилання

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л.З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

2. І. Хомишин Сучасний стан стандартизації вищої освіти в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія Юридичні науки.* 2017. №876. С. 205-210.

УДК 37.018.43ЄС(043.2)

Новак І. М.,
д.е.н., професор
Осінова А. А.,
к.е.н., доцент
 Уманський національний університет садівництва
 м. Умань, Україна

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЄС У ВПРОВАДЖЕННІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі дистанційна освіта набуває все більшої актуальності, перетворюючись із допоміжного формату навчання на важливий елемент освітньої системи. Європейський Союз (ЄС), зі своєю багатою історією інтеграції та інновацій, активно працює над розвитком та впровадженням стратегій, що сприяють ефективному засвоєнню знань на відстані. Ці ініціативи є відповіддю на зростаючі потреби сучасного освітнього простору та виклики, поставлені глобалізацією та технологічним прогресом.

Досвід ЄС можна розглядати через призму декількох важливих ініціатив та проєктів, які демонструють ефективність та функціональність дистанційних освітніх платформ (табл. 1).

Таблиця 1

Огляд ініціатив Європейського Союзу у впровадженні дистанційної освіти

Ініціатива	Опис
Європейська програма Erasmus+	Підтримка проєктів для розвитку цифрових освітніх інструментів, сприяє обміну кращими практиками та взаємодії університетів по всьому ЄС.
Цифрова освіта через MOOCs	Використання платформ як Coursera та EdX для доступу до якісних освітніх курсів, доступних міжнародно, що сприяє глобальному навчальному обміну.
DigitalEducationActionPlan	Інтеграція цифрових технологій у освіті, включаючи підвищення цифрових компетенцій та розробку контенту, який може бути адаптований до різних контекстів.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Ініціатива	Опис
Підтримка технологічних стартапів	Фінансування інновацій у сфері освітніх технологій, включаючи адаптивне програмне забезпечення, ігрові технології та штучний інтелект.
Трансконтинентальна співпраця	Розвиток співпраці між європейськими та міжнародними університетами, що включає спільні програми, обмін студентами та наукові проекти.
Вплив пандемії COVID-19	Прискорення адаптації до онлайн-форматів освіти під час пандемії, що виявило потенціал та важливість гнучкості освітніх систем для неперервності навчання.
Національні проекти розвитку	Ініціативи в окремих країнах-членах для підтримки розвитку дистанційної освіти, які включають створення інфраструктури для ефективної онлайн освіти, такі як «DigitalFrance» та «DigitalGermany».

Цей широкий спектр ініціатив показує, як ЄС використовує свій колективний досвід і ресурси для підтримки і розвитку дистанційної освіти. Ці зусилля не тільки покращують якість освіти в ЄС, але й сприяють міжнародній інтеграції та доступності освітніх можливостей на глобальному рівні.

Водночас, дистанційна освіта в країнах ЄС розпочалася значно раніше поширення сучасних технологій, але значно активізувалася в останні декілька десятиліть завдяки технологічному розвитку та зростанню потреб у гнучких освітніх рішеннях. Історія дистанційної освіти у ЄС тісно пов'язана з діяльністю таких організацій, як European Association of Distance Teaching Universities (EADTU) і European Distance and E-Learning Network (EDEN).

EADTU була заснована в 1987 році і стала провідною установою у сфері онлайн, відкритої і дистанційної вищої освіти в Європі. Організація активно сприяла інноваціям в освітньому просторі, підтримувала розвиток професійних навичок університетського персоналу та забезпечувала впровадження гібридних та онлайн освітніх програм [1].

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

EDEN, заснована в 1991 році, сприяла розвитку дистанційної освіти через проведення щорічних європейських конференцій, публікацію академічних робіт та активну участь у значущих європейських проєктах. Ця організація має важливу роль у сприянні дослідженням в галузі відкритої, дистанційної та електронної освіти [3].

Ці організації мають вирішальне значення для розвитку та підтримки дистанційної освіти в ЄС, пропонуючи платформу для обміну досвідом і розвитку нових освітніх підходів і технологій. Вони активно взаємодіють не тільки з освітніми інститутами, а й з урядовими організаціями, сприяючи формуванню політик в галузі освіти на європейському рівні.

Університети Європейського Союзу активно впровадили дистанційну освіту, адаптуючи свої навчальні програми до змішаних та повністю онлайн форматів. Відповідь на пандемію COVID-19 стимулювала широке прийняття змішаного навчання, яке поєднує очні та онлайн заняття, а також використання масових відкритих онлайн курсів (MOOCs). Це дозволило студентам починати своє навчання дистанційно та продовжувати очно, коли ситуація зі здоров'ям дозволяла [2].

Разом з тим, виникає ряд викликів і перешкод на шляху впровадження ефективної дистанційної освіти. Один з основних бар'єрів – це технічні обмеження, такі як доступ до швидкісного інтернету та необхідних технологій, які не завжди доступні для всіх студентів і викладачів. Це може ускладнити доступ до освітніх ресурсів і знизити якість навчання. Важливо також адаптувати навчальні плани, щоб вони відповідали вимогам онлайн формату, не втрачаючи при цьому змістовності. Разом з тим, дистанційна освіта у вищій освіті пропонує значну гнучкість, дозволяючи студентам вивчати матеріал у зручний для них час і темп, що є особливо корисним для тих, хто поєднує навчання з роботою або сімейними обов'язками. Крім того, вона забезпечує доступ до освітніх ресурсів людям, які проживають у віддалених або менш розвинених регіонах, де можливості для навчання обмежені.

Досвід Європейського Союзу у впровадженні дистанційної освіти підкреслює важливість інновацій та адаптивності в освітніх стратегіях для відповіді на сучасні виклики. Значний вплив технологій та багатонаціональна співпраця є ключовими для розвитку доступних та якісних освітніх програм, що відкривають нові можливості для студентів по всьому світу.

Перелік джерел посилання

1. EuropeanDistanceand E-learningNetwork. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Distance_and_E-learning_Network (дата звернення: 19.04.2024)
2. Studyonline: e-learningopportunitiesinEurope. URL: <https://education.ec.europa.eu/news/study-online-e-learning-opportunities-in-europe> (дата звернення 19.04.2024).
3. Європейська асоціація університетів дистанційного навчання. URL: <https://eadtu.eu/index.php/about> (дата звернення: 20.04.2024).

УДК 378:005.591.4](477)(043.2)

Рибалко П. Ф.

*д. пед. н., професор кафедри ТМФК,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Останні тридцять років багато вчених (фізіологи, психологи, звичайно ж, педагоги) знайшли відповіді на питання збереження і зміцнення здоров'я. Час йде, технічний прогрес, глобалізація, соціальні та економічні зміни змінили країну. Прийшов час тотальних реформ всієї системи освіти. З моменту набуття чинності нового розуміння державних освітніх стандартів, в області збереження і зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього взаємодії прийшов час трансформації і такого аспекту як здоров'яорієнтовані педагогічні технології.

Суспільство нині орієнтується на інноваційний шлях розвитку. Такі пріоритети змінюють палітру цінностей системи освіти. Здорова особистість – стимул до руху вперед.

Пріоритети реформування освіти обертаються навколо переосмислення ролі освіти. Пріоритет індивідуального підходу полягає в увазі до талановитих дітей, в активному використанні нових інформаційних технологій, в збереженні здоров'я.

Інтенсифікація процесу отримання освіти розкриває нові грані здоров'яорієнтованих технологій перед педагогічним співтовариством. Останні роки тенденція розглядати педагогічний процес не тільки як цілісне явище, що об'єднує навчання і виховання, але і оцінювати його

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

потенціал, як для руйнування, так і для збереження здоров'я, увійшов в традицію. Педагогіка збагатилася ідеями гігієни, фізкультури і психофізіології, перевівши їх в успішний досвід застосування аспектів збереження здоров'я учасників освітньої взаємодії.

Здоров'яорієнтовані педагогічні технології в системі безперервної освіти стали традиційними технологіями. Крім усього, педагогіка прагне відповідати на нові виклики, пов'язані зі становленням парадигми безперервної освіти протягом життя.

У державному стандарті загальної середньої освіти відображені питання збереження і розвитку здоров'я учнів, тому школа повинна пройти шлях в напрямку створення інноваційних здоров'язбережувальних педагогічних технологій від моделювання з дітьми проблемних ситуацій, спрямованих на передачу інформації і здійснення профілактичної роботи, від організації здоров'язбережувального простору і формування потреби в здоровому способі життя до креативно-волонтерського руху та формування компетентності «бути здоровим».

Новій українській школі необхідний новий компетентний педагог в вирішенні даних питань. Тому система професійної підготовки повинна бути орієнтована на підготовку кадрів компетентних:

- в організації здоров'язбережувального середовища ЗО, розробці моделей програм здоров'я для освітніх установ різного рівня;
- в проектуванні індивідуальних освітніх траєкторій учнів з проблем здоров'я, здорового способу життя та безпеки;
- в організації педагогічних досліджень по актуальним проблемам освіти, здоров'я та ЗСЖ;
- в застосуванні здоров'язбережувальних технологій, інноваційних педагогічних технологій та інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності;
- в управлінні освітнім закладом з позицій здоров'язбережувальної освіти.

Останнім часом вся система освіти відчуває на собі потік безперервних інноваційних процесів, який якісно змінює все підсистеми. Одним із специфічних якостей системи є необхідність зміни всієї системи, якщо в якомусь елементі відбулися зміни. Зараз педагогічне співтовариство констатує зміни вищої професійної та шкільної освіти. Активне реформування системи освіти, передбачає забезпечення конкурентоспроможності здорового способу життя, забезпечення загальної спрямованості всіх соціальних і педагогічних

впливів на розвиток творчих проявів людини, її самоосвіту і самопізнання в сфері культури здоров'я.

– У здоров'яорієнтованих педагогічних технологіях, як і будь-якому компоненті системи безперервного освіти, знаходять відображення глобальні тенденції соціалізації і індивідуалізації. Особистість соціалізується, освоюючи еталони здорового способу життя прийняття спочатку в родині, потім в референтній групі. Разом з тим, самоствердження особистості – це спосіб проявити свій здоровий образ життя як щось унікальне, яке підтверджує своє лідерство в соціумі. У цьому контексті основну освіту можна розглянути через призму соціалізації та індивідуалізації.

Спируючись на концепцію системного підходу в формуванні здорового способу життя суб'єктів освітнього процесу «школа - ЗВО» слід враховувати сучасний рівень розвитку наукової думки здоров'яорієнтованих педагогічних технологій.

Впровадження здоров'яорієнтованих педагогічних технологій і створення єдиного фізкультурно-оздоровчого простору дозволять системі освіти виконати наявний соціальний замовлення на формування здорового і конкурентоздатного в сучасній економічній ситуації покоління.

Формування здорового способу життя в освітньому закладі передбачає значну практичну складову. Ця складова була нами інтерпретована через ключову компетенцію «бути здоровим».

Ключова компетенція «бути здоровим» – це сукупність інтелектуальних і практичних умінь, яка базується на прийнятті індивідуального здоров'я як значущої цінності, включає знання і навички збереження наявного потенціалу здоров'я і визначає поведінку особистості в ситуації вибору в здоров'яруйнуючих і здоров'язбережувальних умовах.

Висновки. Формування ключової компетенції «бути здоровим» пов'язано з процесами самовизначення, які можуть відбуватися тільки в ході організації проблемно-конфліктних і критичних ситуацій, в яких особистість студента проявляє себе цілісно, демонструючи справжнє світосприймання.

Проблематизація базових аспектів ведення здорового способу життя створює можливість для актуалізації цілісного розуміння здоров'я і переосмислення студентом своєї позиції при організації педагогічної діяльності потенційно ущербної, що збільшує фактори ризику для здоров'я дитини.

Орієнтований на здоров'я світогляд викладача є тією точкою інтеграції, що забезпечує наявність і самовдосконалення концептуальних уявлень про ведення здорового способу життя. Інноваційні здоров'яорієнтовані педагогічні технології можна розглядати як необхідну складову професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, що сприяє зростанню його конкурентоспроможності в суспільстві стрімких змін з непередбачуваним майбутнім.

Список використаних джерел

1. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: аналітичні матеріали (частина II) (препринт т) / О. Воробйова, М. Дебич, В.Луговий, О.Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2019. 150 с.
2. Бойко Ю. С. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Умань, 2015. 268 с.
3. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 14.08.2013 №1176. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816.
4. Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/244717787> (дата звернення 12.01.2020).
5. Кутек Т. Особливості освітнього процесу майбутніх фахівців галузі «Фізична культура і спорт». URL: <http://eprints.zu.edu.ua/7618/1/> Львів 20нова.pdf.
6. Приходько В. В. Обґрунтування трансформації вузівського «Фізичного виховання» як невід'ємної частини реформи національної вищої школи. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт)».2015. Вип. 3 К 1 (56). С. 303
7. Рибалко П. Ф. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчого середовища у закладах середньої освіти : монографія. Суми, 2019.

8. Рибалко П. Ф. Сучасні технології збереження та відновлення здоров'я молоді в діяльності фахівця з фізичної культури. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки . 2016. Вип. 136. С. 181

9. Указ Президента України «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 р.

URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>

УДК 378.2.018.43:174.7](043.2)

Сільченко М.В.,

к.е.н., доц., проректорка з науково-педагогічної роботи та цифрової трансформації,

Красюк Ю.М.,

к.пед.н., доц., в.о. директора Інституту дистанційної освіти, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Історія питання академічної доброчесності в українській системі вищої освіти на рівні здобувача має дві реперні точки, які змінили її траєкторію і сутність. Перша — початок карантинних обмежень у 2020 році, коли усі заклади вищої освіти перейшли в тотальний онлайн, а усі учасники освітнього процесу надшвидкими темпами опановували технології дистанційного навчання та пристосовувались спочатку до віддаленої комунікації у синхронному форматі, наприклад, через платформу Zoom, а потім, з початком повномасштабного вторгнення рф на територію України — до синхронно-асинхронної комунікації в умовах надвисоких безпекових ризиків, блекаутів, міграції тощо.

Виправданий зовнішніми факторами та єдино можливий за тих обставин дистанційний формат навчання для здобувачів усіх форм вищої освіти, з одного боку, дозволив залучити потужні освітні цифрові технології, що стало позитивним фактором для сильних студентів, з іншого боку — слабкі студенти не мали можливості отримати необхідну допомогу від викладача, і, як наслідок, якість їх навчання знижувалась.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Крім того, дистанційний формат навчальної взаємодії та наявні цифрові технології поки що не дозволяють однозначно ідентифікувати користувачів.

Особливо це відчутно у разі асинхронної взаємодії через системи управління навчанням, наприклад, через платформу Moodle, яка наразі використовується для здобувачів денної форми, які за об'єктивних обставин не можуть долучатись ані до очних навчальних занять, ані до онлайн-ових, наприклад, через Zoom. В результаті, окремі студенти з метою отримання високих балів подекуди починають звертатись до послуг сторонніх осіб, які за них виконують завдання чи проходять тестування, отримуючи доступ до системи через особистий логін і пароль студента. Таким чином порушуються норми та принципи академічної доброчесності, оскільки згідно з Законом України «Про освіту» та іншими нормативно-правовими актами дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає, зокрема, самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, а порушенням академічної доброчесності вважається списування (виконання письмових робіт із залученням недозволених зовнішніх джерел інформації) та академічне шахрайство (використання здобувачами під час контрольних заходів заборонених технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо) або проходження процедур контролю знань підставними особами).

Іншою реперною точкою стало відкриття у листопаді 2022 році вільного доступу до Chat GPT компанії OpenAI та інших систем генеративного штучного інтелекту. Навколо використання таких систем в освітньому середовищі, поширення використання яких не можливо ніяк зупинити чи обмежити, постійно ведеться багато дискусій. З одного боку, проходить багато конференцій, вебінарів та тренінгів, на яких піднімаються питання щодо залучення технологій ШІ до розробки освітніх проєктів, допомоги у кодуванні чи якісному перекладі текстів, що може бути використано не тільки в практичній діяльності, а і під час навчання. Зокрема, один з напрямків роботи щорічної науково-методичної конференції КНЕУ «Цифрова екосистема сучасного університету: адаптація й розвиток за умов турбулентності освітнього середовища» у 2024 році був присвячений діловій культурі й академічній доброчесності у цифровому освітньому середовищі та питанням використання штучного інтелекту в освітній діяльності [1,

Василькова Н., Великоіваненко Г., Матвійчук А., Скілько В., Гордєєва Т., Лиськова Л., Котенок Д., Лісняк Н. та ін.]

З іншого боку, можливість, наприклад, чату GPT генерувати унікальні змістовні тексти може бути використання недоброчесними студентами чи науковцями для «написання» статей, наукових робіт або ж «виконання» завдань під час контролю знань, що також є по суті формою академічної недоброчесності. Особливо критичним це стає під час організації освітнього процесу у дистанційному чи змішаному форматах. Оскільки за віддаленого формату спілкування та проведення контрольних заходів на базі платформ дистанційного навчання, можливість виявлення текстів відповідей, згенерованих штучним інтелектом, є вкрай низькою, а перевірка текстів системами, аналогічними StrikePlagiarism, є ще і вартісною. Враховуючи ці реалії в червні 2024 року Верховна Рада підтримала законопроект про академічну доброчесність, який передбачає відповідальність усіх учасників освітнього процесу не тільки за плагіат у науковій та освітній діяльності, а й за написання робіт за допомогою штучного інтелекту [2].

Проблемам унормування питань дотримання академічної доброчесності у дистанційній вищій освіті також була присвячена робота в рамках проєкту 101083143 — DEFEP «Distance Education for Future: best EU practices in response to the requests of modern higher education seekers and labor market» (Дистанційна освіта для майбутнього: кращі практики ЄС у відповідь на запити здобувачів сучасної вищої освіти та ринку праці) в рамках програми Еразмус+ за напрямком ERASMUS-EDU-2022-SBHE-STRAND-2 [3]. Одним з документів, які були розроблені для створення нормативної бази функціонування дистанційної форми здобуття вищої освіти стало Типове положення про академічну доброчесність (за дистанційної форми здобуття вищої освіти), основні положення якого діють за будь-якої системи використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі. Під час розробки положення також були враховані і результати соціологічного дослідження запитів стейкхолдерів дистанційної освіти, аналітичного звіту про ключові тенденції у реформуванні вищої освіти та наукового дослідження методології дистанційної освіти, підготовлених в рамках проєкту.

Зауважимо, що результати опитування викладачів та керівництва ЗВО, проведеного в рамках проєкту, виявили, що перехід до дистанційного навчання на думку майже половини респондентів (49,6% викладачів та 42,1% керівників) не завдав принципового впливу на

академічну доброчесність. Водночас 41,1% та 51,4% відповідно вважають, що ситуація ускладнилась (рис. 1) [4].

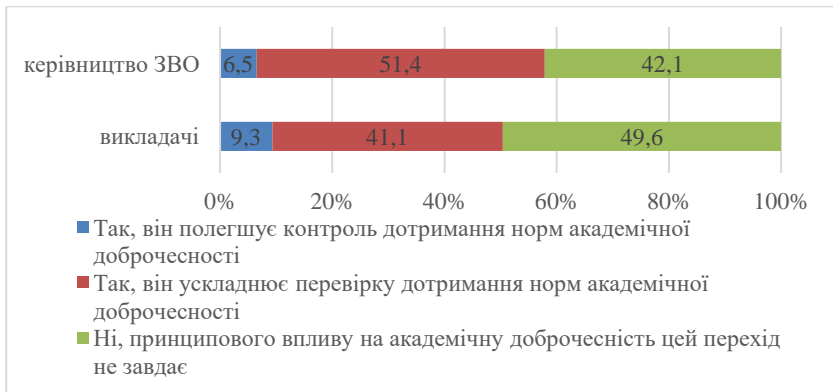

Рисунок 1 – Розподіл відповідей на питання *Чи впливає перехід до дистанційного навчання на ситуацію із академічною доброчесністю?* (у %)

Результати опитування, які щорічно проводяться Інститутом соціологічних досліджень КНЕУ ім. В. Гетьмана (https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/ndi/inst_sociology/kneu_dosl/) також свідчать про наявність, але не критичність проблеми (рис. 2) [5].

Рисунок 2 – Розподіл відповідей респондентів на питання *Чи стикалися Ви з недоброчесною поведінкою студентів та зловживанням гнучким дистанційним режимом навчання?* (у %)

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що до традиційних форм академічної недоброчесності *списування* та *плагіат* під час дистанційного навчання долучились проблема *академічного шахрайства* у формі виконання контрольних заходів сторонніми особами та проблема використання штучного інтелекту під час написання робіт та проходження контрольних заходів. Основною причиною цього є відсутність прямого контакту між здобувачем і викладачем, як протягом семестру, такі під час проведення контрольних заходів. Відповідно, проблему академічної недоброчесності, яка виникає у разі організації освітнього процесу у дистанційному форматі, у тому числі для здобувачів вищої освіти дистанційної форми, на нашу думку потрібно розглядати окремо на двох етапах вивчення окремої навчальної дисципліни: в процесі її вивчення протягом семестру і на етапі підсумкового контролю. Методичні прийоми запобігання академічній недоброчесності, апробовані авторами під час вивчення дисциплін інформатичного циклу наведено на Рис. 3.

Поточний контроль (протягом семестру)	Підсумковий контроль
<ul style="list-style-type: none"> • багатоваріантність завдань - мінімізує ризики списування • захист виконаних робіт - виявляє реальні знання студента та мінімізує "замовлення" робіт у сторонніх осіб • творчі завдання - не мають "готових" рішень • завдання на використання ІІІ - демонстрація студентам його можливостей і нездатності виконувати окремі завдання 	<ul style="list-style-type: none"> • запитання тільки закритого типу - більше питань з більшої кількості тем включається в тест (1 питання відкритого типу = 10 питань закритого типу) ⇒ високий рівень унікальності екзаменаційного тесту • обмежений час на проходження тесту - мінімізує використання сторонніх джерел інформації • використання в питаннях рисунків, які потрібно аналізувати - унеможливає використання пошукових систем та систем ІІІ

Рисунок 3 – Методичні прийоми запобігання академічній недоброчесності студентів під час вивчення дисциплін інформатичного циклу

Також, з метою отримання здобувачем максимально релевантної оцінки вбачається за доцільне повернення до усного або письмово-усного формату проведення екзаменів. Так, у разі використання платформи Moodle для дистанційного проведення екзамену, екзаменаційний білет (тест) може складатись з питань відкритого та закритого типу, які здобувачем виконуються самостійно через систему Moodle з подальшим усним обговоренням результатів тестування через Zoom. Або ж екзаменаційний тест складається з двох частин: тест з закритими питаннями без обговорення та тест з відкритими питаннями, який передбачає надання усної відповіді так само через Zoom. При цьому ведення відеозапису екзамену буде запобігати можливому суб'єктивізму викладача. Наразі такий педагогічний експеримент проходить в одному з навчально-наукових інститутів КНЕУ ім. В.Гетьмана.

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що питання академічної доброчесності під час дистанційного навчання найбільш ефективно вирішується, на нашу думку, за допомогою індивідуальної усної діагностики набутих здобувачем знань, умінь та навичок, що потребує від викладачів високого рівня педагогічної майстерності та особистої нетерпимості до академічної недоброчесності.

Перелік джерел посилання:

1. Цифрова екосистема сучасного університету: адаптація й розвиток за умов турбулентності освітнього середовища: Зб. матеріалів науково-методичної конференції [Електронний ресурс]. – К.: КНЕУ, 2024 . – 359 с. URL: <https://sites.google.com/kneu.edu.ua/nmkonf-kneu>: вебсайт. (дата звернення: 25.05.2024).

2. За плагіат та написання робіт за допомоги ChatGPT будуть нові санкції – Верховна Рада підтримала законопроект про академічну доброчесність / Публікації / Судово-юридична газета: вебсайт. URL: <http://surl.li/umzgp> (дата звернення: 25.05.2024).

3. Дистанційна освіта майбутнього: найкращі практики ЄС у відповідь на запити сучасних здобувачів вищої освіти та ринку праці: вебсайт. URL: <https://defep.chmnu.edu.ua/uk/summary-ua/> (дата звернення: 25.05.2024).

4. Звіт за результатами соціологічного дослідження запитів стейкхолдерів дистанційної освіти (здобувачі вищої освіти, викладачі, менеджмент ЗВО, роботодавці) Україна. URL: <https://defep.chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Sociological->

survey_

Ukraine_ukr.pdf (дата звернення: 25.05.2024).

5. Комплексний звіт за результатами соціологічного дослідження «моніторинг освітнього процесу на рівні науково-педагогічних працівників за умов правового режиму воєнного стану в Україні» URL: https://drive.google.com/file/d/1O2yM_3NxJ2g-sl0rk131GCmtG07EwrLu/view (дата звернення: 25.05.2024).

УДК 004.8(043.2)

Стоєв Є. Д.,
викладач ЧНУ імені Петра Могили.,
м. Миколаїв, Україна

ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ВІДДАЛЕНОЇ РОБОТИ

У сучасному світі концепція віддаленої роботи все більше переплітається з досягненнями в галузі штучного інтелекту (ШІ). Україна з її потужним ІТ-сектором та інноваційними освітніми підходами не є винятком із цієї тенденції. Інтеграція штучного інтелекту у віддалену роботу створює як можливості, так і виклики, які змінюють професійний ландшафт.

Розглядаючи можливості, які відкриває штучний інтелект у віддаленій роботі, можна видалити наступні пункти:

1. Підвищена продуктивність: інструменти штучного інтелекту можуть автоматизувати рутинні завдання, дозволяючи професіоналам зосередитися на більш складній і творчій роботі.

2. Персоналізоване навчання: платформи, керовані штучним інтелектом, пропонують персоналізовані освітні ресурси, що сприяє безперервному професійному розвитку вдома.

3. Покращений зв'язок: мовні моделі та інструменти перекладу усувають мовні бар'єри, забезпечуючи більш плавну співпрацю через кордони.

4. Прийняття рішень на основі даних: алгоритми штучного інтелекту аналізують величезні обсяги даних, щоб надати інформацію, яка ґрунтується на прийнятті стратегічних рішень.

ШІ забезпечив ефективність і автоматизацію численних процесів, дозволяючи швидко й точно виконувати завдання, які колись вимагали значних людських зусиль. Алгоритми машинного навчання можуть аналізувати великі набори даних, щоб визначати тенденції та робити прогнози, допомагаючи процесам прийняття рішень. Глибоке навчання, підмножина машинного навчання, дозволило вдосконалити обробку природної мови (NLP) і комп'ютерне зір, розширивши можливості інструментів віддаленої роботи.

Наприклад, чат-боти на основі ШІ, такі як ChatGPT, зробили революцію в обслуговуванні клієнтів, надаючи миттєві відповіді та підтримку користувачам. Ці боти можуть вчитися на взаємодії, покращуючи свою продуктивність з часом. Подібним чином програми штучного інтелекту в програмному забезпеченні для управління проектами можуть допомогти у розподілі ресурсів, оцінці ризиків і відстеженні прогресу проекту, тим самим спрощуючи робочі процеси.

Незважаючи на переваги, інтеграція ШІ у віддалену роботу не позбавлена проблем. Одним з основних викликів є етичні питання, пов'язані з використанням ШІ. Наприклад, як забезпечити, щоб системи ШІ не порушували приватність користувачів та не були упередженими? Як забезпечити, щоб ШІ не заміняв людську працю, а допомагав їй? Ці питання вимагають ретельного розгляду та розробки відповідних етичних кодексів.

Іншою проблемою є доступність та рівність у використанні ШІ. Не всі мають однаковий доступ до технологій, що може призвести до збільшення цифрового розриву. Важливо, щоб усі мали можливість скористатися перевагами ШІ, незалежно від свого соціального чи економічного статусу.

Також варто згадати про технічні аспекти. ШІ вимагає великих обсягів даних для навчання, що ставить під питання зберігання та обробку цих даних. Крім того, виникає питання про те, як забезпечити безпеку систем на основі ШІ від кібератак.

Незважаючи на виклики, потенціал ШІ для віддаленої роботи є значним. ШІ може підвищити продуктивність, забезпечити більш гнучкі умови роботи та сприяти інноваціям. В освіті, наприклад, ШІ може допомогти вчителям персоналізувати навчання та підтримувати студентів з різними потребами.

Для того, щоб максимально використати переваги ШІ та мінімізувати ризики, необхідно вести постійний діалог між розробниками, користувачами, етичними комісіями та законодавцями.

Тільки так можна буде забезпечити, що ШІ буде служити на користь всіх, а не лише обмеженої групи людей.

Використання ШІ у віддаленій роботі - це не лише технологічне питання, а й соціальне, етичне та економічне. Це вимагає комплексного підходу та відповідальності від усіх сторін, щоб забезпечити, що майбутнє, яке ми будуємо з допомогою ШІ, буде справедливим та інклюзивним для всіх.

Українські навчальні заклади активно впроваджують ШІ у свої навчальні програми, щоб підготувати студентів до вимог цифрової економіки. Ініціативи на кшталт програми «Освіта 4.0: Українська зоря» мають на меті інтегрувати сучасні технології, в тому числі ШІ, у процес навчання.

Оскільки ШІ продовжує розвиватися, він, безсумнівно, змінить природу віддаленої роботи. Ключ до використання його потенціалу полягає в освіті, етичних практиках та розвитку інфраструктури. Проактивний підхід України до штучного інтелекту в освіті передбачає багатообіцяюче майбутнє для робочої сили в глобальній цифровій економіці.

Підсумовуючи, синергія між віддаленою роботою та штучним інтелектом має величезний потенціал для підвищення ефективності, інновацій та інклюзивності в професійній сфері. При ретельному розгляді пов'язаних із цим викликів Україна готова бути в авангарді цієї трансформаційної ери.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Artificial intelligence tools and their responsible use in higher education learning and teaching. URL: <https://www.eua.eu/resources/publications/1059:artificial-intelligence-tools-and-their-responsible-use-in-higher-education-learning-and-teaching.html>
2. ChatGPT. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ChatGPT>

Панельна дискусія
**Кращі практики ЄС і партнерів у становленні комплексної
 системи менторства та тьюторства у ЗВО**
 за проектом ЄС ERASMUS-EDU-2022-CBHESTRAND-2.
 PROMENT «Promoting professional education and students
 engagement through comprehensive mentoring and tutoring system
 at HEIs»

УДК 37.091.12.011.3.015.31+005.963.2](430)(043.2)

Гаран О. В.,
*доктор юридичних наук, професор,
 професор кафедри адміністративного
 та господарського права,
 Одеський національний університет імені І.І.Мечникова,
 м. Одеса, Україна.*

**ПЕВНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ТЬЮТОРСТВА ТА
 МЕНТОРСТВА : ПРИКЛАД НІМЕЧЧИНИ**

У сучасній Німеччині система тьюторства та менторства виокремлюється як один із ключових аспектів організації вищої освіти, де вона реалізована на найвищому рівні, враховуючи специфіку різних закладів освіти. Ця система відіграє значну роль у підтримці академічного розвитку здобувачів вищої освіти і підвищенні якості навчального процесу.

Особливий внесок у координацію та забезпечення ефективності роботи тьюторів та менторів у німецьких закладах вищої освіти робить Мережа тьюторів. Ця структура забезпечує не лише комунікацію між фахівцями з різних навчальних закладів, але й відповідає за розробку стратегій управління ситуаціями, що виникають у процесі навчання та адаптації здобувачів.

Одним із ключових аспектів ефективності системи є високий рівень кваліфікації тьюторів. Незважаючи на різноманітність підходів до тьюторства та менторства в різних навчальних закладах, існують загальні принципи їх функціонування, що відповідають автономності кожного університету чи коледжу. Особлива увага приділяється якості

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

підготовки тьюторів, оскільки ментори, як правило, є працівниками навчальних закладів і виконують важливі організаційні та психологічні функції, що базуються на їх освітньо-кваліфікаційному рівні та досвіді.

О.С. Іваницька звертає увагу, що «Тьютори проходять ряд кваліфікаційних заходів, семінарів та тренінгів. В кінцевому результаті вони отримують сертифікати. Під час тренінгів та навчальних модулів для тьюторів, їх не лише навчають методики викладання, але й ознайомлюють з кейс-методами для вирішення конкретних проблем»[1].

Цікавим є механізм заохочення до тьюторства. Аналіз досвіду німецьких університетів свідчить, що ці механізми мають варіативний спектр, але ґрунтуються на застосуванні різноманітних видів стимулювання, що є ключовим аспектом в управлінні та мотивації людей до досягнення високих результатів. Це включає в себе не лише матеріальні заохочення, такі як премії та бонуси, але й нематеріальні стимули, які сприяють задоволенню від процесу та відчуттю значущості.

Один з ефективних методів стимулювання – це надання можливості для професійного розвитку та самореалізації. Можливість брати участь у прийнятті стратегічних рішень та впливати на розвиток університету стає потужним стимулом для учасників освітнього процесу. Відчуття власної важливості та впливу на події в університеті стимулює їх до активної участі та залучення до реалізації спільних цілей. Наприклад, в межах програми КОМПАСС здійснюється підготовку та підвищення кваліфікації викладачів, тьюторів та менторів, завдяки інтерактивного застосування різноманітних форм і методів навчання [2].

Отже, різноманітність видів стимулювання, поєднана зі зрозумінням потреб та мотивацій своїх співробітників, дозволяє досягати високих результатів у роботі та формує позитивну робочу атмосферу в колективі.

Так, «З метою заохочення студентів до виконання функцій тьютора університети Німеччини використовують різноманітні види стимулювання. Так результати аналізу даних, свідчать, що тьютори отримують заробітну плату за проведення тьюторіалів. Принцип автономності закладів вищої освіти надає право університету самостійно приймати рішення щодо оплати праці студентів-тьюторів та використання інших стимулів. Так, оплата праці тьюторів коливається у межах 10-11 євро за годину» [3, с. 94].

В той же час, «Університет м. Вюрцбург визначив місячну заробітну плату тьюторів у розмірі 450 євро на місяць, що є суттєвим додатковим заробітком для студентів старших курсів. У Мюнхенському університеті Людвіга-Максиміліана тьюторів, окрім заробітної плати, заохочують ще й можливістю отримати додаткові кредити ЄКТС» [3, с. 95].

Наприклад, Університет м. Вюрцбург активно розвиває тьюторську програму під назвою КОМПАС (KOMPASS) [2], спрямовану на підтримку та розвиток предметного тьюторства. Основною метою програми є створення та забезпечення системи інструментів для поліпшення роботи предметних тьюторів, а також впровадження нових ініціатив для підтримки здобувачів вищої освіти на початковому етапі навчання.

Студенти, які проявляють успішність і виявляють бажання стати тьюторами, зобов'язані пройти спеціальну підготовку та навчання під керівництвом досвідчених координаторів програми. Це вимагає належної кваліфікації від усіх учасників процесу: від студентів, викладачів, тьюторів до менторів. Такий підхід сприяє створенню оптимальних умов для навчання, забезпечуючи інтенсивну консультативну та супровідну підтримку для студентів першого року навчання.

Цікавий є досвід Університету прикладних наук Нідеррейн, де функціонує «Центр інтеграційних компетентностей». Цей центр відіграє ключову роль у координації розвитку та впровадження тьюторства та менторства. Тьюторські тренінги в Університеті прикладних наук Нідеррейн проводяться на систематичній та системній основі, забезпечуючи послідовну та структуровану підготовку тьюторів. Завдяки цьому підходу університет ефективно підтримує студентів, сприяючи їхньому академічному та особистісному розвитку. Це досягається завдяки тому, що зосереджується увага на формуванні професійних тьюторів трьох категорій: «1) тьютори для систематичного повторення навчального матеріалу і для цільової підготовки до іспитів; 2) предметні тьютори для поглиблення й ілюстрації представленого на лекціях матеріалу; 3) тьютори першого семестру з соціально-організаторською функцією [4].

Заслугове уваги і досвід Бранденбурзького Технічного Університету. В межах університету діє проєкт – «Welcome» (англ. Project «Welcome») [5]. Основною метою якого є організація роботи тьюторів, здатних ефективно працювати зі студентами, які

мають статус біженців. Робота тьюторів ретельно координується керівником програми, що є працівником відділу міжнародних зв'язків. Це дозволяє забезпечити комплексну підтримку студентів-біженців, допомагаючи їм адаптуватися до нових умов навчання та інтегруватися в академічне середовище університету ...[5]. Тому, особлива увага приділяється відбору тьюторів для цієї програми. Зокрема, необхідною умовою для участі у відборі є наявність досвіду участі в волонтерських проєктах, міжнародних програмах, перебування закордоном тощо. Також, у межах програми, зі студентами – біженцями працюють в залежності від семестру чотири, або шість тьюторів. Тьютори допомагають студентам освоювати навчальний матеріал та вирішувати їхні побутові та інші проблеми.

В Університеті прикладних наук м. Ерфурт теж діє проєкт *Project «Welcome»*, який спрямований на підтримку студентів-біженців. У рамках якого, студенти-тьютори надають допомогу з мовних питань та консультують під час оформлення документів. На початку кожного семестру координатори проводять зустрічі з усіма тьюторами для визначення завдань. «Необхідною умовою для тьюторів є проходження кваліфікаційного навчання у кількості 10 год упродовж одного семестру: 2 години під час першої настановної зустрічі та 2 кваліфікаційні курси за вибором: «Управління часом», «Як робити презентації». Тьютори, задіяні у проведенні «Ознайомчого тижня», додатково вивчають структуру університету та факультетів. Кожного семестру 80 тьюторів працюють на погодинній оплаті праці. Передбачена оплата праці для студентів бакалаврату 9,50 євро за рік та магістратури – 11 євро за рік» [2, с. 108]. Така система допомагає забезпечити високу якість підтримки студентів-біженців та створює можливості для їхнього успішного навчання в університеті, і головне, сприяє успішній інтеграції студентів –біженців в освітній простір університету.

Таким чином, система тьюторства та менторства у Німеччині є не лише механізмом підтримки здобувачів вищої освіти у навчальному процесі, але й стратегічно важливим елементом, що сприяє забезпеченню якості освіти та професійному розвитку майбутніх фахівців.

Вивчення досвіду система тьюторства та менторства у Німеччині є цінним для здобувачів вищої освіти, для науково-педагогічних працівників університетів, для закладів вищої освіти, стейкхолдерів та інших. Наприклад, напрацювання університетів Німеччини у сфері

тьюторства та менторства буде корисно національним вишам з таких позицій, як створення відділу тьюторства в університеті, розробка програми підготовки майбутніх тьюторів та формування стратегії розвитку тьюторства в університеті, що може виступати одним із інструментів підвищення якості освітніх послуг і створення студентоцентрованого освітнього простору.

Перелік джерел посилання

1. Ivanytska, O. (2018). Методи і форми тьюторства та менторства у закладах вищої освіти Німеччини. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 7 (27), 21–25. URL: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2018.152388>
2. «KOMPASS» programme. (2019). Retrieved from: <https://www.hw.uni-wuerzburg.de/en/faculty/services/kompass-tutoring-mentoring-program/>
3. Іваницька О. С. Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини: дис. ... кандидата пед. наук:13.00.01 / Іваницька Оксана Степанівна – Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2019. – 270 с.
4. Kröpke, H. (2010). Tutoring an der Hochschule Niederrhein – Ergänzende Komponente. In: Brall, S., & Lent, M. (Hrsg.). *Hürdenlauftraining – Mentorenprogramme im Fachbereich gestalten*. (s. 33–38). Norderstedt: Books on demand.).
5. Brandenburg University of Technology Cottbus-Senftenberg. Project “Welcome”. (2018). Retrieved from: <https://www.b-tu.de/en/international/refugees/integration>.

УДК 37.011.3.-057.86:37.-014.6](043.2)

Лійчук Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ТЮТОРСОТВО В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОСОБЛИВОСТІ, ФУНКЦІЇ ТА ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Значне поширення ідей особистісно-орієнтованого, розвивального, діяльнісного та проблемного навчання, педагогіки співробітництва й ігрових форм навчання підкреслює необхідність перегляду змісту педагогічної діяльності. Сучасні зміни моделі освіти, а також визнання неформальної та інформальної освіти окреслюють необхідність розширення функцій і ролей педагога, який повинен виконувати не тільки освітньо-виховні завдання, а й бути здатним адаптуватися до мінливих вимог суспільства, здійснювати педагогічний супровід індивідуальних освітніх програм здобувачів освіти різного віку та з різними психофізичними особливостями. Ці завдання може виконувати педагог-тьютор, який здатен виступати як співрозробник освітніх проєктів і програм, консультант у сфері освітніх послуг, поєднуючи ролі наставника і проєктувальника освітніх систем [2, с. 52].

Актуальність проблеми тьюторства зумовлена запитом суспільства на індивідуалізацію й персоналізацію освітнього процесу. Це набуло особливого значення в сучасних умовах, в яких опинилася Україна, коли повномасштабні воєнні дії спричинили необхідність подолання освітніх втрат. Досвід громадських організацій, таких як «Освіторія», «EdCampUkraine», «Навчай для України», «TechStartUpSchool», «Освіта 360», що фінансуються міжнародними донорами, показує, що завдяки тьюторам можливо не лише сприяти засвоєнню знань здобувачами освіти відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії, але й надавати їм психологічну й соціально-емоційну підтримку [5, с. 200].

Тьюторинг – це багатогранне поняття, яке визначає підтримку розвитку особистості задля розкриття її потенціалу. Це особливий вид педагогічної діяльності, що охоплює не лише навчальну, а й виховну сфери, спрямований на саморозвиток і самореалізацію особистості.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Тьюторинг може здійснюватися як через індивідуальну співпрацю один-на-один, так і в малих групах, передбачаючи суб'єкт-суб'єктні взаємини. Він базується на принципах персоналізації, де здобувач освіти є автором свого освітнього та життєвого шляху і активно планує свою діяльність за допомогою тьютора [1, с. 6]. Відтак тьютор не тільки супроводжує індивідуальну освітню траєкторію особистості, а й дбає про її моральне становлення та розвиток соціально-особистісних компетентностей. З огляду на це, у широкому розумінні тьютор – це наставник, доросла та досвідчена людина, фахівець у сфері освіти, який працює на засадах індивідуалізації та персоналізації [4, с. 60].

У контексті цієї наукової розвідки коротко охарактеризуємо функції тьютора [3, с. 50]:

- керівна функція – координація навчальної діяльності здобувачів освіти, надання їм академічної підтримки, допомоги у вирішенні освітніх проблем, сприяння їхньому особистісному та професійному розвитку;

- діагностична функція – оцінка навчальних потреб й рівня знань здобувачів освіти, виявлення їхніх сильних і слабких сторін, визначення індивідуальних освітніх маршрутів для досягнення найкращих результатів у навчанні;

- функція цілепокадання – визначення цілей навчання і шляхів їх досягнення, контроль та коригування сформульованих завдань відповідно до освітньої програми та індивідуальних можливостей здобувачів освіти;

- мотиваційна функція – стимулювання інтересу здобувачів освіти до навчання, підтримка їхньої внутрішньої мотивації та включеності у процес навчання, застосування індивідуального підходу, надання позитивної зворотного зв'язку тощо;

- функція планування – розробка індивідуальних освітніх траєкторій, визначення короткострокових і довгострокових освітніх цілей, координація освітнього процесу для забезпечення систематичного та послідовного розвитку учасників освітнього процесу;

- комунікативна функція – вміння передавати здобувачам освіти інформацію у зрозумілій та доступній формі, встановлювати доброзичливі та партнерські відносини, формування в групі сприятливого емоційного настрою, атмосфери підтримки й взаємодопомоги;

- функція контролю – аналіз ступеня успішності навчання та освіти, оцінка якості виконаних завдань, коригування діяльності учасників

освітнього процесу та її моніторинг, об'єктивне оцінювання досягнень окремих здобувачів освіти та групи в цілому;

- рефлексивна функція – рефлексія власної діяльності задля виявлення індивідуальних особливостей, труднощів і досягнень, організація рефлексії діяльності здобувачів освіти з метою аналізу їх діяльності, усвідомлення складнощів й пошук варіантів їх усунення;

- методична функція – створення навчально-методичних матеріалів для організації освітнього процесу, розробка контрольно-діагностичних методик, аналіз власного досвіду та впровадження у свою діяльність кращого досвіду інших тьюторів.

Тьюторство є важливим компонентом сучасної освітньої системи, який сприяє індивідуалізації навчання та підвищенню якості освіти. У контексті швидких соціальних і технологічних змін, тьюторство надає можливість здобувачам освіти отримувати персоналізовану підтримку та супровід у процесі навчання. Індивідуальний підхід до кожної особистості дозволяє враховувати їхні потреби, особливості та темп навчання. Такий підхід забезпечує краще засвоєння навчального матеріалу. Крім того, тьюторство сприяє розвитку у здобувачів освіти важливих навичок, таких як самостійність, критичне мислення, здатність вирішувати проблемні завдання тощо. Ці навички є ключовими для успішного виконання завдань у сучасному світі та сприяють подальшому професійному й особистісному розвитку.

Отже, сучасний заклад освіти вимагає від педагога бути ініціатором змін, творчим і відповідальним, який здатен постійно працювати над власним професійним зростанням. Це означає, що роль вчителя сьогодні не обмежується лише передачею знань, але охоплює такі функції, як коучинг, сприяння самостійному навчанню, тьюторство, підтримка індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти. Ці вимоги до педагога впливають із процесів модернізації освіти, впровадження компетентнісної парадигми, розвитку педагогіки партнерства та орієнтації освіти на нові стандарти та результати навчання, а також врахування потреб автономії закладів освіти та освітньої системи в цілому.

Перелік джерел посилання

1. Дем'яненко Н. М. Тьюторство як професія та інструмент індивідуального супроводу в освіті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії* : зб. наук. пр. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 11–12. С. 5–11.

2. Осадча К. Тьюторство як простір для педагогічної діяльності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2016. № 1 (16). С. 52–60.

3. Ситник Д., Дегтярьова Н. Тьюторство та особливості його реалізації у ЗВО. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2020. Том 7. № 1. С. 48–57.

4. Швець Т. Е. Аналіз понять «тьютор» і «тьюторинг» у вітчизняному та зарубіжному освітньо-науковому просторі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. № 2. С. 56–65.

5. Швець Т. Е. Внутрішньошкільна система професійного розвитку педагогів як тьюторів. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. № 17. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.25>

УДК 378.014:[327.3+004.7](043.2)

Костюк Т.О.

*доктор наук з державного управління, доцент,
СНС НДЛ інтернаціоналізації вищої освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна*

Виговська О.С.

*к.політ.н, доцент
завідувач НДЛ інтернаціоналізації вищої освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна*

Маньковська І.М.

*науковий співробітник НДЛ інтернаціоналізації вищої освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна*

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ, ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІННОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У 1988 році, на 900-річчя Болонського університету, 388 ректорів університетів підписали Велику хартію університетів, приділяючи належну увагу фундаментальним цінностям освітніх традицій, таким як автономія, академічна свобода, прояви толерантності та підтримки з боку урядів. Започаткувавши Наглядову Раду Великої Хартії у 2001 році та започаткувавши проєкт «Життєві цінності» (LivingValuesProject) у 2018 році як сходинку «для підтримки суспільної довіри до університетів серед сьогодишньої складності та невизначеності», було оголошено, що «перегляд та формулювання цінностей за участі усіх зацікавлених сторін збільшить залучення громадськості і створити більше довіри між навчальним закладом та його персоналом, студентами та зацікавленими сторонами», оскільки «університетам необхідно чітко визначити свої цінності, чітко донести їх до персоналу, студентів та зацікавлених сторін і продемонструвати, що їхні цінності впливають на практику та прийняття рішень» [1].

У рамках проєкту «Життєві цінності» головним завданням було опитування викладачів університетів, представників влади та зацікавлених сторін про те, якими ж сьогодні є життєво важливі цінності для сфери вищої освіти. Результати показали, що не існує

загальновизнаного канону цінностей, однак представники орієнтувались на фундаментальні цінності освіти, закріплені у Великій хартії університетів, а саме: академічну свободу, інституційну автономію та відповідальність перед суспільством, адже їх важливість була широко підтверджена на глобальному рівні протягом багатьох років. Нові цінності, що лежать в основі інституційних місій, за результатами опитування були узагальнені та згруповані наступним чином:

- чесність і справедливість;
- власний капітал;
- креативність, інноваційність та досконалість;
- соціальна відповідальність і громадська робота;
- різноманітність, плюралізм та інклюзивність;
- здоров'я, благополуччя та відповідальна громада [1].

Варто відмітити, що зміниреалій життя, як то поява нових акторів міжнародних відносин, глобалізаційні тенденції та рух до об'єднання, інтернаціоналізація вищої освіти та ін., стали каталізатором нових явищ і процесів у сфері вищої освіти, суттєво вплинувши на її цінності. Ці зміни знайшли відображення в національних законодавствах про вищу освіту, змусивши національні органи державного управління та наднаціональні структури по-новому регулювати діяльність у сфері вищої освіти.

Інтернаціоналізація вищої освіти та розвиток академічної мобільності створили попит на розширення та диференціацію освітніх послуг, розробку єдиних стандартів, вимог та гармонізацію політики закладів вищої освіти та утвердження таких цінностей, що сприяють вихованню культури відкритості, толерантності та діалогу шляхом заохочення різноманітності та інакшості серед студентів і співробітників, інтеграції біженців у суспільство. Потреба університетів у виконанні громадянської ролі, сприянні суспільним і політичним процесам, вирішенню соціальних проблем і сприянні сталому розвитку також стала особливо актуальною і стала ще одним блоком цінностей у вищій освіті та в діяльності глобальних інституцій, як, наприклад, ООН, яка склала перелік цілей сталого розвитку (ЦСР, Sustainable Development Goals), які спрямовують пріоритети будь-якої сфери життєдіяльності людини.

Крім того, змінилися підходи до організації навчального процесу, теоретичне навчання поступово замінилося поєднанням аудиторного навчання та самоосвіти, у тому числі зростає роль неформальної освіти.

Після пандемічних обмежень і переорієнтації на самостійне опанування інформації навчання стало більш орієнтованим на студента, змушуючи університети та ринок праці переглядати попит, пропозицію та змінювати взаємодію.

Загалом, усі вищезазначені зміни призвели до того, що людство уклало спосіб керування будь-якою сферою на основі економічних факторів та стійкості. Це суттєво перемикає фокус уваги з ключових цінностей, тому що зараз «розвиток університетської освіти більше зосереджується на формуванні людського капіталу через пріоритет вимог ринку працевлаштування, який формує ціннісну парадигму освіти з фокусом на досконалості, ефективності та підприємництві» [2, с. 2]. Крім того, правила, прийняті в більшості університетів і спрямовані на стандартизацію та акредитацію, заохочують конкурентоспроможність і результати більше, ніж глибокий дослідницький процес з довготривалими результатами. Особливо сильно це відчувається у сфері соціальних і гуманітарних наук, подекуди кількість часто домінує над якістю. Ці тенденції непокоїть науковців і членів ЮНЕСКО, особливо той факт, що «протягом модернізації університети втратили частину своєї актуальності та сенсу протягом останніх тридцяти років, створивши відчуття безпорадності і непотрібності серед професорів, студентів і дослідників» [2, с. 3; 7].

Варто зазначити, що і самі студенти теж підсвідомо кидають виклик університетській освіті, адже ми вже не живемо у світі інформаційної асиметрії, Інтернет розширює горизонти та пропонує більше можливостей, ніж викладач у класі. Таким чином, університети вже не є єдиним джерелом інформації, як це було раніше. Масштабні наслідки демократизації інформації тільки починають проявлятися. Важливість ступеня поступово слабшає, оскільки роботодавці, серед іншого, надають додаткову цінність творчим і критичним здібностям і комунікативним навичкам аплікантів, тому студенти прагнуть протягом навчання скласти портфоліо саме тих «м'яких» і професійних навичок (soft and hard skills), які будуть їм корисні у цьому мінливому світі. Таким чином, наразі фокус уваги державного управління освітніми процесами має зміститися з навчання професійним компетенціям (hard skills) на виховання так званих soft skills, серед яких критичне мислення, здатність приймати рішення, адаптивність, і емоційний інтелект стоять на першому місці.

Антоніу Новоа, колишній президент Лісабонського університету, постійний представник Португалії при ЮНЕСКО та голова

дослідницько-редакційного комітету Міжнародної комісії ЮНЕСКО з майбутнього освіти, у своєму виступі на 16-й Генеральній конференції Міжнародної Асоціації університетів (IAU), присвяченій питанням актуальності та цінності університетів для майбутнього суспільства, підкреслив, що «можливість працевлаштування вимагає широкої освіти, заснованої на широкій співпраці в новій освітній екосистемі, вітаючи цифрові інновації, але наполягаючи на людському вимірі, який позначає будь-які освітні та педагогічні відносини». Він також наполіг на тому, що «вища освіта лише заради можливості працевлаштування буде втраченою освітою» і що «термін «досконалість» необхідно переосмислити через формування більш трансдисциплінарного оцінювання природничих і гуманітарних наук, яке цінує співпрацю між епістемологічною та політичною сферами, у тому числі через запровадження відкритої науки» [2, с. 3].

Отже, перший висновок демонструє, що новий світовий порядок денний у сфері вищої освіти ґрунтується на економічних факторах, технологіях та законах бізнесу, що може серйозно впливати на ефективність деяких цінностей, як, наприклад, служіння суспільству і громаді. Професор Новоазначив, що ЮНЕСКО закликає до нового суспільного договору і що «для виконання своїх місій університети повинні повернутися до досконалості, яка визначає їхню ідентичність, силу та справді актуальність і цінність для суспільства на відміну від усіх інших установ, особливо бізнесових» [2, с. 3].

Інший доповідач, Себастьян Бергер, виконавчий директор Глобального студентського форуму, у своїй промові акцентував увагу на наступному аспекті сучасної університетської освіти, який набуває все більшого значення – доступі до вищої освіти, нерівності у світлі безпрецедентних темпів демократичного відкату у багатьох країнах світу. Бергер підкреслив, що в той час, як 80% керівних посад у світі займають випускники ЗВО, лише 6% населення світу навчаються в університетах, що демонструє, що ще й нині вища освіта є привілеєм для небагатьох [2, с. 4].

Такий акцент пов'язує питання модернізації вищої освіти та сталого розвитку, і обидва мають базуватися на суспільних цінностях як основі провідної парадигми розвитку людства. Єдиний спосіб вирішити численні виклики сучасності — покращити передачу знань, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості підготовки аспірантів і наукових досліджень, а також змусить університети ділитися ресурсами, викладачами та студентами і визнати потребу різноманітності та ширшого партнерства в управлінні галуззю вищої освіти, що,

безперечно, призведе до збереження соціальної відповідальності університетів як однієї з основних цінностей.

Важливо визнати, що ЦСР є взаємопов'язаними та що Порядок денний до 2030 року ратифікували 193 країни, тому уряди несуть відповідальність за їх досягнення. Університети відіграють життєво важливу роль у досягненні всіх 17 цілей, багато з них уже підпорядкували свою діяльність ЦСР, і інтернаціоналізація вищої освіти є важливою складовою цих зусиль, дозволяючи університетам знайти інноваційні способи охоплення та навчання більшої кількості студентів, працюючи як для ЦСР, так і для цінності вищої освіти, які є взаємопов'язаними. Наприклад, ЦСР 4 спрямована саме на забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти та сприяння можливостям навчання протягом усього життя для всіх.

Технології є одними з найефективніших інструментів просування та досягнення вищезазначених ЦСР, і штучний інтелект (ШІ), безперечно, завойовує провідну роль і, як і будь-яке інше явище, яке швидко розвивається, має свої плюси та мінуси та «надає і можливості, і виклики для вищої освіти» (Xia, Q., Weng, X., Ouyang, F. et al., 2024) [3], але думки науковців щодо того, як саме генеративний штучний інтелект (GenAI) трансформує та впливає на вищу освіту, досі різняться.

Підсумовуючи, ми можемо констатувати, що всі сфери життєдіяльності людини є взаємопов'язаними і чинять взаємний вплив одна на одну, часто не найкращим чином, як у випадку зі згортанням демократичних підходів, домінуванням економічних важелів над ціннісними та соціальними. Проте якщо спільними зусиллями будувати парадигму розвитку людства з позиції ціннісних орієнтацій, гуманістичного підходу і пріоритетом на досягнення сталого розвитку, людство зможе прогресивно розвиватись і уникнути стагнації в усіх сферах.

Перелік джерел посилання:

1. “Living Values in Higher Education Institutions” project of Magna Charta Observatory. URL: <http://www.magna-charta.org/activities-and-projects/living-values-project>
2. Highlights from IAU 16th General Conference “Relevance and Value of University to Future Society”. IAU Horizons. 2023, Vol. 28 №1.
3. Xia, Q., Weng, X., Ouyang, F. et al. (2024). A scoping review on how generative artificial intelligence transforms assessment in higher education. *Int J Educ Technol High Educ* 21, 40. <https://doi.org/10.1186/s41239-024-00468-z>

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

УДК 378.014.016:37.011.3-051](043.2)

Кудріна О.Ю.

*доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної (наукової) роботи
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка*

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ОСВІТНІХ ПАРАДИГМ

Актуальною проблемою ефективного функціонування освітньої сфери є підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів. У системі вищої освіти створюється цілісна система такої підготовки: МОН України запровадило нову концепцію розвитку системи підготовки кандидатів і докторів наук, спрямовану на підвищення якості та ефективності підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

Відомо, що проблема забезпечення ефективного функціонування освітньої сфери, як і перспектива розвитку вищої школи в Україні, полягає насамперед в якісній практичній підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів, з одного боку, і якісній організації освітнього процесу, з іншого. Якісно підготовлені наукові та науково-педагогічні кадри є гарантією формування високоосвічених та висококваліфікованих фахівців, які, у свою чергу, є гарантом розвитку національної економіки й розбудови Української держави.

У зв'язку з набуттям чинності нової редакції закону України «Про вищу освіту» значно зросла роль супервізора (наукового керівника), адже тепер він здійснює не лише керівництво роботою над дисертацією, контролює виконання індивідуального плану, але й несе особисту відповідальність за якісне та своєчасне виконання освітньо-наукової програми підготовки майбутніх докторів філософії. Часто вони є досвідченими викладачами, науковцями, але в них несформованими є компетентності керівництва науковою діяльністю здобувачів PhD.

Відтак, перед закладами вищої освіти постала низка проблем щодо здійснення якісної супервізії (наукового керівництва), як-от:

- відсутність у супервізорів досвіду надання якісної фахової консультативної підтримки здобувачам третього (освітньо-наукового) рівня;
- відсутність практики підготовки супервізорів для майбутніх докторів філософії.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Як наслідок, у майбутніх докторів філософії під час навчання в аспірантурі не формуються трансверсальні компетентності, а саме:

- критичне та інноваційне мислення (креативність, винахідливість, навички застосування знань, рефлексивне мислення, обґрунтоване прийняття рішень);

- інтерперсональні навички (презентаційні та комунікаційні навички, лідерство, організаційні навички, робота в команді, співпраця, ініціатива, комунікабельність, колегіальність);

- інтраперсональні навички (самодисципліна, ентузіазм, наполегливість, мотивація, чесність, цілеспрямованість).

Одним зі шляхів розв'язання означених проблем може стати організація підвищення кваліфікації супервізорів через їх участь у літніх/зимових наукових школах, тренінгах, дискусійних панелях, круглих столах, воркшопах тощо, проводити які повинні супервізори, які мають власну наукову школу, що складається з декількох поколінь науковців.

Основними формами підготовки наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації є аспірантура і докторантура. Готувати потрібно не просто фахівців, які спроможні генерувати нові знання, а фахівців з інноваційним мисленням, які вміють організувати й керувати інноваційними процесами на різноманітних рівнях, готових працювати в умовах жорсткої конкуренції, бути мобільними.

Ураховуючи зазначене вище, наголосимо на ще одній проблемі підготовки педагогічних кадрів у контексті змін освітніх парадигм:

- відсутність інституту менторства і тьюторства в системі вищої освіти України.

З метою розв'язання означеної проблеми, виникає необхідність запровадження такого інституту в системі вищої освіти України. Для цього необхідно проводити науково-педагогічним працівникам роз'яснення сутності менторства, тьюторства, кураторства, консультування. А відтак, на основі отриманих знань здійснювати практичну підготовку науково-педагогічних працівників до виконання означених функцій через систематичне підвищення кваліфікації (тренінги, воркшопи тощо).

УДК 378.091.12.011.3.015.31+005.963.2](100)(043.2)

Павлова Т.О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
кримінального права, кримінального процесу та криміналістики,
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова,
м. Одеса, Україна.

ТЮТОРСТВО ТА МЕНТОРСТВО В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Розвиток сучасного суспільства потребує активного впровадження інноваційних підходів в освітньому процесі, що пов'язано з переходом до нових освітніх стратегій, які дозволяють здобувачам ефективно будувати власний шлях розвитку, що необхідно для формування цілісної особистості майбутнього фахівця-професіонала. Впровадження інституту менторства і тьюторства є одним зі способів розвитку студентоцентристського підходу у закладах вищої освіти.

Тьюторство як педагогічна практика з'явилося в XII сторіччі в класичних англійських університетах: Оксфорді, а згодом у Кембриджі. У просторі великої кількості предметів зробити правильний вибір допомагали здобувачі старших курсів, які виступали у якості наставників. Зазвичай це були «вічні студенти», які не отримували місце викладачів при університетах, але хотіли й далі навчатися та були на утриманні студентських колегій. Вони ставали тьюторами для новоприбулих, опікувалися їх студентським життям, допомагали зрозуміти покликання кожного, відповідно до цього обрати предмети та вдало підготуватися до іспитів.

Тьютори, тобто здобувачі, активно залучені в освітній процес та допомагають засвоювати теоретичний матеріал. Ментори, тобто викладачі, відвідують заняття, аналізують їх, звітують, спостерігають за результатами навчання та надають рекомендації. Здобувач може самостійно обрати тьютора або змінити його в разі виникнення конфліктних ситуацій, що перешкоджають навчанню та впливають на його результативність. Тьюторіє своєрідною проміжною ланкою між викладачем та здобувачем. Основна мета тьюторства загалом полягає у наданні додаткових можливостей для глибшого засвоєння навчального матеріалу після лекцій, що охоплюють велику кількість здобувачів. Як

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

показують результати досліджень іноземних науковців, існують відмінності між проведенням тьюторіалів для груп здобувачів та індивідуальних занять, але їхня мета спільна – поглиблення знань і набуття досвіду їх застосування у розв'язанні практичних завдань. На думку О.С Іваницької, «ментор – досвідчений і надійний наставник чи консультант, який може бути працівником ЗВО, або інших організацій чи підприємств та який, отримуючи заробітну плату і виконуючи свої посадові обов'язки, надає консультації студентам, психологічну та організаційну підтримку, координує студентські проекти у визначених напрямках (ІТ, економіка тощо), сприяє розвитку загальних компетентностей з метою забезпечення комфортного навчального середовища, та підвищення рівня академічної успішності. Ментор повинен допомогти студенту під час складання індивідуального плану навчання, при виборі певних дисциплін, а також, підтримати у процесі ознайомлення зі ЗВО, місцевістю і загалом, з новим середовищем» [1, с. 64].

Сьогодні у британських університетах діють спеціальні структурні підрозділи, які відповідають за організацію тьюторства, контроль за фінансовими ресурсами, моніторинг різноманітних молодіжних проектів та програм, що сприяють забезпеченню якості освіти. До виховних функцій тьюторів згодом додалися й освітні. Так, в Оксфорді 60% навчального часу відведено на роботу з тьютором, а 40% – на лекції та семінари. До основних функцій тьютора в британському університеті відносять: інформаційно-змістову, контрольню-діагностичну, організаційно-діяльну, проектну, рефлексивну, технологічну, мотиваційну та консультаційну.

Корисним сенсі розвитку та реалізації практик тьюторства у системі вищої освіти є досвід Франції.

У французькій системі вищої педагогічної освіти гармонійно поєднуються теоретична психолого-педагогічна та спеціальна підготовка з практичним навчанням. Педагогічна практика і набуття викладацького досвіду дозволяють оцінити свої знання, вміння та навички, а також випробувати себе в ролі наставника, що надає можливість підготуватися до тьюторської та менторської діяльності. Груповий процес тьюторстваспрямований на колегіальний розвиток особистісних, соціальних та професійних навичок, через що відбувається академічний розвиток здобувачів. Цей процес корисним є й для тьютора, оскільки через інформування здобувачів про різні спортивні, соціальні та культурні, певні консультації відбувається і його

власний розвиток. Організація та співпраця з тьюторами та менторами надають здобувачам відчуття приналежності до академічної спільноти університету, дозволяють аналізувати власні прагнення, планувати індивідуальний освітній напрямок, отримувати навчальний досвід, оцінювати свій прогрес у навчанні, виявляти перешкоди та шукати можливості підтримки.

Тьюторство виступає одним із основних чинників забезпечення активності здобувачів у життєдіяльності університетів Іспанії. Так, «цікавим є досвід Університету Саламанки, в якому повноцінно функціонує студентське самоврядування, а студентська молодь бере активну участь в обговоренні стратегії розвитку університету, прийнятті відповідних нормативних документів та її реалізації»[2]. Тьюторство менторств іспанських університетів виступає як один із основних чинників забезпечення активності здобувачів у життєдіяльності університету. Переваги тьюторства для здобувачів полягають у тому, що воно сприяє підвищенню рівня успішності й особистісного зростання, мотивує здобувачів до активної академічної позиції, сприяє формуванню позитивної самооцінки та впевненості в освітньому процесі, розвиває незалежність здобувачів, підтримує їхній прогрес і працездатність, забезпечує додаткову підтримку навчання, впливає на забезпечення добробуту здобувачів, формування усвідомлення себе як особистості, яку цінують і шанують, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання, підвищує відвідуваність занять, розвиває почуття відповідальності. Університети Іспанії налагоджують тісний зв'язок та співпрацю між університетами та підприємствами, бізнес-структурами. Так, Барселонський політехнічний університет дотримується підприємницької моделі університету, розвиває інноваційну культуру, а також співпрацює з органами управління, маючи свій міцний управлінський стрижень[2].

Вища освіта в Республіці Польща також розвивається відповідно до Європейських освітніх стандартів та норм. Більш продуктивний досвід щодо розвитку тьюторства демонструють технічні університети Республіки Польща. У технічних закладах вищої освіти Польщі потенціал тьюторства використовується для надання консультацій та допомоги в освоєнні навчальних дисциплін технічного спрямування. Аналіз робіт науковців щодо розглянутої теми свідчить про те, що тьюторство може відбуватися на безкоштовній або платній основі. У Республіці Польща

Тьютори працюють переважно на безоплатній основі, що пояснюється браком коштів. Винятком є спеціальні програми чи гранти, відповідно до яких тьютори отримують плату за виконану роботу. Оскільки тьютори не отримують оплату за свою роботу, вони можуть користуватися іншими перевагами, до яких відносяться: навчання в університетах інших країн, рекомендація для отримання спеціальних стипендій, зарахування певної кількості кредитів, заохочення до продовження навчання в магістратурі, аспірантурі тощо.

Менторство у Королівській академії мистецтв (Гаага, Нідерланди) забезпечується протягом усієї дворічної програми з метою розвитку навички критичної рефлексії та саморефлексії, коментування та здатності рефлексувати в різних контекстах, планувати тощо [4].

Інститут тьюторства та менторства є поширеним не тільки у Європі, наприклад, вказані інститути мають поширену історію у закладах вищої освіти США. За даними К.П. Осадчої, професійна підготовка тьюторів у цій країні здійснюється або у рамках формального навчання в галузі освіти з обов'язковим проходженням сертифікаційних курсів, або шляхом обов'язкового звернення сертифікаційної програми підготовки тьюторів, або завдяки вступу до однієї з національних асоціацій із підготовки тьюторів [3, с. 316].

Отже, розглянувши практики тьюторства та менторства в деяких країнах можна зробити наступні висновки, що сучасний освітній процес має на меті сформувати всесторонньо розвинуту особистість, фахівця, здатного конкурувати в межах держави та на міжнародному ринку праці, тому інноваційні методики здійснення освітнього процесу через залучення тьюторства та менторства сприяють кращій успішності здобувачів, забезпечують комфортні умови навчання через додаткові можливості наставництва; мають важливе значення для розвитку університету як цілісної організації, оскільки удосконалюють навчальний досвід здобувачів, сприяють їх успішності та суттєвому зниженню кількості відратованих осіб; сприяють налагодженню конструктивної взаємодії в академічному середовищі, позитивному сприйняттю різноманітних методик викладання та стилів навчання, забезпеченню принципів рівного доступу до освіти та диверсифікованості, покращенню університетського середовища тощо; сприяють інтернаціоналізації вищої школи у рамках академічної мобільності; практики тьюторства мають і зворотну сторону, вони допомогою самому тьютору сформувати власну самооцінку, оскільки він виконує обов'язки наставника інших здобувачів, надає інформацію викладачеві,

що дає останньому можливість удосконалити методику викладання навчальної дисципліни, сприяє збільшенню обсягу знань здобувачів, формує стосунки, що сприяють позитивному ставленню та поведінці в академічному просторі; менторство допомагає сприяти розвитку загальних компетентностей з метою забезпечення комфортного навчального середовища та підвищення рівня академічної успішності тощо.

Перелік джерел посилання

1. Іваницька О.С. Академічне менторство у закладах вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2024. Випуск 1(54). С. 63-65. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1957665>
2. Погребняк Н. М. Вища університетська освіта за кордоном: основні моделі, кваліфікації, наукові компетенції. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vischa-universitetska-osvita-za-kordonom-osnovni-modeli-kvalifikatsiyi-naukovi-kompetentsiyi/viewer>
3. Осадча К.П. Організація підготовки тьюторів у Сполучених Штатах Америки . Збірник наукових праць. Педагогічні науки. 2019. Випуск/ LXXXVI. С. 312-317.
4. EUA. Improving quality, enhancing creativity: change processes in European Higher Education Institutions. Final report of the Quality Assurance for the higher education change agenda (QAHECA) project. 2009. 43 p.

УДК 378.011.3+005.963.2]:61](043.2)

Пачевська А.В.,

*кандидат медичних наук, доцент, Вінницький національний
медичний університет ім. М.І.Пирогова, м. Вінниця, Україна*

Białoszycka Monika Małgorzata,

*Wydział Lekarski, Collegium Medicum,
Warmińsko-Mazurski Uniwersytet, Olsztyn, Polska*

Драчевська І.Ю.,

*кандидат медичних наук, доцент, Вінницький національний
медичний університет ім. М.І.Пирогова, м. Вінниця, Україна*

МЕНТОРСТВО ТА ТЬЮТЕРІНГ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Двадцять перше століття – це початок нової ери в освіті. У системі освіти традиційні методи повільно витісняються новими, орієнтованими на людину як особистість. Лекцій стає все менше. Вони ще важливі, коли суто теоретичну тему потрібно представити широкій аудиторії. Проте стрімко розвиваються методи, засновані на персоналізованому навчанні. Ці методи включають менторство (наставництво), тьютерінг (репетиторство) та тренерство (коучинг) [1, 2]. Персоналізована модель навчання – це високоіндивідуалізована освітня система. Цей стиль, який гнучко адаптується до того, хто навчається, передбачає підбір і адаптацію методів, прийомів і способів навчання та виховання до характеру конкретної людини. Особливо важлива активна роль студента [1]. Передумовою персоніфікованого навчання є всебічний розвиток молодої людини. Розвиток однаково стосується багатьох аспектів: емоційного, духовного, інтелектуального, фізичного та вольового, тобто виховання волі [1]. У міру поглиблення знань відбувається емоційний, фізичний і духовний розвиток, який узгоджується з особистою роботою над власним характером молодої людини [1]. Менторство було розроблено в США в 1970 році в приватному секторі великої корпорації як метод підтримки молодого персоналу. У 1990 році програма наставництва була впроваджена в процес навчання різних медичних професій, найчастіше медсестринства. [3]. Успішні відносини з наставником вимагають активної участі обох сторін навчального процесу. Наставництво – це короткочасний або довготривалий динамічний процес, у якому наставник-майстер активно допомагає своєму підопічному

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

максимізувати свій потенціал і досягти особистих і професійних цілей [3, 4, 5]. Менторство базується на натхненні та лідерстві, де конструктивний діалог формулює цілі перед студентом, спонукає його до подальших дій [2]. В той же самий час тьюторство ґрунтується на безпосередній зустрічі тьютора, який є людиною зі знаннями та досвідом, та його учнем. Суть тьюторства полягає в індивідуальних зустрічах, під час яких в атмосфері діалогу, поваги та взаємної уваги тьютор працює зі студентом, дозволяючи йому ґрунтовно засвоїти певну галузь знань, розвивати вміння набувати його самостійно та розвивати мистецтво максимального використання власних талантів. У тьюторстві можна виділити два напрямки розвитку студента: особистісний і науковий [6]. Тому репетиторство дозволяє розкрити свої сильні сторони та ефективно використовувати свій потенціал. Тьюторство сприяє розвитку вміння планувати власний розвиток на трьох рівнях: освітньому, професійному та життєвому. Основною взаємодією вихователя є час, його увага та систематичні зустрічі. Роль тьютора полягає в тому, щоб задавати доречні запитання та показувати гарний приклад щодо ставлення та поведінки та передавати загальнолюдські цінності. Вихователь (тьютор) слухає, розуміє і підтримує підопічного студента [7]. Коуч, у свою чергу, є приватним репетитором, який, ставлячи доречні запитання, навчає та допомагає у підготовці спортсменів, музикантів [8] та людей, які потребують усвідомлення прихованих у підсвідомості потреб. Коуч підтримує, уважно слухаючи, допомагаючи розвинути здатність самостійно вирішувати проблеми, даючи конструктивний зворотній зв'язок, допомагаючи розвиватися та досягати особистих і професійних успіхів [8]. Вдалим прикладом менторства є церемонія Білого халату. У зв'язку зі світовими тенденціями розвитку освіти, в тому числі медичної, у 2011 році на медичному факультеті Вармінсько-Мазурського університету (м.Ольштин, Польща) запровадили церемонію Білого халату після закінчення третього курсу. Змагання з такими теоретичними предметами як анатомія, фізіологія людини та біохімія, закінчилася. Тепер настав час безпосереднього контакту з пацієнтами, адже клінічні заняття починаються на четвертому курсі. Це означає контакт з іншими людьми, їхніми хворобами та стражданнями. Вдень церемоніал заповнений шцерть, хтось сидить на сходах або навіть стоїть. Це все для майбутніх лікарів. Присутнє вище керівництво університету, факультету, органи місцевого самоврядування, родини, друзі. Церемонія є переходом від етапу отримання теоретичних знань до

практики. Вона проводиться для усвідомлення того, що отримані теоретичні знання є основою для того, щоб бути хорошим лікарем, що всі труднощі були марними. Тепер студент зустрінеться з пацієнтом, іншою людиною, його стражданнями і хворобою, з людиною, яка складається з тіла і душі. Сьогодні він одягає білий халат, який символізує чисту сторінку майбутнього професійного життя. Найважливіший момент церемонії – прийняття білого халата. Ментори (наставники, кваліфіковані лікарі, обрані студентами) одягають їм білі халати. Від менторів студенти отримують букети конвалій, які вважаються символом невинності та скромності. Серед менторів як співробітники, так і випускники медичного факультету університету. Цим символічним актом стосунки ментор – студент не обмежуються – вони підтримують постійні контакти, консультують їх під час навчання, а потім і на початку професійного шляху. Завдяки індивідуалізованим методам навчання, заснованим на стосунках «майстер-студент», імідж академічного викладача, недоступного для студента, замкненого в собі, відходить у минуле. Персоналізовані методи навчання стають дедалі популярнішими, що пояснюється їх орієнтованістю на прямі стосунки, зустрічі з дилемами та проблемами студента. Все більше уваги приділяється всебічному розвитку, гнучкості, а також самовдосконаленню та слідуванню за індивідуальними здібностями, що в кінцевому підсумку створює ширші професійні перспективи. В даний час роль академічного викладача виходить за рамки традиційного навчального процесу, а постійне поглиблення знань про нові методи навчання та їх застосування є основою успіху викладача в цьому процесі. Менторство, тьюторство та коучинг – методи навчання майбутнього у вищій медичній школі [2]. Вони дозволяють викладачам стикатися з найбільшими проблемами щодо мотивації та підтримки студентів під час навчання. У світлі найновішої дидактичної медичної літератури виявляється, що всі ці методи поступово впроваджуються в вище медичне навчання в усьому світі [3]. У наш час існує потреба в індивідуалізації навчання студентів, персоналізовані методи навчання є чудовими інструментами, які орієнтовані на особистість і можуть забезпечити всебічний індивідуальний розвиток усіх студентів. Підсумовуючи, від менторства і тьюторства виграє і викладач, і студент, а це взаємне благо.

Перелік джерел посилання:

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

1. Edukacja spersonalizowana-informacja rozszerzona.
<http://szkola.fundacjazrodla.pl/oszkole/edukacjaspersonalizowana/spersonalizowana-informacja-rozszerzona/> (dostęp 6.03.2016).
2. Kaczmarek, M., Tutoring, coaching, mentoring w pracy akademickiej, *Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin. Oeconomica*, 303(72), 2013, s. 73–82.
3. Frei, E., Stamm, M., Buddeberg-Fischer, B., Mentoring programs for medical students- a review of the PubMed literature 2000-2008. *BMC Medical Education*. 2010, 10:32. <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/10/32> (dostęp 6.03.2016).
4. Garmel, GM., Mentoring medical students in academic emergency medicine, *Acad Emerg Med.*, 11(12), 2004, pp. 1351-1357.
5. Ramanam, R., Philips, R., Davis, R., Silen, W., Reede, J., Mentoring in medicine: key to satisfaction, *Am J Med.*, 112(4), 2002, pp. 336-341.
6. Tutoring w szkole. Między teorią a praktyką zmian edukacyjnej, podred. M. Budzyńskiego, P. Czekerdy, J. Traczyńskiego, Z. Zalewskiego, A. Zambrzuskiej, *Towarzystwo Edukacji Otwartej*, Wrocław 2009.
7. Czayka-Chełmińska, K., Makowska, M., Radwan-Röhreschef, P., Wroński, M., Red. Kaczarowska, B., Tutoring. W poszukiwaniu metody kształcenia liderów, *Wyd. Liderzy PAFW*, Warszawa 2007.
8. Byyny, R., Mentoring and coaching in medicine, *The Pharos of Alpha Omega Alpha Honor Med. Soc.*, 75(1), 2012, pp. 1-3.

УДК 005.963.2-051:001.895](043.2)

Єрмошкіна О. В.,

*д.е.н., проф. Директор Центру професійного розвитку,
менторства та тьюторства НТУ «Дніпровська політехніка»*

Колісник Л. О.,

к.соц.н., доц.

*Завідувач відділу аспірантури і докторантури
НТУ «Дніпровська політехніка»*

Пряжнікова К. В.,

*заступник директора Центру міжнародної співпраці
НТУ «Дніпровська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ МЕНТОРСТВА ПРИ РОЗРОБЦІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Сучасні підходи до реалізації інноваційних проєктів в рамках забезпечення високої якості вищої освіти вимагають пошуку нових рішень не тільки в контексті змісту, а і щодо пошуку нових ефективних інструментів підготовки фахівців. В цих умовах одним з найбільш дієвих інструментів є саме інститут менторства, який засновується на залученні провідного досвіду фахівців у відповідних професійних сферах.

Метою даного дослідження є обґрунтування інтерактивного підходу до формування інституту менторства інноваційних проєктів в закладах вищої освіти на основі реалізації синергетичного ефекту у трикутнику ЗВО-менті-ментор.

Формування інституту менторства вимагає від закладів вищої освіти не тільки певних нормативних регуляторних дій та процедур, а і налагодження відповідних звязків з роботодавцями [1, 2]. Відповідно, інститут менторства передбачає формування комплексного механізму взаємодії між ЗВО, здобувачем освіти відповідного рівня, роботодавцями. При чому роботодавці можуть виступати як менторами, так і супервайзерами, які на фінальних етапах підготовки інноваційних проєктів здатні оцінити валідність та життєздатність проєктів здобувачів освіти. Тобто формування ефективного інституту менторства передбачає інтерактивну взаємодію ЗВО, як платформи для функціонування системи менторства, менті – здобувача освіти, який є носієм інноваційної ідеї та розробником інноваційного проєкту, та ментора, який представляє носія практичного досвіду розробки,

обґрунтування, реалізації та оцінки власних інноваційних проєктів, які в поточному стані є ефективно функціонуючими бізнесами, у т.ч. консалтинговими [3].

Слід зазначити, що ключовим у цій системі є саме інтерактивність взаємодії учасниками практики менторства [4]. Інтерактивний процес налагодження таких інформаційних потоків між його учасниками, який забезпечуватиме оптимальне проходження інформації між центрами прийняття рішень. В запропонованому підході ЗВО, ментор та менті виступають в ролі як центру прийняття рішення, так і центру відповідальності. Зауважимо, що формування інформаційного потоку від ЗВО до ментора та менті має спиратись на відповідні процедурні норми, але не обмежуватись ними, формуючи гнучку комунікацію між всіма трьома учасниками процесу. При цьому інформаційні потоки від менті до ЗВО та ментора, від ментора до ЗВО та менті також є не менш важливими, оскільки цілковитий процес менторства повинен розглядатися як рівноправне партнерство між його учасниками. Забезпечуючи коректні інформаційні потоки між всіма учасниками процесу менторства, виключаючи дублювання та протиріччя, в процесі менторства виникає синергетичний ефект, який дозволяє розглядати менторство як постійно зростаючий.

Синергетичний ефект, який проявляється в менторстві, коли ментор та менті спільно працюють задля досягнення більших, а найчастіше принципово нових результатів, є одним з індикаторів успішного менторства. Такий синергетичний ефект досягається завдяки декільком ключовим факторам, зокрема: взаємодоповнюваність знань, навичок та компетенцій, яка проявляється завдяки поєднанню досвіду та знань ментора та креативності й інноваційності менті; формування спільних цілей, кроків, підходів та методів їх досягнення, що забезпечує більшу продуктивність процесу формування інноваційних проєктів; ефективне планування, розподіл та використання ресурсів на основі наявного досвіду ментора, що дозволяє досягти їх оптимальних витрат при відповідних рівнях показників результативності.

Обов'язковим елементом досягнення синергетичного ефекту є формування атмосфери довіри та відкритості, де обидві сторони можуть вільно ділитися думками та ідеями, надавати сторонній зв'язок, мотивувати та надихати, оскільки саме це забезпечує формування та реалізацію креативних ідей, що є необхідною умовою менторства інноваційних проєктів [4]. Відповідно, синергія в менторстві сприяє встановленню довгострокових відносин, які можуть продовжувати

приносити користь обом сторонам навіть після завершення формального менторського періоду.

В процесі обґрунтування інноваційних проєктів менті також важливою є коректна ідентифікація ролі ментора. Так, в окремих випадках, як свідчить досвід, ментор свідомо чи не свідомо може переходити в інші ролі, які в окремих випадках можуть вступати у конфлікт з базовими функціями ролі ментора. Зокрема, ментор може набувати якостей супервайзера, тобто спостерігати за прогресом розробки та реалізації інноваційного проєкту менті, надаючи критичні зауваження щодо подальших перспектив реалізації проєкту, але при цьому не надаючи відповідної інформаційної, методичної, психологічної та іншої підтримки, необхідної при виконанні функцій ментора. Більш критичним для ефективності функціонування інституту менторства є випадок, коли ментор починає розглядати проєкт менті як конкурентний до власного, що починає негативно впливати як на сам процес менторства, так і на процес ефективності розробки, реалізації та впровадження інноваційних проєктів. Тобто одним з критеріїв відбору менторів є можливість попередньо протестувати психологічну готовність ментора до досягнень менті як позитивних, так і негативних.

Таким чином, можемо зробити висновок, що процес менторства інноваційних проєктів передбачає не тільки якісне провадження, а й адекватну підготовчу роботу щодо формування відповідної бази менторів, здатних не тільки професійно, а й ментально реалізовувати процес менторства.

Перелік джерел посилання

1. Mollick E. R., Mollick L. Instructors as Innovators: a Future-focused Approach to New AI Learning Opportunities, With Prompts (April 22, 2024) Available at <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4802463>
2. Zainal A., Norhasni, Mentoring and Coaching: The Roles and Practices (January 2006). Available at <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.962231>
3. Sanchez-B.J. Mentoring in Startup Ecosystems (November 2017). Ross School of Business Paper No. 1376
4. General Guidance for the Mentors. Developed by O. Yermoshkina, M. Trehub, K. Pilova, T. Kuvaieva, K. Priazhnikova / Under general editorship by Olena Yermoshkina – Dnipro, DUT, 2023. 185 p.

УДК 378.011.3-051(043.2)

Самойлова Н.В.

*канд. пед. наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки
Харківській національній університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна*

ШЛЯХИ СПРИЯННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ ЗРОСТАННЮ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Сучасний світ змінюється з небаченою швидкістю. Значні трансформації та стрімкість впровадження нових технологій випереджає здатність людиною їх опанувати, що вимагає від фахівців в галузі освіти постійного особистісного та професійного зростання. Це зростання вимагає здатності від фахівців адаптуватися до нових вимог, інтегрувати інноваційні підходи в навчальний процес і забезпечувати якісну освіту. За даними науковців, в майбутньому від педагога вимагатимуть ще більше гнучкості, адаптованості та інноваційності. У зв'язку з цим особливо актуальною стає потреба в творчих особистостях, здатних критично мислити, вміти працювати з інформацією, самостійно здобувати знання та застосовувати набуті вміння в умовах швидкоплинних змін.

Метою роботи є аналіз факторів, що впливають на особистісно-професійне зростання фахівців в галузі освіти, а також визначення шляхів його стимулювання з урахуванням змін у суспільстві та світі.

Особистісно-професійне зростання розглядається як процес постійного розвитку особистості та професійних компетенцій фахівця [4, с.11-14, 47-50, 61-68, 79-84]. Згідно з дослідженнями І. Григоренко, цей процес включає саморозвиток, саморефлексію, удосконалення професійних знань і навичок, а також адаптацію до змін у соціумі та загалом у світі [1]. Фахівці в галузі освіти мають бути готові до змін і викликів, що постають перед сучасними закладами вищої та передвищої освіти. Тому одним із головних факторів зростання фахівця є саме готовність до змін та розуміння, що змінюватися потрібно буде постійно та швидко до цього адаптуватися. Окрім готовності, людина повинна мати психологічні ресурси, тобто «сили» для цих змін. На нашу думку, це є одним з ключових моментів на шляху зростання, враховуючи сучасні реалії життя в Україні та, в цілому, у світі. Якщо людина не готова до стрімких змін та психологічно «виснажена»,

процес буде сповільненим або взагалі неможливим. Отже, одним із суттєвих шляхів, що буде спонукати фахівця до зростання є можливість щодо відновлення саме психологічних ресурсів та здатність брати відповідальність на себе за цей процес.

Соціальні зміни, такі як глобалізація, зміни в економіці та політиці, розвиток інформаційних технологій, зокрема, штучного інтелекту, суттєво впливають на освіту. На думку О. Кузьменко, нові суспільні умови вимагають від педагогів постійного оновлення знань та навичок [3]. Інформаційні технології, зокрема, стали ключовим фактором, що стимулює професійне зростання. Педагоги повинні опановувати нові методи дистанційного навчання, використовувати цифрові ресурси для підвищення ефективності навчального процесу через зміну психології учня та студента. Особливо актуальним це стало з 2019 року через вимушеність навчатися дистанційно українських здобувачів вищої та передвищої освіти.

Особистісно-професійне зростання фахівців в галузі освіти є складним і багатогранним процесом, який визначається низкою чинників та їх взаємодією. Аналіз факторів, що впливають на особистісно-професійне зростання фахівців в освітній галузі, показує, що цей процес залежить від багатьох взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників. Важливою є не лише мотивація та самоосвіта педагогів, але й підтримка з боку навчальних закладів, доступ до ресурсів, позитивний соціально-економічний контекст та можливість інтеграції в міжнародний освітній простір.

До внутрішніх факторів відносять мотивацію до самоосвіти, рефлексивну здатність та професійні компетенції. Одним з найважливіших внутрішніх факторів є мотивація до навчання та саморозвитку. Мотивовані педагоги активно шукають нові знання і навички, беруть участь у тренінгах і семінарах, самостійно опановують нові методики викладання. Самоосвіта є ключовим елементом, оскільки дозволяє педагогам бути в курсі останніх наукових досягнень та педагогічних інновацій.

Саморефлексія є також важливим компонентом професійного розвитку. Вона дозволяє педагогам аналізувати власний досвід, оцінювати успіхи та помилки, визначати шляхи для подальшого вдосконалення. Згідно досліджень, регулярна саморефлексія сприяє підвищенню професійної компетентності та особистісному зростанню [5].

Володіння основними професійними компетенціями або «hard skills» є базою для подальшого зростання. Це включає знання предметної галузі, педагогічні навички, вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі. Постійне оновлення і розширення цих компетенцій є необхідним для відповідності сучасним вимогам. Це сприяє підвищенню професійної компетентності і допомагає адаптувати свої методи до потреб учнів.

Зовнішні фактори визначаються соціально-економічними, соціально-психологічними факторами та можливостями міжнародного обміну й досвіду.

Соціально-економічний контекст, в якому працюють педагоги, суттєво впливає на їхнє професійне зростання. Економічна стабільність, рівень фінансування освіти, доступність ресурсів і матеріалів для навчання є важливими аспектами, що визначають можливості для професійного розвитку.

Підтримка з боку навчальних закладів та освітніх інституцій полегшує процес професійного зростання педагогів. Це може включати організацію професійних тренінгів, семінарів, забезпечення доступу до сучасних навчальних матеріалів та ресурсів, а також сприяння участі у науково-практичних конференціях.

Розвиток інноваційних технологій значно впливає на освітній процес і вимагає від педагогів постійного оновлення знань та навичок. Зокрема, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сприяє підвищенню ефективності викладання, але також вимагає від педагогів додаткових зусиль для освоєння нових технологій і методик.

Інтеграція в міжнародний освітній простір, участь у міжнародних проєктах, обмін досвідом з колегами з інших країн сприяють розширенню професійних горизонтів та впровадженню інновацій у навчальний процес. Інтеграція в міжнародний освітній простір відкриває нові можливості для професійного зростання. Це дозволяє педагогам переймати передовий досвід та адаптувати його до умов своєї країни. Міжнародний досвід дозволяє педагогам опановувати нові методики викладання та підвищувати свою професійну мобільність [6].

Важливе значення в особистісно-професійному зростанні відіграють такі соціально-психологічні фактори як підтримка з боку колег та психологічний клімат. Колективна підтримка і співпраця з колегами сприяють професійному зростанню. Обмін досвідом, спільне вирішення проблем, участь у педагогічних радах і групових тренінгах допомагають

викладачам підвищувати свою кваліфікацію та розвиватися професійно. Позитивний психологічний клімат у навчальному закладі сприяє професійному зростанню. Педагоги, які працюють в атмосфері взаємної підтримки та поваги, більш мотивовані до саморозвитку і підвищення своєї кваліфікації.

Шляхи особистісного та професійного розвитку включають тренінги, семінари, вебінари, стажування, а також участь у професійних спільнотах. Організація регулярних тренінгів та семінарів з актуальних тем, таких як новітні педагогічні методики, інноваційні технології в освіті, психологія навчання, психологія особистісного розвитку. Зазначені методи мають бути доступними як в очному, так і в дистанційному форматі.

Окрім перелічених методів зростання педагога, є більш новітні методи, такі як коучинг і менторство. Зокрема Н. Іванова, зазначає, що коучинг і менторинг є сучасними ефективними методами розвитку професійних компетенцій педагогів [2]. На нашу думку, ці методи дозволяють фахівцям отримувати індивідуальні рекомендації та підтримку у вирішенні не лише конкретних професійних завдань, але й зростати особистісно. Зокрема, менторство надає можливість отримувати індивідуальну підтримку, орієнтовану на конкретні потреби та цілі педагога. Наставник ділиться своїм досвідом, що допомагає менті уникати типових помилок і ефективніше вирішувати професійні завдання. Ментор допомагає розвивати необхідні професійні компетенції, що сприяє підвищенню якості викладання. Також надає емоційну підтримку, що є важливим фактором на етапі професійного зростання.

Коучинг є процесом, що спрямований на підтримку педагогів у досягненні їхніх професійних цілей через розвиток внутрішнього потенціалу. Зокрема, стимулює педагогів до глибокої саморефлексії, допомагаючи усвідомити свої сильні та слабкі сторони, визначити напрямки для подальшого розвитку, допомагає педагогам чітко формулювати свої професійні цілі та розробляти плани для їх досягнення, сприяє підвищенню внутрішньої мотивації педагогів до професійного зростання, розвитку лідерських якостей, що сприяє їхній професійній автономії та ефективності в роботі. Важливо, що коуч не надає прямих порад, а допомагає педагогу самостійно знаходити рішення і ставати більш самостійним у своїй професійній діяльності, що формує надалі таких важливий ресурс як відповідальність.

Окремим «бонусом» стосовно використання методів коучинга та менторства є напрацювання фахівцем того потенціалу, що дає можливість ставитися до себе і свого розвитку з піклуванням і збереженням здоров'я.

Отже, особистісно-професійне зростання фахівця в галузі освіти є багатограним процесом, що включає саморозвиток, постійне оновлення знань і навичок, використання інноваційних підходів та інтеграцію міжнародного досвіду. В умовах сучасних змін у суспільстві та світі цей процес є особливо актуальним. Педагоги повинні бути готовими до швидких змін, активно працювати над своїм професійним розвитком, щоб забезпечувати якісну та ефективну освіту в Україні. Більш сучасними та ефективними методами професійного зростання є коучинг і менторство, які поєднують у собі інші методи. Проте, питання впровадження менторства та коучингу в систему підготовки педагогів в Україні залишається відкритим і потребує подальшої розробки, удосконалення та поширення. Ефективне застосування цих методів може значно підвищити якість освіти, адаптуючи педагогів до сучасних викликів і потреб суспільства.

Перелік джерел посилання

1. Григоренко І. Особистісно-професійне зростання педагога: теоретичні аспекти // Наукові записки. – 2016. – С. 45-58.
2. Іванова Н. Інноваційні підходи до професійного розвитку вчителів // Педагогічна майстерність. – 2019. – С. 22-34.
3. Кузьменко О. Вплив соціальних змін на професійний розвиток педагогів // Освітні трансформації. – 2020. – С. 67-80.
4. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: збірник наукових статей / за заг. ред. Л. В. Серих. – Суми: НІКО, 2022. – 128 с.
5. Петренко В. Саморефлексія як засіб професійного зростання педагога // Психологія освіти. – 2018. – С. 109-121.
6. Сидоренко Т. Міжнародний досвід у професійному розвитку викладачів // Освіта без кордонів. – 2021. – С. 75-89.

УДК 378.015.31:378.011.3.091.322-047.22](043.2)

Холодницька А.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри
управління персоналом та бізнес-технологій,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна*

РОЛЬ ТЬЮТОРСТВА У ЗМІЦНЕННІ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ

Досвід багатьох країн, що активно використовують тьюторство, переконує, що його впровадження в освітній процес є вкрай важливим та необхідним, оскільки така діяльність дозволяє помітно підвищити результати навчання здобувачів вищої освіти, сприяти їх швидкій адаптації у студентському середовищі, а також допомагає розвивати додаткові компетенції та навички, необхідні за майбутньою професією. Тьюторство спрямоване на розвиток особистості здобувача вищої освіти, гармонійно доповнює освітній процес, сприяє розвитку студентоцентрованого навчання [1].

Особливо важливим є тьюторство для першокурсників, оскільки тьютори допомагають їм швидше адаптуватися до навчання в університеті ефективно інтегруватися в університетське життя. Студент-тьютор, який пройшов спеціальне навчання, здатний надати допомогу першокурсникам не лише щодо адаптації до нового академічного середовища, а й ознайомить з основними нормативними документами, системою дистанційного навчання, можливостями для навчання та саморозвитку, допоможе з вивченням складних дисциплін, що сприятиме покращенню академічної успішності. Тьюторство, як для першокурсників, так і для студентів старших курсів, створює відчуття приналежності до університетської спільноти, здатне зменшити рівень стресу та тривожність, налагодити ефективні комунікації.

Основні переваги тьюторства в університеті:

- академічна підтримка та тьюторський супровід у розвитку навичок оволодіння новими знаннями, користування існуючими ресурсами та послугами університету;
- соціальна інтеграція та зниження стресу під час адаптації до нового академічного середовища;
- підвищення мотивації до навчання та особистісного зростання;

- розвиток лідерських та управлінських навичок у студентів-тьюторів;
- формування проактивної студентської спільноти, зміцнення корпоративної культури та іміджу університету.

Сучасний освітній процес передбачає розвиток індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти з урахуванням його індивідуальних психологічних, когнітивних та фізіологічних особливостей. Тому перед університетом постає завдання забезпечення особистісних запитів здобувачів шляхом надання якісних освітніх послуг та можливостей до саморозвитку. Впровадження тьюторства покликане надати максимальну підтримку у виборі індивідуальної освітньої траєкторії у відповідності до освітніх запитів кожного здобувача вищої освіти [2].

Створення в закладах вищої освіти Центрів тьюторства та менторства сприятиме систематизації інформації щодо сформованої бази тьюторів, освітніх потреб здобувачів вищої освіти, відбору та навчання тьюторів, налагодження їх співпраці з тьоті, моніторинг досягнутих результатів тьюторства для внесення їх у базу даних профілю тьютора, відстеження прогресу тьоті та рівня його задоволення співпрацею з тьютором тощо.

Спільна робота тьютора і здобувача вищої освіти (тьоті) оформлюється індивідуальним або груповим планом співпраці та забезпечує індивідуалізацію освіти та органічно доповнює організацію освітнього процесу. Тьютор, вибудовує співпрацю з тьоті з урахуванням його очікувань, особистих здібностей та можливостей, мотивації, кола інтересів, проводить координаційну, організаційну, консультативну діяльність [3].

Здобувач вищої освіти може самостійно звернутися до Центру тьюторства та менторства в університеті, якщо відчуває ризик академічної неуспішності або невчасне виконання графіку навчального процесу, невідповідність вимогам до рівня знань з навчальних дисциплін, не розуміє як користуватися онлайн-платформами в освітньому процесі, відчуває страх власного несприйняття у студентському колективі, не бачить можливостей особистісного саморозвитку, розчарування обраним напрямом навчання та майбутньої кар'єри.

Робота тьютора переважно пов'язана з цілеспрямованим розвитком пізнавальної самостійності здобувачів вищої освіти. Тому він має гарну можливість розвитку власних управлінських навичок, зокрема:

налагодження комунікацій та організації співпраці, планування, мотивації, контролю, оцінки досягнень, моніторингу результатів, внесення корективів у разі відхилення результатів від плану [2].

Студенти-тьютори виконують керівництво одним або групою студентів та здійснення взаємодії згідно складеної програми, обговорення важливих питань, допомога у вирішенні адміністративних, медичних, організаційних та побутових питань, підготовка до занять, психологічна підтримка, проведення тренінгів, ознайомчих екскурсій тощо [1].

Численні дослідження ролі тьюторства у закладах освіти підтверджують його переваги як для тьюторів, так і для тьюті: покращення результатів навчання та відношення до предметів, що вивчаються та викладачів; швидка адаптація першокурсників до студентського соціуму; розвиток гнучких навичок, підвищення інтересу до обраної освітньої програми та майбутньої професії; покращення психоемоційного стану; зниження рівня стресу та тривожності тощо. Тьюторство створює для здобувачів вищої освіти унікальну можливість отримати цінні знання та досвід, завдяки допомозі та підтримці студента-тьютора відповідно до принципів студентоцентрованого навчання.

Перелік джерел посилання

1. Бахмач Л. Ідея тьюторської системи навчання в класичних університетах. *Збірник наукових праць. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Вип. 1, 2019. С.12-18.

2. Ситник Д., Дегтярьова Н. Тьюторство та особливості його реалізації у ЗВО. *Освіта. Інноватика. Практика*, Том 7, №1, 2020. С. 48-57.

3. Подпільота С. Переваги студентського тьюторства у провідних закладах вищої освіти. *Проблеми освіти*, Вип. 2(97), 2022. С. 43-60.

УДК 378.016:78]:37.011.3-051ЄС](043.2)

Чистякова І. А.

*кандидат педагогічних наук, професор, завідувач
аспірантури і докторантури
Сумський державний педагогічний університет імені
А. С. Макаренка, м. Суми, Україна*

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КРАЇНАХ ЄС: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ

Музика є частиною кожної культури, яка коли-небудь була відома. Люди в усьому світі «використовують музику для створення й висловлення власного емоційного внутрішнього життя, щоб відсвяткувати весілля, підтримувати дружні стосунки, надихнути політичні масові рухи та допомогти своїм дітям заснути» (Turino, 2008, с. 1). Відтак, музика виконує важливі особисті та соціальні функції, якот: вираження та регулювання емоцій, спілкування та посередництво між собою та іншими, символічне подання та координація дій (Clayton, 2016). Музика може бути дозволяям, роботою, галузевим продуктом, частиною повсякденних звукових пейзажів тощо. Отже, музика, безперечно, є частиною життя людей, і тому також вважалася природною частиною загальної освіти, а також освітою вчителів у багатьох частинах світу.

Вважаємо, що справедливим буде зазначити, що музика ніколи не була основною частиною шкільних навчальних програм, навіть ще у XVIII столітті, коли її головним призначенням була підтримка співу гімну в церкві. Зауважимо, що навіть глобальні освітні реформи останніх десятиліть не змінили ситуації щодо ставлення до мистецтва та гуманітарних наук у багатьох освітніх системах (Perst, 2013; Rusinek & Aróstegui, 2015; Sahlberg, 2016). Так, у більшості європейських країн спостерігаємо неоліберальний напрям в освіті, який характеризується заздалегідь визначеними цілями навчання, моделями корпоративного управління, практиками підзвітності на основі тестів, а також зменшенням фінансування мистецтв у школах та освіті вчителів, що ще більше загостило ситуацію.

У даній науковій розвідці ставимо собі за мету окреслити трансформаційні зміни щодо професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у країнах ЄС.

Наголосимо, що проблеми глобалізації, міграції, зміни клімату та технологічні інновації впливають на всіх нас. Світ швидко змінюється, і освіта повинна відображати та приймати проблеми, спричинені такими змінами. Мета сталого розвитку ООН для освіти – забезпечити інклюзивну та справедливу освіту й можливості навчання протягом усього життя для всіх. Відтак, удосконалення освіти є постійним завданням для всіх суспільств. Наприклад, навчальна ціль 4.5 Цілей сталого розвитку визначає рівний доступ до освіти для вразливих груп, включаючи інвалідів, а ціль 4.7 полягає у забезпеченні, щоб усі учні набули знань і навичок, необхідних для сприяння сталому розвитку, в тому числі, серед іншого, через освіту для сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, просування культури миру та ненасильства, глобального громадянства й оцінки культурного розмаїття та внеску культури в сталий розвиток (Цілі сталого розвитку, 2015).

Очевидно, що підготовка майбутніх учителів у такому контексті відіграє важливу роль, і ми повинні запитати себе, як програми навчання вчителів музичного мистецтва можуть сприяти цим більшим, нагальним питанням, щоб забезпечити підтримку цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй.

У XXI столітті ядром освіти стає сам здобувач освіти. Важливим завданням викладача майбутніх учителів музичного мистецтва є допомога останнім розвивати професійну спільноту, тобто здатність впливати та брати під контроль свої професійні здібності. Професійна спільнота – це «тимчасово вбудований процес соціального залучення, проінформований минулим (у звичному аспекті), орієнтованим на майбутнє (як здатність уявити альтернативні можливості) та "діяти" в сьогоденні» (Emirbayer, Mische, 1998, с. 970 в Priestley, Biesta, Robinson, 2015, с. 24). Цей потік між минулим, нинішнім та майбутнім означає, що освіта вчителів музичного мистецтва дійсно може відігравати важливу роль у розвитку такої спільноти, а також те, що вчителі перед викладанням повинні мати можливість відчувати почуття професійної спільноти як учителів музичного мистецтва.

Рендалл Аллсуп (2016, с. 65), що традиції та люди, звичайно, не є взаємовиключними категоріями. Традиції є важливими, коли йдеться про формування професійних ідентичностей, які дозволяють та мотивують професійні дії, але вони також можуть задушити розвиток. Педагоги повинні бути уважними, вибираючи, яких традицій слід дотримуватися».

Таким чином, можемо дійти висновку, що освіта вчителів музичного мистецтва безпосередньо стосується сприяння розвитку та змін, наприклад, роздумуючи про те, що важливо продовжувати та розвивати у професійній практиці освіти вчителів музичного мистецтва, і що краще залишити. Обмірковуючи питання традицій та змін, вважаємо за необхідне врахувати, як навчальні практики професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва

- а) продуктивно сприяють глобальним проблемам;
- б) вирішують системні упередження та нерівності
- в) надають простори для навчання й розвитку здобувачів освіти.

До того ж, зміни в освіті повинні відбуватися в різних вимірах та на різних рівнях (Fullan, 2016). Навчальні практики, наприклад, складаються з мови та дискурсів, які регулюють наше розуміння, фізичних ресурсів, що регулюють наші дії та соціально-політичні домовленості, що регулюють спосіб організації речей у нашому найближчому оточенні та стосуються один одного, тим самим створюючи правила та практичні угоди (Kemmis et al, 2014).

Зміни можуть бути важкими, принаймні негайні зміни. Сприйняття досягнення нових альтернатив не повинне обмежувати обговорення життєздатності. Те, що негайно недосяжне, може бути таким найближчим часом, і надання «переконливих розповідей про життєздатні альтернативи існуючим соціальним структурам» (Wright, 2007, pp. 32-33) може стати способом збільшення межі досягнень. Якщо підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва справді пов'язана з майбутніми напрямками, то концепція музично-педагогічної освіти також повинна включати здатність передбачити альтернативи, тим самим «збільшуючи простір можливого» (Osberg, 2009).

Перелік джерел посилання

1. Allsup, R. E. (2016). *Remixing the Classroom*. Bloomington: Indiana University Press.
2. Clayton, M. (2016). The Social and Personal Functions of Music in Cross-Cultural Perspective. In S. Hallam, I. Cross, & M. Thauth. *The Oxford Handbook of Music Psychology* (pp. 46-59). New York: Oxford University Press.
3. Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change*. London: Routledge.
4. *Goals of Sustainable Development*. URL: <https://sdgs.un.org/goals>

5. Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Grootenboer, P., Bristol, L. (2014). *Changing practices, changing education*. Singapore: Springer.
6. Osberg, D. (2009). "Enlarging the space of the possible" around what it means to educate and be educated. *Complicity: An International Journal of Complexity and Education*, 6(1), pp. iii-x.
7. Prest, A. (2013). The Corporatization of Schooling and its Effects on the State of Music Education: A Critical Deweyan Perspective. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 12(3), pp. 31-44.
8. Priestley, M., Biesta, G., Robinson, S. (2015). *Teacher agency: An Ecological Approach*. London: Bloomsbury.
9. Rusinek, G., & Aróstegui, J. L. (2015). Educational Policy Reforms and the Politics of Music Teacher Education. In C. Benedict, P. Schmidt, G. Spruce, & P. Woodford. *The Oxford Handbook of Social Justice in Music Education* (pp. 78-90). New York: Oxford University Press.
10. Sahlberg, P. (2016). The Global Educational Reform Movement and Its Impact on Schooling. In K. Mundy, A. Green, B. Lingard, & A. Verger, *The Handbook of Global Education Policy* (pp. 128-144). Chichester: John Wiley & Sons.
11. Turino, T. (2008). *Music as Social Life: The Politics of Participation*. Chicago: University of Chicago Press.
12. Wright, E. O. (2007). Guidelines of envisioning real utopias. In S. Davidson, & J. Rutherford, *Soundings 36: Politics and Market*. London: Lawrence & Wishart.

УДК 004.774.6.057.5:378.016](043.2)

*Шиян І.,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком мобільних технологій. Мобільні застосунки використовуються в різних галузях, включаючи бізнес, освіту, медицину та розваги. Фахівці з розробки мобільних додатків мають великий попит на ринку праці, і навчання студентів у цій галузі стає дедалі більш важливим.

З розвитком сучасних технологій зростає потреба у висококваліфікованих програмістах, здатних створювати не лише функціональні, але й інноваційні мобільні додатки. Формування компетентності з розробки мобільних застосунків дозволяє випускникам вищих навчальних закладів бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Застосування сучасних технологій у навчальному процесі покращує якість освіти. Використання актуальних інструментів та технологій у викладанні розробки мобільних додатків сприяє залученню студентів, розвитку їхнього технічного мислення та підготовці до вирішення реальних завдань у майбутньому. Розвиток мобільних додатків в сфері навчання сприяє створенню гнучких та доступних форматів навчання. Формування компетентності з розробки мобільних застосунків у вищих навчальних закладах дозволяє створювати інноваційні та ефективні засоби навчання. Розробка мобільних застосунків вимагає не лише теоретичних знань, але і навичок практичного застосування. Інтеграція практичних завдань та проєктів у навчальну програму сприяє формуванню повноцінної компетентності у студентів.

Загалом, формування компетентності з розробки мобільних застосунків при підготовці майбутніх програмістів є ключовим чинником, який сприяє успішній інтеграції випускників у сучасне технологічне суспільство, забезпечуючи їхню готовність до вирішення викликів та досягнення успіху в кар'єрі.

Для формування компетентності з розробки мобільних застосунків в процесі навчання в закладах вищої освіти потрібно поєднувати

різноманітні навчальні методики та підходи. Студентам важливо отримати не тільки теоретичні знання, але й практичні навички, необхідні для проектування і розробки якісного мобільного програмного забезпечення. Це означає:

1. Використання проектно-орієнтованого навчання, де студентам надається можливість працювати над реальними проектами з розробки мобільних додатків.

2. Застосування засобів ІКТ, що не лише виконують функцію засобу навчання, але й будуть корисними в подальшій діяльності за фахом. До таких засобів ми відносимо у першу чергу середовища розробки програмного забезпечення, а також засоби організації спільної роботи над програмними проектами, керування проектами, візуалізації інформації[2].

3. Проведення практичних лабораторних робіт, де студенти отримують можливість самостійно експериментувати та вирішувати завдання з програмування мобільних застосунків. До таких засобів ми відносимо у першу чергу середовища розробки програмного забезпечення, а також засоби організації спільної роботи над програмними проектами, керування проектами, візуалізації інформації.

4. Співпраця з професіоналами із сфери розробки мобільних додатків, яка дає змогу студентам отримати цінні поради та рекомендації від експертів.

5. Залучення студентів до наукової діяльності від початку навчання; їх участь у вирішенні суспільно важливих проблем на різних рівнях – міському, регіональному та національному; організація спільної наукової роботи студентів різних курсів; застосування методів стимулювання наукового мислення[1, с. 83].

6. Розвиток критичного мислення та творчого підходу до розв'язання проблем, що допомагає студентам знаходити нові інноваційні шляхи у розробці мобільних додатків.

Отже, формування компетентності з розробки мобільних застосунків у вищих навчальних закладах є ключовим аспектом освітнього процесу у сучасному цифровому світі. Інтеграція технологічних, технічних, та творчих аспектів дозволяє студентам отримати знання та навички для успішної кар'єри в сфері розробки програмного забезпечення. Проектно-орієнтований підхід, використання корисних засобів ІКТ, залучення студентів до наукової діяльності та співпраця з професіоналами галузі сприяють не лише отриманню технічних вмінь, але й розвитку творчого підходу до проблем та

критичного мислення. Такий підхід до навчання розробці мобільних додатків створює умови для підготовки висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно впроваджувати сучасні технології у ринковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Вінник М.О. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх інженерів-програмістів в умовах освітнього середовища вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Херсонський державний університет. Херсон, 2016. 247 с.

2. Конохов, С. Л. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-програмістів у процесі вивчення об'єктоорієнтованого програмування : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / МДПУ імені Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2019.

УДК 378.016:81'243]:327.3](043.2)

Четверик В.К.

*доктор філософії за спеціальності «Філологія»,
викладач кафедри теорії і практики англійської мови,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, Харків, Україна*

Гуліч О.О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики англійської мови,
Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, Харків, Україна*

ГАЛУЗЬ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПОСУТНІЙ СКЛАДНИК ПРОЦЕСУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Сучасне суспільство перебуває в стані активних інтеграційних процесів до міжнародної спільноти, освітня галузь не стала винятком у цьому напрямі. У контексті соціальних потрясінь останніх років процеси інтернаціоналізації освіти та її інтеграції до світової академічної площини набули динамічного розвитку, що пов'язано з низкою академічних, економічних, соціокультурних та політичних чинників. На сучасному етапі посилюються наукові зв'язки,

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

налагоджуються партнерські проекти між закладами освіти різних рівнів та різними організаціями, упроваджується виконання різних проектів між представниками різних країн, розвивається парадигма академічної мобільності, дуальної освіти тощо, що сприяє обміну досвідом, знаннями та інноваційними досягненнями в різних галузях.

Такі тенденції формують умови необхідні для реалізації нових підходів до організації освітнього процесу, підготовки спеціалістів нового покоління, здатних до мобільності та роботи в стані постійних трансформацій соціальної галузі, удосконалення освітніх програм та методик навчання тощо. Важливу роль у цьому відіграє також і академічна мобільність, програми обміну здобувачами та викладачами (як-от: Erasmus+, Fulbright та інші), міжнародні стажування, залучення іноземного досвіду, що сприяє взаємному збагаченню культур, обміну знаннями, формуванню глобальної світової академічної та підприємницької спільноти.

У цьому контексті варто зазначити, що важливим складником процесів інтернаціоналізації є підготовка майбутніх фахівців, які здатні розвиватися та працювати в умовах постійних соціальних, економічних, технологічних трансформацій, мобільності тощо та які будуть спроможні до навчання впродовж життя (Lifelong Learning) тощо. Зі свого боку, для спеціалістів, які б були конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці, присутньою професійною компетентністю є саме *іншомовна комунікативна компетентність*. Володіння іноземними мовами стає критично важливим, оскільки дає змогу ефективно взаємодіяти в багатомовному середовищі, брати участь у міжнародних проектах та обмінах, а також отримувати доступ до найновіших досягнень, наукових досліджень, публікацій тощо.

Зазначимо, що іншомовна комунікативна компетентність включає не тільки уміння та навички розмовляти іноземною мовою, але й розуміння культурних особливостей різних країн та народів, здатність до міжкультурної комунікації та адаптації до різних соціокультурних контекстів[1]. Це сприяє успішній комунікації та вдалій побудові партнерських стосунків, більш глибокому розумінню та ефективній співпраці з представниками інших країн, що є необхідним компонентом процесів успішної та ефективної інтернаціоналізації та інтеграції до світової спільноти. Отож, це комплексна галузь, яка вимагає постійного розвитку та вдосконалення, та є важливим складником успішної інтернаціоналізації суспільства.

Проте доволі часто стан іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти обмежений низкою чинників, які мають негативний вплив на якість розвитку іншомовної компетентності. Зокрема, це обмежена кількість аудиторних годин, відведених на опанування іноземної мови, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, невдалі методики навчання, теоретична спрямованість навчального процесу, великі академічні групи, що унеможлиблює розвиток умінь та навичок практичного використання мови, недостатній спектр дисциплін вільного вибору іншомовного спрямування, а також відсутність мотивації здобувачів. Ці чинники значно знижують можливості для оволодіння іноземними мовами. Отож, розвиток іншомовної компетентності та її складників вимагає, зокрема: пошуку шляхів упровадження нових методик навчання мов; використання сучасних технологій; створення мовних середовищ, де студенти могли б розвивати іншомовні навички; залучення носіїв мови, участь у міжнародних конференціях та інших заходах тощо.

Для подолання зазначених проблем варто впроваджувати нові підходи до організації процесу вивчення іноземних мов. Насамперед слід проводити роботу, яка б сприяла збільшенню кількості годин, виділених на іншомовну підготовку здобувачів різних галузей, удосконаленню навчальних програм, адаптуючи їх до сучасних вимог та міжнародних стандартів мовної освіти. Зокрема, корисною може бути імплементація предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning / CLIL) або його елементів у процес фахової підготовки фахівців тієї чи тієї галузі. За такого підходу опанування мови та формування професійних компетентностей відбувається одночасно в межах професійно-орієнтованих дисциплін [5; 6]. Особливістю є те, що змістовний компонент профільного предмету вивчається іноземною мовою, що дає змогу використовувати іноземну мову як інструмент для опанування профільних дисциплін. Це, зі свого боку, сприяє як розвитку іншомовної компетентності, зануренню у своєрідне автентичне середовище, знайомству з професійною іншомовною лексикою та термінологією, так і розвитку професійних компетентностей [3]. Здобувачі розвивають уміння спілкуватися іноземною мовою не тільки в побутовому середовищі, а й у професійному. Здебільшого такий підхід може допомогти в підвищенні мотивації до опанування мови, оскільки здобувачі на практиці спостерігають реальне використання іншомовних комунікативних навичок. Додатково CLIL сприяє розвитку критичного

мислення та когнітивних навичок, спонукає здобувачів до активної навчальної діяльності, аналізу та синтезу інформації іноземною мовою. Це інтенсифікує навчальні процеси та робить їх більш продуктивними. Упровадження занять у контексті такої методики (або використання її елементів) може відбуватися поступово, даючи змогу здобувачам адаптуватися до такого формату занять; у контексті організації освітнього процесу такий підхід дає змогу частково розв'язати проблему браку аудиторних годин, відведених на опанування іноземної мови, адже розвиток іншомовної компетентності може частко відбуватися в межах профільних дисциплін. Отож, імплементація предметно-мовного інтегрованого навчання або його елементів в освітній процес може суттєво підвищити рівень іншомовної підготовки та професійної компетентності здобувачів освіти, готуючи їх до викликів сучасного глобалізованого світу в умовах інтернаціоналізації.

В умовах, коли традиційні форми й методи навчання іноземних мов обумовлені низкою зовнішніх чинників, які зумовлюють складнощі в освітньому процесі, мають негативний вплив на якість та ефективність навчання, використання сучасних цифрових інструментів та інформаційно-комунікативних технологій може сприяти формуванню більш гнучкої та адаптивної системи навчання. Зокрема, впровадження таких технологій дає змогу: 1) значно підвищити мотивацію здобувачів до навчання (оскільки мобільні застосунки, різні платформи, гейміфікація процесу навчання формують інтерес та підвищують позитивний вплив на мотивацію та результати навчання; до того ж для сучасного покоління цифрова галузь є «природним» середовище для проведення вільного часу, розваг тощо [2]); 2) забезпечити індивідуальний підхід та організувати адаптивне навчання (зокрема, використання штучного інтелекту та інструментів на його основі в процесі навчання іноземних мов дає змогу адаптувати навчальні матеріали, враховувати індивідуальні потреби та інтереси здобувачів при розробленні вправ та тестів, доборі лексичних одиниць тощо, контролювати темпи засвоєння знань, що, зі свого боку, сприяє більш ефективного процесу опанування іноземної мови [4]); 3) надати розширений доступ до інформаційних ресурсів (як-от: дистанційні онлайн-курси, форуми, вебінари, репозитарії тощо); 4) підвищити рівень ефективності навчання, оскільки сучасні технології дають доступ до широкого спектру автентичних мультимедійних матеріалів, що містять зразки іншомовного мовлення, використання яких сприяє

розвитку низки необхідних умінь та навичок для успішної комунікації іноземною мовою (зокрема, розуміння усного мовлення, міжкультурного контексту, мовних особливостей тощо); 5) розвивати навички самостійного вивчення іноземної мови, оскільки здобувачі можуть самотужки опрацьовувати матеріал, представлений на навчальних платформах; планувати навчальну діяльність; обирати зручний час і місце для роботи. Таким чином, інтеграція цифрових технологій у процес навчання відкриває нові можливості для підвищення ефективності та якості іншомовної освіти, робить її доступною та гнучкою, що є суттєвим аспектом як для процесу опанування мови, так і для активізації інтернаціоналізації.

Отже, інтернаціоналізація всіх галузей сучасного суспільства спонукає здобувачів до опанування іноземної мови, яка в цьому контексті є визначальним складником прогресу суспільства. Іноземна мова є чинником активного розвитку партнерських відносин між країнами, науковою та академічною галузю, що сприяє не лише економічному зростанню, але й культурному обміну та взаємному збагаченню, технічному прогресу загалом. Знання іноземних мов відкриває широкі перспективи для здобувачів, науковців, підприємців та інших фахівців, даючи їм змогу брати участь у міжнародних проектах, стажуваннях, конференціях, а також реалізовувати міжнародні підприємницькі проекти та наукові дослідження тощо. Зазначені аспекти значною мірою підвищують статус іноземної мови як навчальної дисципліни в галузі вищої освіти, оскільки держава потребує спеціалістів зі знанням іноземної мови для активної міжнародної діяльності.

Отже, розвиток іншомовної комунікативної компетентності є суттєвим складником підготовки фахівців, здатних успішно працювати в міжнародному контексті. Це вимагає комплексного підходу, який включає вдосконалення навчальних програм, збільшення кількості аудиторних годин для опанування мови, пошуку нових методів навчання, забезпечення доступу до сучасних навчальних ресурсів та створення умов для постійної іншомовної мовної практики. Лише за таких умов можливо досягти високого рівня володіння іноземними мовами та успішної інтеграції до світової академічної та професійної спільноти.

Перелік джерел посилання

1. Веретюк Т. В. Формування міжкультурної компетенції в процесі навчання української мови як іноземної. *На перетині культур: сучасні тенденції в міжнародній комунікації : тези доп. Міжнар. наук.-практ. дистантн. конф.* Харків : [б.в.], 2023. С. 18–22. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11096>
2. Гуліч О. О. Використання цифрових ресурсів при вивченні англійської мови. *Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : матеріали V Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-практ. конф. молод. учених, Харків, 10–11 трав. 2023 р.* Харків, 2023. С. 119–121.
3. Четверик В. До питання імплементації елементів предметно-мовного інтегрованого навчання в умовах ЗВО: мета та зміст. *Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки : зб. наук. пр. викл. і студентів.* Глухів : Глухів. НПУ ім. О. Довженка, 2024. Вип. 12. С. 278–284. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14869>
4. Четверик В. К. Ресурси зі штучним інтелектом у адаптивному навчанні іноземної мови здобувачів ЗВО. *Березневий науковий дискурс 2024 на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України» : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. для освітян, Київ, 29 берез. 2024 р.* Чернігів : Наук.-освіт. інновац. центр сусп. трансформацій, 2024. С. 75–81. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14763>
5. Chetveryk V., Veretiuk T. Elements of Content and Language Integrated Learning (CLIL) in Higher Education Conditions. *Modern Scientific Challenges are the Driving Force of the Development of Scientific Research : XXIV International scientific and practical conference, Bruges, Belgium, May 22–24, 2024.* Bruges, 2024. Pp. 175–179.
6. Veretiuk T. Implementing CLIL Methodology Elements in the Teaching Process of Ukrainian Literature. *Learning & Teaching: after War and during Peace : Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference, Kharkiv, Ukraine, 10 November, 2023.* Kharkiv, 2023. Pp. 175–176. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13257>

ЗМІСТ

Круглий стіл «Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та правових норм учасників освітнього процесу»

<i>Margarita Yermolenko, Oksana Valetska</i> IMPLEMENTATION OF ACADEMIC INTEGRITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF GREAT BRITAIN.....	3
<i>Васильєв О. О., Валецька О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: ЯК ЗАПОРУКА МАЙБУТНЬОГО УНІВЕРСИТЕТІВ ІТАЛІЇ.....	6
<i>Волченко Д. В., Валецька О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ СААРЛАНДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ).....	11
<i>Добровольська О. Ю., Ткаля О. В.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ФУНДАМЕНТ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	16
<i>Казарін В., Валецька О. В.</i> СТУПІНЬ СПРИЙНЯТТЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ	23
<i>Каплій О. В., Тарнавська О.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СЕКТОРІ ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	30
<i>Кобець Д. Ю., Валецька О. В.</i> АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ	36
<i>Каплій О. В.</i> ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕТИЧНА ВИМОГА ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ	40
<i>Колодочка О., Курілець О.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ САНКЦІЙНОГО КОМПЛАСНСУ В УКРАЇНІ. ..	46
<i>Коломієць Н. М., Валецька О. В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТАХ ЧЕХІЇ	50
<i>Котова Л. В., Петросян К. Є.</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	54

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Кузнєцова А. А., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ОКСФОРДУ	61
Левкович Є. Ю., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЯПОНІЇ	63
Ляпкін М. Д., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СУКУПНІСТЬ ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	66
Малик Д. В., Ткаля О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СВІТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ(ШІ)	69
Мовчан Є. С., Ткаля О. В. ПОНЯТТЯ, ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	73
Поживілко Д. А., Ткаля О. В. ЩОДО КОНВЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРОТИ КОРУПЦІЇ	80
Сенчук Є. С., Валецька О. В. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	84
Сербулова Ю. О., Валецька О. В. СТАНДАРТИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В КРАЇНАХ СВІТУ	87
Ткаля О. В. ДЕТЕРМІНУЮЧІ ФАКТОРИ КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ	92

Круглий стіл «Міжнародні тренди трансформації вищої освіти»

Овчинникова О., Valentinas Navickas ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОГРЕСІ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИКЛАДІВ ПРОГРАМ EU-CONEXUS ТА BALTIC UNIVERSITY PROGRAMME	99
Шаповал О. С. МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕФЕКТИВНА СИНЕРГІЯ БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ	104
Філімонова О., Решетник Ю. ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ: ПАРТНЕРСТВО УНІВЕРСИТЕТІВ І РОБОТОДАВЦІВ У ПРОЄКТІ ЄС ЕРАЗМУС+ DEFER	109

Панельна дискусія
ЕКОСИСТЕМА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ЄС І
СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

<i>Ishchenko Nataliia</i> EMBRACING THE POTENTIAL AND NAVIGATING THE OBSTACLES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FUTURE EDUCATION	113
<i>Levkovets N. P.</i> EDUCATIONAL SYSTEM AND EDUCATIONAL PROCESS IN PORTUGAL.....	116
<i>Антіпова К. О.</i> АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	121
<i>Бойко А. П., Давиденко Є. О.</i> ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	125
<i>Бондаренко С. В.</i> ВПЛИВ ПЛАТФОРМ ДЛЯ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ХМАРНИХ СЕРВІСІВ НА ЯКІСТЬ ПРОЄКТНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	130
<i>Дранус Л., Дранус В.</i> ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТИ	133
<i>Дришлюк І. А.</i> КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОГРАМ.....	136
<i>Кірдан О. Л., Авраменко Б. І.</i> ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	141
<i>Кірдан О. П., Глущенко І. М., Маціпула О. Ю.</i> МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ..	145
<i>Конопля А. І., Лисиця В. В.</i> ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНИХ ЗМІН.....	150
<i>Мальований М. І., Пітель Н. Я.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	153
<i>Мальований М. І., Осінова А. А.</i> ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	158

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Нарожна О. В. РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОБ'ЄКТИВНІСТЬ ТА КОМПЛЕКСНІСТЬ	162
Новак І. М., Осінова А. А. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЄС У ВПРОВАДЖЕННІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	167
Рибалко П. Ф. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ	170
Сільченко М. В., Красюк Ю. М. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	174
Стоєв Є. Д. ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ВІДДАЛЕНОЇ РОБОТИ	180

Панельна дискусія

Кращі практики ЄС і партнерів у становленні комплексної

Гаран О. В. ПЕВНІ АСПЕКТІВ СИСТЕМИ ТЬЮТОРСТВА ТА МЕНТОРСТВА : ПРИКЛАД НІМЕЧЧИНИ	183
Глійчук Л. В. ТЬЮТОРСОТВО В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ОСОБЛИВОСТІ, ФУНКЦІЇ ТА ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ.....	188
Костюк Т. О., Виговська О. С., Маньковська І. М. ІНТЕРНАЦІОНА- ЛІЗАЦІЯ, ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІННОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	192
Кудріна О. Ю. ПІДГОТОВКА ПЕДІГОГІЧНИХ КАДРІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ОСВІТНІХ ПАРАДИГМ.....	197
Павлова Т. О. ТЬЮТОРСТВО ТА МЕНТОРСТВО В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	199
Пачевська А. В., Bialoszycka Monika Malgorzata, Драчевська І. Ю. МЕНТОРСТВО ТА ТЬЮТЕРІНГ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ.....	204
Єрмошкіна О. В., Колісник Л. О., Пряжникова К. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ МЕНТОРСТВА ПІРИ РОЗРОБЦІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ	208

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Самойлова Н. В. ШЛЯХИ СПРИЯННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОМУ ЗРОСТАННЮ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН.....	211
Холодницька А. В. РОЛЬ ТЬЮТОРСТВА У ЗМІЦНЕННІ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	216
Чистякова І. А. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КРАЇНАХ ЄС: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ ...	219
Шиян І. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З РОЗРОБКИ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	223
Четверик В. К., Гуліч О. О. ГАЛУЗЬ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПОСУТНІЙ СКЛАДНИК ПРОЦЕСУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ	225

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грбарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 22.06.2024.
Формат 60 × 84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 14. Обл.-вид. арк. 11,7.
Тираж 2 пр. Зам. № 6857.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2020